

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СИДОРОВИЧ ОЛЬГА ІГОРІВНА

УДК: 159.923.2:378.011.3.013.82]-051

**ДИСЕРТАЦІЯ
ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ**

19.00.08 – спеціальна психологія

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.І. Сидорович

Науковий керівник: Гапон Надія Павлівна,
доктор філософських наук, професор

Київ–2021

АНОТАЦІЯ

Сидорович О.І. Психологічні чинники формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.08 спеціальна психологія. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, МОН України, Київ, 2021.

У дисертації вперше узагальнено міждисциплінарні напрацювання проблематики професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Обґрунтовано ієрархічну структуру психологічних компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, досліджено її параметри та шляхом реалізації психологічної програми психотренінгу посилено певні констеляції чинників, що є формувальними для професійної самосвідомості.

Науково обґрунтовано авторську теоретичну багатокомпонентну порівневу модель складових професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, де базовий її рівень укладають атитюди (емпатійна, альтруїстична, антиципаційна, релятивістська, маніпулятивістська, нарцисична, утилітаристська, налаштованість на норму взаємності), другий рівень – «ціннісна зорієнтованість» (рефлексивність, самоствавлення, емпатійність), а третім рівнем є «сенсоутворення» (персональні орієнтації, зокрема самоактуалізація, самоефективність, інноваційність).

Розширено розуміння поняття «моральні атитюди» як різновиду налаштованостей, які формують «індивідуальну моральну філософію» та становлять підґрунтя професійної самосвідомості. Поглиблено розуміння поняття професійної самосвідомості як ієрархічної структури, рівнями якої є налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя, ціннісна зорієнтованість, сенсоутворення, з притаманними кожному рівню наборами (диференціаціями) чинників, що обумовлюють її динаміку (розвивальність) та відповідають загальним, професійним та спеціально-професійним компетенціям майбутніх спеціальних педагогів. Подальшого розвитку набули

уявлення про необхідність інтенсифікації комплексної психолого-педагогічної роботи з формування альтруїстичної, емпатійної, антиципаційної налаштованостей, які виступають у структурі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів чинниками ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення.

Практичне значення дисертаційного дослідження зумовлено апробацією психологічної психотренінгової програми з посилення чинників формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, та її застосування у діяльності психологічної служби ЗВО. Результати дисертаційної роботи використані в укладанні спецкурсів у процесі фахової підготовки майбутніх спеціальних педагогів, розробки навчальних планів, у виховній діяльності кураторів академічних груп. Окреслені рекомендації з посилення чинників формування професійної самосвідомості збагатили науково-методичну базу практичної діяльності психологів та доповнили, удосконалили зміст програм підготовки психологів з навчальних дисциплін «Спеціальна психологія», «Педагогічна психологія», «Основи психокорекції», «Вступ до спеціальності», «Основи роботи мовленнєвого терапевта».

За допомогою комплексу психодіагностичних методик виявлено суперечливу, кризову конфігурацію налаштованостей професійної самосвідомості та певну специфіку показників її компонентів у залежності від спеціалізації та курсу навчання студентів-спеціальних педагогів. Показано, що конструктивно-реалістична конфігурація налаштованостей (емпатійна, альтруїстична, антиципаційна та налаштованість на норму взаємності) має позитивний, формувальний потенціал, а неконструктивна конфігурація налаштованостей (релятивістська, маніпулятивістська, нарцисична, утилітаристська є негативними чинники професійної самосвідомості.

Виявлено відмінності компонентів моральних атитюдів професійної самосвідомості у майбутніх фахівців спеціальної освіти в залежності від спеціалізації (олігофренопедагогіка, логопедія, ортопедагогіка). Виявлено статистично значимі відмінності у показниках пізнавальних потреб,

креативності та саморозуміння. Динаміка змін моральних атиюдів майбутніх спеціальних педагогів за курсом навчання показала проміжні, змішані типи налаштованостей. На першому курсі помітною є конструктивно-реалістична, на другому – кризова, на третьому – суперечлива, на четвертому – конструктивно-реалістична. На рівні ціннісної зорієнтованості професійна самосвідомість майбутніх спеціальних педагогів є сформованою середньо, якщо йдеться про позитивне самоствавлення та недостатньо сформованими є рефлексивність та емпатійність. Самоефективність прямо пов'язана з готовністю до особистісного розвитку та інновацій в групі логопедів, готовністю до інновацій – у групі олігофренопедагогів, а також прямо пов'язана з готовністю до інновацій та обернено – з готовністю до особистісного розвитку в групі ортопедагогів. Емпатійність у всіх трьох групах пов'язана з готовністю до особистісних змін та трансформацій, зокрема в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів пов'язана з пізнавальними потребами, а в групі логопедів – з готовністю до засвоєння нових знань та підходів у професійній діяльності.

За результатами факторного аналізу доведено, що у майбутніх логопедів в структурі факторів з позитивним внеском фігурують маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість, в групі олігофренопедагогів – налаштованість на «золоте правило» етики взаємин та утилітаристська налаштованість, в групі ортопедагогів – налаштованість на «золоте правило етики», утилітаристська, релятивістська, емпатична та альтруїстська налаштованість. В майбутніх логопедів в структурі факторів з від'ємним внеском фігурує антиципаційна налаштованість, в майбутніх олігофренопедагогів – нарцисична та альтруїстська налаштованість, а в групі майбутніх ортопедагогів – маніпулятивна та нарцисична налаштованість. Налаштованості є тісно пов'язаними з показниками інших рівнів професійної самосвідомості, такими як емпатія, самоефективність, орієнтація в часі, пізнавальні потреби.

Результати регресійного аналізу підтвердили релевантність емпіричної моделі дослідження, яка поділяє професійну самосвідомість майбутніх

спеціальних педагогів (олігофренопедагогів, логопедів, ортопедагогів) на три рівні (I рівень – «моральні атитюди». II рівень – «ціннісної зорієнтованості», III рівень – «сенсоутворення»). Результати регресійного аналізу констатують, що I рівень професійної самосвідомості спеціальних педагогів є базовим та детермінуючим для наступних другого та третього рівнів, а також розмежує види моральних атитюдів (складові професійної самосвідомості I рівня) на конфігурації конструктивно-реалістичної (компоненти якої виступають, як детермінуючі з позитивними внесками (підсилюючі) та неконструктивної (компоненти якої виступають, як детермінуючі з негативними внесками (послаблюючі) для інших параметрів дослідження (складових професійної самосвідомості II та III рівнів).

Обґрунтована та реалізована психологічна програма посилення психологічних чинників з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Була досягнута мета програми розвитку професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів з розвитку Я-образу студента, ставлення до себе у контексті професійного розвитку, стосунків із суб'єктами професійної діяльності, взаємодії. За допомогою повторних замірів на останньому етапі формуально-психологічної роботи показані зміни посилення чинників професійної самосвідомості майбутніх *логопедів* (зростання рефлексивності, емпатійності, готовності до інновацій, збільшення можливостей самореалізації, покращення самоствавлення, а також зменшення релятивістської, маніпулятивної та нарцисичної налаштованостей) та майбутніх *олігофренопедагогів* (зростання самоефективності, емпатійності, збільшення можливостей самореалізації, покращення самоствавлення, а також зменшення релятивістської, маніпулятивної та нарцисичної налаштованостей). Показники контрольної групи *ортопедагогів* залишилися без змін. Доведено ефективність проведеної роботи з формування психологічних чинників професійної самосвідомості спеціальних педагогів.

На основі теоретико-емпіричної та психологічно-формууючої роботи укладені психолого-педагогічні та організаційно-методичні рекомендацій з

удосконалення психолого-педагогічної роботи над зростанням професійної самосвідомості студентів ЗВО, майбутніх спеціальних педагогів. Рекомендації ґрунтуються на необхідності інтенсифікації комплексної психолого-педагогічної роботи з формування альтруїстичної, емпатійної, антиципаційної налаштованостей, які виступають у структурі професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога *базовими чинниками*, а також орієнтації на педагогічні цінності та інноваційність.

Ключові слова: професійна самосвідомість, ієрархічна модель самосвідомості, компоненти та чинники самосвідомості, формування, налаштованість, ціннісна зорієнтованість, інноваційність, спеціальні педагоги, психотренінг.

ABSTRACT

Sydorovych O.I. Psychological Factors of Professional Self-consciousness Formation of the Future Special Educators. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the acquisition of a scientific degree of Candidate of Psychological Sciences (Doctor of Philosophy) in the specialty 19.00.08 – Educational Psychology for Special Needs Students. – National Pedagogical Dragomanov University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2021.

In the dissertation for the first time interdisciplinary developments of problems of professional self-consciousness of future special educators are generalized. The hierarchical structure of psychological components of professional self-consciousness of future special educators is substantiated, its parameters are investigated and by realization of the psychological program of psychotraining certain constellations of the factors forming for professional self-consciousness are strengthened.

The author's theoretical multi-component comparative model of components of professional self-consciousness of future special educators is scientifically substantiated, where its basic level is concluded by attitudes (empathetic, altruistic, anticipatory, relativistic, manipulative, narcissistic, utilitarian – normative), the second level - "value orientation" (reflexivity, self-attitude, empathy), and the third level is "meaning-making" (personal orientations, including self-actualization, self-efficacy, innovation).

The understanding of the concept of "moral attitudes" as a kind of attitudes that form an "individual moral philosophy" and form the basis of professional self-consciousness is expanded. In-depth understanding of the concept of professional self-consciousness as a hierarchical structure, the levels of which are the attitude of individual consciousness to the cost of living, value orientation, meaning-making, with each set of differentiations (differentiation) of factors that determine its dynamics (development) and general competencies of future special educators. The idea of the need to intensify complex psychological and pedagogical work on the formation of altruistic, empathetic, anticipatory attitudes, which act in the structure of

professional self-consciousness of future special educators as factors of value orientation and meaning-making, was further developed.

The practical significance of the dissertation research is due to the approbation of the psychological psycho-training program to strengthen the factors of formation of professional self-consciousness of future special educators, and its implementation in the activities of the psychological service in Higher Education Institutions. The results of the dissertation work were used in the conclusion of special courses in the process of professional training of future special educators, curriculum development, in the educational activities of curators of academic groups. Outlined recommendations for strengthening the factors of professional self-consciousness enriched the scientific and methodological basis of practical activities of psychologists and supplemented, improved the content of training programs for psychologists in "Special Psychology", "Pedagogical Psychology", "Fundamentals of Psychocorrection", "Introduction to Specialty", "Basics of Speech Therapist's Work" disciplines.

With the help of a set of psychodiagnostic methods revealed a contradictory, crisis configuration of professional self-consciousness and a certain specificity of its components depending on the specialization and course of study of students-special educators. It is shown that the constructive-realistic configuration of attitudes (empathic, altruistic, anticipatory and attuned to the norm of reciprocity) has a positive, formative potential, and the non-constructive configuration of attitudes (relativistic, manipulative, narcissistic, utilitarian) are negative factors of professional self-consciousness.

The differences of the components of moral attitudes of professional self-consciousness in future specialists of special education depending on specialization (oligophrenic pedagogy, speech therapy, orthopedics) are revealed. There were statistically significant differences in the indicators of cognitive needs, creativity and self-understanding. The dynamics of changes in the moral attitudes of future special educators in the course of study showed intermediate, mixed types of attitudes. In the first year, constructive-realistic is noticeable, in the second - crisis, in the third -

contradictory, in the fourth - constructive-realistic. At the level of value orientation, the professional self-consciousness of future special educators is formed on average when it comes to positive self-attitude, and reflexivity and empathy are insufficiently formed. Self-efficacy is directly related to the readiness for personal development and innovation in the group of speech therapists, readiness for innovation - in the group of oligophrenic educators, as well as directly related to the willingness to innovate and vice versa - with the readiness for personal development in the group of orthopedists. Empathy in all three groups is associated with readiness for personal change and transformation, in particular in groups of future speech therapists and oligophrenic educators is associated with cognitive needs, and in the group of speech therapists - with a willingness to learn new knowledge and approaches in professional activities.

According to the results of factor analysis, it is proved that future speech therapists in the structure of factors with a positive contribution appear manipulative, utilitarian and altruistic attitude, in the group of oligophrenic educators – attitude to the golden rule, utilitarian, relativistic, empathetic and altruistic attitude. In the structure of factors with negative contribution, future speech therapists have an anticipatory attitude, future oligophrenic educators have a narcissistic and altruistic attitude, and the group of future orthopedists has a manipulative and narcissistic attitude. Attitudes are closely related to indicators of other levels of professional self-consciousness, such as empathy, self-efficacy, time orientation, cognitive needs.

The results of regression analysis confirmed the relevance of the empirical research model, which divides the professional self-consciousness of future special educators (oligophrenic educators, speech therapists, orthopedists) into three levels (I level - "moral attitudes". II level - "value orientation", III level - "sense formation". The results of regression analysis state that the first level of professional self-consciousness of special educators is basic and determinative for the next second and third levels, and also distinguishes types of moral attitudes (components of professional self-consciousness of the first level) on the constructive-realistic configuration (components of which act as determinants with positive contributions (reinforcing) and non-constructive (components of which act as determinants with

negative contributions (weakening) for other parameters of the study (components of professional self-consciousness of II and III levels).

The psychological program of strengthening of psychological factors on formation of professional self-consciousness of future special educators is substantiated and realized. The goal of the program of professional self-consciousness development of future special educators on the development of the student's self-image, attitude to oneself in the context of professional development, relations with the subjects of professional activity, interaction was achieved. By means of repeated measurements at the last stage of formative-psychological work changes of strengthening of factors of professional self-consciousness of future *speech therapists* (increase of reflexivity, empathy, readiness for innovations, increase of opportunities of self-realization, improvement of self-attitude, and also decrease of relativistic, manipulative and narcissistic attitudes), of future *oligophrenic educators* (increase of self-efficacy, empathy, increase of opportunities of self-realization, and also decrease of relativistic, manipulative and narcissistic attitudes). The indicators of the control group of *orthopedists* remained unchanged. The effectiveness of the work on the formation of psychological factors of professional self-consciousness of special educators is proved.

On the basis of theoretical-empirical and psychological-formative work psychological-pedagogical and organizational-methodical recommendations on improvement of psychological-pedagogical work on growth of professional self-consciousness of students of Higher Education Institutions, future special educators are concluded. The recommendations are based on the need to intensify complex psychological and pedagogical work on the formation of altruistic, empathetic, anticipatory attitudes, which are in the structure of professional self-consciousness of the future special educator *basic factors*, as well as focus on pedagogical values and innovation.

Key words: professional self-consciousness, hierarchical model of self-consciousness, components and factors of self-consciousness, formation, attitude, value orientation, innovation, special educators, psychotraining.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Нежельченко О.І. Психологічні особливості розвитку професійної самосвідомості студентів, майбутніх корекційних педагогів. *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. Серія Психологічні науки. Вип. 2. Том 1. 2016. С. 96–101. ISSN 2312-3206
2. Сидорович О.І. Модель професійної самосвідомості майбутнього дефектолога. *Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 9. Рівне : РДГУ. 2017. С. 117–124. ISSN 2518-7503
3. Сидорович О.І. Особливості професійної самосвідомості майбутніх дефектологів на рівні індивідуальної налаштованості на вартості. *Актуальні питання корекційної освіти* : збірник наукових праць: вип. 10 / за ред. В М Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2017. С. 295–307. ISSN 2413-2578
4. Сидорович О.І., Гапон Н.П. Особливості вияву компонентів ціннісної зорієнтованості у структурі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, № 39, 2020. С. 166–174. ISSN 2310-0893 DOI 10.31392/NPU-nc.series.19.2020.39.22

Статті у закордонних періодичних виданнях:

5. Сидорович О.І. Взаємозв'язки компонентів рівня сенсоутворення професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. 3 (31), vol. 2. P. 106–112. ISSN 2353-8406 DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.19>

Статті та тези, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Нежельченко О.І. Просоціальна складова професійної самосвідомості студентів, майбутніх корекційних педагогів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ*

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 3 до Вип. 36, Том II (18): Тематичний випуск «Міжнародні Челпановські психолого-педагогічні читання». К.: Гнозис, 2016. С. 359–366. ISBN 978-966-2760-33-0

7. Нежелъченко О.І. Особливості професійної самосвідомості студентів-дефектологів. *International scientific-practical conference of pedagogues and psychologists* [Text] : materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress «Scientific genesis» the 8th of August, 2014, Geneva (Switzerland). V. 2. Geneva : Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists “Science”, 2014. P. 226–233. ISBN 97854-3790-3223 http://eapps.info/en/publications_en/
8. Нежелъченко О.І. Особливості професійної самосвідомості студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації. *Психологічні виміри культури, економіки, управління*. Збірник статей. Львів : Ліга Прес, 2014. С. 56–60. ISBN 978-966-397-184-9
9. Нежелъченко О.І. Особливості професійної самосвідомості студентів-майбутніх корекційних педагогів. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. № 4. 2015. С. 97–100.
10. Гапон Н.П., Нежелъченко О.І. Ціннісні засади здобуття студентами знань в перспективі українських досліджень. *Суспільні науки XXI ст.: перспективні та пріоритетні напрями досліджень*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19-20 липня 2013 р., Дніпропетровськ). Дніпропетровськ: НО «Відкрите суспільство», 2013. С.45–49.
11. Нежелъченко О.І. Професійна самосвідомість студентів-дефектологів. *Тези звітної наукової конференції філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка*; відп. за вип. проф. В. Мельник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. Вип. 11. С. 324–327.
12. Нежелъченко О.І. Динаміка загальної самоефективності та рефлексії у студентів-майбутніх дефектологів. *Тези звітної наукової конференції філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. Вип. 12. С. 145–149.

13. Нежелъченко О.І. Динаміка розвитку поведінкового компоненту професійної самосвідомості студентів – корекційних педагогів. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. Вип. 2. С. 94–97.
14. Сидорович О.І. Особливості вияву чинників професійної самосвідомості майбутніх дефектологів на рівні ціннісної зорієнтованості. *Науково-методологічні та соціальні аспекти психології*. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 серпня 2017 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 38 – 41. ISBN 978-966-916-338-7
15. Сидорович О.І. Діагностика професійної самосвідомості майбутніх дефектологів: комплекс методик. *International research and practice conference “Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogist” : Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin, Republic of Poland : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2017. P. 184–186. ISBN 978-9934-571-07-7*
16. Сидорович О.І. Розвиток професійної самосвідомості спеціального педагога в процесі навчальної діяльності. *Scientific pedagogical internship «Education in the field of pedagogy and psychology: prospective and priority directions of scientific research» : Internship proceedings, November 27-December 1, 2017. Lublin , Republic of Poland : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2017. P. 162–165. ISBN 978-9934-571-12-1*
17. Сидорович О. І. Особливості рефлексивності та емпатії у студентів-майбутніх спеціальних педагогів. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Вип. 3. С. 160–162.
18. Сидорович О. І. Психологічні чинники професійної самосвідомості студентів – спеціальних педагогів. *Матеріали звітної наукової конференції філософського факультету*. Дрогобич : ТЗОВ «Трек-ЛТД», 2018. Вип. 15. С. 214–216.
19. Сидорович О. І. Динаміка професійної самосвідомості студентів-корекційних педагогів на рівні ціннісної зорієнтованості. *Актуальні проблеми початкової*

освіти та корекційного навчання : Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 90–92.

20. Сидорович О. І., Гапон Н.П. Концептуальні параметри побудови психологічної програми розвитку професійної самосвідомості майбутніх педагогів. *Study of modern problems of civilization: abstracts of V International scientific-practical conference*. October 2020, Oslo, Norway. 2020. P. 401–405. ISBN - 978-1-63649-940-6. DOI - 10.46299/ISG.2020.II.V

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	17
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ТА КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ	26
1.1.Поняття та сутнісні аспекти професійної самосвідомості у руслі міждискурсивного знання та сучасних тенденцій освіти.....	26
1.1.1.Проблематизація понять «професійна самосвідомість» та «професійна Я-концепція».....	26
1.1.2. Сутнісні аспекти поняття професійної самосвідомості у психолого-педагогічному дискурсі	32
1.1.3. Проблематика професійної самосвідомості у дискурсі спеціальної педагогіки	37
1.2.Теоретична рівнева модель компонентів професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога	41
1.2.1. Рівень моральних налаштованостей професійної самосвідомості	41
1.2.2. Рівні ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення професійної самосвідомості	55
Висновки 1 розділу	67
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	68
2.1. Організація та методи дослідження психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів	68
2.2. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні індивідуальної налаштованості на вартості життя.....	74
2.3. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні ціннісної зорієнтованості	96

2.4. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні сенсоутворення.....	110
2.5. Детермінуючі чинники рівнів професійної самосвідомості (за спеціалізацією навчання).....	129
Висновки 2 розділу.....	139
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	141
3.1. Загальна характеристика психологічної програми з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів	141
3.2. Посилення психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх логопедів у результаті формувального тренінгу.....	153
3.3. Посилення психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів у результаті формувального тренінгу	165
3.4. Психолого-педагогічні рекомендації з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.....	175
Висновки 3 розділу.....	184
ВИСНОВКИ.....	186
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	191
ДОДАТКИ.....	208

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – Заклад вищої освіти

ЗНЗ – Загальношкільний навчальний заклад

ІРЦ – Інклюзивно-ресурсний центр

НРЦ – Навчально-реабілітаційний центр

ООП – Особливі освітні потреби

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні в Україні йде освітня реформа, набирає обертів модернізація спеціальної освіти, яка підносить роль спеціального педагога, привертає увагу до пошуку нових методологічних конструктів, технік та технологій його підготовки у ЗВО. Невід’ємною частиною цієї реформи є інклюзивна складова. Важко не погодитися, що «...обраний нашою державою напрям на створення гідних умов навчання для дітей з особливими освітніми потребами є кроком до впровадження європейських принципів та стандартів життя» [88, с.8]. Процеси реформування вищої освіти в Україні тісно пов’язані із позитивними змінами системи освітніх цінностей та організації навчального процесу, впровадженням інноваційних технологій навчання, психологізацією освітньої сфери тощо. Вони мають слугувати становленню професійної самосвідомості майбутнього фахівця. Впровадження інклюзивного навчання, наближення вітчизняної освіти до нових наукових стандартів висуває певні вимоги до підготовки майбутнього фахівця спеціальної освіти, який зможе застосовувати свої загальні, професійні, спеціально-професійні компетентності у педагогічній діяльності, у навчанні учнів з ООП. Саме на структурних рівнях професійної самосвідомості (рефлексивності, ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення) відбувається активізація операційного виміру професійної самосвідомості, що забезпечує розвиток комплексу необхідних компетентностей майбутнього спеціального педагога (логопеда, корекційного психопедагога тощо). Важливим є пошук тих психологічних чинників, які посилюють процес формування професійної самосвідомості, яка забезпечує розвиток майбутнього спеціаліста у царині спеціальної освіти. Сьогодні підготовка майбутніх спеціальних педагогів вимагає суттєвих змін та ґрунтовної роботи з психологічними компонентами професійної самосвідомості.

Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури з проблеми становлення самосвідомості, професійної самосвідомості (І.С. Кон,

О.М. Кокур, Д.О. Леонт'єв, С.Д. Максименко, М. Мамардашвілі, Л.М. Мітіна, В.Ф. Петренко, Ю.М. Швалб та ін.) засвідчує неперехідну значимість її вирішення, наявний теоретико-практичний інтерес. Особливості та структуру професійної свідомості досліджували вітчизняні психологи та педагоги (С.В. Борисова, В.М. Галузяк, Н.П. Гапон, І.А. Донченко, О.В. Кузніченко, Н.І. Мащенко, К.Й. Метельська, В.Є. Михайличенко, С.Ю. Пащенко, Л.В. Римар, А.Г. Самойлова, Н.В. Шварп, Н.Ф. Шевченко та ін.), фахівці в царині спеціальної освіти (Н.М. Басалюк, О.В. Гаврилов, Б.Т. Дем'яненко, О.В. Мартинчук, С.П. Миронова, К.О. Островська, В.М. Синьов, С.В. Федоренко, Л.І. Фомічова, А.Г. Шевцов, М.К. Шеремет, Д.І. Шульженко та ін.).

Окреслена тема залишається майже недослідженою в психологічній науці через понятійну нечіткість, різним розумінням її складових, спробами її ототожнення з професійною Я-концепцією фахівця. Зважаючи за суспільний запит модернізації усіх освітніх сфер, зокрема вищої освіти, яка готує майбутніх фахівців для сфер спеціальної освіти, інклюзивного навчання та недостатність у сучасній науці досліджень, присвячених чинникам професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів обумовила актуальність даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у межах науково-дослідної теми кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка «Психологічні детермінанти розвитку особистості в умовах соціально-політичної трансформації українського суспільства» (2015-2017 рр., державний реєстраційний номер 0115U003560). Тему дослідження затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 22/1 від 29.01.2014 р.), узгоджено бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 28.11.2018).

Метою дослідження є обґрунтування ієрархічної структури психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх спеціальних

педагогів, дослідження їхнього вияву та подальшої психологічної роботи з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Завдання дослідження:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових підходів визначити ключові компоненти професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів та розробити авторську теоретичну модель.
2. Вибудувати емпіричну модель дослідження показників компонентів професійної самосвідомості та з'ясувати специфіку взаємозв'язків компонентів, їхню констеляцію на кожному з рівнів емпіричної моделі у відповідності до курсу та освітньої спеціалізації досліджуваних.
3. Розробити й реалізувати формувальну програму, моделі психологічного тренінгу з посилення окремих компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів у залежності від їхньої освітньої спеціалізації.
4. Емпірично перевірити формувальний вплив компонентів засадничого рівня й довести їхню детермінуючу роль у формуванні професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів певних спеціалізацій.
5. Надати психолого-педагогічні рекомендації з посилення засадничих психологічних чинників з метою формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Об'єкт дослідження – процес формування професійної самосвідомості.

Предмет дослідження – психологічні чинники формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

В основу дослідження були покладені наступні **припущення**: ієрархічна структура компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів потребує виявлення детермінуючих її формування психологічних чинників; реалізація програми психотренінгу є ефективним методом посилення констеляції чинників конструктивно-реалістичної налаштованості, які є

формувальними для професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Методологічну і теоретичну основу дослідження склали: структурно функціональний підхід до свідомості (У. Джемс, Д. Деннет, Д. Чалмерс, Дж. Серль). Поруч із діяльнісним підходом до розуміння професійної самосвідомості (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв) застосовані феноменологічний підхід К. Роджерса, концепція ціннісних орієнтацій Е. Шострома, окремі положення соціопсихоаналітичного підходу Е. Еріксона, Р. Бернса. Важливими стали авторські наукові позиції «аксіологічного виміру атитюдів» А.Ф. Терешкіна, «індивідуальних моделей світу студентів» (О.Б. Демянюк, О.І. Косарева), «індивідуальної моральної філософії» (А. Худзіцка-Чупала) та ін.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети дослідження було використано комплекс теоретичних, емпіричних та математичних методів.

Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення опрацьованого матеріалу, систематизація та інтерпретація.

Емпіричні методи: на етапі емпіричного дослідження використані такі методи: психолого-педагогічний експеримент, що вмщував констатувальну, формувальну та контрольну частини; опитування, тестування, зокрема для дослідження налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя застосована шкала «Індивідуальні моральні вартості життя» (А. Худзіцка-Чупала); для визначення показників рівня ціннісної зорієнтованості, зокрема рефлексивності – методика А. Карпова, емпатійності – опитувальник В. Бойко, самоствлення – опитувальник В. Століна. Для дослідження показників складових рівня сенсоутворення професійної самосвідомості, зокрема тенденцій самоактуалізації – методика Е. Шострома «Особисті орієнтації»; шкала самоефективності Р. Шварцера, М. Єрусалима; тест для визначення готовності до інноваційної діяльності Л. Кузьменко. Застосовувався метод психотренінгу, індивідуальні й групові бесіди.

Методи математичної обробки даних: метод описової статистики використано для оцінки показників професійної самосвідомості на кожному з її рівнів; за допомогою кластерного аналізу виявлено показники індивідуальної налаштованості на вартості життя загалом у групі та у межах кожної спеціалізації окремо; метод кореляційного аналізу застосовано для з'ясування взаємозв'язків між показниками професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів; однофакторний дисперсійний аналіз для порівняння показників складових професійної самосвідомості студентів трьох спеціалізацій; статистична процедура факторного аналізу застосовувалась для конкретизації та розуміння впливовості показників професійної самосвідомості в зоні актуального розвитку для кожної спеціалізації, регресійний аналіз дозволив підтвердити порівневу детермінованість чинників ієрархічної структури професійної самосвідомості; Т-критерій Вілкоксона було використано для визначення відмінностей між показниками для порівняння показників до формувальної програми та після неї.

Експериментальна база дослідження. Дослідження здійснювалося упродовж 2014-2018 років серед студентів майбутніх спеціальних педагогів Львівського національного університету імені Івана Франка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. У дослідженні взяли участь 300 студентів 1-4 курсів, віком 17-24 років за спеціалізацією «логопедія», «олігофренопедагогіка», «ортопедагогіка».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

Уперше:

системно розкрито ієрархічну структуру психологічних компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів;

обґрунтовано теоретичну багатокomпонентну рівневу модель компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів;

укладено й реалізовано емпіричну модель дослідження, яка виявила суперечливу, кризову конфігурацію налаштованостей та специфіку показників

професійної самосвідомості у залежності від спеціалізації та курсу навчання студентів-спеціальних педагогів;

доведено конструктивно-реалістичну конфігурацію налаштованостей як комплексний позитивний чинник, а неконструктивну конфігурацію налаштованостей як негативний чинник професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів у результаті формувальної програми психотренінгу;

доведено ефективність психологічної програми психотренінгу з формування конструктивно-реалістичної конфігурації налаштованостей, яка є визначальною для посилення чинників рівня ціннісної зорієнтованості (емпатійність, рефлексивність, інтегральне самоствавлення) та рівня сенсоутворення (особистих орієнтацій на самоактуалізацію, самоефективності, інноваційності) професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Розширено та поглиблено розуміння:

- поняття «моральні атитюди» як різновиду налаштованостей, які формують «індивідуальну моральну філософію» та становлять засадничий рівень, підґрунтя професійної самосвідомості;
- поняття професійної самосвідомості як ієрархічної структури, рівнями якої є налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя, ціннісна зорієнтованість та сенсоутворення, з притаманними кожному рівню наборами (диференціаціями) чинників, що обумовлюють її динаміку (розвивальність), слугують становленню загальних, професійних, спеціально-професійних компетенцій майбутніх спеціальних педагогів.

Подальшого розвитку набули

концептуальні параметри побудови психологічної програми (психотренінгу) формування професійної самосвідомості майбутніх педагогів;

уявлення про необхідність інтенсифікації комплексної психолого-педагогічної роботи з посилення компонентів ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення як чинників формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що

здійснена розробка теоретико-психологічних засад формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, яка застосовується викладачами, виховниками академічних груп ЗВО та в процесі професійного навчання майбутніх фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта;

розроблена модель діагностики психологічних компонентів професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів може використовуватися спеціалістами психологічних служб ЗВО;

обґрунтована та апробована психологічна програма психотренінгу з посилення чинників формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, яка може застосовуватися у діяльності психологічної служби ЗВО;

окреслені особливості конструктивно-реалістичної конфігурації налаштованостей як визначального чинника формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів збагатили науково-методичну базу практичної діяльності психологів та доповнили, удосконалили зміст програм з підготовки психологів, спеціальних педагогів з навчальних дисциплін «Спеціальна психологія», «Педагогічна психологія», «Основи психокорекції», «Вступ до спеціальності», «Основи роботи мовленнєвого терапевта» у ЗВО.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні та експериментальні положення доповідалися та були схвалені на науково-практичних конференціях і семінарах:

міжнародних: «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання у світлі євроінтеграції» (Львів, 2016), «Nowoczesne techniki, innowacje i doświadczenie praktyczne w dziedzinie psychologii i pedagogiki» (Lublin, 2017), «Education in the field of pedagogy and psychology: prospective and priority directions of scientific research» (Lublin, 2017), «Актуальні проблеми початкової освіти та корекційного навчання» (Львів, 2018), «Study of modern problems of civilization»(Oslo, 2020);

всеукраїнських: «Індивідуальний супровід дітей з особливими потребами: роль НРЦ у процесі інклюзивної освіти» (Львів, 2016), «Тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні: комплексний підхід» (Львів, 2017). «Науково-методологічні та соціальні аспекти психології» (Запоріжжя, 2017);

регіональних: наукові семінари та звітні конференції філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (2014-2018 рр.).

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес таких закладів освіти: Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 2831-4 від 21.10.2020), Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (довідка № 01-15/1008 від 21.10.2020), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 49/20 від 28.10.20), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 150/20 від 12.11.2020), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 17/17-2292 від 29.10.2020).

Особистий внесок здобувача в працях, написаних у співавторстві, полягає в: укладанні авторської порівневої моделі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів [109], розробленні психологічної програми розвитку професійної самосвідомості майбутніх педагогів [107], обґрунтуванні моральної налаштованості та ціннісного здобуття студентами знань [23].

Публікації. Основні наукові положення й результати дослідження опубліковані в 20 наукових працях: 5 статей у вітчизняних, 1 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях; 2 – у загальнонаукових; 12 – у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел – 164 найменувань (з них 30 – іноземними мовами), 25 додатків на 123 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 330 сторінок, з них основний зміст – 173 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ТА КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

1.1. **Поняття та сутнісні аспекти професійної самосвідомості у руслі міждискурсивного знання та сучасних тенденцій освіти**

1.1.1. Проблематизація понять «професійна самосвідомість» та «професійна Я-концепція»

У психологічному плані самосвідомість є вищою психічною функцією, вона дає змогу людині не лише відобразити зовнішній світ, а й виокремити себе у цьому світі, пізнавати свій внутрішній світ, переживати його і певним чином ставитися до себе. Усвідомлення себе як окремого індивіда передбачає внутрішню цілісність, стабільність особистості, яка незалежно від мінливих ситуацій та здатна залишатися сама собою. Цей психологічний план аналізу висвітлений та проаналізований у працях науковців радянського часу: Б.Г. Ананьєва, Л.І. Божович, Л.С. Виготського, І.С. Кона, О.М. Леонтьєва, В.С. Мерліна, С.Л. Рубінштейна, В.В. Століна, П.Р. Чамати, І.І. Чеснокової та ін. Доволі всеохопним є визначення поняття самосвідомості С. Максименком та В. Андрієвською як усвідомлення себе суб'єктом «...життєтворчості з неповторними фізичними та духовними якостями, потребами й здібностями, носія інтелекту, почуттів та волі, виразника національної, професійної та групової належності в системі суспільних відносин» [95, с. 78].

Проблема самосвідомості завжди була актуальною темою й розглядалася у філософії, психології, педагогіці, культурології тощо. Особливо проблема професійної самосвідомості активно розробляється у часи суспільних змін та трансформацій. Зміни професійної свідомості педагога є суголосними змінам суспільного порядку: особа підвищує рівень рефлексії, ціннісного пізнання себе та свого професійного середовища, усвідомлення своєї унікальної педагогічної місії фахівця спеціальної освіти у справі навчання та виховання осіб з

особливими освітніми потребами. Сьогодні значну роль на шляху гуманізації вітчизняної освіти мають фахівці створених ІРЦ, зокрема «...педагогічні працівники – вчитель-логопед, вчителі-дефектологи (олігофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог), практичні психологи, вчитель-реабілітолог» [88, с. 64]. Впровадження цих центрів в освітню практику має свої досягнення та певні бар'єри. Одним із них є недостатньо добре розвинута професійна самосвідомість вчителя, педагога.

Формування позитивного ставлення до інклюзивного навчання необхідно здійснювати на всіх рівнях – від системи навчання студентів педагогічних закладів освіти до системи підвищення кваліфікації учителів-практиків. Водночас необхідна просвітницька робота в суспільстві та утвердження європейських стандартів освіти у царині громадської думки стосовно інклюзії, а й подолання стереотипів, старого спадку розуміння та бачення цілей спеціальної освіти. Це велика психологічна робота над налаштованістю, ціннісною зорієнтованістю, сенсоутворенням усіх компонентів професійної самосвідомості. Видатний український філософ С. Кримський називав народження нових сенсів свідомості «сисловою космогонією», «поєднанням образу світу з моральним законом особистості» [53, с.26]. Він писав, що сенс, який виникає у самосвідомості дозволяє «...переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на етичних засадах, здатність створювати той внутрішній світ, завдяки якому реалізується самототожність людини, її воля стосовно жорсткої залежності від ситуацій, які постійно змінюються» [53, с. 26].

Самосвідомість студентів, майбутніх спеціальних педагогів є складовою суспільної свідомості, є складним процесом «опосередкованого пізнання себе, розгорнутим у часі, пов'язаним з рухом одиничних ситуативних образів через інтеграцію у цілісне утворення – розуміння власного професійного «Я», своєї соціальної місії (М. Мамардашвілі) [63, с. 110]. Місію самосвідомості В. Г. Маралов визнає як самопізнання та саморозвиток [64, с. 175]. Самосвідомість є усвідомленням особою власної «...природної, інтелектуально-духовної,

особистісної специфіки, національної і професійної приналежності, місця в системі суспільного виробництва, розподілу та взаємин» [117, с. 564].

Самосвідомість є необхідною умовою духовності, духовного здоров'я. Педагог Н.В. Науменко у своїй дисертації обґрунтовує важливість підготовки майбутнього вчителя до формування духовного здоров'я школярів [82]. У цьому плані необхідно додати, що ця підготовка розпочинається з сенсотворчості як важливої складової професійної самосвідомості [82, с.15]. Самосвідомість завжди оперта на вагому мисленнєву здатність до усвідомлення своєї окремішності та одночасно єдності з іншими людьми. Це динамічне ставлення до зовнішнього світу, певний стосунок «Я» до власного внутрішнього світу. Іншими словами, самосвідомість є осередком «світоглядного самовизначення особистості» (М. О. Гарнцев) [24, с. 89].

Багато пізнавальних аспектів для формування теоретичної моделі розуміння самосвідомості вносять міждисциплінарні дослідження сучасних зарубіжних аналітичних філософів та когнітивних психологів. Однією із пізнавальних концепцій є концепція «важкої проблеми свідомості» обґрунтована американським дослідником Д. Чалмерсом [121, с. 84]. Його розуміння свідомості має методологічне значення у конструюванні теоретичної моделі професійної самосвідомості у межах даного дослідження. Теоретичні положення Д. Чалмерса можуть доповнювати та конкурувати із доволі поширеними матеріалістичними підходами до свідомості у працях радянського періоду, а також методологічним підґрунтям розробки загальних компетенцій майбутнього спеціального педагога. Розуміння Д. Чалмерсом свідомості дозволяє переосмислювати на методологічному рівні проблему її формування. Він відкидає біхевіоризм, який був найбільш помітною теорією першої половини ХХ ст., зокрема впливав на зміст та організацію освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами. Біхевіористи були схильні вважати, що твердження про свідомість еквівалентна у своєму значенні твердженням про поведінку і налаштованості (атитюду) стосовно поведінки. Пізніше біхевіоризм став набагато менш популярний, а поширення набули фізикалізм та

функціоналізм. Це теорії, у яких свідомість, розум, тобто ментальні стани ототожнювалися з станами мозку. У цей період різні теми психології та філософії свідомості були пов'язані з такими проблемами когнітивної науки як «модулярна свідомість» та «вродженості розумових здібностей».

Американський когнітивіст, професор Д.К. Деннет, чий дослідження лежать в галузі філософії свідомості, філософії науки, філософії біології [48, с.10], висуває твердження, що основні операція, яку виконує мозок – це розвиток, поліпшення, уточнення нашої чутливості до значень, яку виявляємо в повсякденному житті. Результатом еволюції є та обставина, що мозок надає правильні, в сенсі адекватності, значення. Реакція мозку на будь-яку ситуацію обумовлюється поточними, локальними, механічними обставинами в якості реакції на значення супутніх ситуацій семантичних [1, с. 330]. Він робить висновок, що свідомість є лінгвістичною, тобто мозок є синтаксичною машиною, яка наслідує здібності семантичної машини. Д. Деннет у такому розумінні свідомості робить крок вперед, об'єднує біхевіористську та холістичну теорію свідомості [1, с. 329].

Поєднання холістичної концепції свідомості з природничими досягненнями, включно з деталями еволюційної теорії, – це коротка характеристика підходу Д. Деннета. Однак для методології спеціальної освіти, яка зосереджена на специфічних проблемах осіб в сенсорній, інтелектуальній, моторній, емоційних сферах, сфері соціальної та соціально-психологічної взаємодії є вагомим онтологічний аспект проблеми свідомості. «Онтологічна проблема свідомості» Деннета є поставлене вченим співвідношення свідомості та інтенціональності. Остання виявляється в оцінці значень лінгвістичних одиниць, які фіксують акти свідомості. Традиційне розуміння свідомості, яке йде від Декарта, припускає, що розуміння значень здійснюється суб'єктом (Я), який являє сутність свідомості, незалежну субстанцію. На думку аналітиків, Д. Деннет вважає, що таке уявлення про схоплювання окремих явищ свідомістю, є метафоричним побічним продуктом роботи мозку, вдосконалення чутливості мозку до значень лінгвістичних одиниць [1, с. 340]. Іншими словами, «Я» не

живе у мозку, «Я» живе у тяглоті лінгвістичних значень (тяглоті наративу власної історії, яку утримує у своїй пам'яті індивід).

Ця концептуальна позиція Д. Даннета про тяглість наративу власної історії, яку зберігає пам'ять є, іншими словами, утриманням неповторних сенсів у самосвідомості особи. Необхідність постійного сенсоутворення є важливою для педагогічної діяльності (захист від втомленості та професійного вигорання, самоефективність, інноваційність). Робота із рівнем сенсоутворення є вкрай важливою, тому деннетівська думка може стати методологічним підґрунтям для практикумів, тренінгів розвитку самосвідомості педагога.

Для аналізу онтології свідомості інший філософ та когнітивний психолог Дж. Серль користується терміном *інтенціональність* [160, с. 140]. Бути інтенціональним означає мати предмет, мати зміст. Майже будь-який стан свідомості інтенціональний: якщо суб'єкт думає, то думає про щось, якщо сподіваюся, то на щось. Зрідка допускаються неінтенціональні стани свідомості, наприклад, безпричинна (і, відповідно, безпредметна) тривога. У розмірковуваннях про свідомість у праці «Превідкриття свідомості» («The Rediscovery of Mind», 1992) Серль перераховує сутнісні властивості свідомості:

- реалізується в кінцевому числі модальностей: зір, слух, нюх, дотик, смак, відчуття рівноваги, пропріорецепція, потік думок (Серль визнає, що можливі думки, що не мають форму слів, або образів, не схожі ні на що);
- має почуття єдності самого себе. Серль поділяє цю єдність на «вертикальну» (єдність всіх модальностей, перелічених у 1 пункті), і «горизонтальну» (єдність свідомості протягом певного відрізка часу, що дозволяє утримувати цілісність розгорнутих у часі подій);
- свідомість сутнісно є суб'єктивною; має інтенціональність, яка нерозривно пов'язана зі свідомістю (хоча й можливі несвідомі інтенціональні стани, але вони повинні бути потенційно усвідомлюваними);
- у перцепції свідомість завжди структурує сприйняту картину, причому таким чином, що в картині виділяються фігури, що мають сенс і фон.

- все, що становить зміст свідомості, має аспект пізнання: неможливо сприймати і робити частиною своєї свідомості те, про що не відаєш, навпаки, свідомість завжди пізнає навіть незнайомі предмети як знайомі, хоча б у загальних рисах;
- має внутрішню пов'язаність думок, яку Серль називає надлишком: будь-яка думка ніби оточена безліччю потенційно пов'язаних з нею думок, частина з яких «виринає» разом з нею, а інша частина залишається несвідомою;
- самоструктурована як центр-периферія: в центрі свідомості знаходиться найбільш актуальне для поточного моменту зміст, тоді як на периферії свідомості можуть знаходитися предмети, які для поточного моменту не є настільки актуальні; таким чином, центр свідомості у Серля збігається з тим, на що спрямовано активну увагу;
- «кордони», або порубіжні умови свідомості – це фонове знання про світ, яке дуже рідко потрапляє в центр уваги, проте є основою організації досвіду;
- завжди має неінтенціональну складову – деякий настрій. Свідомі стани мають вимір «задоволення/незадоволення», цей вимір може мати й нейтральне значення, це не означає, що значення немає [160, с. 140].

Мозок, або навіть організм можна розглядати як систему, ідеально призначену для пізнання. Усі основні його блоки призначені для індуктивного пізнання (А. Ревонсуо) [99, с.132]. Проте відомо з історії наукового пізнання, що великі теорії ніколи не будувалися в результаті індуктивних узагальнень. Свідомість – це система дедуктивного пізнання, не пов'язана безпосередньо з системами індуктивного пізнання мозку. Свідомість, зокрема, буде ідеалізовані об'єкти, нехтує, нівелює якісь реальні властивості об'єктів, які вважає несуттєвими. Ця думка дозволяє міркувати про *самосвідомість, яка інформацію, сигнали, символи переводить в індивідуальний зміст, уявлення (атитюди), далі у ціннісну площину зорієнтованості та дає особі матеріал вибудовувати нові сенси, сенсоутворюватися.*

Отже, сучасна аналітична філософія та когнітивна психологія вирізняється серйозними намаганнями вирішити проблеми самосвідомості, які

приходять на зміну старим кліше. Нове теоретико-методологічне осмислення проблеми свідомості та самосвідомості відкриває розробку нових аспектів професіоналізації майбутніх фахівців спеціальної освіти у процесі інклюзивного навчання, набуття ними відповідних до змісту реформи освіти знань, першого позитивного професійного досвіду та розвитку професійної самосвідомості.

1.1.2. Сутнісні аспекти поняття професійної самосвідомості у психолого-педагогічному дискурсі

Самосвідомість проходить своє становлення у процесі життєдіяльності, спілкуванні з іншими людьми, у пізнанні особою самої себе, своїх дій, здібностей, діяльності. Професійна самосвідомість – це сфокусованість усіх структурних компонентів самосвідомості в царину професійної діяльності. *Педагогічний* дискурс проблеми професійної самосвідомості напрацьований плідно (Л.В. Бахмат [7], С.В. Борисова [9], В.М. Галузяк та К.І. Добровольська [19], І.А. Донченко [36], О.М. Кокурн [52], О.В. Кузніченко [54], К.Й. Метельська [71], В.Є. Михайличенко та М.В. Канівець [75], С.Ю. Пашенко та Ю.Р. Мацкевич [91], Л.В. Римар [100], Н.В. Шварп [127] та ін.).

Доволі поширеною у педагогічному дискурсі є наукова позиція Л.М. Мітіної, яка розглянула структуру педагогічної професійної самосвідомості [73]. Автор виокремила три компоненти: когнітивний (узагальнена система уявлень суб'єкта про себе, яка утворюється у результаті самоусвідомлювання в педагогічній діяльності), афективний (ставлення до результатів діяльності, стосунків, способів досягнення мети тощо); поведінковий (задоволеність професійною діяльністю) [73, с. 67]. У працях О.В. Москаленка, М.В. Гадецького теж робиться акцент на компоненти *професійної* самосвідомості: когнітивний, що виявляється у самопізнанні; мотиваційний, що виявляється у самоактуалізації; емоційно-вольовий, що виявляється у самооцінюванні та саморегуляції [78, с.76].

А.К. Маркова вважає, що професійна самосвідомість передбачає наявність професійних значень (тезаурусу) та професійних смислів (особистісне професійне знання, професійне ставлення до клієнта, професійні ідеали, норми та цінності, смислоутворюючі мотиви професійної діяльності» [66, с. 134]. Модель А.К. Маркової є динамічною, здатною змінюватися у процесі професіоналізації, виявляти нові критерії усвідомлювання. Загалом, це усвідомлення людиною норм, етичних правил професії; усвідомлення власних професійних рис, порівняння себе з колегами; зауважування оцінок колективу про себе як професіонала; самооцінка власних рис [66, с. 134]. Згідно з А.К. Марковою професійна самосвідомість спирається на професійну самооцінку (актуальні, ретроспективну, потенційну, ідеальну) [66, с. 136].

П.А. Шавір робить акцент на професійній самосвідомості, яка підпорядкована завданню професійного самовизначення [124, с. 94]. Педагоги С.Ю. Пащенко, Ю.Р. Мацкевич зосереджуються на проблемі розвитку професійної самосвідомості молодого викладача ЗВО [91], Л.В. Римар розглядає шляхи формування самосвідомості майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін [100], К.М. Шамлян, І.А. Донченко [37] аналізують особливості формування професійної самосвідомості майбутніх викладачів вищої школи, Н.В. Шварп [126] з'ясовує етапи формування професійної самосвідомості студентів у процесі фахової підготовки. В.М. Галузяк та К.В. Добровольська вивчають педагогічні умови формування професійної самосвідомості майбутніх фахівців конкретного профілю [19].

Психологічний дискурс з проблематики професійної самосвідомості є доволі плідно напрацьований дослідниками. Науковці напрацьовували дискурс із різних позицій: становлення, труднощів формування, структури, компонентів, чинників розвитку, зв'язків із мотивацією, цілезачинательством (цілепокладанням), інноваційністю, етикою, духовністю професіонала, специфіки навчання студента у ЗВО. Автори зосереджувалися на соціально-філософських, психологічно-методологічних аспектах самосвідомості, які пов'язані з соціальною та особистісною зрілістю, суспільною відповідальністю,

моральним вибором (Н. Гапон [23], С.Д. Максименко [61], Т.М. Титаренко [115], Л.В Туріщева [116], Н. В. Чепелєва [123], О.С. Штепа [131], Л.Г. Подоляк та В.І. Юрченко [94] та ін.). Розроблялися загальнопсихологічні аспекти становлення самосвідомості як проблема розвитку особистості професіонала та майбутнього фахівця (Д.І. Бородій [10], О.І. Ісакова [45], Н.І. Левус та О.В. Волошок [55], Н.І. Мащенко [69], Л.В. Пляка [93], А.Г. Самойлова [103], С.А. Михальська та Н.С. Славіна [76], Л.В Туріщева [116], Н.Ф. Шевченко[130]).

Аксіологічний підхід до розуміння становлення професійної самосвідомості поданий у праці Н.І. Мащенко. Тут розвиток професійної самосвідомості розглядається як творче ставлення до аксіології та феноменології фаху, особистісна самореалізація, а також уміння втілювати власні переконання у професійній діяльності [69]. Авторська теоретична модель є близькою до наукового бачення професійної самосвідомості у праці Н.І. Мащенко. Спільним є розуміння професійної самосвідомості як творчого ставлення до аксіології та феноменології фаху. Психолог А.Г. Самойлова зауважує вагомість рефлексії власних професійних здібностей, інтересів, а також мотивів професійного навчання, самооцінку та переживання відповідності вимогам професійної діяльності (задоволеність, чи невдоволеність обраною професією тощо) [103, с. 12]. Психолог Н.В. Шевченко розглядає професійну свідомість як психологічне утворення, у якому інтегруються професійні цінності, науково-теоретичні знання, програми професійних дій, а також знання людини про себе як про представника певної професії [130, с. 168]. Ця думка виявилася важливою для побудови теоретичної моделі професійної самосвідомості у даній роботі.

Українські психологи зверталися до професійної самосвідомості як особливого вікового феномену (С.А. Михальська, Н.С. Славіна) [76]. Л. В Туріщева розглядає психологічні чинники підвищення рефлексивності як вагомні аспекти професійного розвитку педагога [116]. На думку С. Васьківської, феномен професійної самосвідомості обумовлює саморегуляцію

дій у професійній сфері особою, яка знає вимоги, професійні можливості та має певне ставлення до себе як суб'єкта професійної діяльності [12, с. 14].

Аналіз окремих психологічних праць показав, що такі автори як І. В. Вачков [13] та Л. М. Мітіна [74] доволі часто ставлять знак рівності, або не вбачають суттєвої відмінності між поняттями «самосвідомість» та «Я-концепція». Звернемося до питання розрізнення «самосвідомості» та «Я-концепції». В одному із психологічних словників самосвідомість трактується як «Я-концепція»: «цілісний, хоча не позбавлений внутрішніх суперечностей, образ власного «Я», що виступає як налаштованість у стосунку до самої себе, вміщує компоненти: когнітивний – образ своїх властивостей, здібностей, зовнішності, соціальної значущості тощо (самоусвідомлення); емоційний – самоповага, самоприйняття тощо; оцінково-вольовий – прагнення підвищити самооцінку, здобути повагу тощо» [97, с. 475]. Подібне ототожнення понять є поширеним у наукових працях, яке призводить до термінологічної плутанини та непорозуміння, тому більш чітке розрізнення понять є вкрай важливим. Адже поняття «Я-концепція», яке розглядається у контексті серйозних проблем, зокрема проблеми професійного становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою (Л. Подоляк, В. Юрченко) мусить бути чітко розрізнене з поняттям самосвідомості [94, с. 233].

Р. Бернс, визначає «Я-концепцію» (англ. self-construction) як сукупність установок особистості, спрямованих на себе [4, с. 30], виокремлює три елементи: «образ Я» – уявлення індивіда про самого себе; самооцінку – афективну оцінку уявлення, яка може мати різну інтенсивність, оскільки конкретні риси «образу Я» можуть викликати більш або менш сильні емоції, пов'язані з їх прийняттям або засудженням; потенційну поведінкову реакцію, тобто ті конкретні дії, які можуть бути викликані «образом Я» і самооцінкою [4, с. 66]. Підхід із позицій феноменологічного підходу (К. Роджерс) Я-концепція описується у поняттях сприйняття індивідом самого себе, потреб, почуттів, цінностей, переконань [159]. Я-концепція у працях представника соціопсихоаналізу Е. Еріксона [40] фактично зведена до атитюдів та перцепції,

остання формується у соціокультурному середовищі. Відомий психолог розвинув Фрейдову концепцію з акцентом на соціокультурний контекст та розглянув поняття крізь призму его-ідентичності. Остання виникає на біологічному підґрунті як продукт певної культури. Її характер визначається особливостями даної культури і можливостями даного індивіда [40]. Для побудови теоретичної моделі професійної самосвідомості є важливим співвіднести поняття самосвідомості та Я-концепції. Це важливо тому, що в окремих публікаціях, наприклад, у статті А. Колядіна «Підходи до вивчення «Я-концепції» у психологічній науці» поняття зводяться один до одного [40, с. 45]. У працях відстежується недостатнє розрізнення понять «Я-концепція» та «самосвідомість» (О.Є. Гуменюк) [26, с. 89], інколи їхня понятійна тотожність.

Ми погоджуємося із визначенням, яке наведене в навчальному посібнику (автори О.В. Винославська, О.А. Бреусенко-Кузнєцов, В.Л. Зливков, А.Ш. Апішева, О.С. Васильєва), що Я-концепція є «оцінно-пізнавальна система, що переживається і більш-менш усвідомлюється індивідом» [96, с. 86]. Вважаємо, що Я-концепція – це оцінково-пізнавальна система уявлень та переживань особи, динамічність якої забезпечують процеси ідентифікації-індивідуалізації, що окреслюють її соціокультурні горизонти. Визначення показує міру усвідомленості, рефлексивності, якою характеризується стан уявлень та переживання власного Я, окреслення власних горизонтів становлення.

Отже, аналіз низки психологічних праць показав, що автори інколи не вбачають суттєвої відмінності між поняттями «самосвідомість» та «Я-концепція». На нашу думку, *самосвідомість – це інтегральна психологічна властивість особи, яка за допомогою механізму ціннісної рефлексії (зауважування-незауважування, прийняття-неприйняття, творення-відтворення соціокультурних вартостей) структурує власне Я, власні психічні процеси, соціальну поведінку, взаємини та забезпечує виконання соціальних (в т.ч. професійних) ролей.* Самосвідомість пов'язана із процесом пізнання себе у системі ціннісних координат, переживанням свого місця у суспільстві, власної поведінки. Вважаємо, що Я-концепція як «теорія самого себе» є результируючою

величиною самосвідомості. Динамічна рівновага Я-концепції обумовлюється здатністю особи до *рефлексії* та *змін*. Я-концепція може бути негармонійною, це означає, що ціннісно-рефлексивний механізм самосвідомості «ламається».

1.1.3. Проблематика професійної самосвідомості у дискурсі спеціальної педагогіки та психології

Відносно новим дискурсивним полем, де напрацьовується проблематика професійної самосвідомості є *в царині спеціальної педагогіки та психології* (Н.М. Басалюк [3], О.В. Гаврилов [151], Б.Т. Дем'яненко [29], О.В. Мартинчук [68], С.П. Миронова [74], К.О. Островська [89], Л.І. Фомічова [118], М.К. Шеремет [130], Д.І. Шульженко [133], та ін.). Дискурс відображає певні зміни парадигмальних зрушень в науці, вітчизняній зокрема з впровадженням інклюзивної освіти. Тривалий час не відбувалося суттєвої модернізації спеціальної освіти. Хоча за певний минулий період провадилися дослідження самосвідомості, професійної самосвідомості в площині психокорекційної педагогіки, логопедії, тифлопедагогіки, спеціальної психології, ортопедагогіки тощо, які відзначалися різноманітністю аспектів і напрямів. У результаті цієї роботи отримано фактичний матеріал, який вказує на перспективу подолання труднощів впровадження інклюзивної освіти в Україні.

Йдуть пошуки адекватного замінника поняття дефектології, соціально прийняттого, світоглядно коректного, й одночасно відображального зміст даної науки саме як інтегративної сфери знання. Цей період пошуку триває надалі, термін «дефектологія» використовується фахівцями в даній області, застосовується як назва фаху, який отримує випускник (бакалавр) ЗВО. Термін використовується також у мові міждисциплінарного спілкування, є предметом гострих різноаспектних дискусій, що мають стосунок до етимологічних аспектів даного поняття, а також розбіжностей в царині методологічних засад самої науки, розуміння її місця у системі сучасних наук.

Зміни наукового світогляду вплинули на розуміння назв та змісту розділів спеціальної (дефектологічної) освіти [79, с. 17]. Вже у 90-х рр. ХХ ст. у

професійній самосвідомості відбулося переосмислення завдань дисциплін: *сурдопедагогіки* (виховання та навчання дітей із порушенням слуху); *тифлопедагогіки* (досліджує питання виховання та навчання дітей із порушенням зору), *корекційної педагогіки* (освіта осіб з порушеннями інтелектуального розвитку), *логопедії* (освіта осіб з порушеннями мовлення).

Утвердження нової парадигми спеціальної освіти, науковці переглядають увесь історичний фактаж теорій та концепцій, які відіграли свою особливу роль у створенні та утвердженні інтеграційного характеру, цілісності спеціальної освіти. Зокрема йдеться про аналіз ідей у праці Л.С. Виготського «Психологія розвитку людини» [14]. У 1930-х рр. були сформульовані та обґрунтовані загальні для всіх профілів спеціальної педагогіки (сурдо-, тифло- тощо) положення про природу і сутність розвитку дитини з порушеннями фізичного та психологічного розвитку [113, с. 76-77]. Вони були засновані на культурно-історичній теорії розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського. У цей історичний період в українській науковій літературі та офіційних документах вживали термін «дефективні діти», яким позначали дітей із проблемами у психофізичному розвитку, окремо йшлося про дітей глухонімих і сліпих [113, с. 98-99]. Використовували також поняття «морально-дефективні діти», яким позначали складних з виховного погляду дітей, малолітні порушників (переважно злодіїв і хуліганів) і безпритульних», – аналізує ситуацію Н.П. Дічек [35, с. 39]. Відтак у 1920-30-х рр. терміном «дефективні діти» позначали велику різнотипну групу дітей, які мали труднощі в соціалізації та навчанні.

Історично спеціальна освіта пройшла доволі непростий науковий шлях становлення. У її межах відбувалися зміни, які відображали дух епохи, суспільної свідомості та самосвідомості фахівців. Старий погляд на завдання освіти як на трансляцію знання змін змінюється, натомість «...загальноєвропейський зміст освіти ґрунтується на таких цінностях та ідеях демократичного суспільства: права людини, рівність, мир, соціальна справедливість, демократія, свободи, безпека громадян, взаємозалежність, плюралізм, культурне розмаїття, відкритість, відповідальність, партнерство,

повага до навколишнього середовища», – зауважує Н.П. Гапон [20, с. 31-32]. У сферу спеціальної освіти входять нові психологічні знання, які дозволяють надати допомогу особам, які мають особливі фізичні потреби, специфічні проблеми в сенсорній, інтелектуальній, моторній, емоційних сферах, сфері соціальної та соціально-психологічної взаємодії. Щоб стати кваліфікованим фахівцем спеціальної освіти, потрібні високий інтелект, інтуїція, спостережливість, комунікативні здібності, емоційна стійкість. «Він повинен бути, – зазначає Д.І. Шульженко, – уважним, чуйним, тактовним, товарицьким, терплячим, виявляти схильність до роботи з дітьми» [133, с.108].

Сьогодні проводиться підготовка та визначення готовності спеціаліста до роботи в інклюзивних умовах шляхом експериментальних досліджень; розробляються методики підготовки, – вказує І.А. Донченко, – осмислюються моделі підготовки майбутніх спеціальних педагогів у сфері освітньої інтеграції, практичних психологів, фахівців з проблем аутизму, логопедів тощо [36, с. 111]. Надважливим для майбутнього спеціального педагога є володіння методиками діагностики, корекції, навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами різної категорії порушень, розуміти механізми впливу тих, або інших відхилень на загальний розвиток дитини, бачити можливості для їх компенсації. Спеціальний педагог повинен мати знання з педагогіки, психології, в області наявних порушень, правових питань, професійної орієнтації, соціальної адаптації і перспектив працевлаштування. Зрозуміло, що здобування освітнього рівня бакалавра ЗВО та кваліфікації спеціального педагога у кінцевому підсумку забезпечується виробленням професійних та спеціальних компетентностей.

Вагомими для збагачення професійної самосвідомості є *загальні компетентності*, засадничі знання філософії, культурології, історії, що сприяють розвитку світогляду, загальної культури й соціалізації особистості. Важливим для професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога є знання етики, систем моральних цінностей, соціології, економіки і права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх

застосовувати у професійній і соціальній діяльності, тощо. Ціннісно збагачена професійна свідомість, людиноцентрована індивідуальна моральна філософія (налаштованість на просоціальні світоглядні цінності), дозволяє аналізувати актуальні проблеми суспільного й особистого життя, співвідносити власні соціально-економічні інтереси й прагнення з інтересами й потребами інших людей та суспільства, успішно розв'язувати моральні та етичні питання, пов'язані з професійною діяльністю, спроможність відшукувати оптимальні рішення, діяти відповідно до принципів етики, деонтології.

Професійна самосвідомість впливає на формування кар'єрних компетенцій майбутнього фахівця, останні забезпечують, – зауважує Д.І. Бородій, – «формування чинників запобігання професійного вигорання» [10, с. 65]. Зміни цінностей професійної самосвідомості важливі у час втілення у вітчизняну практику досвіду інклюзивної освіти в країнах Європи (А.А. Колупаєва) [49, с. 231]. Адже проблема методики та техніки інклюзивного навчання дітей з ООП у ЗНЗ, готовність школи прийняти таких дітей, особливості ставлення вчителя загальноосвітньої школи до інклюзивної освіти є однією з актуальних проблем спеціальної освіти (К.О. Островська) [89, 32-33]. Про це свідчать багаторічні результати досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців щодо організації інклюзивного навчання школярів з психофізичними вадами у ЗНЗ (В.І. Бондар, В.М. Синьов) [31].

Ключовою фігурою інклюзивного навчання є спеціальний педагог, який допомагає вчителю інклюзивного класу в організації навчально-виховного процесу дітей цієї категорії на рівні їхніх пізнавальних, мовленнєвих можливостей та індивідуальних особливостей (В.І. Бондар) [4, с.39]. Саме спеціальний педагог «...може окреслити орієнтири навчання особливої дитини, бо він є носієм та провідником ідей інклюзивної освіти; ініціатором входження особливої дитини до ЗНЗ; координатором взаємодії з педіатричною службою, з батьками, психолого-медико-педагогічними консультаціями, дошкільними навчальними закладами, спеціальними навчальними закладами; учасником

ініціативного осередку, корекційним педагогом; захисником прав дитини, її здоров'я та безпеки» – зауважує Л. Г. Михальєвська [77, 53-54].

Отже, в системі спеціальної освіти йде утвердження нової парадигми спеціальної освіти, переглядається історичний фактаж теорій та концепцій, які відіграли свою особливу роль у створенні та утвердженні інтеграційного характеру, цілісності спеціальної освіти. Це є сутнісними умовами змін та розвитку професійної самосвідомості. Йдуть пошуки адекватного замітника поняття «дефектологія», світоглядно коректного, й одночасно відображального зміст даної науки як інтегративної сфери знання. У професійній самосвідомості відбулося переосмислення завдань дисциплін: *сурдопедагогіки* (виховання та навчання дітей із порушенням слуху); *тифлопедагогіки* (досліджує питання виховання та навчання дітей із порушенням зору), *корекційної педагогіки* (освіта осіб з порушеннями інтелектуального розвитку), *логопедії* (освіта осіб з порушеннями мовлення).

1.2. Теоретична рівнева модель чинників професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога

1.2.1. Рівень моральних налаштованостей професійної самосвідомості

Зміни цінностей професійної самосвідомості важливі у час втілення у практику гуманістичної ідеї інклюзивного навчання. Ключовою фігурою інклюзивного навчання є спеціальний педагог, який допомагає вчителю інклюзивного класу в організації навчально-виховного процесу. У системі підготовки майбутніх спеціальних педагогів є завдання сформулювати адекватну до вимог часу *професійну самосвідомість: виробити індивідуальну моральну філософію, зорієнтуватися у системі пріоритетних цінностей, підійти до головних сенсів професії – творчості та інноваційності.*

Аналіз змін філософії освіти із запровадженням інклюзії, узагальнення змісту проблеми розвитку професійної свідомості майбутніх фахівців спеціальної освіти, системи загальних, професійних та спеціальних компетенцій

студента ЗВО, майбутнього спеціального педагога, – все це дозволяє окреслити загальну порівневу динамічну модель *рівнів та чинників професійної самосвідомості* майбутнього спеціального педагога. Чинник – це причина, рушійна сила будь-якого психічного процесу, що визначає його якість, характер, або окремі його риси. Звернемося до аналізу структурних компонентів першого рівня, які є основою *професійної самосвідомості* майбутнього спеціального педагога.

Проаналізуємо атитюди першого рівня, який названий **«Налаштованість індивідуальної самосвідомості на моральні вартості життя»**. Атитюди (соціальні установки, соціальна налаштованість) становлять базовий рівень ієрархічної моделі професійної самосвідомості спеціального педагога. У підрозділі 1.1 було проаналізовано контекст змін суспільної моралі, системи вартостей, який позначився на розвитку, завданнях, концепціях, категоріях спеціальної освіти.

Атитюди вивчалися О. Штерном, Г. Олпортом. Це соціальні фіксовані установки, які мають складну структуру, яка містить емоційний, когнітивний і власне поведінковий аспекти; їх формують предметні потреби соціального існування, і відповідні соціальні ситуації. Диспозиційна концепція соціальної установки, була також запропонована автором диспозиційної теорії особистості В.О. Ядовим [104, с.35-36]. Диспозиція особистості – це система налаштованостей до певної поведінки, ситуацій, умов. В. А. Ядов виділив чотири рівні диспозицій (див. рис 1.1.): 1) елементарні фіксовані установки, готовність до дії у задоволенні вітальних потреб в їжі, теплі та ін.; 2) ситуативні установки, що формуються на основі потреби спілкування у повсякденних обставинах; 3) базові соціальні установки, що визначають загальну спрямованість інтересів, діяльності особистості; 4) ціннісні орієнтації особистості, що визначають формування цілей життя та основних засобів їхнього досягнення, відповідають вищим соціальним потребам особистості в саморозвитку та самовираженні.

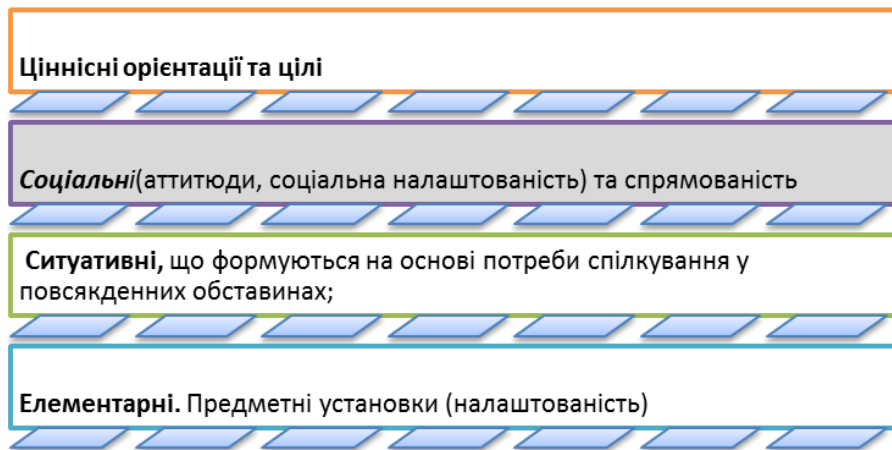

Рис.1.1. Соціальні установки (атитюди) в дипозиційній концепції В.Ядова

Соціальні установки часто функціонують як схеми, або когнітивні структури, що містять і організують інформацію про певні поняттях, ситуаціях і подіях. Соціальна установка у когнітивних психологів (М. Рокич, С. Аш) відносно стійка система поглядів, уявлень про об'єкт, ситуацію, яка спонукає до реагування. Якщо говорити про когнітивну структуру свідомості (система знань), то атитюди сприяють оновленню знання, створюють динаміку розвитку особи. У психоаналізі (З. Фрейд) атитюд виконує роль посилення окремих мотивів, вирішенню конфліктів між мотивами). У соціопсихоаналізі (трансактному аналізі Е.Берна) поняття установки розглядається як механізм формування «Я-концепції».

Щодо співвідношення цінностей і атитюдів, то цінності носять більш стабільний характер і обумовлені культурою того соціуму, в якому живе індивід, – зауважив Б. Братусь у статті «До проблеми моральної свідомості в культурі доби, що минає» [4, с. 8-9]. Атитюди – результат психологічних процесів розвитку особистості, історії її життєвого шляху, і тих соціальних ситуацій, з якими вона стикалася. Схильність атитюдів до швидких змін особи постінформаційного суспільства є важливим аспектом. Відповідно до цього можна розглядати атитюди в аксіологічному плані як моральні атитюди А. Ф. Терешкін [114, с. 95].

Моральні атитюди у даній роботі, з позицій авторського дефінювання – це різновид соціальних налаштованостей, які відповідають актуальним соціокультурним потребам особи (формування цілей життя та основних засобів їхнього досягнення), визначають її індивідуальну моральну філософію й становлять підґрунтя самосвідомості. Відтак індивідуальна моральна філософія, в авторській дефініції – це певні уявлення та погляди, які відображають індивідуальні особливості сприйняття та оцінки моральних цінностей, норм, правил соціальної поведінки, різних явищ суспільного життя, які регулюють поведінку особи.

Моральні атитюди є підвалинами самосвідомості, вони як базові налаштованості творять певну «індивідуальну моральну філософію» (A. Chudzicka-Czupala) [142, с. 540]. На рівні атитюда – це одобрення певного стилю життя, одобрення ціннісно-поведінкової картини світу (альтруїзму, прагматизму, нарцисизму, маніпуляторства тощо). Моральний атитюд, який може укладатися з різних уявлень та поглядів про етику міжособових та соціальних взаємин, змінюватися, ослаблюватися/зміцнюватися через постійний динамізм самих атитюдів, які його творять. «Індивідуальною моральною філософією» визначається образ хороших/поганих, здорових-нездорових суспільних та міжособистих взаємин. У цьому аспекті визначальною є стаття Г.М. Мешко, присвячена професійному здоров'ю педагога як умові його творчого зростання [72, с. 145]. Моральний атитюд, який відображений в індивідуальній моральній філософії особи може не відповідати цінностям професійної діяльності, чинити перешкоду становленню професійної самосвідомості. Виявлення та зміна атитюдів, які впливатимуть на ціннісну зорієнтованість, а також визначатимуть подальші смисли професійної самосвідомості є важливим практичним завданням. Аналіз соціальних атитюдів здійснили О.Б. Демянюк та О.І. Косарева, проаналізувавши індивідуальні моделі світу студентів-психологів [30].

Як показало дослідження (K. Bass, N. Barnett, G. Brown), ідеологічні кліше людини, її індивідуальна моральна філософія, має важливе значення для

розуміння моральних суджень і поведіння працівника в професійних ситуаціях [135]. Особливо, коли працівник мусить вирішити певну етичну дилему та прийняти конкретні рішення щодо проблеми [135, с. 39]. Польські психологи із Сілезького університету (D. Grabowski, A. Chudzicka-Czupala) досліджували професійну самосвідомість співробітників компаній й здійснили систематизацію основних *етичних ідей*, які так чи інакше відображають стан налаштованості індивідуальної моральної свідомості працівників, тобто моральних атитюдів [147]. Ці етичні ідеї формують певні позитивні та негативні ділові практики. Попереднє емпіричне дослідження А. Худзіцької-Чупали показало можливі відмінності індивідуальної моральної філософії у досліджуваній групі 326 співробітників різних компаній з Сілезії. Для цієї мети була використана власна анкета (шкала) індивідуальної моральної філософії (SIFM). Шкала складалася з 8 пунктів суджень, які відповідають моральним принципам релятивізму, ідеалізму, макіавеллізму, нарцисизму, «золотого правила» справедливості, прагматизму, балансу прибутків та втрат, альтруїзму. Виявлені відмінності в налаштованості індивідуальної моральної свідомості дозволили дослідникам припустити, що налаштованість самосвідомості на моральні цінності життя обумовлює поведінку співробітників, їхній спосіб прийняття етичних рішень [142, с. 545]. Результати крос-культурного дослідження (Haron N., Chudzicka-Czupala A., Lupina-Wegener A.) містили висновок, що індивідуальна моральна філософія впливає на поведінку не лише фахівця, а й майбутнього фахівця, визначає етичне ставлення студентів до знань [148, с. 206-207]. Випускники вишів, молоді фахівці зберігають атитюди, які надалі позначатиметься у професійних взаєминах в колективі [141, с. 16].

ПЕРШИЙ РІВЕНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ. Аналіз згаданих досліджень дозволив припустити, що індивідуальна моральна філософія, або *налаштованість індивідуальної самосвідомості на моральні цінності життя* визначатиме перший рівень професійної самосвідомості студентів, майбутніх спеціальних

педагогів. Розглянемо структурні компоненти індивідуальної налаштованість на вартості життя, яка становить базовий перший рівень самосвідомості.

На нашу думку, налаштованість особи (сукупність моральних атитюдів, які окреслюють погляд на вартості, індивідуальну моральну філософію) можна з'ясувати за допомогою щонайменше восьми концептів-атитюдів (виокремлених філософами, культурологами та широко досліджених у соціальній психології) студентів, майбутніх спеціальних педагогів (див. рис. 1.2.). Власне запропоновані моральні атитюди відображають увесь спектр сприятливих та несприятливих налаштованостей у відповідності до місії фахівця спеціальної освіти, його професійної етики. Розширення переліку можливих моральних атитюдів (налаштованостей «індивідуальної моральної філософії») вважали недоцільним через те, що вони не були описані та досліджені так добре, як запропоновані у даній роботі.

Налаштованість самосвідомості на вартості життя	Антиципаційна налаштованість
	Релятивістська налаштованість
	Маніпулятивістська налаштованість.
	Нарцисична налаштованість
	«Золоте правило», норма взаємності
	Емпатична налаштованість
	Утилітаристська налаштованість
	Альтруїстична налаштованість

Рис. 1.2. Компоненти налаштованості самосвідомості на вартості життя

Аналіз професіограми фахівця спеціальної освіти дозволив окреслити найбільш відповідними для становлення самосвідомості майбутнього спеціального педагога емпатійну, альтруїстичну, антиципаційну налаштованості. Назвемо її *конструктивно-реалістичною*. Звернемося до аналізу компонентів моральних атитюдів, налаштованості самосвідомості на вартості життя, які становлять підґрунтя професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога.

Антиципаційна (ідеалістська) налаштованість. Антиципація (лат. *anticipatio* – передбачення) є налаштованістю, на позитивні події, стосунки.

Термін осмислювався у філософії феноменології як ідеалізація особою світу (Е. Husserl) [153], окреслювався як захисний механізм (R. Skynner, J. Cleese) [161], механізм контролю соціальної поведінки (J. Hoffmann) [152], як чинник адаптивних систем навчання (M.V. Butz, O. Sigaud, G. Baldassarre) [140], визначався як мотивуючий елемент симпатії та любові (D. Huron David) [154]. Згодом антиципація впродовж десяти років емпірично досліджувалася соціальними психологами (Е. Berscheid, Р. Regan) [137]. Автори прийшли до висновку, що очікування та передбачення позитивної зустрічі підсилює симпатію до партнера. Антиципаційна налаштованість породжує важливі риси соціальних взаємин: самоефективність та атракцію. Даний атистюд є доволі часто обговорюється й дискутується у в етиці ділових стосунків.

Феномен антиципації взаємодії має адаптивну функцію і може успішно застосовуватися в практиці спеціального педагога. Крім того антиципаційна (ідеалістська) налаштованість є величиною амбівалентною і має свій неоднозначний вияв у педагогічних ситуаціях. Майбутні спеціальні педагоги залом схильні ідентифікувати складні аспекти різних ситуацій навчання, виховання, корекції тощо, й визначати їх не лише як «етичні», чи «неетичні». Вони налаштовані на активне втручання в ці ситуації з вірою, що ситуація зміниться в ліпший бік. Цей атистюд, антиципаційна налаштованість на світ педагога виявляється, коли він вірить (зустрівшись із моральною дилемою, яку треба вирішити), що дилема вирішиться найкраще. Звісно, антиципаційна налаштованість на світ дозволяє вибудовувати ціннісні пріоритети, актуалізувати високі вартості (добро, благо, щастя, життя, свобода тощо), робити їх інструментальними. Проте антиципаційна налаштованість також породжує деяку ідеалізацію уявлень про картину світу, ситуацію. Ідеалістично налаштовані на світ педагоги вірять, що проблемна ситуація розв'яжеться сама, що в будь-якій ситуації можна завжди знайти деякі загальні норми моралі, або віднайти етичний принцип, який дозволяє вирішувати проблемні ситуації.

Релятивістська налаштованість. Релятивізм (лат. *relativus* – відносний) – це (етичний) методологічний принцип тлумачення природи

моральності, що є підґрунтям етичних теорій. Ілюструє крайню форму релятивізму емотивістська теорія [152]. Її прихильники вважають, що моральні судження не мають ніякого об'єктивного змісту, а виражають лише суб'єктивні установки тих, хто їх виражає. Звідси робиться висновок, що моральні судження не можна вважати ні справжніми, ні помилковими, тому не доречно ставити питання про їх обґрунтованість і правомірність [58, с. 165]. Кожна людина має право дотримуватися тих принципів, яким надає перевагу, і будь-яка мораль однаково виправдана. Крайніми позиціями релятивізму є абсолютизм (дотримання певної системи моралі як обраної) та емотивізм (повна недовіра до систем моралі). Наприклад, судження про те, що соціум впроваджує у кожную індивідуальну свідомість фальшиві потреби та культ споживання є емотивізмом. Це передбачає, що людина може протистояти соціальній системі повною неприязню до її цінностей [67, с. 59]. У педагогічних ситуаціях релятивістський атитюд дозволяє ідентифікувати неетичні аспекти різних ситуацій взаємин та спілкування. Це визначення людської поведінки, як «неетичної», активного втручання в ситуації, які викликають етичні неоднозначності. З іншого боку, це здатність переосмислити ситуацію з позицій не лише вартостей професійної свідомості, а й побутової, перш ніж прийняти рішення і виробити однозначну думку. Релятивістський атитюд визначає пластику мислення педагога, важливий там, де педагог має шукати рішення, зважуючи й співвідносячи різні аспекти. Не відкидати їх, а творити новий підхід в конкретній педагогічній ситуації навчання та виховання. Релятивістська налаштованість дозволяє певний результат оцінювати неоднозначно, тому що немає жодних стандартів, які виправдовують, чи засуджують якісь важливі рішення й поведінку.

3. Маніпулятивістська налаштованість. У широкому значенні тенденцію соціальної налаштованості на матеріальні вартості ще називають «макіавеллізм». Загалом – це тенденція домінування економічних і соціально-статусних цінностей над моральними і гуманістичними. Доведено, що «макіавеллізм» впливає на прийняття етичних рішень у соціальному житті.

(Bass K., Barnett T., Brown G. (1999), [135]. Шкала макіавеллізму особи, або Мак-шкала (Макіавеллізм тест, Мах-IV) була розроблена (Christie R., Geis F.) в 1970 році. Російськомовна адаптація методики виконана В.В. Знаковим з колегами в 2000 році [145]. Особи, які мають високі бали за психологічною шкалою макіавеллізм ставляться до інших менш етично, використовують їх у власних цілях (Nelson G., Gilbertson D., 1991) [158, с. 46]. У цій методиці макіавеллізм розглянуто як схильність людини маніпулювати іншими людьми в міжособистісних відносинах. Макіавеллізм як особистісна характеристика загалом відображає зневіру особи у інших людях, у їхніх добрих намірах, альтруїзмі, незалежності, силі волі. Рівень макіавеллізму негативно корелює з комунікативною гнучкістю [158, с. 47]. «Макіавеллісти» більш ригідні у комунікації. Вони переконані, що маніпуляція є найефективнішим способом взаємин. Вони не здатні до емоційної залученості у взаємини, використовують стереотипні форми емоційного реагування [158, с. 50]. У молоді рівень макіавеллізму вище, ніж у дорослих людей.

Зокрема науковці стверджують, що з підліткового віку до пізньої юності рівень макіавеллізму зростає, а потім починає знижуватися (Wilson D.S., Near D., Miller R.R.) [164]. Існують гендерні відмінності макіавеллізму: показники чоловіків статистично значущо перевищували показники жінок. (Вільсон і ін, 1996) [164, с. 289]. Гендерні відмінності починають виявлятися в дитинстві, після десятирічного віку. Інші дослідження продемонстрували значні відмінності у застосуванні дітьми різної статі маніпулятивних тактик у міжособових взаєминах (Braginsky D. D.) [138, с. 78]. У дорослих чоловіків макіавеллізм якісно відрізняється від жіночого на рівні атитюдів та конкретної поведінки. Це виявляється, зокрема, в готовності і схильності до саморозкриття в спілкуванні: як в конкретних висловлюваннях, що містять відомості про особисте життя, так і в загальній схильності розповідати про себе іншим людям (Domelsmith D. E., Dietcb J.T) [147,с. 726].

Психологічні дослідження показали, що у чоловіків високий рівень макіавеллізму корелює із закритістю, а у жінок з аналогічним рівнем, навпаки, з

відкритістю [147,с. 727]. Одна з причин цього полягає в тому, що схильність чоловіків до розкриття не впливає на те, подобаються вони оточуючим, чи ні. Психологи відзначають, що в західному суспільстві від чоловіка очікують, що він досягне успіху завдяки власним зусиллям, а довірчі відносини з іншим розглядаються як слабкість і прагнення до підпорядкування. Внаслідок цього саморозкриття є для чоловіків малоефективною маніпулятивною тактикою. Цілі жінки більш явно соціально націлені: популярність, вміння знаходити спільну мову з іншими людьми, розуміння – більше цінується жінки, ніж чоловіки (Domelsmith D. E., Dietcb J.T) [147,с. 727].

Очевидно, що встановлення довірливих взаємин, необхідних для досягнення педагогічних цілей, неможливо без значного саморозкриття. Цілі маніпуляцій можуть бути не тільки прагматичні, але і захисні: студент, учень може обрати психологічний захисний механізм, що оберігає особистість від втрати самоповаги, зниження самооцінки тощо. Традиційно вважалося, що жінка-педагог є більш м'якою та поступливою, вони краще пристосовуються і менш схильні до маніпуляції. Педагоги жіночої статі можуть використовувати покірність і поступливість в маніпулятивних цілях, й конкурувати з чоловіками.

4. Нарцисична налаштованість. Найбільш загальне визначення дозволяє визначити нарцисизм як «перебільшене почуття власної гідності» (Judge, T., Le PineT., Rich B., 2006) [155,с. 35]. Властивість характеру, що полягає у надмірній самозакоханості і завищеній самооцінці, не відповідає дійсності. Нарцисичну особу характеризує потреба в постійній увазі з боку оточуючих; перебільшення власних знань, умінь; впевненість у своїй неперевершеності, геніальності; задрісність демонстративна поведінка з метою показати власну перевагу; захист власних прав, нехтування обов'язками; небажання розуміти почуття оточуючих, найближчих, відсутність співпереживання; схильність приховувати власні недоліки і зосереджуватися на чужих; бурхливе реагування на критику, або її ігнорування [119, с. 125].

Нарцисизм має стосунок до неконструктивної поведінки особи на робочому місці. Наприклад, особи в стані нарцисизму є більш агресивними,

низькопродуктивними, що завдає шкоди організації, або іншим людям на робочому місці (Judge, T. A.; LePine, J. A.; Rich, B. L. (2006) [155, с. 36]. Багато досліджень показали зміни поколінь в рівні нарцисичних тенденцій американської молоді (Twenga J.) [163]. Автор зазначає, що молоді люди на початку XXI ст. значно відрізняються за нарцисизмом від молодого покоління попередніх двадцяти років. Натомість особи, народжені у 1970-90-их рр. є більш самозакоханим поколінням, ніж попередні. Дослідження показує зв'язок з особистими показниками нарцисичних тенденцій та вибором способу етичної поведінки у ділових ситуаціях (Brown T.A., Sautter J.A., Littvay L) [139, с. 495].

5. Налаштованість на норму взаємності. Так зване «золоте правило» є одним з найвідоміших і універсальних етичних принципів. Дотримання етичного правила дозволяє людині ставитися до інших настільки добре, як хоче, щоб ставилися до неї. Норма взаємності як норма відповідати добром на добро, чи очікувати у відповідь добру реакцію після власного доброго вчинку, у тій чи іншій формі, з'являється в системах етичних і філософських і моральних приписів в більшості релігій світу. «Золоте правило» є важливим принципом, неодноразово бралися до уваги при вивченні ділової етики (Chudzicka-Czupara A., 2012) [142, с. 539]. Ця норма є своєрідним універсальним кодексом честі: *особам, які допомагали нам, ми також повинні допомагати, а не заподіювати зло*. Від дії цієї норми залежить поширеність допомоги у суспільстві, зауважує Н. П. Гапон [21, с. 210]. Політики знають, що люди, які обрали їх до влади, мають право у майбутньому сподіватися на допомогу від них. У близьких взаємовідносинах, у шлюбі лише отримувати, нічого не віддавати навзаєм, – означає порушувати норму взаємності, – пише Д. Майерс [59, с. 625-626].

Норма взаємності нагадує про те, що в соціальних відносинах необхідним є баланс між тим, що людина «віддає», і тим, що вона «отримує». Якщо в людей немає можливості надати у відповідь послугу, їм може бути ніяково приймати допомогу, і вони можуть боятися робити це. Саме тому горді люди з розвиненим відчуттям власної гідності нерідко не поспішають звертатися за допомогою. Коли людина вимушена приймати послугу, на яку не може

адекватно відповісти, страждає її самооцінка. Норма взаємності найбільшою мірою стосується відносин людей рівних за своїм статусом [59, с. 627].

6. Утилітаристська налаштованість. Утилітаризм є етичною теорією, що стверджує, що найбільш корисними є дії, які максимілізують позитивний ефект, такі як «щастя», «добробут», тощо. Утилітаристська налаштованість може стосуватися не лише дії, а й моральних суджень. У праці «Бесіди з учителями про психологію», видатний психолог, представник філософії прагматизму В. Джеймса пише, що свідомість є функцією, яка «цілком ймовірно, як і інші біологічні функції, розвивалася тому, що вона корисна». Виходячи з такого пристосувального характеру свідомості він відводив важливу роль інстинктам і емоціям, а також індивідуальним фізіологічним особливостям людини [32, с. 126]. Фахівець у царині етики Г. Енском своїй праці «Сучасна філософія моралі» запроваджує термін «консеквенціалізм». Наслідки тої, чи іншої дії є підставою для будь-якого дійсного морального судження. З позиції консеквенціалізму, морально правильна дія це та, яка слугує хорошим результатам, або наслідкам. Ця точка зору часто виражається в афоризмі «мета виправдовує засоби». Згідно з точкою зору Г. Енском треба пов'язувати критерій оцінки вчинків і сферу відповідальності за вчинки з очікуваними наслідками. Значення мають лише передбачувані наслідки. Але трапляється так, чого людина чогось не передбачить. І якщо відповідальність обмежена сферою передбачуваних, або очікуваних, наслідків, то з людини, яка вчинила відповідальність не знімається. І виходить, що її вчинок морально не виправданий [32, с. 72]. Прагматизм дозволяє стверджувати, що робити добро можна, але брати до уваги треба тільки вигоду, корисність даного курсу дій. Дослідження підтверджують, що утилітаристська спрямованість є однією з найбільш вагомих для бізнесу, вона береться до уваги менеджерів стосовно найманих працівників у багатьох організаціях (Kujala, J., Lamsa A.M., Penttila K.) [156, с. 78]. О.І. Ісакова зазначає, що індивідуалізм і прагматизм є сьогодні основними цінностями, які визначають духовний розвиток більшої частини населення, зокрема молоді. Соціальне самопочуття молоді часто виражається в

термінах радикального гедонізму, спрямованого на задоволення невпинно зростаючих чуттєвих потреб та збіднінні духовності [45, с. 43].

7. Емпатична налаштованість. аналіз різних підходів дозволяє побачити різноманіття трактувань емпатії як вчування, співпереживання і симпатії та звести різноманіття визначень до двох основних типів – емпатії, як феномену пізнання та емпатії, як феномену відносин (симпатії). Відомий італійський фізіолог Дж. Рицолатті з колегою у праці «Дзеркала в мозку. Про механізми спільного дії та співпереживання» зазначає, що «дзеркальні нейрони» є фізіологічним підґрунтям симпатії. [101, с. 87]. Розглянемо визначення емпатії, які окреслюють емпатію як фактор мотивації моральної поведінки та альтруїзму у дітей та дорослих. Емпатія – це «афективна відповідь, що впливає із сприйняття, або оцінки емоційного стану іншої людини, і аналогічна тому, що ця людина відчуває, або очікується, що відчуває»; «здатність емоційно відгукуватися на переживання інших людей» (Batson, Ch. D.) [136, с. 67]. Щоб домогтися розуміння інших, треба вчуватися у свідомість людей, зауважувати історію її змін та врахувати зв'язок цілого (культури) і частин (свідомості окремих люди). Ціле – це життя, яка утворюється за допомогою «досвіду людей і їх комунікацій» [159, с. 78]. Дільтей вважав, що вчування у свідомість іншої людини дозволяє зрозуміти її краще, ніж вона сама себе розуміє [34, с. 130-131]. Це підґрунтя розуміння повинно стати категоріями життєвого досвіду. Людина розуміє інших настільки, наскільки вони аналогічні їй. Відтак розуміння іншого містить два моменти: інтерпретація і вчування (Batson, Ch. D.) [136, с. 67]. Розуміння виступає як співпережите вчування (Cialdini, R.) [146, с. 511]. Воно важливе, бо людина часто потрапляє у ситуації відчуження. Ситуація вимушеної відчуженості (перебування в екстремальних умовах війни, переселення, біженства, сирітства) є доволі актуальною проблемою для людини. Така особа має навчитися здатності рефлексувати й виважено підходити до розуміння себе та інших у світі. Ідею рефлексивної виваженості ми віднаходимо у праці «Сам як інший» П. Рікера, який подібно до В. Франкла на власному досвіді пізнав

психологію екстремальних ситуацій та примежових станів. Тлумачення самого себе, інших людей є опертою на інтенційність свідомості. Остання відіграє центральну роль в оцінці вчинків людини, у пред'явленні запитань, домагань та претензій до світу. Іntenція (лат *intentio* – «намір») – це спрямованість свідомості на який-небудь предмет. На відміну від бажання, яке є потягом, прагнення до здійснення чого-небудь, задум є окресленням плану дій, тому доцільно пов'язувати інтенцію насамперед із задумом [102, с. 76].

8. Альтруїстична налаштованість. Альтруїзм – це безкорислива допомога іншим, коли надавач допомоги нічого не очікує навзаєм. Класичним прикладом альтруїзму є біблейська притча про доброго самарянина, який безкорисливо допоміг незнайомій людині, не шкодуючи ні часу, ні грошей. Психологи Д. Дарлі, Д. Бетсон провели дослідження серед семінаристів духовної семінарії та показали вплив ситуаційних чинників (фактор дефіциту часу) на альтруїстичну налаштованість семінаристів [27, с.456]. Альтруїстична налаштованість є просоціальною, дає змогу людям відчувати свою духовну спільність, солідарність у досягненні щастя та благополуччя. Згідно *теорією соціального обміну*, надання допомоги, як і будь-яка інша соціальна поведінка, мотивується бажанням мінімізувати витрати та оптимізувати винагороду. Інші психологи М.М. Наконечна [80] та О. Насиновська [82] у працях доводять, що до надання допомоги спонукає також справжній, безкорисливий альтруїзм.

Теорія соціальних норм виходить з того, що надання допомоги пов'язане з існуванням у суспільстві певних правил. *Норма взаємності* спонукає відповідати добром, а не злом тим, хто прийшов на допомогу. *Норма соціальної відповідальності* примушує піклуватися про тих, хто цього потребує. Еволюційна психологія виходить з існування двох типів альтруїзму: альтруїзму, заснованого на *захисті власного роду*, і альтруїзму, заснованого на *взаємних добродіях* [21, с. 214]. Альтруїзм входить у вартості *морального* (дбайливість, чуйність, безкорисливість, доброта, підтримка та допомога тощо) та *почуттєво-перцептивного* планів (симпатія, співчуття, співпереживання,

емпатія). Гуманістичні вартості є критеріальною обставиною, яка дозволяє стверджувати збагачення соціально-психологічної поведінки альтруїзмом.

Розглянуті вісім типів налаштованостей, які найбільш досліджені та обґрунтовані науковцями достатньо повно презентують домінуючі типи «індивідуальної моральної філософії», моральних атитюдів. Звернемося до аналізу середнього рівня професійної самосвідомості. Ми розглядаємо моральні атитюди як базовий рівень, який впливає на професійну свідомість. Позитивні впливи на професійну самосвідомість майбутнього спеціального педагога пов'язані із формуванням загального рівня компетенцій, де інтенсифікація впливу досягається різними методами психологічної роботи зі студентами.

1.2.2. Рівні ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення професійної самосвідомості

Рівень ціннісної зорієнтованості є наступним рівнем становлення професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога (див. рис. 1.3.). Чинником, який відносимо до рівня ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога є *рефлексивність*. Дослідження виконані О.В. Новіковою, В.В. Фурманом, М.С. Титковим, О.Ю. Вороновим показали, що рефлексивність створює динаміку розвитку самосвідомості (переосмислення змісту свого індивідуального досвіду або повернення вектору свідомості на власне Я). Уміння суб'єкта освітнього процесу аналізувати професійну діяльність, вносити в неї корективи й видозмінювати відповідно до особливостей професії; це вміння педагога зіставляти свої особисті й професійні дії з думкою своїх колег, вихованців, батьків. У широкому значенні *рефлексія* – це одна зі специфічних характеристик професійної самосвідомості педагога, представлена емоційно-мотиваційним, когнітивним, поведінково-оцінним компонентами. Психологічною концепцією, у якій рефлексія має провідну роль у самодетермінації людини, є суб'єктно-діяльнісний підхід С.Л. Рубінштейна, –

ззначає Л. А. Носко [87, с. 355]. З поняттями «рефлексія» та «самосвідомість» цей науковець пов'язує визначення особистості.

Мотиваційний компонент рефлексивної діяльності необхідно розглядати у двох напрямках. По-перше, з погляду місця професійної мотивації в загальній структурі мотивів і, по-друге, оцінивши потребу в рефлексії, що визначає змістовну сторону творчої спрямованості професійної діяльності [87, с. 355]. Мотиваційна сфера детермінує рефлексію, наповнює її особистісним змістом і викликає прагнення ефективно розвивати й використовувати її у власній професійній діяльності. Емоційний компонент активізує інші компоненти рефлексії, сприяє їхньому розвитку, впливає на зміст образів педагогічної рефлексії й на їхнє комбінування, – зауважує О. Ю. Воронова [15, с. 205]. Посилення емоційності будь-якого педагогічного процесу, освітнього загалом та є однією з вагомих умов інтенсифікації рефлексивної діяльності. Позитивні емоції стимулюють пізнавальний процес, посилюють рефлексивну діяльність також майбутніх спеціальних педагогів.

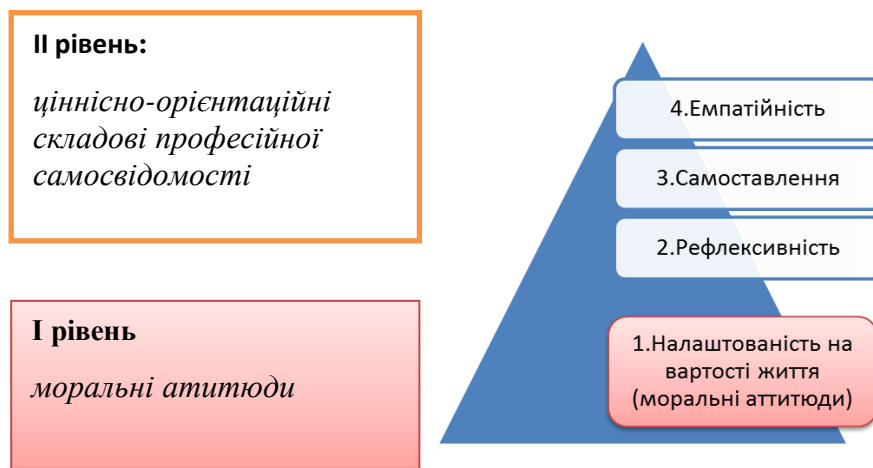

Рис.1.3. Дворівнева модель компонентів (моральні атитюди – ціннісна зорієнтованість) професійної самосвідомості

Когнітивний компонент, зокрема рефлексія досліджувався науковцями О.В. Новіковою, В.В. Фурманом, М.С. Титковим та ін. Так, О.Ю. Воронова окреслює його як «уміння майбутнього вихователя виділяти, аналізувати й співвідносити із предметною ситуацією власні дії» [16, с. 169]. Рефлексія тут

розглядається в інтелектуальному ракурсі. Майбутній вихователь прагне вникнути в сутність педагогічних явищ і процесів, зрозуміти закономірності протікання педагогічної діяльності, правильно оцінити й вчасно скорегувати свою роботу. Педагог вивчає хід, результати своєї діяльності, оцінює себе як учасника діалогу з погляду на те, наскільки йому вдається організувати діалог [16, с. 179]. Рефлексію тут доречно розглядати як форму активного переосмислення людиною змістів власної індивідуальної свідомості, яке сприяє успішному здійсненню своєї професійної діяльності.

Складний механізм «рефлексії», який лежить в основі полілогічного підходу в освіті породжує нову особисту рису викладача – суб'єктивну відкритість. «Рефлексивний зміст цієї позиції в тому, що педагог не лише вільно передає свої знання студентам, а й у кожному слові, дії дотримується етичних міркувань про рівновартісність пізнавальних позицій студентів; плекає гідність взаємодії з індивідуальним світом особистості студента, надає формуючого змісту своєму вмінню впливати на особистісну даність іншого, вибудовує для студентів толерантні міжособистісні моделі взаємодії, скеровує молодь на взаємопідтримку та взаємоповагу один до одного», – зазначає Н. Гапон [20, с. 32-33]. Така позиція викладача дозволяє студентам, майбутнім спеціальним педагогам сформуванню адекватну до вимог часу *професійну самосвідомість: виробити індивідуальну моральну філософію, зорієнтуватися у системі пріоритетних цінностей, підійти до головних сенсів професії творчості та інноваційності.*

Третім компонентом рівня ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога є (див. рис.1.4.) самоствавлення. Можна окреслити самоствавлення особистості як інтегральну динамічну структуру самосвідомості, яка відображає міру прийняття особистістю самої себе, виявляється в переживанні почуття самовартості та значущості суб'єкта, що самопізнає й рефлексує. В.В. Столін визначає самоствавлення в контексті уявлень про сенс «Я», вказує на певну структуру і специфіку ставлення особистості до власного «Я» [111, с. 67]. У структурі

самоствалення виділяються когнітивний і емоційний компоненти (аутосимпатія), а також компонент т.з. саморуйнування [17, с.15].

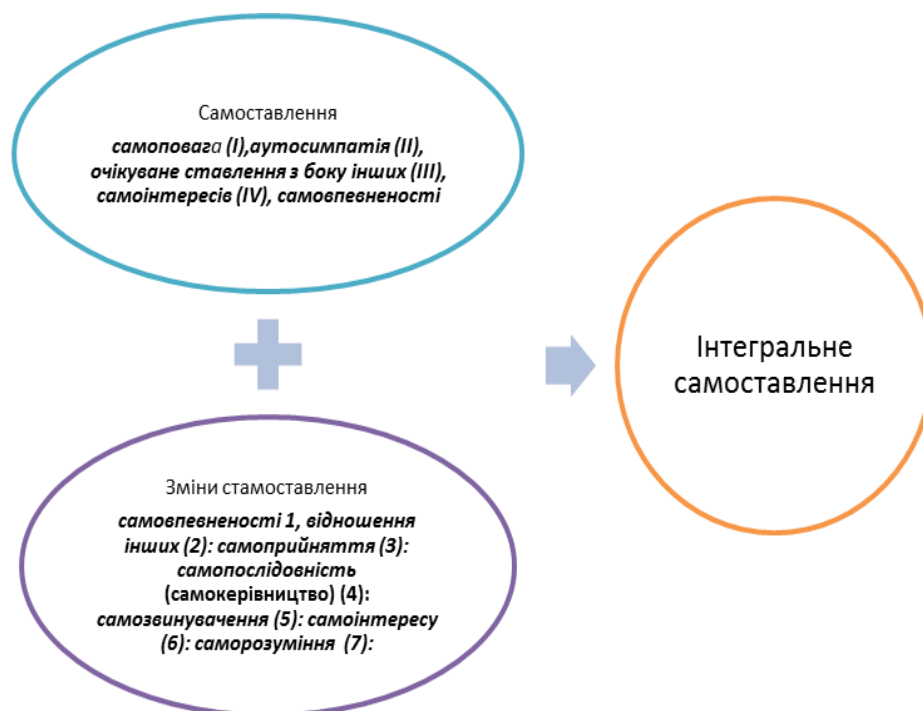

Рис.1.4. Самоствалення як компонент ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога

Поняття самоствалення запропоноване Н. Сарджвеладзе. Самоствалення у його візії є багаторівневою емоційно-оцінковою системою. Остання містить об'єктивний («Я», як об'єкт) та суб'єктивний («Я», як суб'єкт) плани [105, с.17]. Дослідження психологів Н.І. Левус, О.В. Волошок показали, що самоствалення студента залежить від зовнішньої оцінки викладача, а також показали тенденцію поліпшення самоствалення у студентів із вищою навчальною мотивацією [55, с. 151].

Науковець К. В. Карпінський розглядає професійне самоствалення як психічне новоутворення, динамічну систему смислових структур і процесів, що орієнтує людину в інструментальних зв'язках між її індивідуальними властивостями й процесами реалізації професійних мотивів і цінностей, регулюючи її професійну поведінку, професійну діяльність та спілкування відповідно до цих зв'язків [47, с. 122]. Т. М. Дзюба вказує, що професійне

самоствалення педагога є результуючою осмислення й оцінювання особистістю реального сенсу своїх індивідуальних властивостей в межах професійного буття, що детермінує смислові ставлення особистості як до суб'єкта професійної діяльності, спілкування й кар'єри [33, с. 173].

Четвертим чинником рівня ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога є (див. рис. 1.3) емпатійність. Дослідниця Г. Свідерська у статті «Проблема чуйності» окреслює це поняття як «...усвідомлене, чи несвідоме співпереживання поточного емоційного стану іншої людини, коли не втрачається відчуття зовнішньої обумовленості походження цього переживання» [106, с. 167]. Підґрунтям надання допомоги є переживання емпатійного співстраждання (empathic distress), яке складається з двох компонентів – емоційного збудження та соціально-когнітивного [106, с.167].

Емпатія розглядається нами як чинник професійної самосвідомості, яка виявляється у здатності відчувати й співпереживати станам внутрішнього світу іншої людини, у емоційній залученості в її життя. Хоча емпатія може виявлятися на різних рівнях (несвідомого, свідомого, надсвідомого) та сама має порівневу структуру (Л. П. Журавльова) [42, с.167]. Специфіка емпатійності пов'язана із певним рівнем емпатії як психічного відображення та пов'язана із «самосвідомістю (самооцінкою, самовідношенням, самотністю, Я-концепцією, самовизначенням)», – зазначає у монографії «Психологія емпатії» (Л.П. Журавльова). Відтак, емпатія – це професійно значимий чинник самосвідомості педагога, яка сприяє успіху міжособистісної взаємодії, виявляється і формується у процесі діалогічного спілкування, полілогічної взаємодії педагога та вихованців. Важливою функцією емпатії педагога допомога школяру, студенту, у розв'язанні їхніх проблем, сприяння розвитку його особистості [106, с. 168]. А. Штейнмец запропонував власну методику формування емпатії у студентів педагогічного ЗВО, яке відбувається в руслі психолого-педагогічних дисциплін. Перший етап формування – підготовчий, він проходить в час вивчення курсів загальної, соціальної психології. Зокрема це

можуть бути теми міжособистих стосунків. Тут студентам пропонується визначення емпатії, зауважується її роль для особи, для повсякденних ситуацій взаємин. Надалі, вже на практичному занятті з цієї ж теми студенти розв'язують задачі, де треба виокремити у різних формах емпатію. Студентам окреслюється завдання пригадати різні життєві ситуації, зокрема ситуації спілкування з дітьми, до яких необхідно виявити емпатію [79, с. 82]. Стосовно педагогічної психології, то в даному курсі емпатія вивчається як особлива властивість, яка необхідна педагогу та є складовою педагогічної моралі та такту. Адже емпатія, емпатійність допомагає розв'язувати дидактичні проблеми, якісніше надавати допомогу учням. На заняттях вікової психології, наприклад, можуть розглядатися особливості вияву та розвитку емпатії осіб на різних етапах вікової періодизації [79, с. 80]. Другий етап розвитку педагогом емпатії у студентів містить проблемність. Наприклад, на спецсемінарі «Психологія розв'язання педагогічних проблем» емпатія подається як емоційна форма пізнання дитячої психології. На конкретних заняттях студенти моделюють педагогічну проблемну ситуацію, яка вирішується через вияв співчуття, співпереживання [79, с. 80]. І нарешті, третій етап формування емпатії передбачає виконання спеціальних вправ, які посилюють емпатійне реагування та переживання під час практичного заняття. Метою заняття є – формування досвіду розв'язання задач, які потребують вияву чуйності, розвитку співчуття учням [79, с. 82]. Стосовно четвертого етапу, то він заґрунтований на творчості студентів. На педагогічній практиці студенти виконують завдання: моделюють проблемну ситуацію, окреслюють мету та педагогічні завдання розв'язання. Такі завдання передбачають знання з вікової психології, уміння виявляти емпатійність, співчувати школярам, розуміти їх. За схемою укладання психолого-педагогічної характеристики особи школяра, студенти також описують вияв емпатійності у взаєминах школяра [79, с. 82].

ТРЕТІЙ РІВЕНЬ. СЕНСОУТВОРЮЮЧІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ. Перейдемо до аналізу наступного третього рівня професійної самосвідомості професійної самосвідомості майбутнього

спеціального педагога, який надбудовується над рівнями налаштованості та ціннісної зорієнтованості. Це рівень *сенсоутворюючих складових професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога*, який згодом буде відображений у схемі моделі. Ми виокремили на цьому рівні «*Особистісні орієнтації*» як *п'ятий чинник самосвідомості* (рис. 1.5.)

Рис 1.5. П'ятий компонент самосвідомості: особисті орієнтації (*Personal Orientation Inventory*, E. Shostrom)

Особисті орієнтації у концепції Е. Шострома вміщують наступні компоненти: *орієнтацію на компетентності в часі*, яка свідчить про здатність суб'єкта жити теперішнім, тобто переживати справжній момент свого життя у всій його повноті, а не просто як фатальний наслідок минулого або підготовку до майбутнього «справжнього життя»; по-друге, відчувати нерозривність минулого, сьогодення і майбутнього, тобто бачити своє життя цілісним [25, с. 40]. Саме таке світовідчуття, психологічне сприйняття часу суб'єктом свідчить про високий рівень самоактуалізації особистості. Або навпаки орієнтація на компетентності (орієнтації) в часі може бути незначною. Особистість

зорієнтована лише на один з відрізків тимчасової шкали (минуле, сьогодні або майбутнє) і (або) дискретне сприйняття свого життєвого шляху.

Теоретичне підґрунтя для включення цієї шкали в тест міститься в роботах Ф. Перлза і Р. Мея [25, с. 6]. Крім компетентності у часі важливо дослідити складові орієнтацій особистості: наявність самопідтримки; цінність самоактуалізації; гнучкість поведінки; реактивна чутливість; спонтанність; самоповагу; самоприйняття; прийняття природи людини; синергія; прийняття власної агресії; контактність; пізнавальні потреби; креативність.

Особисті орієнтації, окрім орієнтації в часі, містять орієнтацію на підтримку, яка є важливою для професійної самосвідомості педагогів. Це незалежності цінностей і поведінки суб'єкта від впливу ззовні («внутрішня/зовнішня підтримка»). Особи, які мають високий бал за цією шкалою, є незалежними у своїх вчинках, прагнуть керуватися в житті власними цілями, переконаннями, установками і принципами, що не означає ворожості до оточуючих і конфронтації з груповими нормами. Недостатність цієї орієнтації означатиме зростання залежності, конформності, несамостійності суб'єкта, зовнішньому локусі контролю.

Крім того самоствавлення особи крім основних містить глобальні характеристики самоактуалізації, які засвідчують окремі її аспекти. Це: цінності (ціннісна орієнтація, гнучкість поведінки), почуття (сенситивність, спонтанність), самоприйняття (самоповага і самоприйняття), міжособистісну чутливість (прийняття агресії, контактність), загальну «концепцію людини» (уявлення про природу людини), ставлення до пізнання (креативність).

Шостий компонент на рівні сенсоутворюючих складових професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога – самоефективність. Концепція самоефективності вперше була напрацьована в кінці 70-х рр. минулого століття канадським психологом А. Бандурою в руслі соціально-когнітивістської теорії. Самоефективність А. Бандура розумів як відчуття власної компетентності та ефективності, а також уміння людей усвідомлювати свої здібності та вибудовувати поведінку, яка б відповідала специфічній задачі

або ситуації. Автор підкреслює важливість цієї особистісної характеристики, яка у поєднанні з конкретними цілями і знанням про те, що необхідно робити, може суттєво впливати на всю подальшу поведінку людини [6, с. 7] Відтак самоефективність є інтегральною характеристикою самосвідомості особистості як суб'єкта діяльності, що складається із системи уявлень про свої здібності щодо організації, здійснення діяльності, досягнення її результату.

А. Бандура не виокремлює окремих видів самоефективності, хоча неодноразово вказує на її ситуаційно-специфічний характер. Д. Майерс зауважує, що дослідник М. Гайдер в якості критерію для розмежування різних видів самоефективності виокремив саме психологічні особливості суб'єкта, які будуть продуктивно реалізовані ним в окремих видах активності, стосовно до яких актуалізується його самосвідомість загалом та формується самоефективність [59, с. 626]. М. Гайдер виокремив діяльнісну, комунікативну та особистісну самоефективність. Діяльнісна самоефективність – це уявлення людини про те, що вона володіє необхідними знаннями, вміннями, навичками, ефективно володіє професійними технологіями, та її впевненість в тому, що вона зможе продуктивно їх використовувати [59, с. 627]. Комунікативна самоефективність складає уявлення людини про те, що вона володіє таким комунікативним потенціалом та досвідом, який дозволяє їй бути компетентною у професійному спілкуванні, у поєднанні з впевненістю, що вона зможе ефективно реалізувати їх у ситуаціях взаємодії з іншими людьми, використавши адекватно цим ситуаціям засоби спілкування. Особистісна самоефективність – це поєднання уявлень про наявність важливих рис та впевненості в тому, що в діяльності їй вдасться актуалізувати складний комплекс знань та навичок, який забезпечує успішність виконання поставлених задач [59, с. 626]. Концепція самоефективності є тією науковою істиною, яка стверджує впливовість позитивного мислення людини про себе, – зазначає Н. Гапон [21, с. 75]. Відомо, що індивіди, які володіють яскраво вираженим відчуттям самоефективності є більш наполегливими, в них ліпше йдуть справи з навчанням, вони досягають значних академічних успіхів [60, с. 158].

Сьомий компонент на рівні сенсоутворюючих складових професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога – *готовність до інновації*. Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку. Інклюзивна освіта як «сучасна освітня інновація» (Л.А. Черніченко) має посилити якість процесів включення і супроводу всіх учасників, аналіз успішних практик, пошуки ефективних технологій, оцінку динаміки психологічних і системних змін [124, с. 537].

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності, на нашу думку, – це особливий психологічний стан професійної самосвідомості на рівні сенсоутворення особи, який «знімає у собі» усі попередні рівні самосвідомості й передбачає рефлексивність, емпатійність, наявність ціннісного ставлення майбутнього спеціального педагога до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, самоефективність, самоактуалізацію та здатність до творчості. Науковці виокремлюють такі рівні сформованості готовності до педагогічних інновацій: інтуїтивний (характеризується відсутністю глибоких теоретичних знань, несформованістю педагогічної рефлексії); репродуктивний (ситуативний рівень упровадження інновацій на тлі недостатньо вираженої педагогічної рефлексії); пошуковий (рівень опрацювання технологій і методик інноваційної діяльності); творчий (продуктивний) (високий теоретичний і практичний рівень володіння інноваційними технологіями) [44, с.115-116].

Дослідники виокремлюють основні критерії готовності до інноваційної діяльності: усвідомлення необхідності інноваційної діяльності; готовність до творчої діяльності щодо нововведень у школі; впевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення, принесуть результат; узгодженість особистих

цілей з інноваційною діяльністю; органічність інноваційної діяльності, фахової та особистісної культури; рівень технологічної готовності до інноваційної діяльності; позитивне сприйняття свого минулого досвіду і вплив інноваційної діяльності на фахову самостійність; здатність до фахової рефлексії [134, с. 137].

На рис 1.6. подана загальна рівнева модель чинників з компонентом готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності (мотиваційний, когнітивний, креативний, рефлексивний, які взаємообумовлені та пов'язані між собою (Г. О. Сиротенко та ін.)) [44, с. 75]. Мотиваційний компонент є основою, навколо якої конструюються головні якості педагога як професіонала. Когнітивний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності є результатом пізнавальної діяльності. Його характеристики: обсяг знань (ширина, глибина, системність) про специфіку інноваційних педагогічних технологій; їх види та ознаки; комплекс умінь і навичок із застосування інноваційних педагогічних технологій у структурі власної професійної діяльності; стиль мислення, сформованість умінь і навичок педагога.

Креативний компонент проявляється у нестандартному розв'язанні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті. Ознаками креативності є: здатність до створення нового; нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу; вміння творчо вирішувати будь-які професійні проблеми; взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей; вміння розвивати креативність дітей [44, с. 15-16].

Рис.1.6. Загальна рівнева авторська модель компонентів (налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя – ціннісна зорієнтованість – сенсоутворення) професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

Отже, з позицій авторського осмислення теоретико-практичного доробку психолого-педагогічної науки запропоновано *порівневу модель професійної самосвідомості* майбутніх педагогів. Відтак професійна самосвідомість виступає як ієрархічна структура, рівнями якої є налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя, ціннісна зорієнтованість, сенсоутворення, з притаманними кожному рівню наборами (диференціаціями) компонентів, що обумовлюють її динаміку (розвивальність) та відповідають розвитку загальних, професійних та спеціально-професійних компетенцій майбутнього спеціального педагога.

Висновки 1 розділу

На сучасному етапі науки для побудови теоретичних схем, нових підходів важливими є напрацювання поняття свідомості, самосвідомості аналітичних філософів, когнітивістів (Д. Чалмерс, Д. Деннет, Дж. Серль), які відповідають парадигмальним змінам у спеціальній освіті. Напрацювання дозволяють доповнити сучасними аспектами розуміння професійної самосвідомості як динамічного феномену, що розвивається. Аналіз *педагогічного, психолого-педагогічного та дискурсу спеціальної педагогіки та психології* дозволив дати власні дефініції поняттям професійної самосвідомості та професійної Я-концепції, побудувати авторську *порівневу ієрархічну модель* професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, де базовим її рівнем є моральні атитюди. Диспозиційна теорія атитюдів Е. Шострома та ін. сприяли окресленню авторської дефініції поняття «моральні атитюди» як різновиду соціальних налаштованостей, які відповідають актуальним соціокультурним потребам особи (формування цілей життя та основних засобів їхнього досягнення), визначають її індивідуальну моральну філософію й становлять підґрунтя самосвідомості.

Запропонована теоретична ієрархічна модель професійної самосвідомості. Базовий рівень професійної самосвідомості містить низку моральних атитюдів, т.з. налаштованостей «індивідуальної самосвідомості на моральні вартості життя» (емпатійну, альтруїстичну, антиципаційну, релятивістську, маніпулятивістську, нарцисичну, утилітаристську, налаштованість на норму взаємності), наступним, другим її рівнем є ціннісна зорієнтованість (рефлексивність, самоствалення, емпатійність), третім рівнем є компоненти сенсоутворення (персональні орієнтації або т.з. самоактуалізація, самоефективність та інноваційність). Кожний із рівнів теоретичної моделі має набори (диференціації) компонентів, що його вибудовують.

Зміст розділу викладено в авторських публікаціях [83], [84], [85].

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

2.1. Організація та методи дослідження психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

Метою емпіричного дослідження є з'ясування психологічних чинників у структурі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів та з'ясування їхньої специфіки вияву (на кожному з рівнів: базової налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя, ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення), обґрунтування формульованої моделі посилення чинників професійної свідомості студентів, майбутніх спеціальних педагогів.

Завданнями на цьому емпіричному етапі було:

1. Сконструювати вихідну модель рівнів та складових професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, яка перевірятиметься емпірично.

2. На рівні констатуючого експерименту з'ясувати специфіку констеляцій показників компонентів налаштованостей індивідуальної свідомості на вартості життя та інших показників (рефлексивності, самоствавлення, емпатійності, орієнтації самосвідомості, самоефективності, інноваційності) професійної самосвідомості у майбутніх фахівців спеціальної освіти в залежності від їхньої спеціалізації (олігофренопедагогіка, логопедія, ортопедагогіка).

3. Виявити як змінюється рефлексивність та «налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя» (з неконструктивно-утопійної на конструктивно-реалістичну) із курсом, успішністю навчання студентів-майбутніх фахівців спеціальної освіти.

4. Розкрити зв'язок між самоефективністю та інтегральним самоставленням та специфікою вияву його складових (самоповага, самовпевненість, ставлення до інших, самоприйняття, самокерівництво, самозвинувачення, самоінтерес, саморозуміння) у залежності від спеціалізації. З'ясувати як самоефективність пов'язана з готовністю до особистісного розвитку та інновацій.

5. Виявити зв'язок емпатійності (раціональний, емоційний та інтуїтивний її виміри) зі ставленням до пізнання, пізнавальними потребами, уявленнями про природу людини, креативністю (*шкала методу Personal Orientation Inventory*) тощо. А також: чи показник самоефективності є пов'язаним із уявленнями про гуманістичну природу людини; чи інноваційність майбутніх фахівців спеціальної освіти буде пов'язана із змінами самоставлення (самовпевненості, ставленням інших, самоприйняттям, самопослідовністю/самокерівництвом, самозвинуваченням, самоінтересом, саморозумінням).

6. Обґрунтувати (за допомогою регресійного аналізу), чи параметри *конструктивно-реалістичної налаштованості* (емпатійність, альтруїстичність, антиципаційність, «золоте правило взаємин» / норма взаємності), взяті в якості незалежних змінних є чинниками для компонентів II та III рівня професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів; а також, чи параметри *неконструктивної налаштованості* (маніпулятивістська, нарцисична, утилітаристська, релятивістська), взяті в якості незалежних змінних є чинниками для компонентів II та III рівня професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

7. Окреслити перспективи подальшої психологічної роботи з посилення виявлених чинників та формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, зокрема обґрунтування змісту та етапів програми психологічної роботи відповідно до спеціалізації студентів.

Група досліджуваних.

У дослідженні взяли участь 300 досліджуваних, з них 145 студентів із спеціалізацією «логопедія» (48,33%), 84 студенти із спеціалізацією

«олігофренопедагогіка» (28%) та 71 студент із спеціалізацією «ортопедагогіка» (23,66%), зокрема 78 студентів 1 курсу (26%), 55 студентів 2 курсу (18,33%), 85 студентів 3 курсу (28,33%) та 82 студенти 4 курсу навчання (27,33%).

На першому етапі емпіричного дослідження з опорою на теоретичну модель запропоновану в роботі (рис. 1.6) та добору діагностичних методик дослідження побудована вихідна модель чинників розвитку професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів (рис. 2.1.).

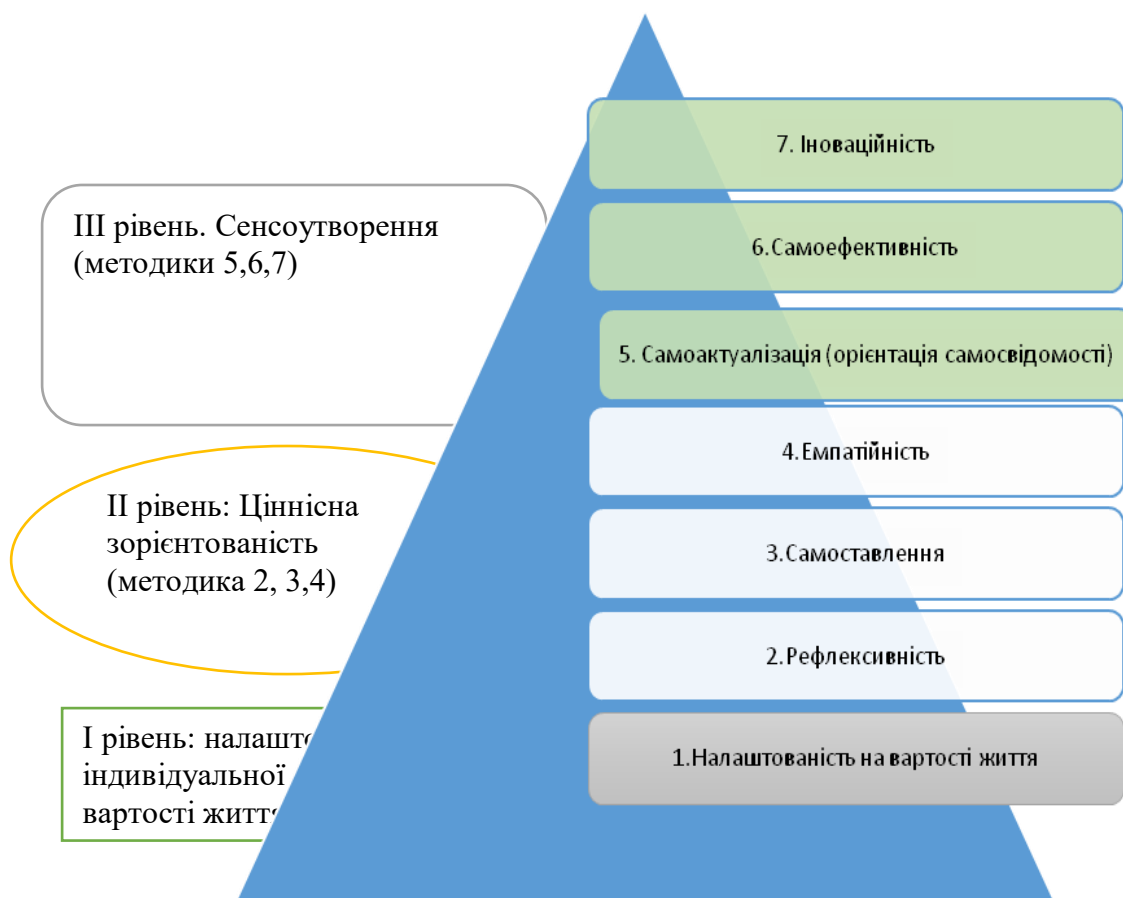

Рис. 2.1. Вихідна модель чинників розвитку професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, яка перевіряється емпірично

1) Для дослідження рівня налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя була застосована шкала «індивідуальна моральна філософія» А. Худзіцька-Чупала [141]; 2) Для дослідження рівня ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості було застосовано методика визначення загального рівня рефлексивності А. Карпова [47, с. 391] (чинник рефлексивності); 3)

Опитувальник самоствавлення В. Століна [111, с. 280] (чинник самоствавлення); 3) Методика для діагностики рівня емпатійних здібностей (В. В. Бойко) (чинник емпатії) [98, с. 486]; 4) Для дослідження рівня сенсоутворюючих чинників професійної самосвідомості були застосовані: методика Е. Шострома «Особисті орієнтації» (Personal Orientation Inventory, E. Shostrom) [25]; 5) шкала загальної самоефективності Р. Шварцера і М. Єрусалима [18, с. 210]; 7) тест для визначення готовності до інноваційної діяльності [47, с. 80] (див. Додаток А).

Короткий аналіз діагностичного інструментарію дослідження.

Шкала *«індивідуальна моральна філософія»* А. Худзіцька-Чупала використовується для вивчення морального розвитку людини, її особистої моральної філософії, етичних принципів, яких дотримується. Шкала містить вісім суджень, які відображають різну налаштованість досліджуваних на вартості життя: релятивістська налаштованість, антиципаційна (ідеалістська) налаштованість, маніпулятивістська налаштованість, нарцисична налаштованість, налаштованість на норму взаємності, утилітаристська налаштованість та емпатична налаштованість.

Методика визначення загального рівня рефлексивності А. Карпова. Методика містить 27 тверджень, з яких 15 є прямими, інші 12 – зворотні твердження, що необхідно враховувати при обробці результатів, коли для одержання підсумкового балу сумуються у прямих питаннях цифри, відповідні відповідям досліджуваних, а у зворотніх – значення, замінені на ті, що виходять при інверсії шкали відповідей. Після підрахунку балів визначається рівень рефлексивності за наступною градацією: високий, середній, низький.

Опитувальник самоствавлення В. Століна включає 57 запитань, які об'єднані у п'ять основних та сім додаткових шкал. Основні шкали: шкала «інтегральне самоствавлення» вимірює інтегральне почуття «за» або «проти» власного Я; шкала I «самоповага» розкриває внутрішню послідовність, саморозуміння, самовпевненість досліджуваного; шкала II «аутосимпатія» відображає позитивне чи негативне ставлення до свого Я та особливості самооцінки; шкала III «очікуване відношення інших» відображає очікування

позитивного або негативного ставлення до себе оточуючих; шкала IV «самоінтерес» – ступінь близькості до самого себе, у тому числі інтерес до власних думок і почуттів. Додаткові шкали: «самовпевненість» виявляє ставлення до себе (на позитивному полюсі – самовпевненість, високе самоствавлення, відчуття сили Я, на негативному – незадоволеність власними можливостями, почуття слабкості, сумнів у можливості викликати до себе повагу); «відношення інших» – виявлення уявлень індивіда про те, якою мірою його особистість здатна викликати повагу, симпатію, схвалення, розуміння з боку інших, і навпаки; «самоприйняття» – почуття симпатії до себе, прийняттям власного Я; «самокерівництво, самопослідовність» відображає уявлення особистості про шляхи саморегуляції; «самозвинувачення» відображає негативне самоствавлення, що супроводжується самозвинуваченнями, негативними емоціями в адрес власного Я; «самоінтерес» виявляє ригідність Я-концепції, прагнення до збереження актуального Я; «саморозуміння» відображає розуміння особою самої себе.

Методика для діагностики рівня емпатійних здібностей (В. В. Бойко)

Аналізуються показники окремих шкал і загальна сумарна оцінка рівня емпатії. Оцінки на кожній шкалі можуть варіюватися від 0 до 6 балів і вказувати на значущість конкретного параметру в структурі емпатії. До таких параметрів належать: «раціональний канал емпатії» – характеризує спрямованість уваги, сприйняття і мислення емпатуючого на суть будь-якої іншої людини – її стан, проблеми, поведінку; «емоційний канал емпатії» – здатність емпатуючого входити до емоційного резонансу з оточуючими, співпереживати, брати співучасть; «інтуїтивний канал емпатії» – здатність бачити поведінку партнерів, діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про них, спираючись на досвід підсвідомості, на рівні інтуїції; «установки, які сприяють чи перешкоджають емпатії» – відповідно полегшують чи, навпаки, утруднюють дію всіх емпатичних каналів; «проникаюча здатність в емпатії» – важлива комунікативна ознака людини, яка дає змогу створювати атмосферу відкритості, сердечності, щирості; «ідентифікація» – вміння зрозуміти іншого

на основі співпереживань, постановки себе на місце партнера. Шкальні оцінки виконують допоміжну роль в інтерпретації основного показника рівня емпатії. Сумарний показник теоретично може змінюватися у межах від 0 до 36 балів. За наявними попередніми даними, можна вважати: 30 балів і вище надзвичайно високий рівень емпатії; 29-22 середній; 21-15 – занижений; менше 14 балів дуже низький рівень емпатії.

Методика Е. Шострома «Особистісні орієнтації» (Personal Orientation Inventory, E. Shostrom) містить 126 запитань, які об'єднані у дві базових та дванадцять додаткових шкал. Базові шкали: шкала компетентності в часі та шкала підтримки. Додаткові шкали: шкала ціннісних орієнтацій, шкала гнучкості поведінки, шкала сенситивності до себе, шкала спонтанності, шкала самоповаги, шкала самоприйняття, шкала уявлення про природу людини, шкала синергії, шкала прийняття агресії, шкала контактності, шкала пізнавальних потреб, шкала креативності.

Шкала загальної самоефективності Р. Шварцера і М. Єрусалима містить 10 пунктів, створена для визначення рівня почуття загальної самоефективності для розуміння індивідуальних особливостей долаючої поведінки в ситуації звичайних буденних проблем і за умов різноманітних стресових ситуацій. Кожне з питань звертається до окремих аспектів долаючої поведінки, передбачаючи внутрішню стабільну атрибуцію успіху. Рівень загальної самоефективності визначається шляхом сумування балів відповідей на усі питання.

Тест для визначення готовності до інноваційної діяльності містить 14 тверджень, які об'єднані у дві шкали: «готовність до особистісного розвитку» та готовність до інновацій».

Отже, на даному емпіричному етапі дослідження була вибудована мета дослідження, окреслено завдання, охарактеризована група досліджуваних та побудована емпірична модель дослідження. Дібрані методики дозволяють здійснити перевірку особливостей вияву чинників професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

2.2. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні індивідуальної налаштованості на вартості життя

Для досягнення дослідницької мети вияву показників професійної самосвідомості на рівні індивідуальної налаштованості на вартості життя була застосована згадана шкала «індивідуальна моральна філософія» (А. Худзицька-Чупала). За результатами однофакторного дисперсійного аналізу між студентами різних спеціалізацій не було виявлено статистично значимих відмінностей у показниках налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя (див. Додаток Б). Між студентами різних спеціалізацій виявлено статистично значимі відмінності у показниках пізнавальних потреб (SS Effect=53,73, MS Effect =26,86, F=7,11, $p \leq 0,01$), креативності (SS Effect=50,46, MS Effect =25,23, F=6,04, $p \leq 0,01$) та саморозуміння (SS Effect=12,47, MS Effect =6,23, F=3,81, $p \leq 0,05$). Показник вираженості пізнавальних потреб є вищим у логопедів порівняно з ортопедагогами ($M_{1емп}=4,57$, $M_{2емп}=5,07$, $M_{3емп}=5,62$, $p \leq 0,01$), показник креативності є вищим у ортопедагогів порівняно з логопедами ($M_{1емп}=5,52$, $M_{2емп}=6,04$, $M_{3емп}=6,52$, $p \leq 0,01$), а показник саморозуміння є вищим у ортопедагогів порівняно з логопедами ($M_{1емп}=2,28$, $M_{2емп}=2,68$, $M_{3емп}=2,7$, $p \leq 0,05$). Отже, у формуванні професійної свідомості ортопедагогів треба приділяти особливу увагу розвитку їхніх пізнавальних потреб, у формуванні професійної свідомості логопедів розвивати їхню креативність та здатність до саморозуміння.

Статистична процедура кластерного аналізу за методом k-середніх за показниками налаштованостей дозволила побачити специфічні ознаки цих налаштованостей в групі дослідження загалом та в межах кожної спеціалізації окремо. Перший кластер (158 осіб, 52,66%) порівняно з другим кластером (142 особи, 47,33%) характеризується вищими показниками антиципаційної налаштованості ($M_{1емп}=3,26$, $M_{2емп}=4,11$), маніпулятивної налаштованості ($M_{1емп}=2,61$, $M_{2емп}=3,38$), налаштованості на дотримання золотого правила

етики ($M_{1емп}=4,13$, $M_{2емп}=4,68$), утилітаристської налаштованості ($M_{1емп}=3,11$, $M_{2емп}=4,18$), емпатичної налаштованості ($M_{1емп}=3,48$, $M_{2емп}=4,25$) та альтруїстичної налаштованості ($M_{1емп}=2,76$, $M_{2емп}=3,77$) (рис.2.2). Всі зазначені відмінності є статистично значимі: антиципаційна налаштованість ($t=-8,31$, $p\leq 0,01$), маніпулятивна налаштованість ($t=-6,18$, $p\leq 0,01$), налаштованість на золоте правило ($t=-5,66$, $p\leq 0,01$), утилітаристська налаштованість ($t=-11,24$, $p\leq 0,01$), емпатійна налаштованість ($t=-8,42$, $p\leq 0,01$), альтруїстична налаштованість ($t=-10,3$, $p\leq 0,01$) (див. додаток. В, рис. 2.2).

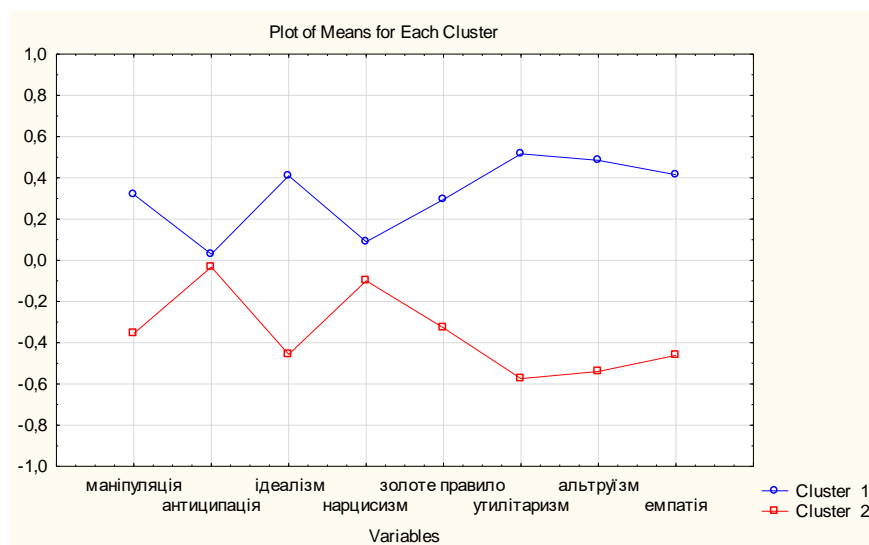

Рис.2.2. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя у досліджуваних (загальна група)

Цікаво, що така, на перший погляд, різноспрямована налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя досліджуваних *першого кластеру* засвідчує конструктивно-реалістичну налаштованість професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Разом з тим, ця конструктивно-реалістична налаштованість, у якій певне місце займають також елементи маніпулятивної налаштованості, хоча найбільш вираженою є все-таки налаштованість на золоте правило етики, антиципаційна, емпатична та утилітаристська налаштованості. Загалом в структурі налаштованості

індивідуальної свідомості на вартості життя досліджуваних першого кластеру переважає *конструктивно-реалістична тенденція*.

Загалом, досліджуваних, які потрапили в перший кластер можна охарактеризувати як людей, яким притаманна більш чітка налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя. Це налаштованість, яка полягає в тому, щоб враховувати інтереси оточуючих, поважати їх, служити їм, але пам'ятати про власну вигоду, дотримуватись балансу між власними інтересами та інтересами соціального оточення, поводитись помірковано і виважено у складних соціальних ситуаціях.

Другий кластер досліджуваних можна охарактеризувати як осіб, що є менш визначеними у своїх атитюдах, вони не мають життєво-аналітичного досвіду для того, щоб оцінювати й відреагувати на певні життєві позиції. Тобто можна констатувати, що досліджуваних другого кластеру є менш вираженою *конструктивно-реалістична тенденція* налаштованість професійної самосвідомості як майбутніх спеціальних педагогів.

Перший кластер досліджуваних також характеризується вищим показником самоефективності ($M_{1емп}=28,85$, $M_{2емп}=27,96$, $t=-2,12$, $p\leq 0,05$), рефлексивності ($M_{1емп}=119,18$, $M_{2емп}=115,94$, $t=-2,15$, $p\leq 0,05$), загального показника емпатії ($M_{1емп}=20,04$, $M_{2емп}=19,08$, $t=-2,08$, $p\leq 0,05$) та показниками очікуваного ставлення інших ($M_{1емп}=5,65$, $M_{2емп}=5,25$, $t=-2,13$, $p\leq 0,05$). Другий кластер характеризується вищими показниками орієнтації в часі ($M_{1емп}=6,83$, $M_{2емп}=7,56$, $t=2,41$, $p\leq 0,05$), самопідтримки ($M_{1емп}=43,97$, $M_{2емп}=46,98$, $t=3,35$, $p\leq 0,01$), гнучкості поведінки ($M_{1емп}=10,61$, $M_{2емп}=12,12$, $t=4,64$, $p\leq 0,01$), самоприйняття ($M_{1емп}=9,09$, $M_{2емп}=10,14$, $t=2,73$, $p\leq 0,01$), прийняття агресії ($M_{1емп}=7,27$, $M_{2емп}=7,99$, $t=2,55$, $p\leq 0,05$), контактності ($M_{1емп}=7,65$, $M_{2емп}=9,09$, $t=5,01$, $p\leq 0,01$) (рис.2.3).

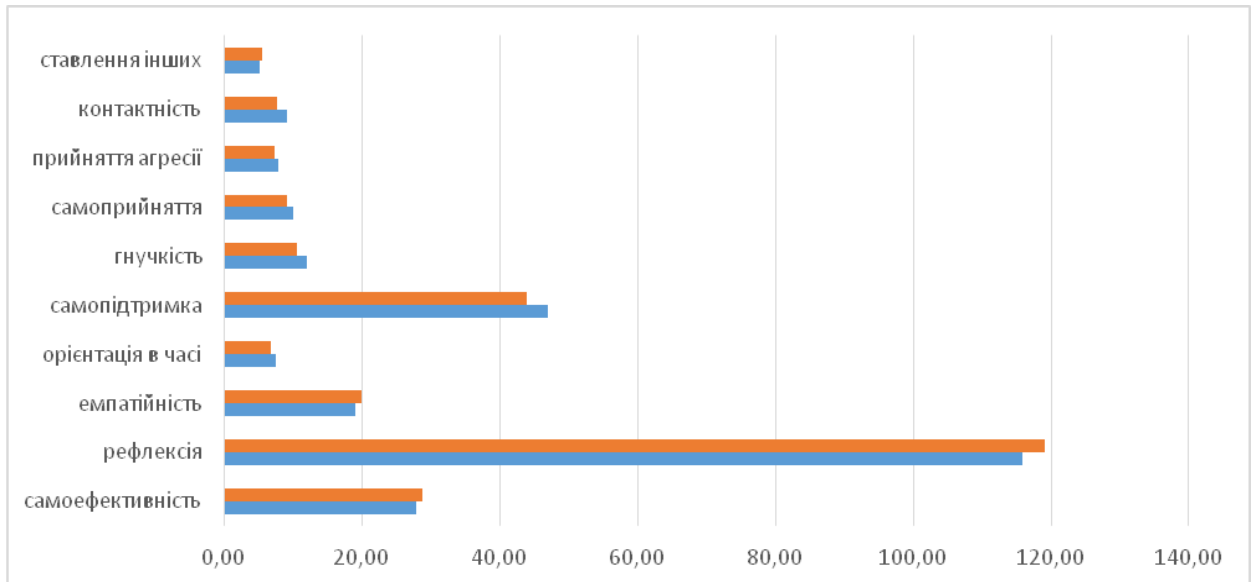

Рис.2.3. Особливості професійної самосвідомості в загальній групі дослідження (загальна група, ряд 1 – другий кластер, ряд 2 – перший кластер)

Відтак можна сказати, що налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя пов'язана з більш розвинутою здатністю до рефлексії, більшою впевненістю в своїх силах і можливостях та більшою готовністю до співпереживання іншим. Особи, яким притаманна вища налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя, як правило, характеризуються вищими показниками самореалізації: вони є відкритими до теперішнього моменту, більш орієнтовані на свій внутрішній світ і володіють значним ресурсом самопідтримки, є відкритими до нового досвіду, пластичними в своїй поведінці та звичках, комунікабельними, дружелюбними, довірливими, активними у спілкуванні, більш готовими до прийняття себе та інших у всьому спектрі емоційних проявів, включаючи соціально небажані, такі як агресія. Виглядає так, що особи з більш чітко окресленою налаштованістю індивідуальної свідомості на вартості життя є більш орієнтованими на соціальне оточення, очікування оточуючих, ефективність діяльності, її результат, а особи з менш визначеним світоглядом є більш орієнтованими на процес, пошук, розвиток, внутрішній світ, самих себе, що характеризує осіб з першого кластеру як більш соціально відповідальних та таких, що володіють

вищим рівнем професійної самосвідомості. В *групі майбутніх логопедів* також був проведений кластерний аналіз за показниками анкети і виявлено дві групи осіб з певною специфікою налаштованості. Перший кластер (72 особи, 49,66%) порівняно з другим кластером (73 осіб, 50,34%) характеризується нижчими показниками антиципаційної налаштованості ($M_{1емп}=3,29$, $M_{2емп}=4,15$), маніпулятивної налаштованості ($M_{1емп}=2,38$, $M_{2емп}=3,56$), нарцисичної налаштованості ($M_{1емп}=2,57$, $M_{2емп}=3,06$), налаштованості на золоте правило етики ($M_{1емп}=4,25$, $M_{2емп}=4,71$), утилітаристської налаштованості ($M_{1емп}=3,21$, $M_{2емп}=4,11$), емпатичної налаштованості ($M_{1емп}=3,46$, $M_{2емп}=4,32$) та альтруїстичної налаштованості ($M_{1емп}=2,79$, $M_{2емп}=3,63$) (рис.2.4).

Рис.2.4. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості досліджуваних на вартості життя (спеціалізація «логопедія»)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: антиципаційна налаштованість ($t=-6,59$, $p\leq 0,01$), маніпулятивна налаштованість ($t=-7,71$, $p\leq 0,01$), нарцисична налаштованість ($t=-2,59$, $p\leq 0,05$), налаштованість на золоте правило етики ($t=-3,46$, $p\leq 0,01$), утилітаристська налаштованість ($t=-6,27$,

$p \leq 0,01$), емпатична налаштованість ($t = -6,38$, $p \leq 0,01$), альтруїстична налаштованість ($t = -5,84$, $p \leq 0,01$).

Перший кластер логопедів також характеризується нижчим показником самоефективності ($M_{1емп} = 27,57$, $M_{2емп} = 28,86$, $t = -2,02$, $p \leq 0,05$), пізнавальних потреб ($M_{1емп} = 4,11$, $M_{2емп} = 5,03$, $t = -2,85$, $p \leq 0,01$) та самоприйняття ($M_{1емп} = 4,26$, $M_{2емп} = 4,97$, $t = -2,53$, $p \leq 0,05$). Другий кластер характеризується нижчим показником гнучкості поведінки ($M_{1емп} = 12,13$, $M_{2емп} = 10,67$, $t = 3,02$, $p \leq 0,01$) та контактності ($M_{1емп} = 9,04$, $M_{2емп} = 7,62$, $t = 3,18$, $p \leq 0,01$) (рис.2.5).

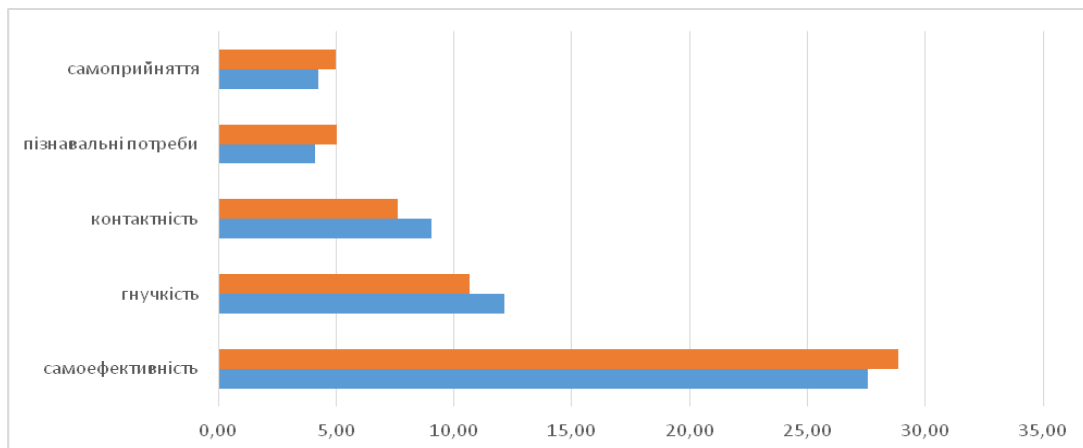

Рис.2.5. Особливості професійної самосвідомості в групі майбутніх логопедів (ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Отже, ймовірно, що менша сформованість і чіткість світоглядних орієнтирів у логопедів з першого кластера означає також меншу впевненість у своїх силах і можливостях, меншу пізнавальну активність та меншу здатність і бажання приймати себе у всій сукупності переваг і недоліків, але водночас більшу пластичність поведінки, швидкість та мінливість реакцій, активність та ініціативність в міжособистісних стосунках. Більша сформованість і окресленість поглядів передбачає при відкритості до нового досвіду, готовності та мотивації до засвоєння нових знань, підходів, вмінь, навичок вміння сфокусуватись на головному, формувати послідовну поведінкову стратегію, спираючись на окреслені життєві принципи та реалістичне, стабільне та позитивне сприймання себе та бачення своїх можливостей, що дає майбутнім

спеціальним педагогам переживання ефективності власних зусиль, впевненості в собі та віри у власні ресурси і можливості.

В групі майбутніх олігофренопедагогів за допомогою кластерного аналізу було виділено дві групи-кластера. Перший кластер (54 особи) характеризується вищими показниками антиципаційної налаштованості ($M_{1емп}=3,87$, $M_{2емп}=3,23$), утилітаристської налаштованості ($M_{1емп}=4,15$, $M_{2емп}=2,83$), налаштованості на золоте правило ($M_{1емп}=4,78$, $M_{2емп}=3,63$), емпатичної налаштованості ($M_{1емп}=4,04$, $M_{2емп}=3,37$) та альтруїстичної налаштованості ($M_{1емп}=3,63$, $M_{2емп}=2,8$), а другий кластер (30 осіб) – вищими показниками нарцисичної налаштованості ($M_{1емп}=2,78$, $M_{2емп}=3,7$) (рис.2.6).

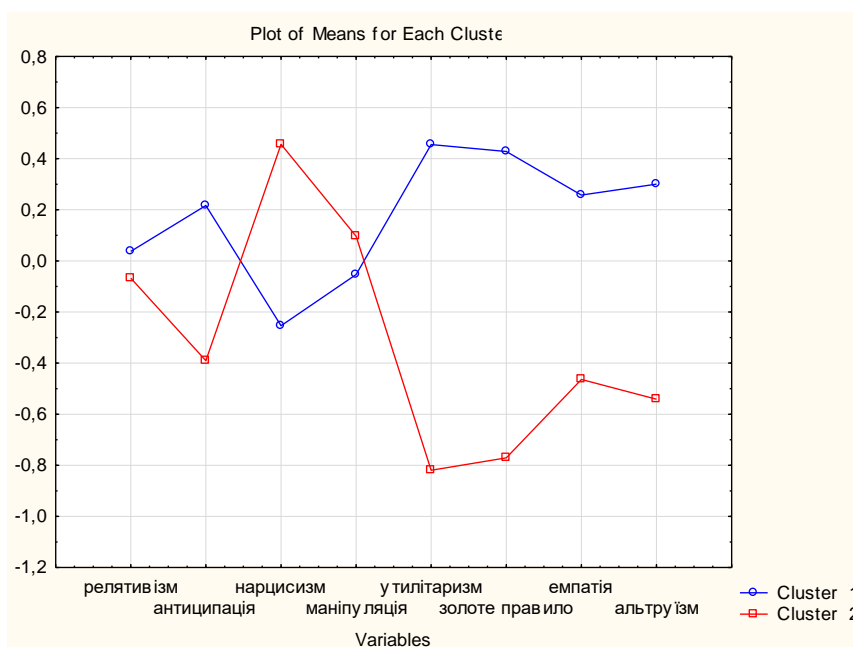

Рис.2.6. Відмінності налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя досліджуваних (спеціалізація «олігофренопедагогіка»)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: антиципаційна налаштованість ($t=2,77$, $p\leq 0,01$), утилітаристська налаштованість ($t=7,05$, $p\leq 0,01$), налаштованість на золоте правило ($t=6,42$, $p\leq 0,01$), емпатична налаштованість ($t=3,36$, $p\leq 0,01$), альтруїстична налаштованість ($t=4,02$, $p\leq 0,01$) та нарцисична налаштованість ($t=-3,29$, $p\leq 0,01$). Підгрупа поділяється на тих, хто обирає служіння людям, ефективність діяльності, баланс інтересів, взаємну

вигоду та стосунки, а також тих, хто має виражений нарцисичний дефіцит, імовірно, обирає педагогічний фах для його компенсації.

Перший кластер олігофренопедагогів характеризується вищим показником рефлексивності ($M_{1емп}=120,69$, $M_{2емп}=110,87$, $t=3,25$, $p\leq 0,01$), здатності до емпатії ($M_{1емп}=3,46$, $M_{2емп}=2,73$, $t=2,78$, $p\leq 0,01$), загального показника емпатії ($M_{1емп}=20,44$, $M_{2емп}=18,13$, $t=2,52$, $p\leq 0,05$), готовності до особистісного розвитку ($M_{1емп}=5,65$, $M_{2емп}=4,6$, $t=3,34$, $p\leq 0,01$), очікуваного ставлення інших ($M_{1емп}=9,63$, $M_{2емп}=8,23$, $t=2,63$, $p\leq 0,05$), самоінтересу ($M_{1емп}=6,13$, $M_{2емп}=5,2$, $t=2,51$, $p\leq 0,05$) та академічної успішності ($M_{1емп}=4,78$, $M_{2емп}=4,47$, $t=2,23$, $p\leq 0,05$). Другий кластер характеризується вищим показником орієнтації в часі ($M_{1емп}=6,29$, $M_{2емп}=8,27$, $t=-3,32$, $p\leq 0,01$), гнучкості поведінки ($M_{1емп}=10,7$, $M_{2емп}=12,27$, $t=-2,62$, $p\leq 0,05$), самоприйняття ($M_{1емп}=8,96$, $M_{2емп}=11,1$, $t=-2,96$, $p\leq 0,01$) та контактності ($M_{1емп}=7,94$, $M_{2емп}=9,17$, $t=-2,42$, $p\leq 0,05$) (рис.2.7).

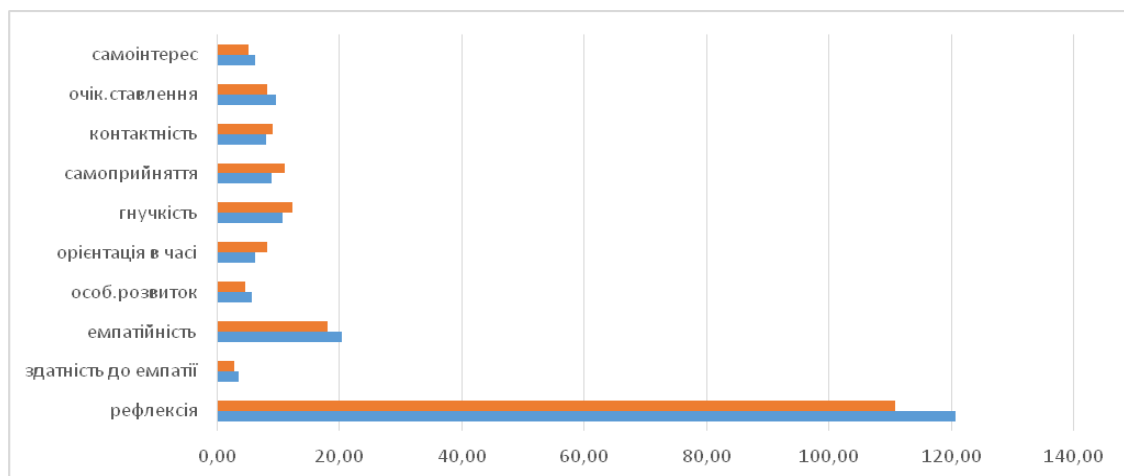

Рис.2.7. Особливості професійної самосвідомості в групі майбутніх олігофренопедагогів (загальна група, ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Студенти більш сформованим та соціально орієнтованим та відповідальним світоглядом є більш орієтованими на співпереживання та розуміння інших, більш схильними до рефлексії, тобто, такими які прагнуть краще розуміти себе та свою мотивацію у різних видах діяльності, включаючи

навчальну та професійну, більш мотивованими до освоєння професії та особистісного розвитку загалом, більш зацікавленими в собі та думці оточуючих. Студенти з вираженими нарцисичними потребами натомість є більш орієнтованими на процес, більш толерантними до власних недоліків, більш гнучкими та відкритими в своїй поведінці та спілкуванні.

В *групі ортопедагогів* в результаті кластерного аналізу виокремилося дві групи-кластера: перший кластер включив 48 осіб, а другий кластер 23 особи (рис.2.8).

Рис.2.8. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя досліджуваних (спеціалізація «ортопедагогіка»)

Ортопедагоги, які увійшли до першого кластера мають вищі показники антиципаційної налаштованості ($M_{1емп}=4,22$, $M_{2емп}=2,78$), утилітаристської налаштованості ($M_{1емп}=4,13$, $M_{2емп}=2,78$), налаштованості на золоте правило ($M_{1емп}=4,69$, $M_{2емп}=3,65$), а ортопедагоги які відносяться до кластеру характеризуються вищими показниками нарцисичної ($M_{1емп}=2,6$, $M_{2емп}=3,48$) та маніпулятивної налаштованості ($M_{1емп}=2,79$, $M_{2емп}=3,39$). Всі зазначені відмінності є статистично значимими: антиципаційна налаштованість ($t=6,68$, $p \leq 0,01$), утилітаристська налаштованість ($t=7,03$, $p \leq 0,01$), налаштованість на

золоте правило ($t=5,03$, $p\leq 0,01$), нарцисична налаштованість ($t=-3,39$, $p\leq 0,01$) та маніпулятивна налаштованість ($t=-2,08$, $p\leq 0,05$).

Перший кластер характеризується вищими показниками рефлексивності ($M1_{емп}=122$, $M2_{емп}=115,39$, $t=2,02$, $p\leq 0,05$), раціонального каналу емпатії ($M1_{емп}=3,58$, $M2_{емп}=2,83$, $t=2,22$, $p\leq 0,05$), емоційного каналу емпатії ($M1_{емп}=4,1$, $M2_{емп}=3,39$, $t=2,11$, $p\leq 0,05$), здатності до емпатії ($M1_{емп}=3,33$, $M2_{емп}=2,78$, $t=2,32$, $p\leq 0,05$) та загального показника емпатії ($M1_{емп}=21,42$, $M2_{емп}=18,13$, $t=3,08$, $p\leq 0,01$). Ортопедагоги, які є більш орієнтованими на служіння та соціально відповідальними є більш здатними до емпатії, співпереживання та розуміння інших та рефлексії, що є необхідними та обов'язковими умовами професійної діяльності спеціальних педагогів, та і будь-якого професіонала, який працює в сфері «людина-людина» (рис.2.9).

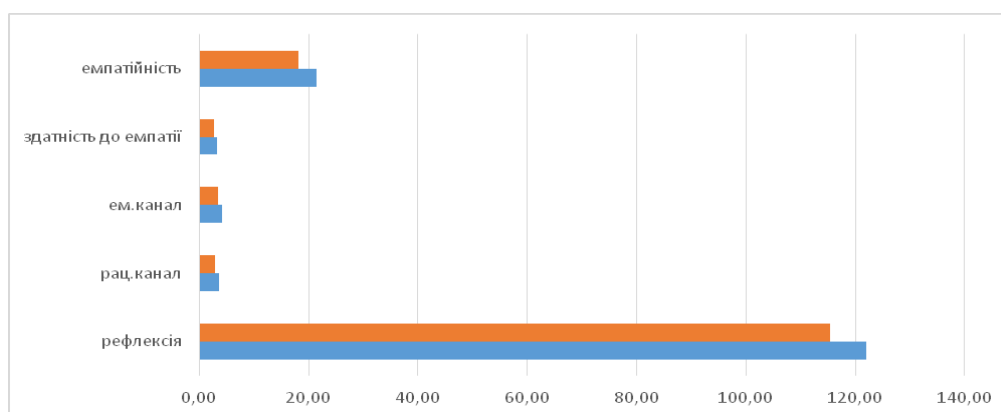

Рис.2.9. Особливості професійної самосвідомості в групі майбутніх ортопедагогів (загальна група, ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

У студентів різних курсів за результатами однофакторного дисперсійного аналізу виявлено наявність статистично значимих відмінностей у показниках здатності до емпатії ($SS\ Effect=11,55$, $MS\ Effect =3,85$, $F=2,92$, $p\leq 0,05$), готовності до особистісного розвитку ($SS\ Effect=20,02$, $MS\ Effect =6,67$, $F=4,13$, $p\leq 0,01$), орієнтації в часі ($SS\ Effect=58,48$, $MS\ Effect =19,49$, $F=2,82$, $p\leq 0,05$), самоінтересу ($SS\ Effect=25,22$, $MS\ Effect =8,41$, $F=3,71$, $p\leq 0,05$), маніпулятивної налаштованості ($SS\ Effect=13,32$, $MS\ Effect =4,44$, $F=3,52$, $p\leq 0,05$), утилітаристської налаштованості ($SS\ Effect=10,06$, $MS\ Effect =3,52$, $F=3,52$,

$p \leq 0,05$) та академічної успішності (SS Effect=6,67, MS Effect =2,22, $F=3,87$, $p \leq 0,01$) (додаток Д).

Результати однофакторного дисперсійного аналізу продемонстрували також, що показник маніпулятивної налаштованості є вищим у студентів третього курсу порівняно із студентами четвертого курсу ($M_{1емп}=3,09$, $M_{2емп}=2,84$, $M_{3емп}=3,29$, $M_{4емп}=2,78$, $p \leq 0,05$), а показник утилітаристської налаштованості є вищим у студентів першого курсу порівняно з четвертим курсом ($M_{1емп}=3,94$, $M_{2емп}=3,55$, $M_{3емп}=3,72$, $M_{4емп}=3,46$, $p \leq 0,05$). Отже, по мірі професійного формування педагогів знижується їх схильність маніпулювати оточуючими, що є сприятливою тенденцією, оскільки педагог має бути налаштованим на служіння людям, особистісний розвиток, баланс особистих та професійних цінностей, найвищі етичні стандарти. Водночас, орієнтація на прості, ефективні та взаємовигідні рішення, яка передбачається утилітаристською налаштованістю, також зменшується по мірі заглиблення майбутніх спеціальних педагогів в тонкощі професійної діяльності. Можливо, такий пошук простих рішень є передчасним для майбутнього професіонала, який тільки формується і можливість реалізації утилітаристської налаштованості з'являється з часом, коли база знань, вмінь та навичок є сформованою і професіонал є готовим пропонувати різні рішення – і прості і складні виходячи з вимог ситуації та існуючих ресурсів, а не з обмеженості власних знань і можливостей.

Показник здатності до емпатії є вищим у студентів першого та другого курсів порівняно із студентами третього курсу ($M_{1емп}=3,33$, $M_{2емп}=3,33$, $M_{3емп}=2,86$, $M_{4емп}=3,15$, $p \leq 0,05$). Процес навчання, професійного розвитку, здобуття професійних знань в рамках спеціальної педагогічної освіти не сприяє розвитку емпатії. Відповідно, на це треба звернути особливу увагу в процесі цілеспрямованого формування самосвідомості професіонала – спеціального педагога. Показник готовності до особистісного розвитку є вищим у студентів першого і другого курсів порівняно з четвертим курсом ($M_{1емп}=5,47$, $M_{2емп}=5,51$, $M_{3емп}=5,39$, $M_{4емп}=4,87$, $p \leq 0,05$). Готовність до особистісного

розвитку зменшується по мірі професійного зростання, що є несприятливою тенденцією для самосвідомості спеціального педагога і свідчить про необхідність розвитку цього компоненту самосвідомості під час спеціальних тренінгів. Показник орієнтації в часі є вищим у студентів четвертого курсу порівняно із студентами першого курсу ($M_{1emp}=6,68$, $M_{2emp}=7,44$, $M_{3emp}=6,89$, $M_{4emp}=7,77$, $p \leq 0,05$). Показник орієнтації в часі зростає по мірі професійного розвитку спеціальних педагогів незважаючи на те, що спеціального впливу протягом навчання на цей компонент не здійснюється. Показник самоінтересу є вищим у студентів другого курсу порівняно з четвертим курсом ($M_{1emp}=6,09$, $M_{2emp}=6,36$, $M_{3emp}=5,75$, $M_{4emp}=5,57$, $p \leq 0,05$). Самоінтерес майбутніх спеціальних педагогів впродовж курсів навчання зменшується. Відтак формування стійкої позитивної Я-концепції є однією з важливих завдань розвитку професійної самосвідомості спеціального педагога. Я-концепція є одним з найважливіших ресурсів стресостійкості, а стресостійкість є однією з найважливіших професійно важливих якостей для осіб, які працюють в сфері «людина-людина», тим більше, якщо йдеться про людей з ООП, які потребують великого терпіння, емоційної віддачі та високої педагогічної майстерності. Показник академічної успішності є вищим у студентів третього курсу порівняно із студентами другого курсу ($M_{1emp}=4,59$, $M_{2emp}=4,24$, $M_{3emp}=4,66$, $M_{4emp}=4,46$, $p \leq 0,05$).

Для того, щоб побачити специфіку моральних атитюдів в межах кожного курсу навчання майбутніх спеціальних педагогів, було проведено статистичну процедуру кластерного аналізу за методом k-середніх (Додаток Е.1). У групі студентів першого курсу навчання був проведений кластерний аналіз та виділено два кластери. Перший кластер (53 особи, 67,95%) порівняно з другим кластером (25 осіб, 32,05%) характеризується вищими показниками антиципаційної налаштованості ($M_{1emp}=4,15$, $M_{2emp}=3,12$), налаштованості на золоте правило ($M_{1emp}=4,72$, $M_{2emp}=4,12$), утилітаристської налаштованості ($M_{1emp}=4,28$, $M_{2emp}=3,2$), емпатичної налаштованості ($M_{1emp}=4,09$,

$M_{2emp}=3,32$) та налаштованості на альтруїзм ($M_{1emp}=3,6$, $M_{2emp}=3,16$) (рис.2.10).

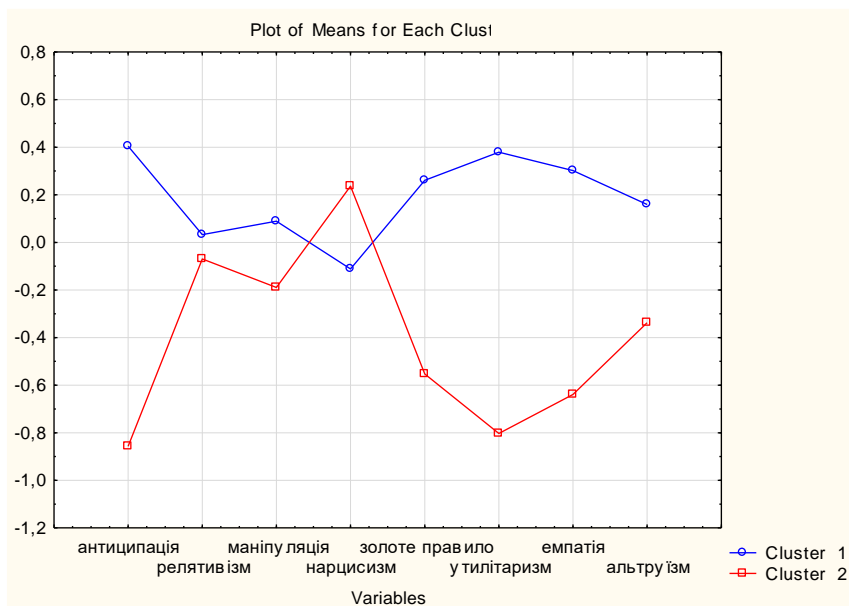

Рис.2.10. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості досліджуваних на вартості життя (студенти 1 курсу навчання)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: антиципаційна налаштованість ($t=6,41$, $p \leq 0,01$), утилітаристська налаштованість ($t=5,82$, $p \leq 0,01$), налаштованість на золоте правило ($t=3,61$, $p \leq 0,01$), емпатична налаштованість ($t=4,29$, $p \leq 0,01$) та альтруїстична налаштованість ($t=2,09$, $p \leq 0,05$). Цікаво, що вже з першого курсу можна побачити розшарування майбутніх спеціальних педагогів на осіб з більш та менш чітко окресленим та визначеним світоглядом, індивідуальною моральною філософією.

У осіб з більш вираженою налаштованістю індивідуальної свідомості на вартості життя виявлено вищі показники рефлексивності ($M_{1emp}=119,62$, $M_{2emp}=114,56$, $t=2,11$, $p \leq 0,05$), установок на емпатію ($M_{1emp}=3,92$, $M_{2emp}=3,04$, $t=3,19$, $p \leq 0,01$), ідентифікації в емпатії ($M_{1emp}=3,34$, $M_{2emp}=2,64$, $t=2,01$, $p \leq 0,05$), загального показника емпатії ($M_{1emp}=20,92$, $M_{2emp}=18,08$, $t=2,91$, $p \leq 0,01$), ставлення до природи людини ($M_{1emp}=5,83$, $M_{2emp}=5,04$, $t=2,29$, $p \leq 0,05$), самоінтересу ($M_{1emp}=6,34$, $M_{2emp}=5,56$, $t=2,4$, $p \leq 0,05$) та очікуваного ставлення інших ($M_{1emp}=5,79$, $M_{2emp}=4,96$, $t=2,06$, $p \leq 0,05$).

Натомість, особи з менш вираженою налаштованістю індивідуальної свідомості на вартості життя характеризуються вищими показниками гнучкості поведінки ($M1_{emp}=10,57$, $M2_{emp}=12,44$, $t=-2,75$, $p\leq 0,01$), спонтанності ($M1_{emp}=6,57$, $M2_{emp}=7,56$, $t=-2,21$, $p\leq 0,05$) та контактності ($M1_{emp}=7,51$, $M2_{emp}=9,08$, $t=-2,78$, $p\leq 0,01$) (рис.2.11).

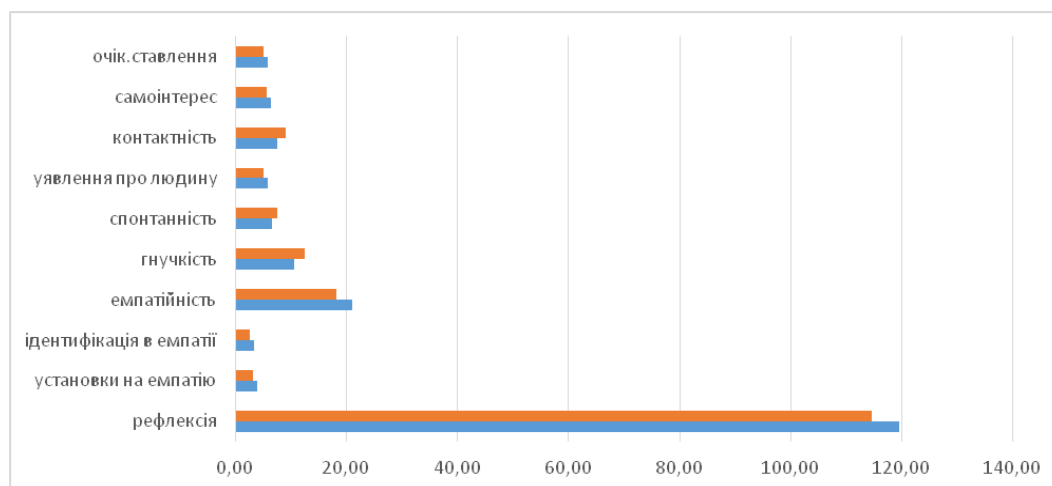

Рис.2.11. Особливості професійної самосвідомості в групі студентів 1 курсу навчання (ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Отже, менша чіткість та визначеність налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя пов'язана з більшою свободою, активністю, відкритістю, можливістю розвитку, що, проте, є не настільки важливим для формування професійної самосвідомості педагога як рефлексія, емпатія, інтерес до себе та інших та віра в можливості людини. Більша кількість студентів вже на першому курсі намагається визначитись в своїх поглядах, що сприяє зростанню їх соціальної відповідальності, успішному професійному розвитку та формуванню самосвідомості майбутнього професіонала.

У групі студентів другого курсу був проведений кластерний аналіз та виділені два кластери. Перший кластер (22 особи, 40%) порівняно з другим кластером (33 особи, 60%) характеризується вищими показниками релятивістської налаштованості ($M1_{emp}=3,45$, $M2_{emp}=2,97$), маніпулятивної налаштованості ($M1_{emp}=3,59$, $M2_{emp}=2,33$), нарцисичної налаштованості ($M1_{emp}=3,77$, $M2_{emp}=1,94$) та нижчим показником налаштованості на золоте правило етики ($M1_{emp}=4,05$, $M2_{emp}=4,82$) (рис.2.12).

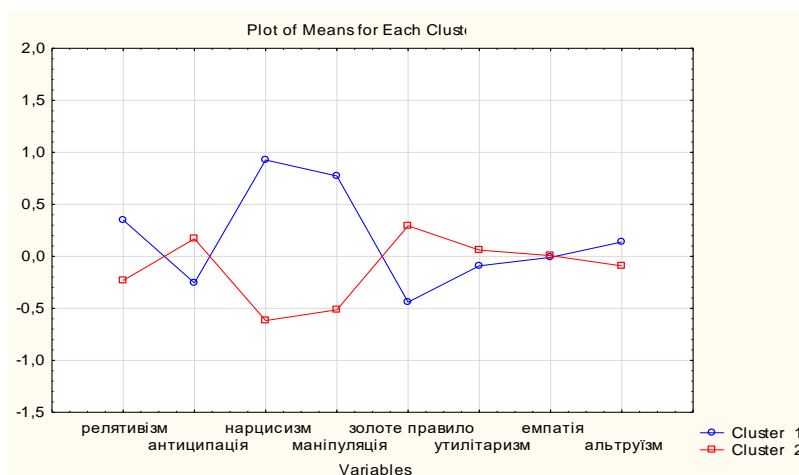

Рис.2.12. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя (студенти 2 курсу навчання)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: релятивістська налаштованість ($t=2,18$, $p \leq 0,05$), маніпулятивна налаштованість ($t=6,01$, $p \leq 0,01$), нарцисична налаштованість ($t=8,61$, $p \leq 0,01$) та налаштованість на золоте правило етики ($t=-2,84$, $p \leq 0,01$). На II курсі виявлено певну підгрупу осіб, морально-філософські погляди яких знаходяться в суперечності з цінностями педагогічної професії, що може відображати їх внутрішній конфлікт, розчарування, дезорієнтацію, сумніви у правильності зробленого професійного вибору, в своїх здібностях. Таких осіб також характеризує нижчий рівень рефлексивності ($M_{1емп}=111,5$, $M_{2емп}=120,73$, $t=-2,36$, $p \leq 0,05$) та нижчий рівень розвитку емоційного каналу емпатії ($M_{1емп}=3,18$, $M_{2емп}=4,09$, $t=-2,51$, $p \leq 0,05$) (рис.2.13).

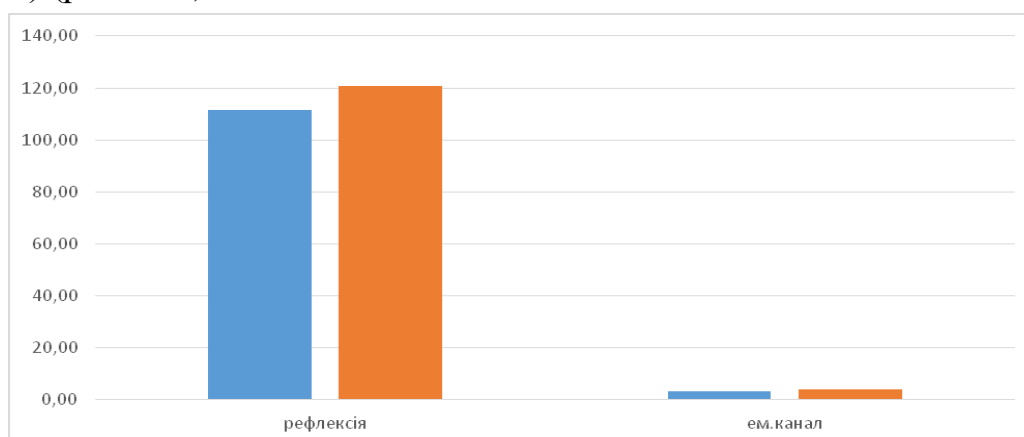

Рис.2.13. Особливості професійної самосвідомості в групі студентів 2 курсу навчання (ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Така криза професійного розвитку може відобразити невпевненість у власних можливостях, недостатню цілеспрямованість та енергійність при подоланні складностей, які виникають в навчальному процесі у будь-якого студента, втому та емоційне вигоряння. В такому випадку людина починає шукати додаткову мотивацію своєї діяльності, вторинну вигоду, маніпулювати соціальним оточенням.

У групі студентів третього курсу був проведений кластерний аналіз та виявлено два кластери. Перший кластер (39 осіб, 45,88%) порівняно з другим кластером (46 осіб, 54,12%) характеризується нижчими показниками релятивістської налаштованості ($M_{1emp}=2,97$, $M_{2emp}=3,74$), маніпулятивної налаштованості ($M_{1emp}=2,56$, $M_{2emp}=3,91$), нарцисичної налаштованості ($M_{1emp}=2,15$, $M_{2emp}=3,78$), емпатичної налаштованості ($M_{1emp}=3,61$, $M_{2emp}=4,02$) та альтруїстичної налаштованості ($M_{1emp}=2,82$, $M_{2emp}=3,83$) та вищим показником антиципаційної налаштованості ($M_{1emp}=4,18$, $M_{2emp}=3,5$) (рис.2.14).

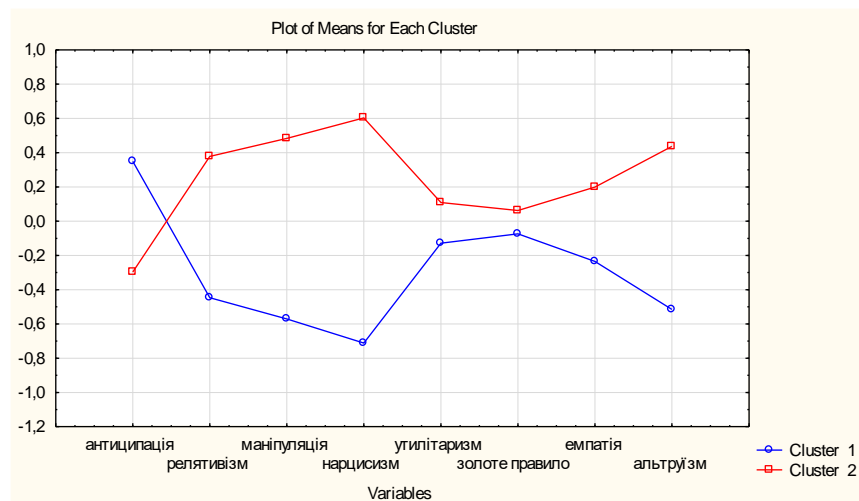

Рис.2.14. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя (студенти 3 курсу навчання)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: релятивістська налаштованість ($t=4,14$, $p \leq 0,01$), маніпулятивна налаштованість ($t=5,67$, $p \leq 0,01$), нарцисична налаштованість ($t=7,98$, $p \leq 0,01$), етична налаштованість ($t=2,03$, $p \leq 0,05$), альтруїстична налаштованість ($t=4,95$, $p \leq 0,01$) та антиципаційна

налаштованість ($t=-3,12$, $p\leq 0,01$). Можна сказати, що першому кластеру досліджуваних притаманна більш соціально відповідальна моральна філософія, орієнтована на оточуючих, більш розвинута професійна самосвідомість, проте, вони є більшими ідеалістами та гірше відчують своє соціальне оточення, що може відображати відрив від реальності, прагнення подолати кризу професійного розвитку за допомогою фантазій та нереалістичних очікувань від професії. Особи з першого кластеру також характеризуються вищими показниками рефлексивності ($M1_{емп}=122,46$, $M2_{емп}=116,11$, $t=-2,04$, $p\leq 0,05$), здатності до емпатії ($M1_{емп}=3,15$, $M2_{емп}=2,61$, $t=-2,19$, $p\leq 0,05$), глобального самоствавлення ($M1_{емп}=17,59$, $M2_{емп}=15,24$, $t=-2,56$, $p\leq 0,05$), очікуваного ставлення інших ($M1_{емп}=9,44$, $M2_{емп}=7,91$, $t=-2,74$, $p\leq 0,01$), самокерівництва ($M1_{емп}=4,28$, $M2_{емп}=3,59$, $t=-2,28$, $p\leq 0,05$), а також нижчими показниками прийняття власної агресії ($M1_{емп}=7,03$, $M2_{емп}=8$, $t=2,03$, $p\leq 0,05$) (рис.2.15).

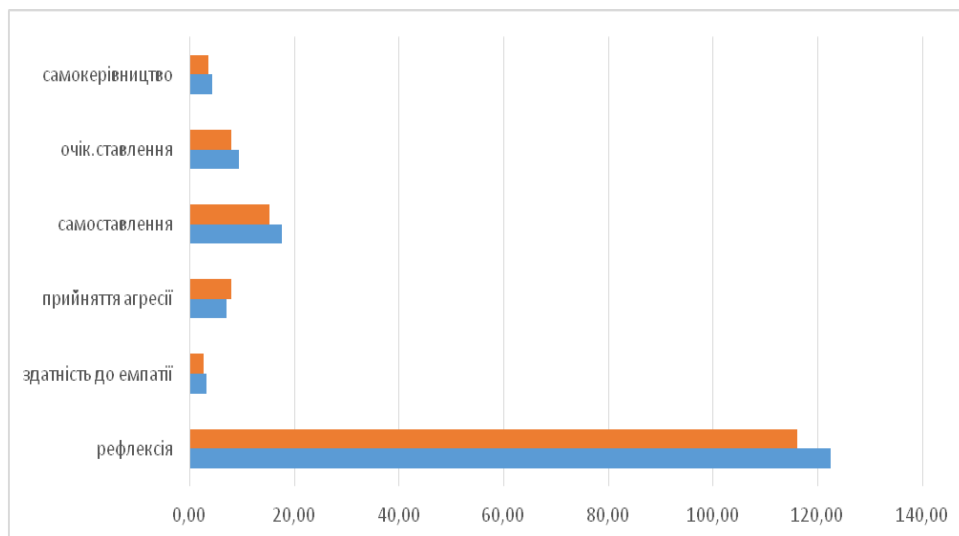

Рис.2.15. Особливості професійної самосвідомості в групі студентів 3 курсу навчання (ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Отже, такі особи можуть також мати дещо нереалістичні уявлення про себе, незважаючи на розвинуту здатність до рефлексії, а також бути залежними від очікувань інших та проявляти себе виключно з боку соціально бажаних характеристик, обмежуючи спонтанність власних проявів. Це може бути

способом відповідати соціальним уявленням про те, яким має бути професійний педагог.

Всередині підгрупи студентів четвертого курсу був проведений кластерний аналіз та виявлено два кластери. Перший кластер (43 особи, 52,44%) порівняно з другим кластером (39 осіб, 47,56%) характеризується нижчими показниками антиципаційної налаштованості ($M_{1емп}=3,09$, $M_{2емп}=4,21$), налаштованості на золоте правило етики ($M_{1емп}=3,93$, $M_{2емп}=4,77$), утилітаристської налаштованості ($M_{1емп}=2,81$, $M_{2емп}=4,18$) та альтруїстичної налаштованості ($M_{1емп}=2,58$, $M_{2емп}=3,59$) (рис.2.16).

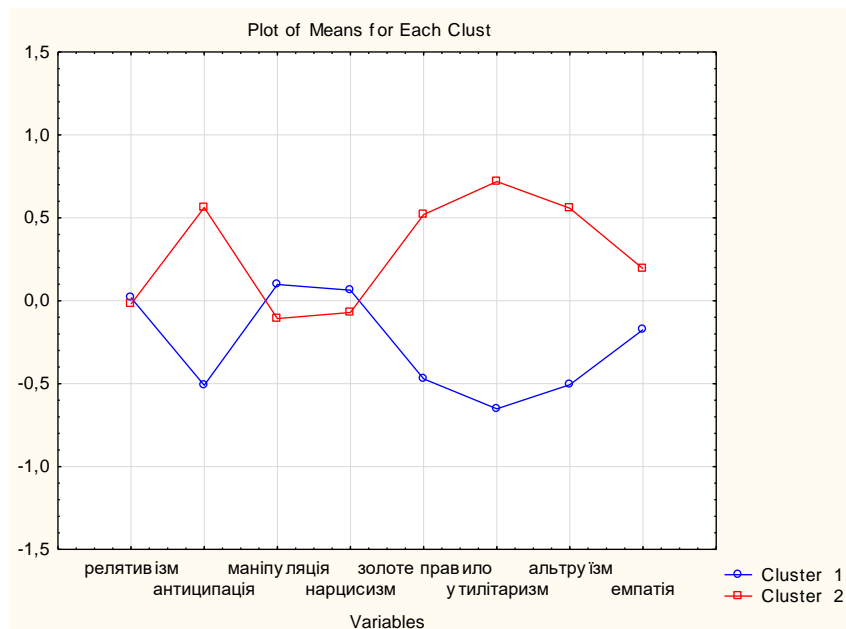

Рис.2.16. Відмінності налаштованості індивідуальної свідомості на вартості життя (студенти 4 курсу навчання)

Всі зазначені відмінності є статистично значимими: антиципаційна налаштованість ($t=-5,71$, $p\leq 0,01$), налаштованість на золоте правило етики ($t=-5,13$, $p\leq 0,01$), альтруїстична налаштованість ($t=-5,66$, $p\leq 0,01$) та утилітаристська налаштованість ($t=-8,49$, $p\leq 0,01$). Перший кластер характеризується також нижчими показниками рефлексивності ($M_{1емп}=111,51$, $M_{2емп}=121,56$, $t=-3,74$, $p\leq 0,01$), емоційного каналу емпатії ($M_{1емп}=3$, $M_{2емп}=3,77$, $t=-2,53$, $p\leq 0,05$), загального показника емпатії ($M_{1емп}=18,23$,

$M_{2emp}=19,97$, $t=-2,19$, $p\leq 0,05$) та очікуваного ставлення інших ($M_{1emp}=4,95$, $M_{2emp}=5,59$, $t=-2,08$, $p\leq 0,05$), а також вищими показниками самопідтримки ($M_{1emp}=48,67$, $M_{2emp}=43,36$, $t=2,76$, $p\leq 0,01$), гнучкості поведінки ($M_{1emp}=12,72$, $M_{2emp}=10,46$, $t=3,36$, $p\leq 0,01$), самоприйняття ($M_{1emp}=10,97$, $M_{2emp}=9,05$, $t=2,57$, $p\leq 0,05$), прийняття власної агресії ($M_{1emp}=8,58$, $M_{2emp}=7,1$, $t=2,63$, $p\leq 0,05$) та контактності ($M_{1emp}=9,61$, $M_{2emp}=7,62$, $t=3,52$, $p\leq 0,01$) (рис.2.17).

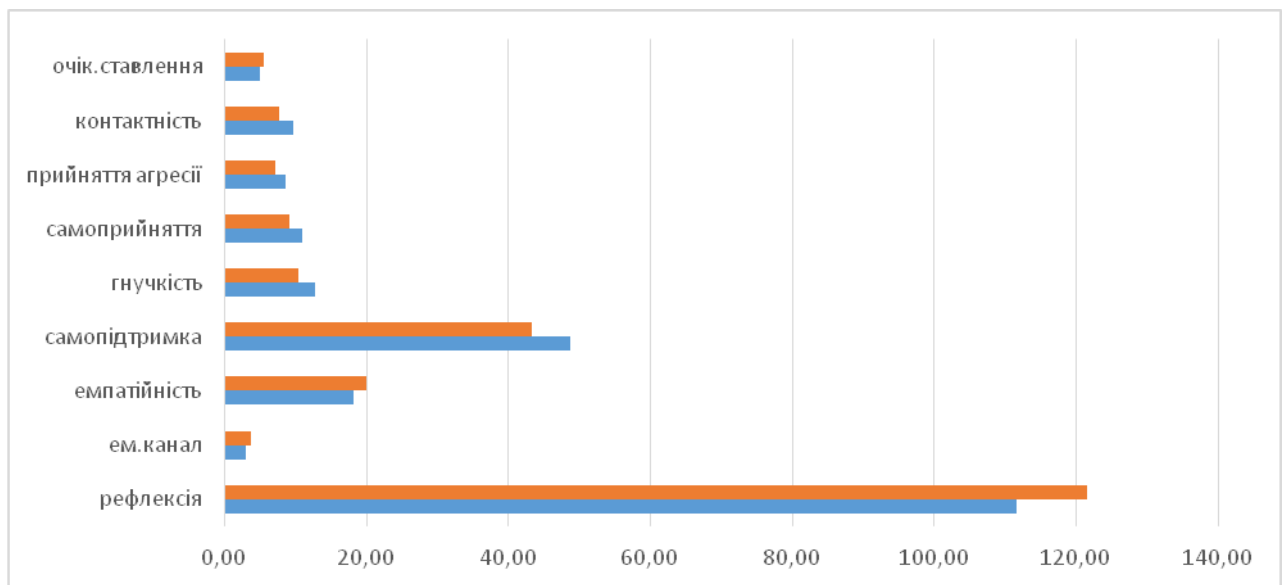

Рис.2.17. Особливості професійної самосвідомості в групі студентів 4 курсу навчання (ряд 1 – перший кластер, ряд 2 – другий кластер)

Отже, більш розвинута, професійно відповідна та соціально відповідальна ціннісна налаштованість самосвідомості притаманна більш емпатійним, рефлексуючим та залежним від соціальних очікувань особам. Стан більшої автономності, свободи та відкритості відповідає такій налаштованості свідомості людини, яка не ставить за мету передусім служіння іншим, в тому числі і в професійній діяльності. саморозвиток, пошук ресурсу подолання професійної кризи в собі, вирішення своїх психологічних проблем, яке є обов'язковою передумовою початку професійної діяльності педагогічного працівника. Здатність прийняти себе у всіх своїх внутрішніх суперечностях і

конфліктах, у всій небездоганності, розвиток вміння бути відвертим з самим собою, дозволяти собі бути вільним, довіряти собі, спиратися на себе – це та задача розвитку, яку активно вирішують студенти старших курсів навчання.

1. Результати кластерного та порівняльного аналізу свідчать, що висока самоефективність, віра у власні ресурси і можливості, впевненість в своїх силах, готовність, здатність та мотивація до аналізу та самоаналізу та чутливість до інших, усвідомлення важливості їх думки, висока здатність та мотивація до співчуття та розуміння інших є тими параметрами професійної свідомості, які окреслюють певну *систему налаштованостей, її конструктивно-реалістичної конфігурації*. Враховуючи виражений показник маніпулятивної налаштованості, розвиток особистісної автономії, прийняття себе у всій сукупності позитивних і негативних рис і характеристик, акцент на активності та ініціативності в контакті та швидкості реакції в соціальних ситуаціях був би дещо передчасним. На цьому етапі розвитку професійної самосвідомості, коли професійні навички, знання, вміння ще не засвоєні, а морально-етична налаштованість тільки формується основною задачею є усвідомлення своїх можливостей та обмежень, засвоєння певних рамок професії, і орієнтація на свої потреби, фокусування на собі, підміна справжньої мети навчання питаннями особистого інтересу може перешкоджати виконанню цієї основної задачі.

Отже, *друге завдання* нашого емпіричного етапу роботи з'ясувати, чи існує відмінність значимості компонентів (налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя, рефлексивність, самоствавлення, емпатійність, орієнтація самосвідомості, самоефективність, інноваційність) професійної самосвідомості у майбутніх фахівців спеціальної освіти в залежності від їхньої спеціалізації (олігофренопедагогіка, логопедія, ортопедагогіка) засвідчують такі результати.

Між студентами різних спеціальностей не виявлено статистично значимих відмінностей у показниках налаштованостей, проте, виявлено статистично значимі відмінності у показниках пізнавальних потреб,

креативності та саморозуміння. Показник вираженості пізнавальних потреб є вищим у логопедів порівняно з ортопедагогами, показник креативності є вищим у ортопедагогів порівняно з логопедами, а показник саморозуміння є вищим у ортопедагогів порівняно з логопедами. У розвитку професійної свідомості ортопедагогів треба приділяти особливу увагу розвитку їх пізнавальних потреб, а при формуванні професійної свідомості логопедів розвивати їх креативність та здатність до саморозуміння. В групі *майбутніх логопедів* показники налаштованостей пов'язані впевненістю у своїх силах і можливостях, здатністю приймати себе у всій сукупності позитивних і негативних рис і характеристик та меншою мотивацією та відкритістю до нового досвіду, але водночас більшу гнучкість поведінки, більшу готовність до змін, відкритість до нового досвіду та активність у спілкуванні. Більша сформованість і окресленість поглядів означає здатність зупинитись на чомусь конкретному, обмежувати пошук, звужувати поле можливостей задля справи і пізнання та більш реалістичний, зважений і поміркований погляд на себе без завищених очікувань.

В групі *майбутніх олігофренопедагогів* професійна налаштованість на цінності педагогічної діяльності та служіння людям супроводжується більшою готовністю, здатністю та мотивацією до аналізу та самоаналізу, співпереживання та розуміння інших, усвідомленням важливості думки інших та зворотного зв'язку від соціального середовища, більшим інтересом до себе, готовністю та мотивацією до особистісних змін та трансформацій та більшою старанністю в навчанні. Ці особливості на даному етапі розвитку професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів відповідають потребам цього розвитку, в той час як самореалізація на рівні сенсоутворення, орієнтація на процес діяльності та бачення цілісної життєвої перспективи, розмаїття контактів, експериментування з новими поведінковими моделями та толерантність до власних недоліків можуть у своїй повноті розгорнутись на фундаменті сформованої готовності та здатності до реалізації педагогічної діяльності.

В групі *майбутніх ортопедagogів* налаштованість на плідне та ефективне служіння людям, вищий рівень розвитку професійної самосвідомості та соціальної відповідальності супроводжується передусім вищим рівнем міжособистісної чутливості, здатністю, готовністю та мотивацією до співпереживання, співчуття та розуміння інших.

Ми пересвідчилися, вирішуючи наше *друге завдання*, що зміна чинника «налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя» з неконструктивно-утопійного на конструктивно-реалістичний буде пов'язаною із курсом навчання студентів, успішністю навчання майбутніх фахівців спеціальної освіти. Результати однофакторного дисперсійного аналізу продемонстрували також, що показник *маніпулятивної налаштованості* є вищим у студентів третього курсу, що здобувають фах спеціального педагога порівняно із студентами четвертого курсу, а показник *утилітаристської налаштованості* є вищим у студентів першого курсу порівняно з четвертим курсом. Із зростанням курсу навчання, професійної підготовки майбутніх спеціальних педагогів знижується їхня налаштованість маніпулювати оточуючими та орієнтація на прості, ефективні та взаємовигідні рішення.

Показник академічної успішності є вищим у студентів *третього курсу* порівняно із студентами другого курсу, що свідчить про те, що позитивне вирішення кризи професійного розвитку та усвідомлене рішення залишитись в цій професії сприяє зростанню мотивації до навчання, старанності та, відповідно, зміцненню впевненості собі, віри у власні сили і можливості. Результати однофакторного дисперсійного аналізу продемонстрували також, що показник *маніпулятивної налаштованості* є вищим у студентів *третього курсу* порівняно із студентами *четвертого курсу*, а показник *утилітаристської налаштованості* є вищим у студентів *першого курсу* порівняно із *четвертим курсом*. Показник здатності до емпатії є вищим у студентів першого та другого курсів порівняно із студентами третього курсу, показник готовності до особистісного розвитку – вищим у студентів першого і другого курсів порівняно з четвертим курсом, а показник самоінтересу – вищим

у студентів другого курсу порівняно з четвертим курсом. Відтак припущення, що з кожним наступним роком навчання студентів помітною є зміна конфігурації системи налаштованостей із *неконструктивно-утопійної* (містить релятивістську, маніпулятивістську, утилітаристську та нарцисичну налаштованості) на *конструктивно-реалістичну* (емпатійну, альтруїстичну, антиципаційну налаштованості та налаштованість на норму взаємності (т.з. «золоте правило»)) підтвердилось частково. Динаміка змін за курсом навчання показала проміжні, змішані типи налаштованостей. На першому курсі помітною є конструктивно-реалістична, на другому – кризова, на третьому – суперечлива, на четвертому – конструктивно-реалістична.

2.3. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні ціннісної зорієнтованості

Для опису зони актуального та окреслення зон найближчого та перспективного формування професійної самосвідомості були застосовані методи описової статистики та кореляційного аналізу. Для оцінки того, наскільки вираженими в різних підгрупах (спеціалізаціях) досліджуваних є *показники ціннісної зорієнтованості* було застосовано метод описової статистики. В групі майбутніх логопедів було виявлено 59 осіб з низьким рівнем рефлексивності, 85 осіб з середнім рівнем рефлексивності та 1 особу з високим рівнем рефлексивності. В групі олігофренопедагогів виявлено 33 особи з низьким рівнем рефлексивності, 50 осіб з середнім рівнем рефлексивності та одну особу з високим рівнем рефлексивності. В групі ортопедагогів було виявлено 20 осіб з низьким рівнем рефлексивності та 51 особу з середнім рівнем рефлексивності та 45 осіб з високим рівнем рефлексивності (табл.2.1). Отже, як бачимо, майбутні ортопедагоги порівняно є логопедами та олігофренопедагогами є більш схильні до рефлексії, аналізу, тривалих розмірковувань та висновків, які робляться обережно та зважено.

Загалом по групі дослідження показник рефлексивності є зниженим (середнім або низьким), високий показник рефлексивності в групі майже не зустрічається.

Таблиця 2.1

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника рефлексивності

РЕФЛЕКСИВНІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНО-ПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	40,7	39,3	28,2
середній	58,6	59,5	71,8
високий	0,7	1,2	

Для з'ясування взаємозв'язків між ціннісно-орієнтаційними показниками професійної самосвідомості була проведена також процедура кореляційного аналізу і встановлено, що у всіх трьох групах досліджуваних рефлексивність пов'язана з показниками емпатійності та самоствавлення, тобто її розвиток сприятиме їх формуванню, і навпаки: розвиток емпатійності та позитивної стійкої Я-концепції сприятиме розвитку здатності до аналізу та рефлексії (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Кореляційна плеяда для показника рефлексивності (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Рефлексивність		
Емоційний канал емпатії ($r=0,32, p\leq 0,05$)	Раціональний канал емпатії ($r=0,24, p\leq 0,05$)	Раціональний канал емпатії ($r=0,27, p\leq 0,05$)
Загальна емпатійність ($r=0,28, p\leq 0,05$)	Емоційний канал емпатії ($r=0,24, p\leq 0,05$)	Емоційний канал емпатії ($r=0,32, p\leq 0,05$)
Самоінтерес ($r=0,18, p\leq 0,05$)	Здатність до емпатії ($r=0,38, p\leq 0,05$)	Загальна емпатійність ($r=0,35, p\leq 0,05$)
Очікуване ставлення інших ($r=0,19, p\leq 0,05$)	Ідентифікація в емпатії ($r=0,24, p\leq 0,05$)	Самозвинувачення ($r=0,25, p\leq 0,05$)
Самозвинувачення ($r=0,18, p\leq 0,05$)	Загальна емпатійність ($r=0,45, p\leq 0,05$)	
	Самоповага ($r=0,22, p\leq 0,05$)	
	Очікуване ставлення інших ($r=0,43, p\leq 0,05$)	
	Самоінтерес ($r=0,30, p\leq 0,05$)	
	Самокерівництво ($r=0,31, p\leq 0,05$)	

Отже, розв'язання проблеми зниженого рівня рефлексивності під час реалізації формуючої програми може відбуватися засобами розвитку емпатійності та самопізнання.

В групі майбутніх логопедів було виявлено 16 осіб з дуже низьким рівнем емпатійності, 89 осіб з заниженим рівнем емпатійності та 40 осіб з середнім рівнем емпатійності. В групі олігофренопедагогів виявлено 7 осіб з дуже низьким рівнем емпатійності, 55 осіб з низьким рівнем емпатійності, 20 осіб з середнім рівнем емпатійності та дві особи з високим рівнем емпатійності. В групі ортопедагогів було виявлено 7 осіб з дуже низьким рівнем емпатійності, 39 осіб із заниженим рівнем емпатійності та 31 особу з середнім рівнем емпатійності (табл.2.3). Ортопедагоги також мають кращу здатність до емпатії, співчуття, співпереживання та розуміння інших людей порівняно з майбутніми логопедами та олігофренопедагогами.

Таблиця 2.3

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника загальної емпатійності

ЕМПАТІЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
дуже низький	11	8,3	9,9
низький		65,5	
занижений	61,4		54,9
середній	27,6	23,8	43,7
високий		2,4	

Результати кореляційного аналізу свідчать, що краще пізнання себе, зростання самоповаги та самоінтересу, зміцнення та стабілізація позитивної Я-концепції, зростання впевненості в собі та уважності до думки оточуючих, цінності зворотного зв'язку від партнерів по спілкуванню сприятиме розвитку здатності до співчуття, співпереживання, розуміння інших людей. Схильність брати більшу кількість відповідальності на себе (у випадку самозвинувачення) також спричиняється здатністю до емпатії та сприяє її розвитку (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Кореляційна плеяда для показника загальної емпатійності (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Загальна емпатійність		
Рефлексивність ($r=0,28$, $p\leq 0,05$)	Рефлексивність ($r=0,45$, $p\leq 0,05$)	Рефлексивність ($r=0,35$, $p\leq 0,05$)
Самоповага ($r=0,17$, $p\leq 0,05$)	Глобальне самоставлення ($r=0,27$, $p\leq 0,05$)	Очікуване ставлення інших ($r=0,24$, $p\leq 0,05$)
Самоінтерес ($r=0,18$, $p\leq 0,05$)	Самоповага ($r=0,32$, $p\leq 0,05$)	Самозвинувачення ($r=0,32$, $p\leq 0,05$)
Самовпевненість ($r=0,18$, $p\leq 0,05$)	Самоінтерес ($r=0,29$, $p\leq 0,05$)	Саморозуміння ($r=0,24$, $p\leq 0,05$)
Самозвинувачення ($r=0,17$, $p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 8 осіб з низьким рівнем, 49 осіб з середнім рівнем та 88 осіб з високим рівнем глобального самоставлення. В групі олігофренопедагогів виявлено 5 осіб з низьким рівнем, 22 особи з середнім рівнем та 57 осіб з високим рівнем глобального самоставлення. В групі ортопедагогів було виявлено 3 особи з низьким рівнем, 23 особи з середнім та 45 осіб з високим рівнем глобального самоставлення (табл.2.5). Загалом група дослідження характеризується стійкою позитивною Я-концепцією, високою самооцінкою та задоволеністю собою, найбільше осіб з високим рівнем глобального самоставлення серед олігофренопедагогів.

Таблиця 2.5

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника глобального самоставлення

ГЛОБАЛЬНЕ САМОСТАВЛЕННЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНО-ПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	5,51	5,9	4,2
середній	33,79	26,2	32,4
високий	60,69	67,9	63,4

Результати кореляційного аналізу засвідчують зв'язок стійкої позитивної Я-концепції із здатністю до співпереживання, наявністю готовності та мотивації до розуміння інших та співчуття, що означає, що людина може бути справді відкритою до оточуючих і готовою їх почути, коли її внутрішній світ є гармонійним, а ставлення до себе – достатньо позитивним (табл.2.6). Ставлення

до себе є важливим ресурсом в міжособистісній взаємодії, який іноді потребує від людини ретельної повсякденної праці.

Таблиця 2.6

**Кореляційна плеяда для показника глобального самоствавлення
(рівень ціннісної зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Глобальне самоствавлення		
Установки на емпатію ($r=0,18$, $p\leq 0,05$) Здатність до емпатії ($r=0,21$, $p\leq 0,05$)	Загальна емпатійність ($r=0,27$, $p\leq 0,05$)	Установки на емпатію ($r=0,3$, $p\leq 0,05$) Здатність до емпатії ($r=0,26$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 34 особи з низьким рівнем самоповаги, 75 осіб з середнім рівнем самоповаги та 36 осіб з високим рівнем самоповаги. В групі олігофренопедагогів було виявлено 14 осіб з низьким рівнем самоповаги, 45 осіб з середнім рівнем самоповаги та 25 осіб з високим рівнем самоповаги. В групі ортопедагогів було виявлено 16 осіб з низьким рівнем самоповаги, 35 осіб з середнім рівнем самоповаги та 20 осіб з високим рівнем самоповаги (табл.2.7). Показники самоповаги загалом по групі дослідження є середніми, що є досить сприятливою тенденцією для формування професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога.

Таблиця 2.7

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
самоповаги**

САМОПОВАГА	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	23,5	16,7	22,5
середній	51,7	53,6	49,3
високий	24,8	29,7	28,2

Результати кореляційного аналізу показали, що самоповага та самоаналіз між собою тісно пов'язані, і що ставлення до себе з повагою сприяє готовності та мотивації до того, щоб чути інших, розуміти їх та співпереживати їм, що є необхідним в діяльності педагога. Цікаво, що в групі ортопедагогів самоповага не пов'язана з іншими ціннісно-орієнтаційними чинниками. Оскільки вони

мають дещо вищі рівні рефлексивності та емпатійності, можливо, в них самоповага вимагає чогось більшого, а їхня планка необхідних для самоповаги можливостей та досягнень є вищою (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Кореляційна плеяда для показника самоповаги (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоповага		
Установки на емпатію ($r=0,2$, $p\leq 0,05$)	Рефлексивність ($r=0,23$, $p\leq 0,05$)	
Здатність до емпатії ($r=0,26$, $p\leq 0,05$)	Раціональний канал емпатії ($r=0,27$, $p\leq 0,05$)	
Загальна емпатійність ($r=0,17$, $p\leq 0,05$)	Інтуїтивний канал емпатії ($r=0,3$, $p\leq 0,05$)	
	Загальна емпатійність ($r=0,32$, $p\leq 0,05$)	

В групі майбутніх логопедів було виявлено 22 особи з низьким рівнем аутосимпатії, 72 особи з середнім рівнем аутосимпатії та 51 особу з високим рівнем аутосимпатії. В групі олігофренопедагогів було виявлено 7 осіб з низьким рівнем аутосимпатії, 48 осіб з середнім рівнем аутосимпатії та 29 осіб з високим рівнем аутосимпатії. В групі ортопедагогів було виявлено 15 осіб з низьким рівнем аутосимпатії, 32 особи з середнім рівнем аутосимпатії та 24 особи з високим рівнем аутосимпатії (табл.2.9). Аутосимпатія в групі дослідження також перебуває в середньому діапазоні значень ближче до вищого полюса, а в майбутніх олігофренопедагогів найбільш виражена тенденція цього наближення, отже їх показники аутосимпатії дещо перевищують показники майбутніх логопедів та особливо ортопедагогів.

Таблиця 2.9

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника аутосимпатії

АУТОСИМПАТІЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	15,2	8,3	21,1
середній	49,7	57,1	45,1
високий	35,2	34,5	33,8

Результати кореляційного аналізу показали, що аутосимпатія в олігофренопедагогів не сприяє їх емоційній проникливості та чутливості до оточуючих. Можливо, в олігофренопедагогів вона призводить до більш егоцентричної позиції та надмірної концентрації на собі, чого, проте, не відбувається в групах ортопедагогів та логопедів. Хоча, позитивного зв'язку між аутосимпатією та іншими ціннісно-орієнтаційними чинниками також не утворилося, тому вплив аутосимпатії як емоційного та суб'єктивного явища в структурі професійної самосвідомості є незначним (табл.2.10).

Таблиця 2.10

Кореляційна плеяда для показника аутосимпатії (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Аутосимпатія		
	Емоційний канал емпатії ($r = -0,25, p \leq 0,05$)	

В групі майбутніх логопедів було виявлено 65 осіб з низьким рівнем очікуваного ставлення до інших, 72 особи з середнім та 8 осіб з високим рівнем. В групі олігофренопедагогів було виявлено 32 особи з низьким рівнем очікуваного ставлення інших, 39 осіб з середнім рівнем та 8 осіб з високим рівнем. В групі ортопедагогів було виявлено 32 особи з низьким рівнем очікуваного ставлення інших, 35 осіб з середнім рівнем та 4 особи з високим рівнем (табл.2.11). Важливість позитивного зворотного зв'язку від соціального оточення в групі дослідження є заниженою, знаходиться переважно на низькому та середньому рівнях.

Таблиця 2.11

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника очікуваного ставлення інших

ОЧІКУВАНЕ СТАВЛЕННЯ ІНШИХ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	44,8	38,1	45,1
середній	49,7	46,4	49,3
високий	5,5	15,5	5,6

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що очікуване ставлення інших, усвідомлення важливості позитивного зворотного зв'язку від соціального оточення є важливим для формування здатності, готовності та мотивації співчувати, співпереживати іншим та розуміти їх, а також розвитку здатності до аналізу та рефлексії (табл.2.12). Соціальний контекст та зворотний зв'язок є також важливим ресурсом професійної діяльності педагога, який необхідно враховувати і чутливість до якого необхідно розвивати.

Таблиця 2.12

**Кореляційна плеяда для показника очікуваного ставлення інших
(рівень ціннісної зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Очікуване ставлення інших		
Здатність до емпатії (r=0,23, p≤0,05)	Рефлексивність (r=0,42, p≤0,05) Загальна емпатійність (r=0,22, p≤0,05)	Установки на емпатію (r=0,25, p≤0,05)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 26 осіб з низьким рівнем самоінтересу, 63 особи з середнім рівнем самоінтересу та 56 осіб з високим рівнем самоінтересу. В групі олігофренопедагогів було виявлено 21 особу з низьким рівнем самоінтересу, 31 особу з середнім та 32 особи з високим. В групі ортопедагогів було виявлено 11 осіб з низьким рівнем самоінтересу, 27 осіб з середнім та 33 особи з високим (табл.2.13). Показники самоінтересу в групі дослідження знаходяться також переважно на середньому рівні діапазону значень. Дещо вищими вони є в групі ортопедагогів, які також, як було вказано вище, мають дещо вищі показники рефлексивності та здатності до емпатії, і, можливо, більш виражений когнітивний інтерес, в тому числі і до самих себе.

Таблиця 2.13

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника самоінтересу

САМОІНТЕРЕС	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	17,9	25	15,5
середній	43,4	36,9	38
високий	38,6	38,1	46,5

Результати кореляційного аналізу показали, що самоінтерес, який є дещо більш розвинутим в ортопедів, в них не впливає на чутливість до інших, готовність та мотивацію до співпереживання та аналізу, що означає, що їх самоінтерес може потребувати чинників іншого рівня та інтенсивності. Проте, в майбутніх логопедів та ортопедів простежується зв'язок між здатністю до емпатії та аналізу та самоінтересом (табл.2.14). Цікавлячись собою, вони більше цікавляться іншими, більше прагнуть пізнати власні внутрішні закономірності, що також сприяє розвитку професійної самосвідомості.

Таблиця 2.14

Кореляційна плеяда для показника самоінтересу (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоінтерес		
Рефлексивність ($r=0,19, p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,18, p\leq 0,05$)	Рефлексивність ($r=0,3, p\leq 0,05$) Емоційний канал емпатії ($r=0,22, p\leq 0,05$) Ідентифікація в емпатії ($r=0,26, p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,3, p\leq 0,05$)	

В групі майбутніх логопедів було виявлено 35 осіб з низьким рівнем самовпевненості, 89 осіб з середнім рівнем самовпевненості та 21 особу з високим рівнем самовпевненості. В групі олігофренопедагогів було виявлено 17 осіб з низьким рівнем самовпевненості, 48 осіб з середнім рівнем самовпевненості та 19 осіб з високим рівнем самовпевненості. В групі ортопедів було виявлено 23 особи з низьким рівнем самовпевненості, 39 осіб з середнім рівнем самовпевненості та 9 осіб з високим рівнем самовпевненості (табл.2.15). Рівень впевненості в собі тяжіє, знов-таки, до середнього рівня діапазону значень із тенденцією до заниженого в майбутніх ортопедів, особливо у порівнянні з майбутніми олігофренопедагогами, які, як згадувалося вище, також мають дещо вищі показники аутосимпатії та глобального самоствалення.

Таблиця 2.15

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
самовпевненості**

САМОВПЕВНЕ- НІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	24,1	20,2	32,4
середній	61,4	57,1	54,9
високий	14,5	22,7	12,7

Результати кореляційного аналізу свідчать, що впевненість в собі зростає від усвідомлення власних можливостей співпереживання та розуміння інших в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, проте, не залежить від таких можливостей в ортопедагогів (табл.2.16).

Таблиця 2.16

**Кореляційна плеяда для показника самовпевненості (рівень ціннісної
зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самовпевненість		
Здатність до емпатії ($r=0,17$, $p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,18$, $p\leq 0,05$)	Інтуїтивний канал емпатії ($r=0,34$, $p\leq 0,05$)	

В групі майбутніх логопедів було виявлено 36 осіб з низьким рівнем самоприйняття, 58 осіб з середнім рівнем самоприйняття та 51 особу з високим рівнем самоприйняття. В групі олігофренопедагогів було виявлено 19 осіб з низьким рівнем самоприйняття, 37 осіб з середнім рівнем самоприйняття та 28 осіб з високим рівнем самоприйняття. В групі ортопедагогів було виявлено 18 осіб з низьким рівнем самоприйняття, 27 осіб з середнім рівнем самоприйняття та 26 осіб з високим рівнем самоприйняття (табл.2.17). Самоприйняття в групі також переважно на середньому рівні діапазону значень, що свідчить про можливість приймати себе у всій сукупності позитивних і негативних рис і характеристик, що є необхідною характеристикою вчителя, який має з таким самим розумінням ставитись як до себе, так і до учнів.

Таблиця 2.17

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
самоприйняття**

САМОПРИЙНЯТТЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	24,8	22,6	25,4
середній	40	44	38
високий	35,2	33,4	36,6

Результати кореляційного аналізу вказують, що готовність приймати себе у всій цілості та сукупності позитивних та негативних рис і характеристик, пробачати себе за помилки може сприяти готовності, мотивації та здатності співпереживати та розуміти інших в ортопедagogів (табл.2.18). Можливо, їм як раз дещо бракує більш поблажливого ставлення до себе, що часто пов'язано з більшою готовністю та здатністю розуміти інших та вибачати їх за помилки.

Таблиця 2.18

**Кореляційна плеяда для показника самоприйняття (рівень ціннісної
зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоприйняття		
		Установки на емпатію ($r=0,24$, $p \leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 20 осіб з низьким рівнем самокерівництва, 113 осіб з середнім рівнем самокерівництва та 12 осіб з високим рівнем самокерівництва. В групі олігофренопедагогів було виявлено 11 осіб з низьким рівнем самокерівництва, 64 особи з середнім рівнем самокерівництва та 9 осіб з високим рівнем самокерівництва. В групі ортопедagogів було виявлено 12 осіб з низьким рівнем самокерівництва, 52 особи з середнім рівнем самокерівництва та 7 осіб з високим рівнем самокерівництва (табл.2.19). Здатність до самокерівництва в групі дослідження, здатність керувати власними поведінковими проявами, емоційними та когнітивними реакціями перебуває переважно на середньому рівні діапазону значень і засвідчує добру здатність майбутніх педагогів до саморегуляції, що є запорукою доброї здатності до керування навчальним процесом в майбутньому.

Таблиця 2.19

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
самокерівництва**

САМОКЕРІВНИЦТВО	ЛОГОПЕДИ, %	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ, %	ОРТОПЕДАГОГИ, %
низький	13,8	13,1	16,9
середній	77,9	76,2	73,2
високий	8,3	9,5	9,8

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що готовність до вольового контролю над поведінковими виявами, когнітивними та емоційними реакціями сприяє більшій емоційній чутливості до інших у майбутніх логопедів та більшій здатності до аналізу та рефлексії в майбутніх олігофренопедагогів, проте в ортопедагогів такого зв'язку не виявлено (табл.2.20).

Таблиця 2.20

**Кореляційна плеяда для показника самокерівництва (рівень
ціннісної зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самокерівництво		
Здатність до емпатії ($r=0,21, p \leq 0,05$)	Рефлексивність ($r=0,31, p \leq 0,05$)	

В групі майбутніх логопедів було виявлено 32 особи з низьким рівнем самозвинувачення, 79 осіб з середнім рівнем самозвинувачення та 34 особи з високим рівнем самозвинувачення. В групі олігофренопедагогів було виявлено 21 особу з низьким рівнем самозвинувачення, 47 осіб з середнім рівнем самозвинувачення та 16 осіб з високим рівнем самозвинувачення. В групі ортопедагогів було виявлено 8 осіб з низьким рівнем самозвинувачення, 49 осіб з середнім рівнем самозвинувачення та 14 осіб з високим рівнем самозвинувачення (табл.2.21). Показник самозвинувачення також перебуває в середньому діапазоні значень, набираючи найбільшої ваги в групі ортопедагогів, що може бути пов'язане з їх вираженою рефлексивністю, емпатійністю, схильністю шукати причину проблем передусім в собі.

Таблиця 2.21

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
самозвинування**

САМОЗВИНУВАЧЕННЯ	ЛОГОПЕДИ, %	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ, %	ОРТОПЕДАГОГИ, %
низький	22	25	11,3
середній	54,5	55,9	69
високий	23,5	19,1	19,7

Результати кореляційного аналізу свідчать, що самозвинування сприяє розвитку аналітичних здібностей, а також готовності, здатності та мотивації співпереживати іншим, що стосується груп майбутніх логопедів та ортопедagogів. В групі майбутніх олігофренопедagogів такого зв'язку виявлено не було (табл.2.22).

Таблиця 2.22

**Кореляційна плеяда для показника самозвинування (рівень
ціннісної зорієнтованості)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самозвинування		
Рефлексивність ($r=0,18, p\leq 0,05$) Ідентифікація в емпатії ($r=0,23, p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,17, p\leq 0,05$)		Рефлексивність ($r=0,25, p\leq 0,05$) Інтуїтивний канал емпатії ($r=0,35, p\leq 0,05$) Ідентифікація в емпатії ($r=0,42, p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,32, p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 44 особи з низьким рівнем саморозуміння, 71 особу з середнім рівнем саморозуміння та 30 осіб з високим рівнем саморозуміння. В групі олігофренопедagogів було виявлено 13 осіб з низьким рівнем саморозуміння, 53 особи з середнім рівнем саморозуміння та 18 осіб з високим рівнем саморозуміння. В групі ортопедagogів було виявлено 15 осіб з низьким рівнем саморозуміння, 37 осіб з середнім рівнем саморозуміння та 19 осіб з високим рівнем саморозуміння (табл.2.23). Показник саморозуміння в групі дослідження також тяжіє до середнього рівня діапазону значень, що свідчить про те, що майбутні спеціальні педагогі активно пізнають

і добре розуміють себе, що є абсолютно необхідним для професіонала, який працює з людьми.

Таблиця 2.23

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника саморозуміння

САМОРОЗУМІННЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	30,3	15,5	21,1
середній	48,9	63,1	52,1
високий	20,8	21,4	26,8

Результати кореляційного аналізу показали, що саморозуміння сприяє чутливості до інших, здатності, готовності та мотивації до співпереживання та розуміння інших в групах майбутніх логопедів та ортопедagogів, проте, в групі олігофренопедагогів такого зв'язку виявлено не було (табл.2.24).

Таблиця 2.24

Кореляційна плеяда для показника саморозуміння (рівень ціннісної зорієнтованості)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Саморозуміння		
Установки на емпатію ($r=0,18, p\leq 0,05$)		Здатність до емпатії ($r=0,29, p\leq 0,05$) Загальна емпатійність ($r=0,24, p\leq 0,05$)

Звернемось до вирішення **четвертого завдання**: з'ясувати зв'язок між самоефективністю та інтегральним самостваленням та специфікою вияву його складових (самоповага, самовпевненість, ставлення до інших, самоприйняття, самокерівництво, самозвинувачення, самоінтерес, саморозуміння) у залежності від спеціалізації. Саморефлексивність в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів прямо пов'язана з самоінтересом, важливістю позитивного зворотного зв'язку з оточенням, в групі майбутніх олігофренопедагогів – з самоповагою та самокерівництвом, а в групах майбутніх логопедів та ортопедagogів – із схильністю до самокритики та самозвинуваченням. Як бачимо, на рівні ціннісної зорієнтованості професійна самосвідомість

майбутніх спеціальних педагогів є розвинутою середньо, якщо йдеться про позитивне самоствалення і слабо, якщо говорити про рефлексивність та емпатійність як інструментальні цінності в педагогічній діяльності педагога. Спираючись на позитивну стабільну Я-концепцію, як на фундамент (зона актуального розвитку), під час реалізації формуючої програми потрібно розвивати здатність до співчуття, співпереживання, розуміння інших та аналізу, рефлексії, здатність робити обґрунтовані, зважені та помірковані висновки (зона найближчого розвитку).

2.4. Особливості вияву показників професійної самосвідомості на рівні сенсоутворення

Для дослідження особливостей вияву показників професійної самосвідомості на рівні сенсоутворення були застосовані методи описової статистики та кореляційного аналізу. Для оцінки того, наскільки вираженими ці показники у досліджуваних різних спеціалізаціях було застосовано метод описової статистики. В групі майбутніх логопедів було виявлено 106 осіб з середнім та 39 осіб з високим рівнем самоефективності. В групі олігофренопедагогів було виявлено 61 особу з середнім та 23 особи з високим рівнем самоефективності. В групі ортопедагогів було виявлено 48 осіб з середнім та 23 особи з високим рівнем самоефективності (табл.2.25). Отже, загалом досліджувані почуваються досить впевненими в собі, у власних силах та можливостях та добре усвідомлюють власні ресурси і потенціал.

Таблиця 2.25

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника самоефективності

САМОЕФЕКТИВ-НІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький			
середній	73,1	72,6	67,6
високий	26,9	27,4	32,4

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що самоефективність сприяє розвитку всіх показників на рівні сенсоутворення в групах майбутніх логопедів та ортопедagogів, а саме сприяє готовності до особистісного розвитку, активності у засвоєнні нових знань, вмінь, навичок та підходів у професійній діяльності, відкритості до нового досвіду, автономії, готовності обирати такі життєві орієнтири міжособистісній чутливості та чутливості до себе, здатності та готовності до співпраці, відкритості в міжособистісних стосунках в групах майбутніх логопедів та олігофренопедagogів. В групі майбутніх ортопедagogів самоефективність не сприяє розвитку інших показників сенсоутворення професійної самосвідомості, крім когнітивної відкритості та готовності до засвоєння нових знань, вмінь, і навіть пов'язана з неготовністю до особистісного розвитку (табл.2.26).

Таблиця 2.26

Кореляційна плеяда для показника самоефективності (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоефективність		
Готовність до особистісного розвитку ($r=0,17, p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,40, p\leq 0,05$) Самопідтримка ($r=0,38, p\leq 0,05$) Цінності людини, що самореалізується ($r=0,54, p\leq 0,05$) Сенситивність ($r=0,32, p\leq 0,05$) Спонтанність ($r=0,33, p\leq 0,05$) Самоповага ($r=0,45, p\leq 0,05$) Уявлення про природу людини ($r=0,17, p\leq 0,05$) Синергічність ($r=0,21, p\leq 0,05$) Прийняття агресії ($r=0,34, p\leq 0,05$) Пізнавальні потреби ($r=0,36, p\leq 0,05$) Контактність ($r=0,28, p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,37, p\leq 0,05$) Самопідтримка ($r=0,25, p\leq 0,05$) Цінності людини, що самореалізується ($r=0,23, p\leq 0,05$) Самоповага ($r=0,29, p\leq 0,05$) Креативність ($r=0,26, p\leq 0,05$)	Готовність до особистого розвитку ($r=-0,25, p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,38, p\leq 0,05$)

В досліджуваній групі низькі показники готовності до особистісного розвитку та готовності до інновацій («Не хочу і не можу») виявлено у 9 осіб, серед них 7 логопедів та 2 ортопедagogи. Високі показники готовності до особистісного розвитку та низькі показники готовності до інновацій («Хочу,

але не можу») виявлено у 88 осіб, з них 44 логопеди, 22 олігофренопедагоги та 22 ортопедагоги. Низькі показники готовності до особистісного розвитку та високі показники готовності до інновацій («Можу, але не хочу») виявлено у 17 осіб, з них 3 логопеди, 8 олігофренопедагогів та 6 ортопедагогів. Високі показники готовності до особистісного розвитку та інновацій виявлено у 186 осіб, з них 91 логопед, 54 олігофренопедагоги та 41 ортопедагог (табл.2.27).

Таблиця 2.27

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показників
готовності до особистісного розвитку та готовності до інновацій**

	ЛОГОПЕДИ, %	ОЛІГОФРЕНО- ПЕДАГОГИ, %	ОРТОПЕДАГОГИ, %
«Не хочу і не можу»	4,8	0	2,8
«Хочу, але не можу»	30,3	26,2	30,9
«Можу, але не хочу»	2,1	9,5	8,4
«Хочу знати свої особистісні риси та готовий до інновацій»	62,7	64,3	57,7

Результати кореляційного аналізу свідчать, що готовність до особистісного розвитку сприяє вірі у власні сили і можливості, впевненості в собі, усвідомленню своїх ресурсів та потенціалу, визнанню своїх досягнень, у майбутніх логопедів, проте, не сприяє автономії, поведінковій пластичності, спонтанності, толерантності та прийняттю себе у майбутніх олігофренопедагогів. Також готовність до особистісних змін та трансформацій не сприяє вірі у власні сили і можливості, прийняттю себе та відкритості, щирості, активності та ініціативності у спілкуванні у майбутніх ортопедагогів (табл.2.28). Отже, установка на особистісні зміни та трансформації в межах, які передбачає успішна професійна та життєва самореалізація є важливим фактором, який потребує уваги під час створення та реалізації програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

Таблиця 2.28

**Кореляційна плеяда для показника готовності до особистісного
розвитку (рівень сенсоутворення)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
----------	--------------------	--------------

Готовність до особистісного розвитку		
Самоефективність ($r=0,17, p\leq 0,05$) Самоповага ($r=0,16, p\leq 0,05$) Пізнавальні потреби ($r=0,19, p\leq 0,05$)	Орієнтація в часі ($r=-0,26, p\leq 0,05$) Самопідтримка ($r=-0,36, p\leq 0,05$) Гнучкість поведінки ($r=-0,32, p\leq 0,05$) Спонтанність ($r=-0,23, p\leq 0,05$) Самоприйняття ($r=-0,35, p\leq 0,05$) Прийняття агресії ($r=-0,27, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=-0,24, p\leq 0,05$) Самоприйняття ($r=-0,24, p\leq 0,05$) Контактність ($r=-0,31, p\leq 0,05$) Академічна успішність ($r=0,25, p\leq 0,05$)

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що готовність та мотивація до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів в професійній діяльності є особливо корисною для майбутніх логопедів та ортопедагогів, оскільки сприяє зростанню віри у можливості, впевненості в собі, бачити цілісну життєву перспективу, емоційних та когнітивних реакцій, визнанню власних досягнень, кращих рис і сторін, здатності до співпраці (табл.2.29).

Таблиця 2.29

Кореляційна плеяда для показника готовності до інновацій (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНО-ПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Готовність до інновацій		
Самоефективність ($r=0,40, p\leq 0,05$) Орієнтація в часі ($r=0,33, p\leq 0,05$) Самопідтримка ($r=0,48, p\leq 0,05$) Цінності людини, що самореалізується ($r=0,55, p\leq 0,05$) Гнучкість поведінки ($r=0,2, p\leq 0,05$) Сензитивність ($r=0,25, p\leq 0,05$) Спонтанність ($r=0,29, p\leq 0,05$) Самоповага ($r=0,54, p\leq 0,05$) Самоприйняття ($r=0,38, p\leq 0,05$) Уявлення про природу людини ($r=0,25, p\leq 0,05$) Синергічність ($r=0,29, p\leq 0,05$) Прийняття агресії ($r=0,35, p\leq 0,05$) Креативність ($r=0,24, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,37, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,38, p\leq 0,05$) Орієнтація в часі ($r=0,32, p\leq 0,05$) Самопідтримка ($r=0,43, p\leq 0,05$) Цінності людини, що самореалізується ($r=0,43, p\leq 0,05$) Гнучкість поведінки ($r=0,27, p\leq 0,05$) Спонтанність ($r=0,24, p\leq 0,05$) Самоповага ($r=0,35, p\leq 0,05$) Самоприйняття ($r=0,4, p\leq 0,05$) Контактність ($r=0,47, p\leq 0,05$) Пізнавальні потреби ($r=0,31, p\leq 0,05$) Креативність ($r=0,41, p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 58 осіб з низьким рівнем орієнтації в часі, 78 осіб з середнім рівнем орієнтації в часі та 9 осіб з високим рівнем орієнтації в часі. В групі олігофренопедагогів було виявлено 39 осіб з низьким рівнем орієнтації в часі, 40 осіб з середнім рівнем орієнтації в часі та 5 осіб з високим рівнем орієнтації в часі. В групі ортопедагогів було виявлено 28 осіб з низьким рівнем орієнтації в часі, 37 осіб з середнім рівнем орієнтації в часі та 6 осіб з високим рівнем орієнтації в часі (табл.2.30). Орієнтація на момент тут і зараз, передусім процес, а не результат, бачення цілісного життєвого процесу і загальної часової перспективи знаходиться в групі дослідження переважно на нижчому та середньому рівні діапазону значень.

Таблиця 2.30

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника орієнтації в часі

ОРІЄНТАЦІЯ В ЧАСІ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	40	46,4	39,4
середній	53,8	47,6	52,1
високий	6,2	5,9	8,5

Результати кореляційного аналізу свідчать, що орієнтація в часі сприяє відкритості до нового досвіду, знань, готовності до засвоєння нових вмінь, навичок та підходів в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів, проте, спричиняє до неготовності до особистісних трансформацій в групі майбутніх олігофренопедагогів (табл.2.31). Розгляд орієнтації в часі для групи майбутніх олігофренопедагогів потребує окремої уваги під час розробки та реалізації програми формування професійної самосвідомості.

Таблиця 2.31

Кореляційна плеяда для показника орієнтації в часі (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Орієнтація в часі		
Готовність до інновацій ($r=0,33$, $p\leq 0,05$)	Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,27$, $p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,32$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 35 осіб з низьким рівнем самопідтримки, 91 особу з середнім рівнем самопідтримки та 19 осіб з високим рівнем самопідтримки. В групі олігофренопедагогів було виявлено 17 осіб з низьким рівнем самопідтримки, 61 особу з середнім рівнем самопідтримки та 6 осіб з високим рівнем самопідтримки. В групі ортопедагогів було виявлено 16 осіб з низьким рівнем самопідтримки, 49 осіб з середнім рівнем самопідтримки та 6 осіб з високим рівнем самопідтримки (табл.2.32). Особистісна автономія, вміння спиратись на внутрішній потенціал та ресурси без залежності від середовища та соціального оточення – важлива складова сенсоутворення професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога в групі дослідження є також зниженою, перебуваючи в більшості випадків на низькому та середньому рівні діапазону значень.

Таблиця 2.32

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника самопідтримки

САМОПІДТРИМКА	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	24,1	20,2	22,5
середній	62,8	72,6	69
високий	13,1	7,2	8,5

Результати кореляційного аналізу виявили, що така автономія сприяє впевненості у власних силах, вірі у всій потенціал, ресурси та можливості в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, а також відкритості до нового досвіду, готовності та мотивації до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів. Натомість, автономія не сприяє готовності до особистісного розвитку в майбутніх олігофренопедагогів, спричиняє до бажання залишатися з рамках стабільності та уставленої звичної рівноваги (табл.2.33). Це свідчить про необхідність пропрацювання даного питання під час реалізації формууючої програми для професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів.

Таблиця 2.33

Кореляційна плеяда для показника самопідтримки (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самопідтримка		
Самоефективність ($r=0,38, p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,48, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,25, p\leq 0,05$) Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,36, p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,43, p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 43 особи з низьким рівнем цінностей людини, що самореалізується, 96 осіб з середнім рівнем цінностей людини, що самореалізується та 6 осіб з високим рівнем цінностей людини, що самореалізується. В групі олігофренопедагогів було виявлено 18 осіб з низьким рівнем цінностей людини, що самореалізується, 61 особу з середнім рівнем цінностей людини, що самореалізується та 5 осіб з високим рівнем цінностей людини, що самореалізується. В групі ортопедогогів було виявлено 23 особи з низьким рівнем цінностей людини, що самореалізується, 45 осіб з середнім рівнем цінностей людини, що самореалізується та 3 особи з високим рівнем цінностей людини, що самореалізується (табл.2.34). Отже, засвоєння цінностей людини, що самореалізується, таких як краса, добро, істина, творчість в групі дослідження знаходиться переважно на середньому та нижчому рівнях діапазону значень.

Таблиця 2.34

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника цінностей людини, що самореалізується

ЦІННОСТІ ЛЮДИНИ, ЩО САМОРЕАЛІЗУЄТЬСЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ, %	ОРТОПЕДАГОГИ, %
низький	29,7	21,4	32,4
середній	66,2	72,6	63,4
високий	4,1	5,9	4,2

Результати кореляційного аналізу засвідчують, що роль таких цінностей на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості є конструктивною для всіх трьох груп досліджуваних і сприяє зростанню їх віри у власні сили, потенціал,

ресурси та можливості та їх відкритості до нового досвіду, мотивації та готовності до засвоєння нових знань, вмінь та навичок та підходів у професійній діяльності (табл.2.35).

Таблиця 2.35

Кореляційна плеяда для показника цінностей людини, що самореалізується (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Цінності людини, що самореалізується		
Самоефективність ($r=0,53$, $p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,23$, $p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,43$, $p\leq 0,05$)
Готовність до інновацій ($r=0,55$, $p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 52 особи з низьким рівнем гнучкості поведінки, 81 особу з середнім рівнем гнучкості поведінки та 12 осіб з високим рівнем гнучкості поведінки. В групі олігофренопедагогів було виявлено 37 осіб з низьким рівнем гнучкості поведінки, 44 особи з середнім рівнем гнучкості поведінки та 3 особи з високим рівнем гнучкості поведінки. В групі ортопедагогів було виявлено 29 осіб з низьким рівнем гнучкості поведінки, 37 осіб з середнім рівнем гнучкості поведінки та 5 осіб з високим рівнем гнучкості поведінки (табл.2.36). Пластичність поведінки, вміння змінювати свої поведінкові паттерни та сценарії відповідно до вимог ситуації, мінливості умов загалом в групі дослідження є зниженою, перебуває переважно на середньому та нижчому рівнях діапазону значень. Дещо більш вираженою пластичністю поведінки характеризується група майбутніх логопедів, хоча ці відмінності є незначними.

Таблиця 2.36

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника гнучкості поведінки

ГНУЧКІСТЬ ПОВЕДІНКИ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	35,9	44	40,8
середній	55,9	52,4	52,1
високий	8,2	3,6	7,1

Результати кореляційного аналізу виявили, що гнучкість поведінки сприяє засвоєнню нових знань, вмінь, навичок та підходів в професійній діяльності у майбутніх логопедів та ортопедагогів, та не сприяє готовності до особистісних трансформацій в групі олігофренопедагогів (табл.2.37). Імовірно, це пов'язано з тим, що навчання специфічної категорії дітей передбачає наявність усталених поведінкових алгоритмів, щоб зробити вчителя більш зрозумілою, стабільною і тому безпечною фігурою для них, хоча екстраполяція такої поведінкової стабільності на особистісну структуру загалом є надмірною і непотрібною, що означає необхідність звернути увагу на це питання під час реалізації програми формування професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога.

Таблиця 2.37

Кореляційна плеяда для показника гнучкості поведінки (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Гнучкість поведінки		
Готовність до інновацій ($r=0,2$, $p\leq 0,05$)	Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,32$, $p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,27$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 23 особи з низьким рівнем сенситивності, 108 осіб з середнім рівнем сенситивності та 14 осіб з високим рівнем сенситивності. В групі олігофренопедагогів було виявлено 4 особи з низьким рівнем сенситивності, 77 осіб з середнім рівнем сенситивності та 3 особи з високим рівнем сенситивності. В групі ортопедагогів було виявлено 9 осіб з низьким рівнем сенситивності, 57 осіб з середнім рівнем сенситивності та 5 осіб з високим рівнем сенситивності (табл.2.38). Міжособистісна та внутрішня чутливість, усвідомлення зовнішнього та внутрішнього контекстів, границь та малопомітних, але важливих нюансів перебуває на середньому рівні діапазону значень в групі дослідження.

Таблиця 2.38

**Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника
сенситивності**

СЕНСИТИВНІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	15,9	4,8	12,7
середній	74,5	91,7	80,3
високий	9,6	3,6	7

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що сенситивність є особливо ресурсною для майбутніх логопедів, оскільки сприяє розвитку їх віри у власні сили і можливості, впевненості в собі та відкритості до нового досвіду, готовності до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів в професійній діяльності (табл.2.39).

Таблиця 2.39

**Кореляційна плеяда для показника сенситивності (рівень
сенсоутворення)**

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Сенситивність		
Самоефективність ($r=0,32, p\leq 0,05$)		
Готовність до інновацій ($r=0,25, p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 32 особи з низьким рівнем спонтанності, 94 особи з середнім рівнем спонтанності та 19 осіб з високим рівнем спонтанності. В групі олігофренопедагогів було виявлено 18 осіб з низьким рівнем спонтанності, 58 осіб з середнім рівнем спонтанності та 8 осіб з високим рівнем спонтанності. В групі ортопедагогів було виявлено 15 осіб з низьким рівнем спонтанності, 47 осіб з середнім рівнем спонтанності та 9 осіб з високим рівнем спонтанності (табл.2.40). Спонтанність, здатність до швидкої реакції на мінливі умови та життєві обставини, пластичність та гнучкість поведінкових, емоційних та когнітивних реакцій, щирість та відкритість в групі дослідження знаходиться в діапазоні середнього рівня значень.

Таблиця 2.40

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника спонтанності

СПОНТАННІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	22	21,4	21,1
середній	64,8	69	66,2
високий	13,2	9,5	12,7

Результати кореляційного аналізу показали, що спонтанність є сприятливим чинником в структурі професійної самосвідомості майбутніх логопедів та ортопедagogів, оскільки сприяє розвитку їх впевненості в собі та віри у власні можливості та ресурси, а також відкритості до нового досвіду, проте, не сприяє готовності до особистісних змін та розвитку в майбутніх олігофренопедагогів (табл.2.41).

Таблиця 2.41

Кореляційна плеяда для показника спонтанності (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Спонтанність		
Самоефективність ($r=0,33$, $p\leq 0,05$)	Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,23$, $p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,24$, $p\leq 0,05$)
Готовність до інновацій ($r=0,3$, $p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 31 особу з низьким рівнем самоповаги, 60 осіб з середнім рівнем самоповаги та 54 осіб з високим рівнем самоповаги. В групі олігофренопедагогів було виявлено 9 осіб з низьким рівнем самоповаги, 44 особи з середнім рівнем самоповаги та 31 особу з високим рівнем самоповаги. В групі ортопедagogів було виявлено 15 осіб з низьким рівнем самоповаги, 40 осіб з середнім рівнем самоповаги та 16 осіб з високим рівнем самоповаги (табл.2.42). Показники самоповаги загалом в групі дослідження перебувають на середньому та високому рівні діапазону значень, що свідчить про те, що досліджувані усвідомлюють та визнають власні досягнення, кращі риси та особистісні сторони, що сприяє формуванню стійкої позитивної Я-концепції та високої адекватної самооцінки.

Таблиця 2.42

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника самоповаги

САМОПОВАГА	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	22	10,7	21,2
середній	41,4	52,4	56,3
високий	37,2	36,9	22,5

Результати кореляційного аналізу свідчать, що самоповага є сприятливим чинником на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога у всіх трьох групах, оскільки сприяє розвитку самоефективності (табл.2.43).

Таблиця 2.43

Кореляційна плеяда для показника самоповаги (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоповага		
Самоефективність ($r=0,44$, $p\leq 0,05$) Готовність до особистісного розвитку ($r=0,17$, $p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,54$, $p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,29$, $p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,29$, $p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,35$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 36 осіб з низьким, 100 осіб з середнім та 9 осіб з високим рівнем самоприйняття. В групі олігофренопедагогів було виявлено 17 осіб з низьким, 61 особу з середнім та 6 осіб з високим рівнем самоприйняття. В групі ортопедагогів було виявлено 19 осіб з низьким, 45 осіб з середнім та 7 осіб з високим рівнем самоприйняття (табл.2.44). Самоприйняття загалом в групі дослідження перебуває переважно на середньому та нижчому рівнях діапазону значень.

Таблиця 2.44

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника самоприйняття

САМОПРИЙНЯТТЯ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	24,8	20,2	26,8
середній	68,9	72,6	63,3
високий	6,2	7,1	9,9

Результати кореляційного аналізу свідчать, що самоприйняття сприяє засвоєнню нової інформації, знань, вмінь, навичок, підходів у професійній діяльності та відкритості до нового досвіду в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, проте, не сприяє особистісному розвитку в групах майбутніх олігофренопедагогів та ортопедагогів (табл.2.45). Самозадоволеність може перешкоджати мотивації та готовності до змін, оскільки в такому випадку складно уявити, що щось може бути значно кращим за звичний існуючий склад речей та змусити себе витратити час і зусилля на вдосконалення того, що і без того є добрим, тим більше тоді, коли гарантованого, лінійного та миттєвого покращення такі зміни не принесуть.

Таблиця 2.45

Кореляційна плеяда для показника самоприйняття (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Самоприйняття		
Готовність до інновацій ($r=0,37, p\leq 0,05$)	Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,35, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,24, p\leq 0,05$) Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,17, p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,4, p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 16 осіб з низьким рівнем гуманістичних уявлень про природу людини, 114 осіб з середнім рівнем гуманістичних уявлень про природу людини та 15 осіб з високим рівнем гуманістичних уявлень про природу людини. В групі олігофренопедагогів було виявлено 9 осіб з низьким рівнем гуманістичних уявлень про природу людини, 69 осіб з середнім рівнем гуманістичних уявлень про природу людини та 6 осіб з високим рівнем гуманістичних уявлень про природу людини. В групі ортопедагогів було виявлено 7 осіб з низьким рівнем гуманістичних уявлень про природу людини, 56 осіб з середнім рівнем гуманістичних уявлень про природу людини та 8 осіб з високим рівнем гуманістичних уявлень про природу людини (табл.2.46). Уявлення про людину як від природи добру,

справедливу, творчу, прагнучу краси та істини загалом в групі дослідження виявлено на середньому рівні діапазону значень.

Таблиця 2.46

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника гуманістичного уявлення про природу людини

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДУ ЛЮДИНИ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	11	10,7	9,8
середній	78,6	82,1	78,9
високий	9,7	7,1	11,3

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що таке уявлення є більш корисним на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості майбутніх логопедів, оскільки сприяє зростанню віри у власні сили і можливості, впевненості в собі та відкритості до нового досвіду (табл.2.47).

Таблиця 2.47

Кореляційна плеяда для показника уявлення про природу людини (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Уявлення про природу людини		
Самоефективність ($r=0,17, p\leq 0,05$)		
Готовність до інновацій ($r=0,25, p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 42 особи з низьким рівнем синергічності, 85 осіб з середнім рівнем синергічності та 18 осіб з високим рівнем синергічності. В групі олігофренопедагогів було виявлено 24 особи з низьким рівнем синергічності, 53 особи з середнім рівнем синергічності та 7 осіб з високим рівнем синергічності. В групі ортопедагогів було виявлено 24 особи з низьким рівнем синергічності, 38 осіб з середнім рівнем синергічності та 9 осіб з високим рівнем синергічності (табл.2.48). Синергічність, здатність до співпраці, конструктивної партнерської взаємодії загалом в групі дослідження виявлена на середньому та нижчому рівнях діапазону значень.

Таблиця 2.48

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника синергічності

СИНЕРГІЧНІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	28,9	28,6	33,8
середній	58,6	63,1	53,5
високий	12,4	8,3	12,7

Результати кореляційного аналізу показали корисність синергічності передусім на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості майбутніх логопедів, оскільки вона сприяє зростанню віри у власні сили та можливості та відкритості до нового досвіду (табл.2.49).

Таблиця 2.49

Кореляційна плеяда для показника синергічності (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНО-ПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Синергічність		
Самоефективність ($r=0,21$, $p\leq 0,05$)		
Готовність до інновацій ($r=0,29$, $p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 30 осіб з низьким, 99 осіб з середнім та 16 осіб з високим рівнем прийняття агресії. В групі олігофренопедагогів було виявлено 12 осіб з низьким, 63 особи з середнім та 9 осіб з високим рівнем прийняття агресії. В групі ортопедагогів було виявлено 19 осіб з низьким, 42 особи з середнім та 10 осіб з високим рівнем прийняття агресії (табл.2.50). Показник прийняття агресії як невід'ємної частини людської природи та соціального життя загалом в групі дослідження тяжіє до середнього рівня діапазону значень.

Таблиця 2.50

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника прийняття агресії

ПРИЙНЯТТЯ АГРЕСІЇ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	20,7	14,3	26,8
середній	68,3	75	59,2
високий	11	10,7	14

Результати кореляційного аналізу продемонстрували, що прийняття агресії є сприятливим фактором на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості майбутніх логопедів та ортопедagogів, проте, не сприяє готовності до особистісних трансформацій у майбутніх олігофренопедagogів (табл.2.51). Мабуть, можна сприймати таку толерантність до агресії спрощено як невимогливість до себе, до власної поведінки в соціальному контексті, і тоді це дійсно не сприятиме самовдосконаленню і може навіть наносити шкоду людині, руйнувати стосунки, спричиняючи на конфліктів та непорозумінь.

Таблиця 2.51

Кореляційна плеяда для показника прийняття агресії (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Прийняття агресії		
Самоефективність ($r=0,34$, $p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,36$, $p\leq 0,05$)	Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,27$, $p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,32$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 58 осіб, 74 особи з середнім та 13 осіб з високим рівнем контактності. В групі олігофренопедagogів було виявлено 28 осіб з низьким, 53 особи з середнім та 3 особи з високим рівнем контактності. В групі ортопедagogів було виявлено 25 осіб з низьким, 44 осіб з середнім та 2 особи з високим рівнем контактності (табл.2.52). Показник контактності, активності, ініціативності, щирості та відкритості в міжособистісних стосунках, вміння швидко встановлювати близькі та довірливі стосунки з оточуючими перебуває загалом в групі дослідження на середньому та нижчому рівнях діапазону значень.

Таблиця 2.52

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника контактності

КОНТАКТНІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	40	33,3	35,2
середній	51	63,1	61,9
високий	9	3,6	2,8

Результати кореляційного аналізу виявили, що така відкритість не сприяє особистісному розвитку майбутніх ортопедів, імовірно, тому, що при надмірній вираженості призводить до надмірної проникності границь та втрати внутрішніх критеріїв оцінки та особистих орієнтирів на користь соціально бажаним (табл.2.53).

Таблиця 2.53

Кореляційна плеяда для показника контактності (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Контактність		
		Готовність до особистісного розвитку ($r=-0,31$, $p\leq 0,05$)

В групі майбутніх логопедів було виявлено 97 осіб з низьким рівнем пізнавальних потреб, 46 осіб з середнім рівнем пізнавальних потреб та 2 особи з високим рівнем пізнавальних потреб. В групі олігофренопедагогів було виявлено 52 особи з низьким рівнем пізнавальних потреб, 30 осіб з середнім рівнем пізнавальних потреб та 2 особи з високим рівнем пізнавальних потреб. В групі ортопедів було виявлено 36 осіб з низьким рівнем пізнавальних потреб, 33 особи з середнім рівнем пізнавальних потреб та 2 особи з високим рівнем пізнавальних потреб (табл.2.54). Показник когнітивної відкритості та розумової гнучкості перебуває загалом в групі дослідження на нижчому рівні діапазону значень, при тому, що в майбутніх ортопедів пізнавальні потреби є дещо більш вираженими порівняно з олігофренопедагогами та логопедами.

Таблиця 2.54

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника пізнавальних потреб

ПІЗНАВАЛЬНІ ПОТРЕБИ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	66,9	61,9	50,7
середній	31,7	35,7	46,5
високий	1,4	2,4	2,8

Результати кореляційного аналізу свідчать, що на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості розвиток пізнавальних потреб є найбільш

корисним для майбутніх логопедів, оскільки сприяє зростанню їх впевненості в собі, віри у власні сили, потенціал, ресурси та можливості та готовності до особистісної трансформації, зростання, розвитку (табл.2.55).

Таблиця 2.55

Кореляційна плеяда для показника пізнавальних потреб (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Пізнавальні потреби		
Самоефективність ($r=0,36$, $p\leq 0,05$) Готовність до особистісного розвитку ($r=0,19$, $p\leq 0,05$)		

В групі майбутніх логопедів було виявлено 47 осіб з низьким рівнем креативності, 93 особи з середнім рівнем креативності та 5 осіб з високим рівнем креативності. В групі олігофренопедагогів було виявлено 14 осіб з низьким рівнем креативності, 67 осіб з середнім рівнем креативності та 3 особи з високим рівнем креативності. В групі ортопедагогів було виявлено 12 осіб з низьким рівнем креативності, 53 особи з середнім рівнем креативності та 6 осіб з високим рівнем креативності (табл.2.56). Показник креативності, вміння використовувати зовнішні та внутрішні ресурси для творчого перетворення дійсності перебуває загалом в групі дослідження на середньому рівні діапазону значень з дещо нижчими показниками в групі майбутніх логопедів.

Таблиця 2.56

Розподіл досліджуваних різних спеціалізацій за рівнями показника креативності

КРЕАТИВНІСТЬ	ЛОГОПЕДИ,%	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ,%	ОРТОПЕДАГОГИ,%
низький	32,4	16,7	16,9
середній	64,1	79,8	74,7
високий	3,5	3,6	8,5

Результати кореляційного аналізу свідчать, що креативність є сприятливим чинником на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості у всіх трьох групах, оскільки сприяє віри у власні сили і можливості, впевненості

в собі, усвідомлення своїх ресурсів та потенціалу, а також відкритості до нового досвіду, готовності та мотивації до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів у професійній діяльності (табл.2.57).

Таблиця 2.57

Кореляційна плеяда для показника креативності (рівень сенсоутворення)

ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Креативність		
Самоефективність ($r=0,28, p\leq 0,05$) Готовність до інновацій ($r=0,24, p\leq 0,05$)	Самоефективність ($r=0,27, p\leq 0,05$)	Готовність до інновацій ($r=0,25, p\leq 0,05$)

Отже, зоною актуального розвитку загалом для групи досліджуваних на рівні сенсоутворення є самоефективність, готовність до особистісного розвитку, самопідтримка, сенситивність, спонтанність, самоповага, самоприйняття, гуманістичні уявлення про природу людини, прийняття агресії, а зоною найближчого розвитку – готовність до інновацій, цінності людини, що самореалізується, гнучкість поведінки, синергічність, контактність, пізнавальні потреби, креативність. Орієнтація в часі знаходиться скоріше в зоні перспективного розвитку для групи майбутніх спеціальних педагогів.

Готовність до інновацій, відкритість до нового досвіду, готовність та мотивація до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів в професійній діяльності є особливо важливою для майбутніх логопедів та ортопедагогів. Готовність до особистісного розвитку сприяє вірі у власні сили і можливості, впевненості в собі, усвідомленню своїх ресурсів та потенціалу, визнанню своїх досягнень, кращих рис та сторін та відкритості та мотивації до засвоєння нового досвіду у майбутніх логопедів, проте, не сприяє автономії, поведінковій пластичності, спонтанності, толерантності та прийняттю себе у майбутніх олігофренопедагогів. Готовність до особистісних змін та трансформацій не сприяє вірі у власні сили і можливості, прийняттю себе та відкритості, щирості, активності та ініціативності у спілкуванні у майбутніх ортопедагогів.

Орієнтація в часі сприяє відкритості до нового досвіду, знань, готовності до засвоєння нових вмінь, навичок та підходів в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів, проте, не сприяє готовності до особистісних трансформацій в групі майбутніх олігофренопедагогів. Самопідтримка (автономія) сприяє впевненості у власних силах, вірі у всій потенціал, ресурси та можливості в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, а також відкритості до нового досвіду, готовності та мотивації до засвоєння нових знань, вмінь, навичок та підходів в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів. Натомість, автономія не сприяє готовності до особистісного розвитку в майбутніх олігофренопедагогів. Гнучкість поведінки та спонтанність сприяє засвоєнню нових знань, вмінь, навичок та підходів в професійній діяльності у майбутніх логопедів та ортопедагогів, та не сприяє готовності до особистісних трансформацій в групі олігофренопедагогів. Самоприйняття сприяє засвоєнню нової інформації, знань, вмінь, навичок, підходів у професійній діяльності та відкритості до нового досвіду в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, проте, не сприяє особистісному розвитку в групах майбутніх олігофренопедагогів та ортопедагогів. Прийняття агресії є сприятливим фактором на рівні сенсоутворення професійної самосвідомості майбутніх логопедів та ортопедагогів, проте, не сприяє готовності до особистісних трансформацій у майбутніх олігофренопедагогів. Для групи логопедів окремо важливими також є сенситивність, гуманістичне уявлення про природу людини, синергічність, пізнавальні потреби.

2.5. Детермінуючі чинники рівнів професійної самосвідомості (за спеціалізацією навчання)

Для перевірки того, які показники професійної самосвідомості в зоні актуального розвитку дозволяють побачити зони найближчого розвитку та є впливовими для кожної спеціалізації, а також емпіричної перевірки вихідної моделі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

застосовувались статистичні процедури факторного аналізу (табл. 2.58, додаток К.1, К2, К3). Спільним для всіх трьох факторних моделей є присутність факторів самореалізації, стійкої позитивної Я-концепції (та її похідних у різних сполученнях) та емпатії, причому в групі майбутніх олігофренопедагогів стійка позитивна Я-концепція поєднується з готовністю до інновацій, а в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів емпатія поєднується з самокритикою (самозвинуваченням). В групі майбутніх олігофренопедагогів самоефективність поєднується з налаштованістю на золоте правило та утилітаристською налаштованістю, в а групі майбутніх ортопедагогів – з емпатією та релятивістською налаштованістю. В групі олігофренопедагогів вагомим є фактор конструктивних життєвих цінностей, а в групі ортопедагогів – фактор конструктивно-реалістичної налаштованості. Майбутнім логопедам притаманна маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість та неналаштованість на антиципацію, групі майбутніх олігофренопедагогів – емпатія, відкритість до нового досвіду та нарцисична та альтруїстична неналаштованість, а групі майбутніх ортопедагогів – налаштованість на співпрацю та нарцисична та маніпулятивна неналаштованість.

Таблиця 2.58.

Порівняння факторних моделей (за групами спеціалізації)

	ЛОГОПЕДИ	ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГИ	ОРТОПЕДАГОГИ
Назва 1 фактору	<i>Самореалізація</i>	<i>Готовність до інновацій та стійка позитивна Я-концепція</i>	<i>Самореалізація</i>
Структура 1 фактору	Самопідтримка Цінності людини, що самореалізується Гнучкість поведінки Сензитивність Спонтанність Самоповага Самоприйняття Прийняття агресії	Готовність до інновацій Глобальне самоставлення Самоповага Очікуване ставлення інших Самоінтерес Самокерівництво	Самопідтримка Цінності людини, що самореалізується Спонтанність Самоповага Прийняття агресії Контактність Креативність
Назва 2 фактору	<i>Самоінтерес та позитивний зворотний зв'язок</i>	<i>Аутосимпатія та впевненість в собі</i>	<i>Стійка позитивна Я-концепція</i>
2 ФАКТОР	Очікуване ставлення інших Самоінтерес	Аутосимпатія Самовпевненість Самозвинувачення (-)	Глобальне самоставлення Очікуване ставлення

			інших Самоінтерес Самовпевненість Самоприйняття
Назва 3 фактору	<i>Емпатія та самокритика</i>	<i>Конструктивні життєві цінності</i>	<i>Налаштованість на співпрацю, нарцисична та маніпулятивна налаштованість</i>
3 ФАКТОР	Ідентифікація в емпатії Самозвинувачення	Цінності людини, що самореалізується Гуманістичне уявлення про природу людини Синергічність	Синергічність Маніпулятивна налаштованість (-) Нарцисична налаштованість (-)
Назва 4 фактору	<i>Маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість</i>	<i>Емпатія, відкритість до нового досвіду та нарцисична неналаштованість</i>	<i>Висока адекватна самооцінка</i>
4 ФАКТОР	Маніпулятивна налаштованість Утилітаристська налаштованість Альтруїстська налаштованість	Раціональний канал емпатії Ідентифікація в емпатії Пізнавальні потреби Нарцисична налаштованість (-)	Глобальне самоставлення Самоповага Самовпевненість Саморозуміння
Назва 5 фактору	<i>Емпатія</i>	<i>Самореалізація</i>	<i>Самоефективність, емпатія та релятивістська налаштованість</i>
5 ФАКТОР	Раціональний канал емпатії Інтуїтивний канал емпатії	Самопідтримка Гнучкість поведінки Сензитивність Контактність	Самоефективність Емоційний канал емпатії (-) Релятивістська налаштованість
Назва 6 фактору	<i>Стійка позитивна Я-концепція</i>	<i>Самоефективність, налаштованість на золоте правило та утилітаристська налаштованість</i>	<i>Емпатія та самокритика</i>
6 ФАКТОР	Глобальне самоставлення Самоповага Аутосимпатія Самовпевненість Самозвинувачення (-) Саморозуміння	Самоефективність Орієнтація в часі Налаштованість на золоте правило Утилітаристська налаштованість	Раціональний канал емпатії Інтуїтивний канал емпатії Ідентифікація в емпатії Самозвинувачення
Назва 7 фактору	<i>Неналаштованість на емпатію та ідеалізоване бачення світу</i>	<i>Неналаштованість на альтруїзм та старанності у навчанні</i>	<i>Конструктивно-реалістична налаштованість</i>
7 ФАКТОР	Емоційний канал емпатії (-) Установки на емпатію	Альтруїстська налаштованість (-) Академічна успішність (-)	Налаштованість на золоте правило Утилітаристська

	(-) Антиципаційна налаштованість (-)		налаштованість Емпатична налаштованість Альтруїстська налаштованість
--	--	--	--

Звернемося до нашого *п'ятого* завдання. Виявлено, що емпатійність у всіх трьох групах досліджуваних пов'язана з готовністю до особистісних змін та трансформацій, в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів пов'язана з пізнавальними потребами, а в групі логопедів – з готовністю до засвоєння нових знань та підходів у професійній діяльності, освоєння нових вмій та навичок, а також з цінностями людини, що самореалізується, такими як краса, істина, творчість. Результати факторного аналізу показали, що в групі майбутніх олігофренопедагогів в структурі четвертого фактору поєднуються чинники емпатійності та пізнавальних потреб.

Чинник самоєфективності не пов'язаний з гуманістичним уявленням про природу людини. Готовність до інновацій прямо пов'язана у всіх трьох групах досліджуваних – з глобальним самоставленням, самоповагою, самовпевненістю, самоприйняттям, в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів – з аутосимпатією та важливістю позитивного зворотного зв'язку від соціального оточення та самоінтересом, в групі майбутніх олігофренопедагогів – з самокерівництвом та обернено – з самозвинуваченням, а в групі майбутніх логопедів – також із саморозумінням. Це підтверджує факторний аналіз, оскільки в групі олігофренопедагогів в структурі першого фактора поєднується готовність до інновацій, глобальне самоставлення, самоповага, самоінтерес та самокерівництво.

Факторна модель, створена для групи логопедів, складається з факторів самореалізації, самоінтересу та позитивного зворотного зв'язку, емпатії та самокритики, маніпулятивної, утилітаристської та альтруїстської налаштованості, емпатії, стійкої позитивної Я-концепції та неналаштованості до емпатію та ідеалізоване бачення світу. Факторна модель, створена для групи олігофренопедагогів, складається з факторів готовності до інновацій та

стійкої позитивної Я-концепції, аутосимпатії та впевненості в собі, конструктивних життєвих цінностей, емпатії, відкритості до нового досвіду та нарцисичної неналаштованості, самореалізації, самоефективності, налаштованості на золоте правило та утилітаристської налаштованості та фактору несхильності до альтруїзму та старанності у навчанні. *Факторна модель, створена для групи ортопедагогів*, складається з факторів самореалізації, стійкої позитивної Я-концепції, налаштованості на співпрацю та нарцисичної та маніпулятивної неналаштованості, високої адекватної самооцінки, самоефективності, емпатії та релятивістської налаштованості, емпатії та самокритики та фактору конструктивно-реалістичної налаштованості. Спільним для всіх трьох факторних моделей (створених для груп майбутніх логопедів, олігофренопедагогів та ортопедагогів) є присутність факторів самореалізації, стійкої позитивної особистої зорієнтованості та її складових у різних сполученнях, також емпатії, яка в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів поєднується з самозвинуваченням.

В групі майбутніх логопедів в структурі факторів з позитивним внеском фігурують маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість, в групі майбутніх олігофренопедагогів – налаштованість на золоте правило та утилітаристська налаштованість, в групі майбутніх ортопедагогів – налаштованість на золоте правило, утилітаристська, релятивістська, емпатична та альтруїстська налаштованість. В групі майбутніх логопедів в структурі факторів з від’ємним внеском фігурує антиципаційна налаштованість, в групі майбутніх олігофренопедагогів – нарцисична та альтруїстська налаштованість, а в групі майбутніх ортопедагогів – маніпулятивна та нарцисична налаштованість. Налаштованості є тісно пов’язаними з показниками інших рівнів професійної самосвідомості, такими як емпатія, самоефективність, орієнтація в часі, пізнавальні потреби та синергічність.

Звернемося до реалізації *п’ятого завдання* на цьому емпіричному етапі. Регресійний аналіз, проведений з параметрами конструктивно-реалістичної налаштованості (емпатійність, альтруїстичність, антиципаційність, «золоте

правило взаємин»/ норма взаємності) якості незалежних змінних (детермінант) (Додаток Л.1) показав, що ці параметри є визначальними для таких показників II рівня, як аутосимпатія (SS модель=119,91, MS модель=23,98, F=2,55, $p \leq 0,05$, найбільш впливовими **чинниками** для неї є антиципаційна (0,43) та емпатійна (0,52) налаштованості), позитивноочікуване ставлення інших (SS модель=90,49, MS модель=18,09, F=3,49, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для нього є налаштованість на норму взаємності (0,49)), самоприйняття (SS модель=44,86, MS модель=8,97, F=3,44, $p \leq 0,01$, найбільш впливовими для нього є антиципаційна (0,23) та емпатійна (0,23) налаштованості), самокерівництво (SS модель=21,4, MS модель=4,28, F=2,54, $p \leq 0,05$, найбільш впливовою для нього є налаштованість на норму взаємності (0,26)), самозвинувачення (SS модель=34,85, MS модель=6,97, F=2,49, $p \leq 0,05$, найбільш впливовими для нього є антиципаційна налаштованість (-0,22), налаштованість на норму взаємності (0,25) та альтруїстична налаштованість (0,22)), самоінтерес (SS модель=34,25, MS модель=6,85, F=3,2, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для нього є налаштованість на норму взаємності (0,1), рефлексивність (SS модель=4459,35, MS модель=891,87, F=5,56, $p \leq 0,01$, найбільш впливовими для неї є антиципаційна налаштованість (1,94) та налаштованість на норму взаємності (2,75)), емоційний компонент емпатійності (SS модель=21,17, MS модель=4,23, F=2,29, $p \leq 0,05$, найбільш впливовими для нього є антиципаційна налаштованість (0,18)), а також таких показників III рівня, як орієнтація в часі (SS модель=164,02, MS модель=32,8, F=4,97, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є налаштованість на норму взаємності (-0,78)), підтримка (SS модель=1054,82, MS модель=210,96, F=3,51, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є налаштованість на норму взаємності (-1,39)), гнучкість поведінки (SS модель=203,37, MS модель=40,67, F=5,18, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є налаштованість на норму взаємності (-0,48)), спонтанність (SS модель=62,71, MS модель=12,54, F=3,03, $p \leq 0,05$, найбільш впливовими для неї є налаштованість на норму взаємності (-0,35) та утилітаристська налаштованість (-0,27), самоприйняття (SS модель=288,07, MS модель=57,62, F=5,53, $p \leq 0,01$,

найбільш впливовими для нього є антиципаційна налаштованість (-0,56) та на норму взаємності (-0,73)), погляд на природу людини (SS модель=30,38, MS модель=6,08, $F=2,45$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовою для нього є утилітаристська налаштованість (0,21)), прийняття агресії (SS модель=91,72, MS модель=18,34, $F=3,18$, $p\leq 0,01$, найбільш впливовою для нього є утилітаристська налаштованість (-0,32)), пізнавальні потреби (SS модель=51,49, MS модель=10,29, $F=2,69$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовою для них є утилітаристська налаштованість (0,26)). Найбільш впливовими у моделі конструктивно-реалістичної налаштованості є антиципаційна налаштованість (0,79, $F=1,69$, $p\leq 0,01$) та налаштованість на норму взаємності (0,78, $F=1,84$, $p\leq 0,01$).

Регресійний аналіз, проведений з параметрами *неконструктивної налаштованості* (маніпулятивістська нарцисична, утилітаристська, релятивістська) в якості незалежних змінних (детермінант) (Додаток Л.2) показав, що ці параметри є визначальними для таких показників П рівня, як *глобальне самотавлення* (SS модель=310,94, MS модель=103,65, $F=5,05$, $p\leq 0,0$, найбільш впливовими для нього є маніпулятивна (-0,5) та нарцисична (-0,52) налаштованість), *самоповага* (SS модель=64,33, MS модель=21,44, $F=3,03$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовою для неї є нарцисична налаштованість (-0,27)), *очікуване ставлення інших* (SS модель=115,88, MS модель=38,63, $F=7,62$, $p\leq 0,01$, найбільш впливовими для нього є маніпулятивна (-0,25) та нарцисична (-0,38) налаштованість), *самоінтерес* (SS модель=21,59, MS модель=7,19, $F=3,16$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовою для нього є нарцисична налаштованість (-0,17)), *самокерівництво* (SS модель=17,88, MS модель=5,96, $F=3,53$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовими для нього є маніпулятивна налаштованість (-0,19)), *рефлексивність* (SS модель=4692,24, MS модель=1564,08, $F=9,87$, $p\leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є нарцисична налаштованість (-2,68)), *раціональний компонент емпатії* (SS модель=12,08, MS модель=4,03, $F=2,7$, $p\leq 0,05$, найбільш впливовою для нього є нарцисична налаштованість (-0,19)), *показник здатності до емпатії* (SS модель=19,21, MS модель=6,4, $F=4,96$, $p\leq 0,01$, найбільш впливовою для нього є маніпулятивна налаштованість (-

0,15)), *загальна емпатійність* (SS модель=324,78, MS модель=108,26, F=7,15, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є нарцисична налаштованість (-0,87)), а також таких показників III рівня, як *готовність до особистісного розвитку* (SS модель=13,99, MS модель=4,66, F=2,85, $p \leq 0,05$, найбільш впливовою для неї є нарцисична налаштованість (-0,17)), *готовність до інновацій* (SS модель=32,81, MS модель=10,94, F=3,99, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для неї є нарцисична налаштованість (-0,19)), *прийняття агресії* (SS модель=81,48, MS модель=27,16, F=4,71, $p \leq 0,01$, найбільш впливовою для нього є релятивістська налаштованість (0,52)) та *контактність* (SS модель=53,26, MS модель=17,75, F=2,75, $p \leq 0,05$, найбільш впливовою для неї є маніпулятивна налаштованість (-0,37)). Найбільш впливовою у моделі неконструктивної налаштованості є маніпулятивна налаштованість (0,79, F=1,57, $p \leq 0,05$).

Результати регресійного аналізу підтверджують релевантність емпіричної моделі дослідження, яка поділяє професійну самосвідомість майбутніх спеціальних педагогів (олігофренопедагогів, логопедів, ортопедагогів) на 3 рівні (моральних атитюдів – I рівень професійної самосвідомості, ціннісної зорієнтованості – II рівень професійної самосвідомості, сенсоутворення – III рівень професійної самосвідомості). Результати регресійного аналізу констатують, що I рівень професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів є базовим та детермінуючим чинником для II та III рівнів, а також поділяє види моральних атитюдів (складові професійної самосвідомості I рівня) на конфігурації конструктивно-реалістичної (компоненти якої виступають, як детермінуючі з позитивними внесками (підсилюючі) та неконструктивної (компоненти якої виступають як детермінуючі з негативними внесками (послаблюючі) для інших параметрів дослідження (складових професійної самосвідомості II та III рівнів).

Виходячи з результатів дослідження, реалізація програми посилення детермінуючих чинників з метою формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів теоретично можлива вже на першому курсі навчання. Однак більш необхідною вона є на другому курсі під час

переживання кризи професійного розвитку. Можливо, на I курсі її впровадження було б дещо передчасним, оскільки студенти ще адаптуються до нового навчального середовища, великого робочого навантаження та не будуть достатньо мотивованими до такої роботи. Студенти II курсу навчання також потребують допомоги, щоб вирішити існуючі суперечності, що зменшить імовірність емоційного вигорання. На IV курсі навчання така допомога з формування професійної самосвідомості буде вже менш актуальною, оскільки велика кількість студентів на старших курсах вже самостійно пережили кризу професійного розвитку. Відтак запроваджувати таку програму в роботу найдоцільніше за участю студентів другого та третього курсів навчання.

Рис. 2.18. Емпірична модель формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

Для реалізації формувальної програми мають бути використані результати кластерного аналізу, щоб обрати осіб, які мають кризову конфігурацію системи налаштованостей (2 курс, вищі показники релятивістської, маніпулятивної налаштованості, нарцисичної налаштованості та нижчий показник налаштованості на золоте правило етики) та суперечливу конфігурацію системи налаштованостей (3 курс, вищі показники релятивістської, маніпулятивної, нарцисичної, емпатичної та альтруїстичної налаштованості та нижчий показник антиципаційної налаштованості). Група студентів 2 курсу з кризовою конфігурацією системи налаштованостей складалася з 22 осіб, з них 10 логопедів (45,5%), 9 олігофренопедагогів (40,9%) та 3 ортопедагогів (13,6%). Група студентів 3 курсу з суперечливою конфігурацією системи налаштованостей складається з 46 осіб, з них 17 логопедів (36,9%), 22 олігофренопедагогів (47,8%) та 7 ортопедагогів (15,2%). Через значну перевагу в складі кластерів майбутніх логопедів та олігофренопедагогів та відсутності однозначних показів для тієї чи іншої групи щодо участі у програмі посилення важливих чинників професійної самосвідомості (що впливає з незначних відмінностей у параметрах чинників на різних рівнях), вирішено реалізовувати формувальну програму професійної самосвідомості в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, в той час як група ортопедагогів братиме участь у дослідженні як контрольна.

Висновки 2 розділу

У розділі обґрунтована трьохрівнева, багатокomпонентна емпірична модель (рівень моральних атитюдів, ціннісної зорієнтованості, сенсоутворення та відповідних кожному рівню компонентів) дослідження професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Для того, щоб побачити специфіку моральних атитюдів в межах кожного курсу навчання майбутніх спеціальних педагогів була застосована статистична процедура кластерного аналізу за методом k-середніх.

Кореляційний аналіз дозволив показати взаємозв'язки (для групи досліджуваних) на рівні сенсоутворення, це: самоефективність, готовність до особистісного розвитку, самопідтримка, сенситивність, спонтанність, самоповага, самоприйняття, гуманістичні уявлення про природу людини, прийняття агресії, а зоною найближчого розвитку є – готовність до інновацій, цінності людини, що самореалізується, гнучкість поведінки, синергічність, контактність, пізнавальні потреби, креативність. «Орієнтація в часі» як складова III рівня (сенсоутворення) знаходиться скоріше в зоні перспективного розвитку для групи студентів, майбутніх спеціальних педагогів.

Для перевірки того, які саме показники професійної самосвідомості в зоні актуального розвитку дозволяють формувати зони найближчого розвитку та є найбільш впливовими для кожної спеціалізації майбутніх спеціальних педагогів, а також емпіричної перевірки вихідної моделі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів застосовувались статистичні процедури факторного аналізу Спільним для всіх трьох факторних моделей (створених для груп майбутніх логопедів, олігофренопедагогів та ортопедагогів) є присутність факторів самореалізації, стійкої позитивної особистої зорієнтованості та її складових у різних сполученнях, також емпатії, яка в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів поєднується з самозвинуваченням.

В групі майбутніх логопедів в структурі факторів з позитивним внеском фігурують маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість, в

групі майбутніх олігофренопедагогів – налаштованість на золоте правило та утилітаристська налаштованість, в групі майбутніх ортопедагогів – налаштованість на золоте правило, утилітаристська, релятивістська, емпатична та альтруїстська налаштованість. В групі майбутніх логопедів в структурі факторів з від’ємним внеском фігурує антиципаційна налаштованість, в групі майбутніх олігофренопедагогів – нарцисична та альтруїстська налаштованість, а в групі майбутніх ортопедагогів – маніпулятивна та нарцисична налаштованість. Налаштованості є тісно пов’язаними з показниками інших рівнів професійної самосвідомості, такими як емпатія, самоефективність, орієнтація в часі, пізнавальні потреби та синергічність.

Результати регресійного аналізу підтверджують релевантність емпіричної моделі дослідження, яка поділяє професійну самосвідомість майбутніх спеціальних педагогів (олігофренопедагогів, логопедів, ортопедагогів) на 3 рівні (моральних атитюдів – I рівень, ціннісної зорінтованості – II рівень, сенсоутворення – III рівень). Результати регресійного аналізу констатують, що компоненти I рівень є базовими та детермінуючими чинниками для II та III рівнів, а також поділяє види моральних атитюдів (складові професійної самосвідомості I рівня) на конфігурації конструктивно-реалістичної (компоненти якої виступають, як детермінуючі з позитивними внесками (підсилюючі) та неконструктивної (компоненти якої виступають як детермінуючі з негативними внесками (послаблюючі) для інших параметрів дослідження (складових професійної самосвідомості II та III рівнів).

Виходячи з результатів дослідження укладена емпірична модель посилення окремих чинників з метою формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Для реалізації формувальної програми, використані результати кластерного аналізу й обрано учасниками студентів 2-3 курсів, які мають кризову та суперечливу конфігурацію системи налаштованостей.

Зміст розділу відображений в наступних авторських публікаціях [86], [108], [109].

РОЗДІЛ 3

ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

3.1. Загальна характеристика психологічної програми з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

У побудові *концептуальних параметрів* психологічної програми формування професійної самосвідомості ми сягали до важливих положень психологічної теорії та практики. Професійна самосвідомість є більш специфічною за змістом і відповідає професійній діяльності та собі самій, як суб'єкту цієї діяльності. Вона є результатом пізнання себе, своїх дій та психічних властивостей, має когнітивну, емоційну, мотиваційну та поведінкову (операційну) складову (Я-розуміння, Я-ставлення та Я-поведінка) та процесом професійної ідентифікації (О. Москаленко [78], А. Маркова[66], Л. Мітіна[73] та ін.). Відтак, складовими професійної самосвідомості є:

1) професійна Я-концепція – динамічна сукупність образів Я, що відображають уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності («Я-реальне-особистісне», «Я-професійне-дієве», «Я-професійне-нормативне»);

2) професійна самоорганізація – особливий психологічний феномен, сутність якого полягає у прагненні фахівця до постійного професійного саморозвитку, професійного самовдосконалення та самозбереження у ситуації мінливості професійного простору, що є механізмом формування і розвитку професійної Я-концепції, а також засобом реалізації Я-концепції у професійній діяльності та виявляється у сукупності процесів самопідготовки (самопізнання і саморозвиток) та самореалізації (самовираження і самоствердження);

3) професійна рефлексія – здатність до самоаналізу власного Я, власної професійної діяльності; механізм усвідомлення взаємозв'язків між професійною Я-концепцією та професійною самоорганізацією, завдяки якому

внутрішнє, суб'єктивне (професійна Я-концепція) та зовнішнє, об'єктивне (професійна самоорганізація) поєднуються у єдине цілісне явище.

А.Д. Барсукова пропонує систему критеріїв та показників сформованості компонентів професійної самосвідомості, яка включає професійний світогляд, виражений через усвідомлення змісту та структури майбутньої професійної діяльності як еталонів для усвідомлення своїх якостей, ставлення до навчальної діяльності, що визначається через ціннісні орієнтації та смислові установки, актуалізація себе як професіонала, виражена засобом визначення місця професії в загальному життєвому контексті людини, узгодженість образу «Я-професіонал» з іншими аспектами Я [2, с. 145]. Еталоном професійної самосвідомості виступає професійний типаж як персоніфікований образ самої професії, який розвивається в процесі навчання та розвитку індивіда і від окремих ізольованих еталонів піднімається до рівня системно організованої професійної концепції особистості. Проаналізовані позиції практиків психологічної науки дозволили нам підійти ближче до розуміння сутності професійної самосвідомості й визначитися із засадничими аспектами нашої психологічної програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Виконуючи функції детермінації та регуляції професійної діяльності, конструювання та саморозвитку, а також самоконтролю особистості, професійна самосвідомість виступає рушійною силою професійного розвитку студента. Відтак, **метою програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів** є розвиток Я-образу студента, ставлення до себе у контексті професійного розвитку, стосунків із суб'єктами професійної діяльності, взаємодії.

І.А. Донченко виокремлює такі умовно визначені етапи розвитку професійної самосвідомості, як *мотиваційно-когнітивний* (цілеспрямоване формування у майбутніх фахівців мотивації професійної діяльності та саморозвитку), *операційний* (розвиток професійних умінь, що забезпечують функціонування професійної самосвідомості фахівця, уміння аналізувати власну професійну Я-концепцію (властивості, мотивацію, цінності)); уміння

здійснювати професійну самоорганізацію; самовираження шляхом прояву себе у професійному середовищі; отримання та сприймання зворотного зв'язку від колег з метою самоствердження; *рефлексивні вміння та особистісно-рефлексивний* (формування професійної Я-концепції фахівця як суб'єкта професійної діяльності, здатність до аналізу власної професійної діяльності та до зміни на основі цього аналізу самої діяльності) [37, с. 87].

В основу створеного курсу групових розвиваючих занять покладено принципи:

1. Мотиваційної готовності та формування позитивного ставлення до нової діяльності (орієнтації на те, що значимо для аудиторії в певний момент, а також і спеціального мотивування аудиторії на засвоєння певної інформації, виділення головного матеріалу, максимального розкриття теми та наступної підтримки мотивації). Майбутні спеціальні педагоги мають сформувати здатність та бажання до рефлексії власної педагогічної діяльності, власних професійних якостей, особливостей стосунків з учнями і колегами, використовуваних професійних прийомів, а також прагнення до постійного професійного та особистісного самовдосконалення.

2. Цілісності матеріалу (єдності когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів, взаємозв'язок інформації, яка пропонується учаснику з емоціями, почуттями, які викликані цією інформацією, а також обумовленою ними поведінкою, тобто, на заняттях пропрацьовуються ситуації, які на даний момент емоційно значимі та підкріплені інформацією, яка робить зрозумілою їх зміст). Якщо планується виконання певної справи або певний вид діяльності, цьому передують інформаційний блок, який є необхідним для розуміння запланованих дій. Треба передбачати, яка емоційна реакція виникне у відповідь і бути готовим запропонувати альтернативи учасникам, якщо план ведучого і стан групи не співпадуть.

3. Принцип послідовності та нерозривності подій. Ведучий тренінгу має скеровувати свої зусилля та активність на виникнення подій, які є викликами для учасників занять та матеріалом для осмислення та рефлексії, забезпечувати

зв'язок та цілісність цих подій та нерозривність змін, що відбуваються з учасниками.

4. Принцип активної дослідницької позиції та формування системи уявлень учасників про особливості їх майбутньої професійної діяльності. Оскільки учасники групи є студентами і їх педагогічна позиція тільки формується, необхідно допомогти учаснику її окреслити та зробити ближчою до вимог реальних професійних та життєвих ситуацій.

5. Принцип формування вмінь (здатності учасника керувати використанням наявних у нього уявлень, ставлень і навичок у відповідності з конкретною ситуацією, якщо технологічні вміння – це здатність використовувати знання та навички в певній ситуації, стратегічні – вміння обирати найбільш адекватну в даній ситуації стратегію дій, а диспозиційні – це здатність обіймати визначену диспозицію по відношенню до ситуації на основі наявної системи суб'єктивних ставлень).

6. Аналізу ситуацій «тут і тепер» з наступним аналізом та рефлексією. Взаємодія в групі стає об'єктом спостереження та дослідження. Учасники можуть встановлювати емоційні зв'язки з іншими та використовувати їх для отримання конструктивного зворотного зв'язку.

7. Реалістичності – створення середовища, що дозволяє в значимих деталях опрацювати різні соціальні і професійні ситуації, а також проблеми учасників. Чим більше відрізняється лабораторне середовище тренінгу від реального (у значимих змінних), тим менше вірогідність перенесення отриманих змін в реальне життя [38, с. 32].

8. Диверситивності (або розмаїття) – створення можливостей вибору різних варіантів подальшого продовження тренінгу (надання учасникам інформації, проведення тренінгових процедур та ін.) відповідно до розвитку групи і її змістовного просування [38, с. 32].

9. Об'єктивування (усвідомлювання) поведінки. Принцип об'єктивування припускає переведення поведінки учасників з несвідомо-імпульсивного рівня на усвідомлений. Усвідомлення учасниками своєї поведінки і прийняття

особистої відповідальності за власні дії і вчинки є необхідним компонентом особистісного зростання. Основним засобом об'єктивування поведінки в тренінгу є зворотний зв'язок групи. Можливе використання і додаткових коштів, зокрема відео- і аудіозапис того, що відбувається в групі [38, с. 34].

10. Персоніфікації висловлювань (що сприяє присвоєнню собі учасником повної відповідальності) та безоцінкового ставлення (що дає можливість отримати повноцінний за змістом зворотний зв'язок у достатньо м'якій та нетравматичній формі).

11. Наявності початкового та фінального кола обміну думками, почуттями та враженнями.

12. Добровільного комплектування груп та дотримання правил учасниками групи. Цей принцип ми застосували з опорою на працю Г.І. Марасанова [65, с. 13]. Автор виокремлює наступні найбільш поширені правила: конфіденційності (нерозголошення особистої інформації за межами робочої групи, довіри та щирості), вчасного початку і закінчення заняття; право сказати «ні», а також право учасника самому вирішити, як поводитися, як діяти у тій чи іншій ситуації; право на підтримку, допомогу з боку групи; слухати того, хто говорить, намагатися не перебивати; право висловити свою думку з будь-якого питання; повідомляти про свої труднощі, які заважають роботі групи (необхідність пропустити заняття, піти або прийти раніше чи пізніше призначеного часу).

Можна погодитися із думкою Г. Марасанова, який розглядає тренінг як «багатофункціональний метод» довільних змін психологічних феноменів людини, групи й організації з метою гармонізації її професійного та особистісного буття [65, с. 13]. Груповий психологічний тренінг є методом довільних змін людини, спрямованих на її особистісний і професійний розвиток через набування, аналіз і переоцінку нею власного життєвого досвіду в процесі групової взаємодії (О.В. Евтихов) [38, с. 123]. У традиційних формах професійної підготовки передбачається, що спочатку фахівець отримує інформацію і тільки через невизначений час можливість її використання, коли

відбувається реальна оцінка суб'єктом можливості застосування отриманого знання та його закріплення. За допомогою тренінгу створюється можливість негайного співвідношення отриманої інформації і діяльності, емоційного проживання нових моделей поведінки і пов'язаних з ними результатів, що забезпечується дією каналів зворотного зв'язку.

Для вироблення авторської програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів цікавим для застосування є *подієвий підхід*, запропонований в комунікативному тренінгу Ю.М. Жуковим [41]. На його думку, предметом групової роботи є подієвий ряд, і тоді основною технологією є організація подієвого ряду та його інтерпретація. Протікання події, наявність поєднаних у часі й просторі переживань того, що відбувається у групі є передумовою та ґрунтом для контакту та комунікації індивідуальних свідомостей. Таке розуміння сутності групової роботи дозволяє уточнити її ціль та бачити цю ціль як досягнення більшого розуміння реальності засобом її конструктивної інтерпретації-відтворення у живих подієвих формах. Він виділяє ряд послідовних етапів в роботі з подією: 1) ідентифікація (виділення події з потоку життя, відповіді на запитання: що? де? коли? трапилось); 2) інтерпретація (виявлення причин, умов, механізмів розгортання подій, їхніх наслідків); 3) кваліфікація (поміщення події в контекст моделі бажаного майбутнього, сприяє вона чи перешкоджає його досягненню) [41, с. 76].

Група методів роботи з минулими подіями включає в себе *метод регресії* (активізація події, яка трапилась в психологічному просторі); *метод обміну досвідом* (активізація події, яка трапилась в просторі дискурсу); *метод імітації* (активізація події, яка трапилась в просторі фізичної реальності). Група *методів роботи з тими подіями*, які відбуваються на тренінгу включає *метод концентрації присутності* (активізація події, яка відбувається в психологічному просторі); *метод групової дискусії* (активізація події, яка відбувається, в просторі дискурсу) та *метод побудови диспозицій* (активізація події, яка відбувається в просторі фізичної реальності).

Група методів тренінгу, спрямованих на конструювання подій, включає: *метод символічного самовиразу* (активізація події, яка конструюється, в психологічному просторі); *метод групового вирішення проблем* (активізація події, яка конструюється, в просторі дискурсу) та *метод операціоналізації* (активізація події, яка конструюється в просторі фізичної реальності) (І. В. Вачков) [13, с. 76].

Цікавим для укладання формульованої програми є планування поетапності роботи. Наприклад, корисними для нас була поетапна модель роботи, запропонована Т.В. Зайцевою, де перший етап роботи носив діагностичний характер. Він був спрямований на виведення із внутрішнього плану у зовнішній неконструктивних елементів і моделей поведінки, а також когнітивних стереотипів розуміння та інтерпретації навколишнього світу. У груповій роботі неконструктивні моделі поведінки та відповідні когнітивні конструкти реалізуються і проявляються в процесі групової взаємодії і помічаються учасниками за допомогою ідентифікації або в процесі отримання зворотного зв'язку. Другий етап – побудова в зовнішньому плані ідеальної моделі (програми) поведінки та когнітивних конструктів, що їй відповідають. Пошук більш адекватних та реалістичних когнітивних конструктів інтерпретації та поведінки учасників здійснюється в процесі обговорення в групі і / або пропонується ведучим. На завершальному етапі відбувається зміна поведінки учасників групи у бік максимального наближення до еталону і закріплення у внутрішньому плані. На цьому етапі відбувається робота, спрямована на переосмислення минулих подій, власної поведінки і поведінки оточення, а також освоєння нових моделей поведінки і осмислення навколишнього світу [43, с. 28].

Отже, групову роботу з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів варто будувати за такою послідовністю етапів:

1. Підготовка – ознайомлення учасників із специфікою, метою, завданнями та планом роботи, виявлення їх очікувань, вироблення групових правил, пояснення щодо виконання домашніх завдань;

2. Окреслення загальних та персоналізованих цілей, створення атмосфери безпеки та довіри, актуалізація професійної рефлексії через виявлення професійно-педагогічних поглядів учасників;
3. Трансформація уявлень про себе через збільшення міри усвідомлення за допомогою розвитку емпатії та відкритості до нового досвіду, аналізу подій в груповій роботі, зворотного зв'язку та саморефлексії.
4. Експериментування та вироблення індивідуального стилю педагогічної діяльності, відпрацювання ефективних комунікативно-педагогічних тактик та стратегій;
5. Переосмислення та формування ціннісно-етичної позиції майбутніх педагогів із врахуванням набутих знань про себе та професію, професійно-педагогічних вмінь та навичок.
6. Підведення підсумків формувальної роботи, відстеження життєвих змін, які відбулися в учасників, творення персоналізованого проекту бачення себе як професіонала у майбутньому.

У розробці програми групової формувальної роботи треба враховувати, що будь-який груповий психологічний тренінг складається як мінімум з трьох прошарків: *змістовного, особистісного та групового*. Змістовний прошарок містить програму тренінгу відповідно до основних цілей та сукупності використаних процедур. Особистісний прошарок складається з реальних життєвих ситуацій кожного учасника групи. Груповий прошарок виявляється в міжособистісних процесах, що ініціюються в груповій роботі. Усі події змістовного прошарку розгортаються на тлі особового і групового. Тому ефективність використання в тренінгу процедур залежить від адекватного включення їх в особовий, груповий і змістовний контексти групи [38, с. 54]. Процес підготовки до тренінгових занять містить розробку мети заняття, деталізацію змісту та технології досягнення мети (структура, послідовність кроків, інструментарій, регламент) та бачення альтернативних варіантів розвитку подій, а також особистісну підготовку ведучого. Заняття доцільно вибудовувати відповідно до наступних етапів емпіричної моделі навчання (А.П.

Панфилова) [90, с. 112]. 1. Безпосередній конкретний досвід; 2. Рефлексивне спостереження, обдумування та розгляд наданого матеріалу; 3. Теоретичне узагальнення, введення нової інформації в структуру знань учасників та встановлення між ними взаємозв'язків; 4. Взаємодія учасників та самостійне використання засвоєних знань на практиці. 5. Рефлексія, підведення підсумків, обговорення отриманих результатів, формулювання побажань учасників на майбутнє. Послідовність етапів в залежності від мети та задуму ведучого може варіювати, до того як буде досягнуте остаточне *самоусвідомлення*.

Подібну альтернативну модель пізнання,самоусвідомлення (рис.3.1) пропонує Р. Леслі [57, с. 78].

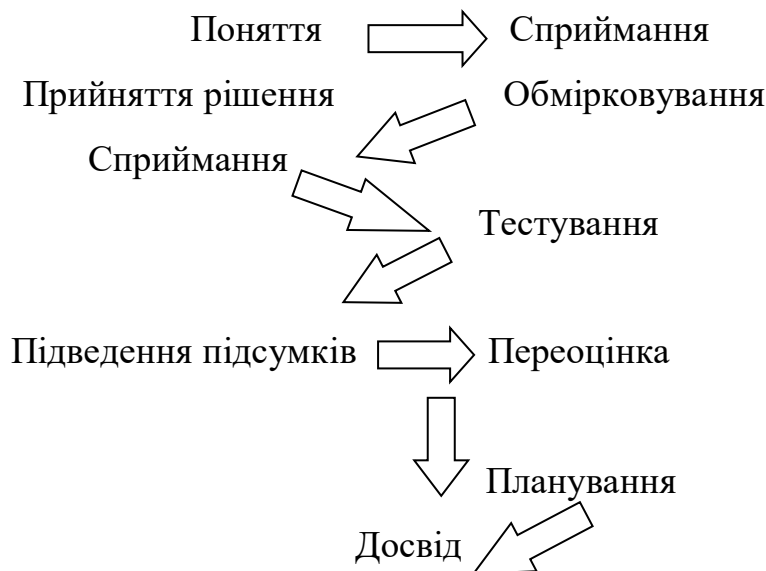

Рис.3.1. Модель організації процесу пізнання (Р.Леслі)

Ведучий, що проводить подібну групову роботу має володіти здібностями, навичками та вміннями для організації групового процесу та володіння різними видами діяльності: координувати роботу ігрових груп (внутрішньокмандну та міжгрупову), керувати дискусією та командною роботою, коментувати те, що відбувається, надавати допомогу та емоційну підтримку учасникам, зменшувати емоційну напругу, створювати атмосферу довіри, емоційного комфорту та творчості, відновлювати власні фізичні та душевні сили, давати експертну оцінку змісту роботи, контролювати виконання норм та правил, дотримання принципів групової роботи, організовувати

отримання зворотного зв'язку, керувати конфліктними ситуаціями, гнучко підходити до керування процесом заняття, будувати партнерські стосунки, користуватися інтервізією та супервізією для покращення власної діяльності з ведення групових занять. Ведення групи вимагає від ведучого розвинутих організаторських здібностей комунікативної, інтерактивної, перцептивної, ігротехнічної компетентностей та таких метакомпетентностей, як здатність до аналізу та прогнозу, рішучість, швидкість реакції, гнучкість мислення, вміння впливати на людей, здатність до імпровізації (А.П. Панфилова) [90, с. 112].

Створення психологічної програми покращення параметрів чинників трьох рівнів професійної самосвідомості спеціальних педагогів є важливим формувальним завданням нашого завершального етапу дослідження. Укладання формувальної програми професійної самосвідомості спеціальних педагогів здійснювалося з опорою на найбільш ефективні підходи, принципи, які були напрацьовані вітчизняними та закордонними дослідниками. Так, першою опорною одиницею програми стало розуміння динаміки розвитку професійної самосвідомості майбутніх фахівців, напрацьовані Б.Т. Дем'яненко, Л.Ю. Качур [29], І.А. Донченко[37] та ін. В укладанні програми був закладений принцип поетапності розвитку професійної самосвідомості студентів відповідно до курсу навчання. Відтак програма ґрунтувалася на розумінні, що в студентів *першого курсу* фіксується невиразна професійна самосвідомість, яка характеризується невизначеністю власної позиції щодо майбутньої професійної діяльності; у студентів *другого курсу* розпочинає формуватися відносно адекватна професійна самосвідомість як узагальнений образ майбутнього професіонала, здатного оцінити власну поведінку, дії та особистісні якості з погляду майбутньої професійної діяльності; упродовж *третього курсу* активність студентів значно падає, що пояснюється спеціалізацією, а відтак, – першим реальним ознайомленням з майбутньою професійною діяльністю та виникненням розчарування у зв'язку із невідповідністю свого реального особистісного Я та «Я-реального-дієвого» з «Я-професійним-нормативним»; упродовж *четвертого курсу* крива розвитку професійної самосвідомості

вирівнюється та набуває зростаючого характеру у тому випадку, коли у навчальному процесі впроваджуються спеціальні психолого-педагогічні заходи.

За результатами нашого дослідження, реалізація програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів теоретично можлива вже на *першому* курсі навчання, хоча насправді більш результативною програма є на *другому* курсі у час переживання т.з. кризи професійного розвитку. Можливо, на першому курсі її впровадження було б дещо передчасним, оскільки студенти ще адаптуються до нового навчального середовища, навчального навантаження та не будуть достатньо вмотивованими до пропонованої розвивально-психологічної роботи. Переживання кризи професійного розвитку та внутрішніх конфліктів є достатнім мотивуючим фактором для того, щоб скористатися допомогою на шляху до потрібної особистісної трансформації.

Студенти *третього* курсу навчання також потребують допомоги, щоб вирішити існуючі суперечності, що зменшить імовірність емоційного вигорання. На *четвертому* курсі навчання така допомога у вигляді програми формування професійної самосвідомості буде вже менш актуальною, оскільки велика кількість студентів на старших курсах вже самостійно з більшими чи меншими втратами пережили кризу професійного розвитку, в той чи інший спосіб вирішили внутрішній конфлікт цінностей особистості та професії, а також мають менше вільного часу, оскільки прагнуть потроху залучатися до практичної діяльності, відвойовуючи особистісну автономію та сепаруючись від батьківської сім'ї. Відтак, запроваджувати формувальну програму у роботу найдоцільніше для студентів другого та третього курсів навчання.

Для реалізації формувальної програми, ми звернулися до результатів кластерного аналізу, які дозволили нам обрати осіб, що мають *кризову* конфігурацію системи налаштованостей (2 курс, вищі показники релятивістської, маніпулятивної налаштованості, нарцисичної налаштованості та нижчий показник налаштованості на «золоте правило етики») та *суперечливу* конфігурацію системи налаштованостей (3 курс, вищі показники

релятивістської, маніпулятивної, нарцисичної, емпатичної та альтруїстичної налаштованості та нижчий показник антиципаційної налаштованості).

Група студентів 2 курсу з кризовою конфігурацією системи налаштованостей складається з 22 осіб, з них 10 логопедів (45,5%), 9 олігофренопедагогів (40,9%) та 3 ортопедагогів (13,6%). Група студентів 3 курсу з суперечливою конфігурацією системи налаштованостей складається з 46 осіб, з них 17 логопедів (36,9%), 22 олігофренопедагогів (47,8%) та 7 ортопедагогів (15,2%). Через значну перевагу в складі кластерів майбутніх логопедів та олігофренопедагогів та відсутності однозначних показів для тієї, чи іншої групи щодо участі в такій програмі формування професійної самосвідомості (через незначні відмінності у її параметрах чинників на різних рівнях) було вирішено реалізовувати програму формування професійної самосвідомості в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів. В той час група ортопедагогів брала участь в дослідженні як контрольна. В наступному підрозділі запропоновані часткові моделі формування професійної самосвідомості для груп майбутніх логопедів та олігофренопедагогів, побудовані на підставі виявлених в дослідженні особливостей даних груп майбутніх спеціальних педагогів.

Для двох груп майбутніх спеціальних педагогів були створені та запроваджені в життя окремі психологічні програми покращення параметрів виокремлених чинників з метою формування професійної самосвідомості. В робочі групи були об'єднані майбутні *логопеди* та *олігофренопедагоги* 2 та 3 курсів. Підґрунтям для участі в групових заняттях була рекомендація ведучого та бажання студентів. Рекомендації отримали учасники, у яких були виявлені *кризова* та *суперечлива* конфігурації системи налаштованостей за результатами кластерного аналізу. Добровільно погодились на участь в групі 15 осіб з групи логопедів та 14 осіб з групи олігофренопедагогів, з яких були сформовані дві робочі групи. Групи працювали по 4 години у вихідний день протягом одного навчального року (з вересня по червень) двічі на місяць, тобто, загалом відбулося 20 зустрічей у кожній групі.

3.2. Посилення психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх логопедів у результаті формувального тренінгу

Програма формування професійної самосвідомості майбутніх *логопедів* на рівні ціннісної зорієнтованості вибудовується на фундаменті усвідомлення власної самоефективності, впевненості у власних силах і можливостях, віри у власні ресурси та потенціал. В групі майбутніх *логопедів* перш за все треба посилювати рефлексивність та емпатійність, здатність та мотивацію до аналізу та самоаналізу, співчуття, співпереживання та розуміння інших людей. Формуванню цих чинників професійної самосвідомості на рівні ціннісної зорієнтованості сприяють самоінтерес, розуміння важливості позитивного зворотного зв'язку від оточуючих, здатність керувати собою, власними поведінковими реакціями, емоційними та когнітивними проявами та саморозуміння, а також деяка міра самокритики (самозвинувачення), як можливість побачити себе зі сторони та зробити необхідні висновки. В свою чергу, зростання усвідомлення власної здатності співчувати, співпереживати та розуміти інших сприяє зростанню впевненості в собі, що підкріплює позитивну самооцінку та Я-концепцію майбутніх логопедів.

Програма формування професійної самосвідомості майбутніх *логопедів* на рівні сенсоутворення вибудовується на фундаменті усвідомлення власної самоефективності, впевненості в своїх силах, віри у власні можливості і ресурси, готовності до особистісних змін та трансформацій, сенситивності, самоповаги, гуманістичного уявлення про природу людини. На цій підставі можна розвивати готовність до інновацій, автономію (самопідтримку), конструктивні життєві цінності, синергічність, толерантність, активні пізнавальні та комунікативні установки, гнучкість поведінки, спонтанність, самоприйняття, креативність.

Формування рефлексивності, емпатійності, готовності до інновацій, пізнавальних потреб у майбутніх *логопедів* сприятиме розвитку конструктивно-ідеалістичної та конструктивно-реалістичної конфігурації системи життєвих

налаштованостей. Проте, такі чинники рівня сенсоутворення у майбутніх логопедів як орієнтація в часі, автономія, гнучкість поведінки та спонтанність, самоприйняття, контактність, толерантність, креативність не сприяють розвитку рефлексивності у майбутніх логопедів, а орієнтація в часі – не сприяє розвитку емпатійності. Всі ці чинники перебувають у прямому зв'язку з параметрами позитивного самоствалення, отже, виявлена тут суперечність може бути розв'язана шляхом правильного балансу між фокусом самоаналізу та аналізу оточуючої соціальної дійсності як контексту існування. Такі чинники на рівні сенсоутворення, як сенситивність, гуманістичне уявлення про природу людини, синергічність та пізнавальні потреби можуть бути ресурсами для знаходження такого балансу, в той час як розвиток орієнтації в часі, автономії, гнучкості поведінки, контактності, спонтанності, креативності є скоріше питанням перспективної зони розвитку у майбутніх логопедів.

Етапи програми удосконалення параметрів чинників професійної самосвідомості у майбутніх *логопедів* подані на рис.3.2.

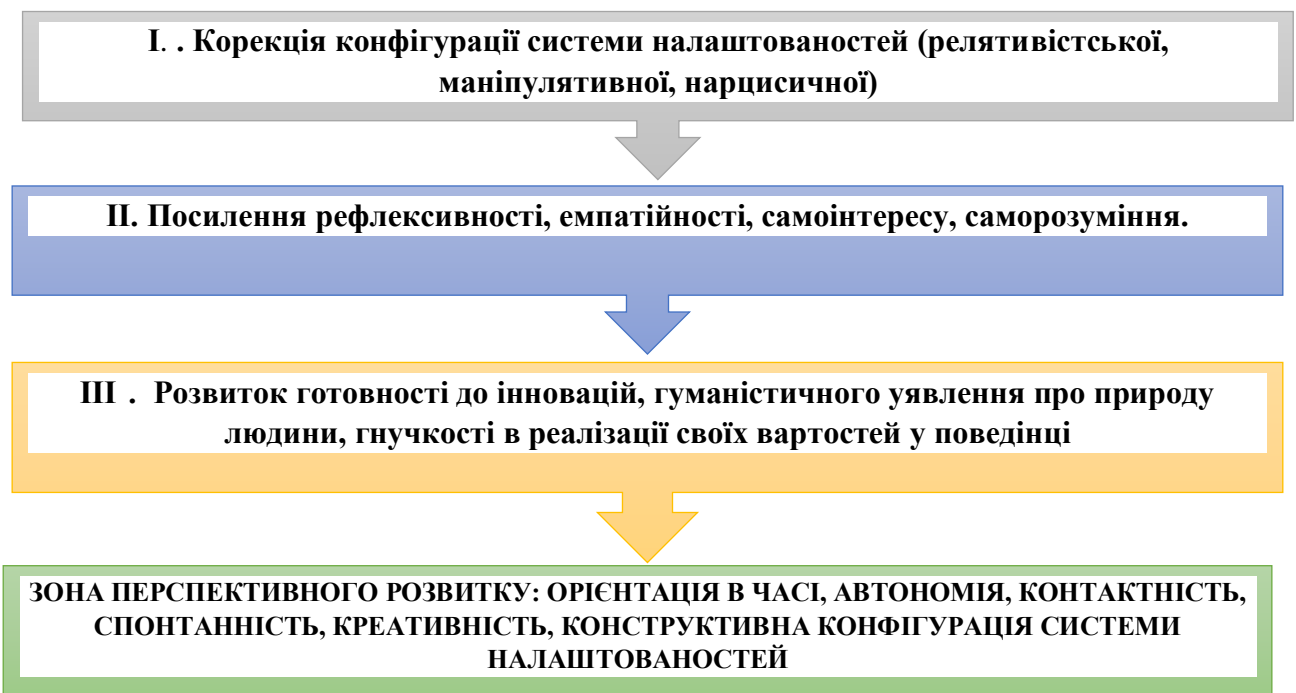

Рис.3.2. Етапи психологічної програми формування професійної самосвідомості у майбутніх логопедів

Для аналізу результатів реалізованої програми формування професійної самосвідомості у логопедів (додаток М.1) було проведено повторний зріз її чинників (додаток Н.1).

В результаті застосування програми в групі майбутніх логопедів зросли показники В результаті проведеної формуючої роботи в групі майбутніх логопедів було зафіксовано зростання показника рефлексивності ($M1_{emp}=112,35$, $M2_{emp}=114,24$, $Z=2,8$, $p\leq 0,01$) (рис.3.3, додаток Н.1). Здатність та бажання рефлексії, потребу в рефлексуванні можна формувати в груповій роботі через можливість та необхідність ділитись власними переживаннями, робити висновки з отриманого під час роботи досвіду, ставити запити в роботі, аналізувати досягнення цілей групової роботи. Також формуванню рефлексивності сприяє наявність зворотного зв'язку, який додає об'єму та відтінків в картину реальності кожного учасника групової роботи. Отже, майбутні спеціальні педагоги навчилися більш зосереджено та усвідомлено сприймати себе в професійній позиції та в інших контекстах власного існування, більш послідовно та осмислено розмірковувати та обґрунтовувати власну позицію з різних питань, не задовільнялись існуючим станом речей, бути критичним до себе та інших, сумніватись та шукати нові запитання та відповіді.

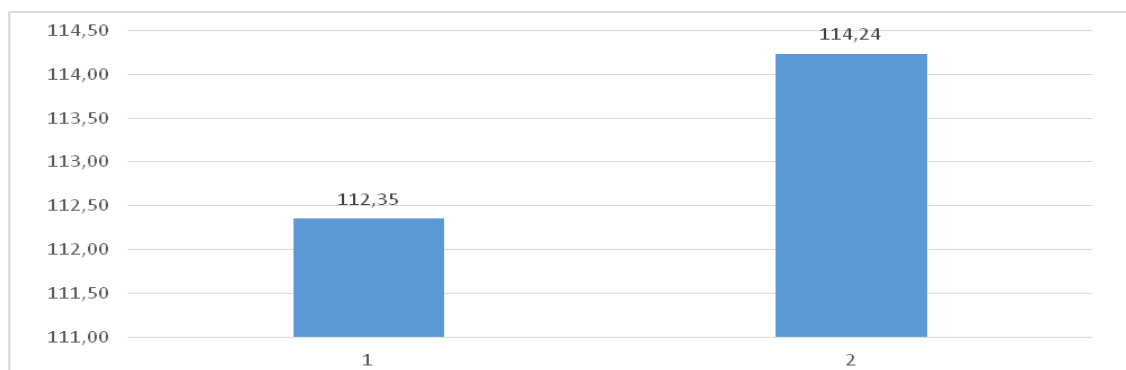

Рис.3.3. Відмінність у показнику рефлексивності в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також зріс показник раціонального каналу емпатії ($M_{1емп}=3,65$, $M_{2емп}=4,35$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.4, додаток Н.1). Отже, великий обсяг інформації про інших учасників тренінгу, що був розміщений у просторі групової роботи, осмислений ними з різних сторін став активною частиною їх знання, оскільки дозволяє краще розуміти інших, спираючись на інтелектуальні критерії. Розширення цього об'єкту завжди є корисним, оскільки часто складається з більш об'єктивної, актуальної та максимально співвіднесеної з реальністю інформації, що дозволяє позбутись непотрібних фантазій та проєкцій, відмежовувати в своєму розумінні інших суттєве від другорядного, встановлювати потрібний баланс між емоціями та розумом у спілкуванні.

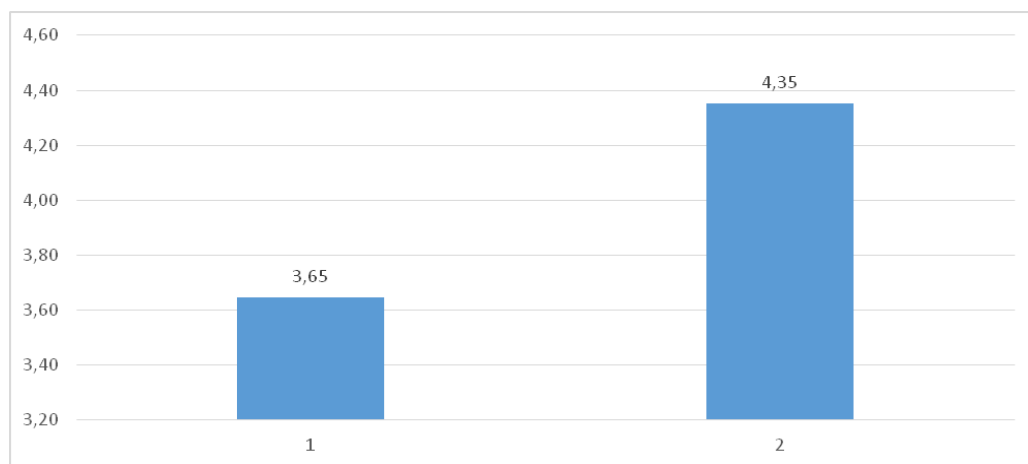

Рис.3.4. Відмінність у показнику раціонального каналу емпатії в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В результаті формувальної роботи відбулися зміни показника інтуїтивного каналу емпатії ($M_{1емп}=3,06$, $M_{2емп}=3,82$, $Z=2,8$, $p\leq 0,01$) (рис.3.5, додаток Н.1). Групова робота також допомогла майбутнім логопедам розвинути більшу впевненість у своєму інтуїтивному сприйманні інших, у здатності створювати коректні реалістичні гіпотези щодо переживань іншого, спираючись на малопомітні, але суттєві деталі, доступні при спостереженні та попередній досвід комунікації. Досить часто таке інтуїтивне відчуття іншого

сприяє швидкому встановленню контакту та формуванню довірливих стосунків, що є надзвичайно важливим в професійній діяльності педагога.

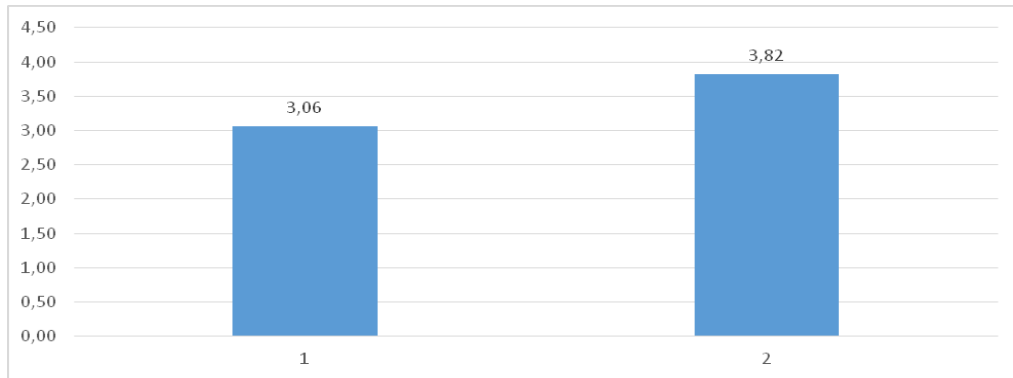

Рис.3.5. Відмінність у показнику інтуїтивного каналу емпатії в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також зріс показник загальної емпатійності ($M_{1емп}=19,71$, $M_{2емп}=23,18$, $Z=3,41$, $p \leq 0,01$) (рис.3.6, додаток Н.1). Загалом протягом групової роботи здатність співпереживати, розуміти іншого, співчувати йому, встановлювати з ним теплі, довірливі, безпечні стосунки, які необхідні в контакті вчителя та учня розвинулась та укріпилась, що свідчить про ефективність проведеної роботи.

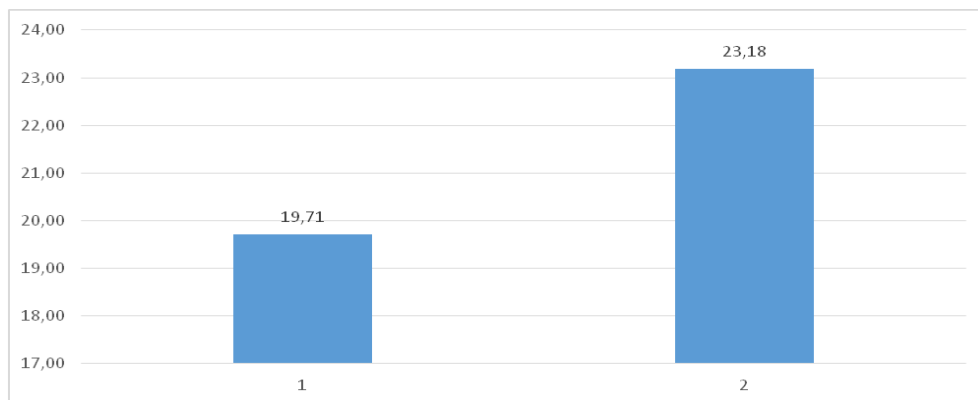

Рис.3.6. Відмінність у показнику загальної емпатійності в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В результаті формуючої групової роботи з групі майбутніх логопедів відбулися позитивні зміни у показнику готовності до інновацій ($M1_{emp}=3,71$, $M2_{emp}=4,41$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.7, додаток Н.1). Отже, новий досвід, набутий учасниками під час групової роботи сприяв розвитку бажання його розширювати, бути відкритим до експериментів, не боятися змін та необхідності додаткових зусиль і прагнути їх для підвищення якості власного життя та професійної діяльності, навіть якщо позитивний результат не миттєвий і взагалі негарантований. Зростання такої толерантності до нового та невизначеного опосередковано свідчить також про те, що новий матеріал в груповій роботі був поданий екологічно, вдалося встановити стосунки безпеки та довіри, що він був актуальним, доступним, достатнім, для того щоб актуалізувати смак до нового, але не надмірним, не викликав перенавантаження учасників.

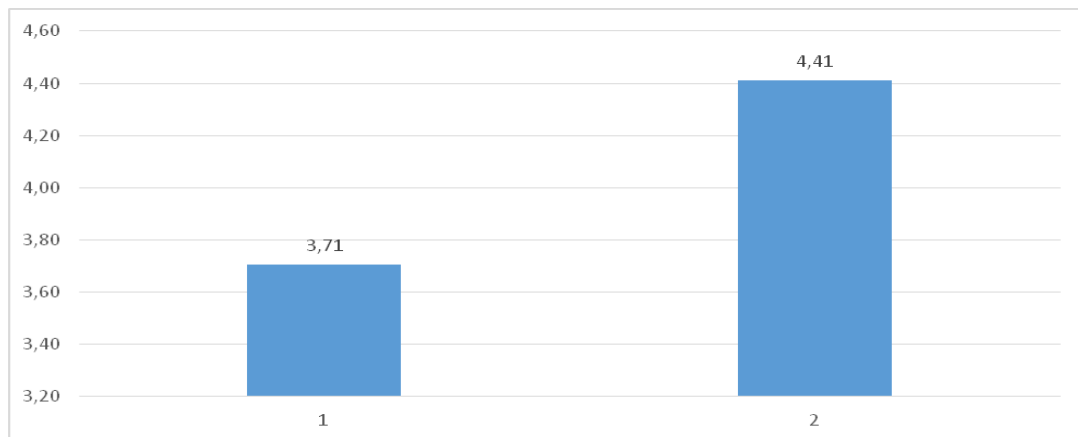

Рис.3.7. Відмінність у показнику готовності до інновацій в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в групі майбутніх логопедів зріс показник орієнтації в часі ($M1_{emp}=7,76$, $M2_{emp}=8,35$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.8, додаток Н.1). Краща орієнтація в часі у учасників групової формуючої роботи, здатність відчувати час та своє власне життя в його перебігу більш цілісно та послідовно є сприятливою тенденцією для кращого осмислення минулого, присутності у

теперішньому та більш усвідомленої постановки цілей та побудови стратегій дій у майбутньому. Краще усвідомлення часу сприяє усвідомленню свого професійного розвитку фахівця в його неперервності, його постійному професійному зростанню та кращому балансу між особистим життям і роботою, що є важливою умовою запобігання емоційному вигорянню, умовою ефективного виконання професійних задач, збереження професійного здоров'я та більшої задоволеності життям.

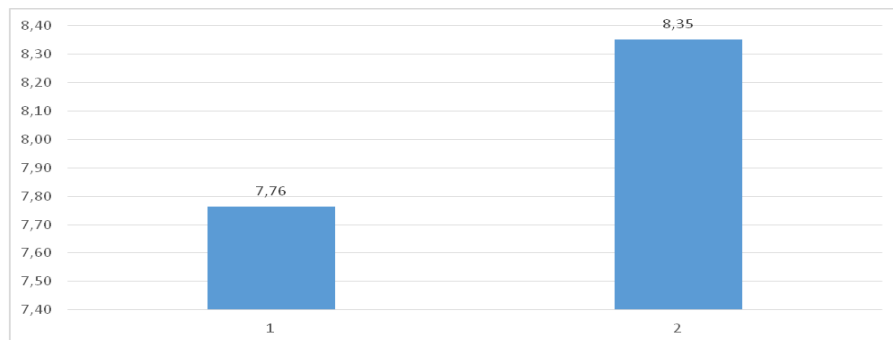

Рис.3.8. Відмінність у показнику готовності до інновацій в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В результаті формуючої роботи відбулися позитивні зрушення у показнику цінностей людини, що самореалізується ($M_{1emp}=11,59$, $M_{2emp}=12,65$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.9, додаток Н.1). Отже, групова формувальна робота дозволила учасникам краще відчувати особистий зміст для них таких речей як творчість, натхнення, краса, добро, істина, гармонія, гра, сприяло зростанню їх потреб, розширенню, ієрархізації та ускладненню їх мотивації, наблизила до їх особистих пріоритетів значення цих імагінативних цінностей, зробила їх більш зрозумілими, осяжними, доступними, вони навчились привносити ці цінності в своє життя, в тому числі і професійне, бути чутливими до них, розділяти їх з іншими людьми, а отже, і вимагати від життя більшого, хотіти кращого, прагнути підвищення його якості, насиченості, яскравості, хотіти від себе та досягати більшої включеності в життя.

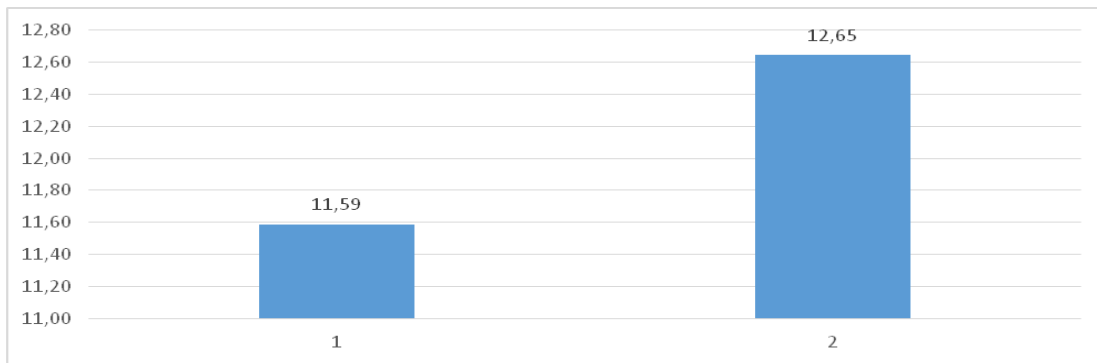

Рис. 3.9. Відмінність у показнику цінностей людини, що самореалізується в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в групі майбутніх логопедів відбулися зміни у показнику гнучкості поведінки ($M1_{emp}=11,24$, $M2_{emp}=12,35$, $Z=2,93$, $p\leq 0,01$) (рис.3.10, додаток Н.1). Групова формувальна робота допомогла майбутнім педагогам стати більш пластичними в своїй поведінці, адаптивними, готовими до змін та несподіванок, відкритими для розвитку та нових можливостей, динамічними, рухливими, що є необхідною якістю для людини, яка працює з іншими людьми, прагне знайти підхід до кожного, розкрити та задіяти максимально потенціал кожного, виховати критичність мислення та сформувати обґрунтовану етичну позицію в учнів. Така гнучкість сприятиме постійному засвоєнню педагогом нових знань, вмінь та навичок, постійному професійному вдосконаленню та особистісному зростанню.

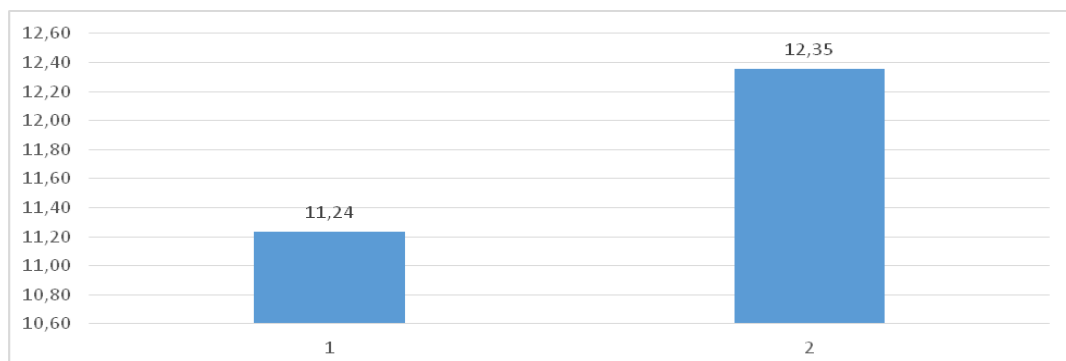

Рис.3.10. Відмінність у показнику гнучкості поведінки в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В групі майбутніх логопедів також зріс показник самоінтересу ($M1_{emp}=5,59$, $M2_{emp}=6,06$, $Z=2,2$, $p\leq 0,05$) (рис.3.11, додаток Н.1). Вельми сприятливим результатом групової формуючої роботи також тенденція до зростання інтересу до себе, власної особистості, а відповідно, власного розвитку і динаміки, розкриття та актуалізації максимально повного спектру власних можливостей. Інтерес до себе сприяє також зростанню щирого інтересу до інших, справжньому бажанню та можливості розкривати їх потенціал, шукати та творчо створювати для цього нові додаткові можливості.

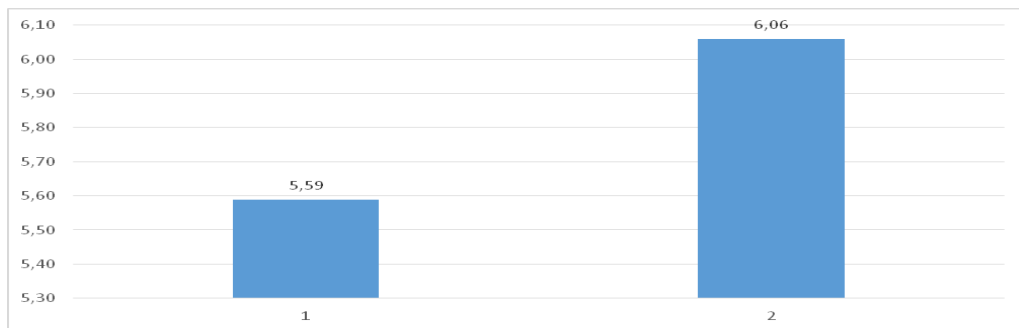

Рис.3.11. Відмінність у показнику самоінтересу в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Показник впевненості в собі в результаті формуючої роботи з групі логопедів також збільшився ($M1_{emp}=4,47$, $M2_{emp}=5,06$, $Z=2,2$, $p\leq 0,05$) (рис.3.12, додаток Н.1). Групова формувальна робота дозволила майбутнім логопедам знайти додаткову опору в собі, відчутти краще свої сили і можливості, розкрити додаткові ресурси, випробувати себе в нових нестандартних ситуаціях, зокрема в професійній ролі, що сприяло підвищенню та стабілізації самооцінки учасників, закріпленню їх професійної педагогічної позиції, що є важливою запорукою подальшого професійного розвитку.

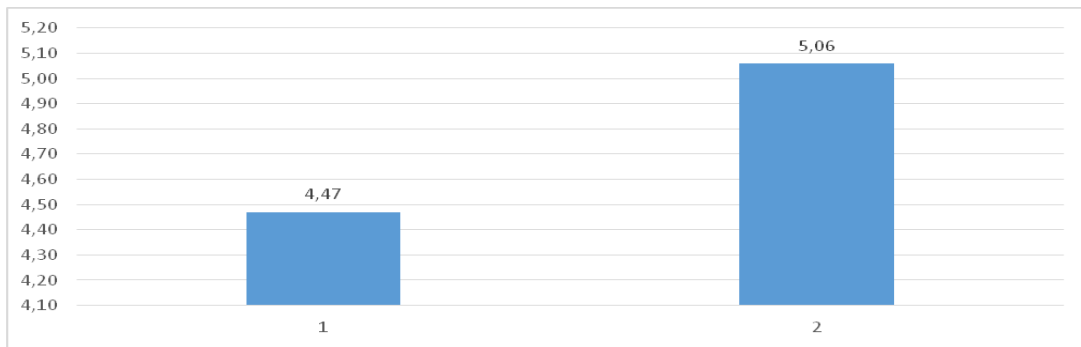

Рис.3.12. Відмінність у показнику впевненості в собі в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В результаті формувальної роботи з групі майбутніх логопедів також підвищився показник саморозуміння ($M1_{emp}=2,65$, $M2_{emp}=3,29$, $Z=2,52$, $p \leq 0,05$) (рис.3.13, додаток Н.1). Створення додаткового простору та часу для переживання та осмислення власних особливостей та індивідуальності в груповій формуючій роботі дозволило майбутнім логопедам зробити відчутний крок до кращого розуміння себе, власних потреб, дефіцитів, ресурсів, недоліків, можливостей, потенціалу. В підтримуючій та безпечній атмосфері групової роботи така зустріч з собою для учасників була корисною та допомогла прийняти себе та поставити цілі для професійного та особистого розвитку на майбутнє, сформувані вектор, перспективу, стратегію такого розвитку та розпочати цей рух, реалістично оцінюючі свої активи та перешкоди.

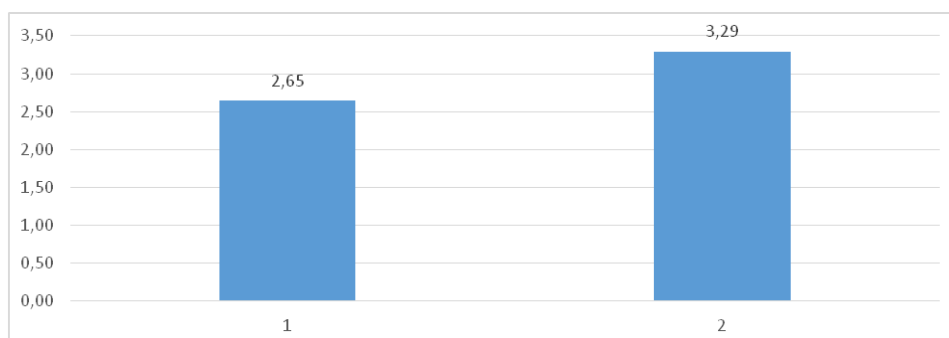

Рис.3.13. Відмінність у показнику саморозуміння в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Формувальна групова робота в групі майбутніх логопедів привела до зниження показника релятивістської налаштованості ($M_{1емп}=3,65$, $M_{2емп}=3,12$, $Z=2,2$, $p\leq 0,05$) (рис.3.14, додаток Н.1). Майбутні логопеди під час групової формуючої роботи змогли окреслити для себе більш чіткі, визначені та однозначні морально-етичні орієнтири, в тому числі і для професійної діяльності, що сприятиме зменшенню внутрішньої конфліктності, помилкових рішень, марних витрат часу та енергії, а також більшій впевненості в собі, більш чіткій педагогічній та виховній позиції, більшій самоповазі та авторитетності майбутнього педагога в колі колег та учнів.

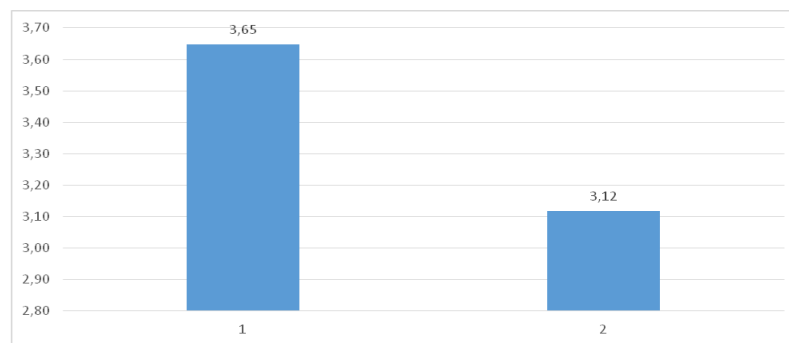

Рис.3.14. Відмінність у показнику релятивістської налаштованості в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в результаті групової формувальної роботи зменшився показник маніпулятивної налаштованості ($M_{1емп}=4,06$, $M_{2емп}=3,29$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.15, додаток Н.1). Групова формувальна робота допомогла краще побачити інших людей у власному оточенні, зрозуміти їх, усвідомити їх потреби та інтереси, дала можливість співвіднести їх із власними, що сприятиме більш прискіпливому та етично обґрунтованому вибору засобів при досягненні власних цілей, більшій поміркованості, здатності до самообмеження та співробітництва, що в довготривалій перспективі сприятиме формуванню довірливих стосунків з учнями і колегами. Це також дозволяє будувати стосунки більш осмислено, без поспіху, з терплячістю та належним

усвідомленням та оцінкою ситуації, бути більш критичним і водночас здатним до співчуття та розуміння іншого.

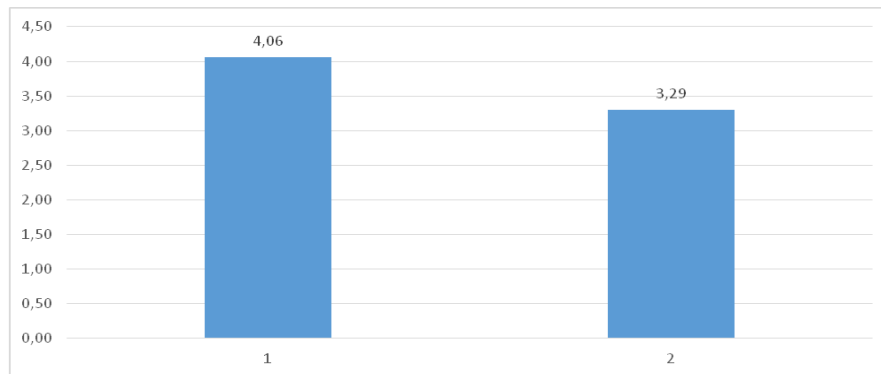

Рис.3.15. Відмінність у показнику маніпулятивної налаштованості в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Групова формувальна робота в групі майбутніх логопедів призвела до зниження показника нарцисичної налаштованості ($M_{1емп}=3,71$, $M_{2емп}=2,76$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.16, додаток Н.1). Більша доступність реальності іншого в груповій формуючій роботі дозволила вийти за рамки власного Я, зрозуміти обмеженість та небезпеку надмірної центрації на собі, відчутти переваги такої децентрації. Це дозволяє краще вирішувати конфлікти, будувати більш теплі і близькі стосунки, утримувати помірковану педагогічну та виховну позицію, сприяє розвитку, критичності та рефлексивності стосовно себе та інших.

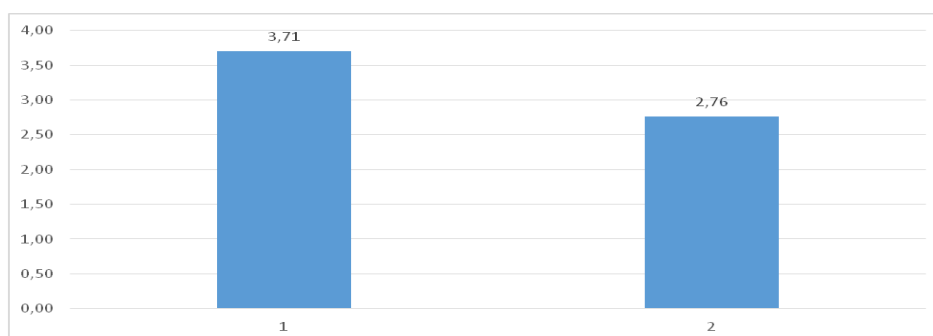

Рис.3.16. Відмінність у показнику нарцисичної налаштованості в групі майбутніх логопедів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Отже, результати тренінгу показали ефективність корекції неконструктивістського типу налаштованостей (релятивістської, маніпулятивної, нарцисичної) та переорієнтація самосвідомості на альтруїстичну й емпатійну налаштованості дозволила досягнути ефективності у формуванні професійної самосвідомості майбутніх логопедів. Результати повторних замірів на всіх етапах формувальної тренінгової роботи показали, що під впливом зниження релятивістської, маніпулятивної, нарцисичної налаштованості відбулися позитивні зміни – посилення інших чинників професійної самосвідомості майбутніх логопедів, а саме – рефлексивності, емпатійності, готовності до інновацій, збільшення можливостей самореалізації, покращення самоствалення.

3.3. Посилення психологічних чинників професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів у результаті формувального тренінгу

Програма розвитку професійної самосвідомості майбутніх *олігофренопедагогів* на рівні ціннісної зорієнтованості вибудовується на фундаменті стійкої позитивної Я-концепції, тобто високої самооцінки, самоповаги, самоінтересу та самоприйняття та усвідомлення власної самоефективності. Майбутні олігофренопедагоги характеризуються, зокрема, високими показниками аутосимпатії, яка, проте, не сприяє здатності та мотивації до співпереживання іншим. В деяких випадках таке обмеження власних емоційних реакцій на оточуючих може бути добрим, оскільки зберігає границі педагога та запобігає емоційному вигорянню. На це треба звернути увагу, і корегувати самооцінку майбутніх олігофренопедагогів у бік більшої реалістичності. В групі олігофренопедагогів треба формувати, в першу чергу, емпатійність, оскільки в більшості олігофренопедагогів показник низький. Також треба формувати рефлексивність, на яку впливатиме розвиток здатності до співчуття, співпереживання та розуміння інших. Зростання здатності та

мотивації до емпатії під час засвоєння професії сприяє зростанню справжньої впевненості в собі та віри у власні ресурси і можливості. У майбутніх олігофренопедагогів рефлексивність пов'язана з бажанням до співчуття та розуміння інших, а також самоповагою та здатністю керувати собою, що є ресурсним фактором в реалізації програми формування професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів.

Програма формування професійної самосвідомості майбутніх *олігофренопедагогів на рівні сенсоутворення* вибудовується на фундаменті усвідомлення власної самоефективності, готовності до особистісного розвитку, сенситивності, самоповаги та толерантності. На ґрунті самоефективності та стійкої позитивної Я-концепції можна розвивати готовність до інновацій, конструктивні життєві цінності, креативність, здатність до пошуку нових і неординарних творчих рішень, пізнавальні потреби.

Готовність до особистісного розвитку, рефлексивність та емпатійність не сприяє автономії, поведінковій пластичності, спонтанності, толерантності та прийняттю себе у майбутніх олігофренопедагогів. Орієнтація в часі та автономія (самопідтримка), гнучкість поведінки, спонтанність, самоприйняття та толерантність до агресії не сприяє рефлексивності, готовності до особистісних змін та трансформацій в групі майбутніх олігофренопедагогів. Проте, готовність до особистісного розвитку у майбутніх олігофренопедагогів сприяє розвитку рефлексивності, емпатійності, інтересу до себе та думок інших, активна пізнавальна установка, відкритість до нового досвіду сприяє здатності та мотивації до співчуття, співпереживання та розуміння інших.

Формування *конструктивно-реалістичної налаштованості* в майбутніх олігофренопедагогів відбувається на фундаменті стійкої позитивної Я-концепції шляхом розвитку рефлексивності, емпатійності, готовності до інновацій та активної пізнавальної установки, відкритості новому досвіду, інтересу до себе та інших та старанного, відповідального ставлення до навчання. В програму формування професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів поки що складно задіяти ресурси орієнтації в часі,

спонтанності, гуманістичного уявлення про природу людини, синергічності, толерантності до агресії та контактності, що означає, що вони знаходяться скоріше в зоні перспективного розвитку. Етапи програми удосконалення параметрів чинників професійної самосвідомості майбутніх олігофренопедагогів подані на (рис.3.17).

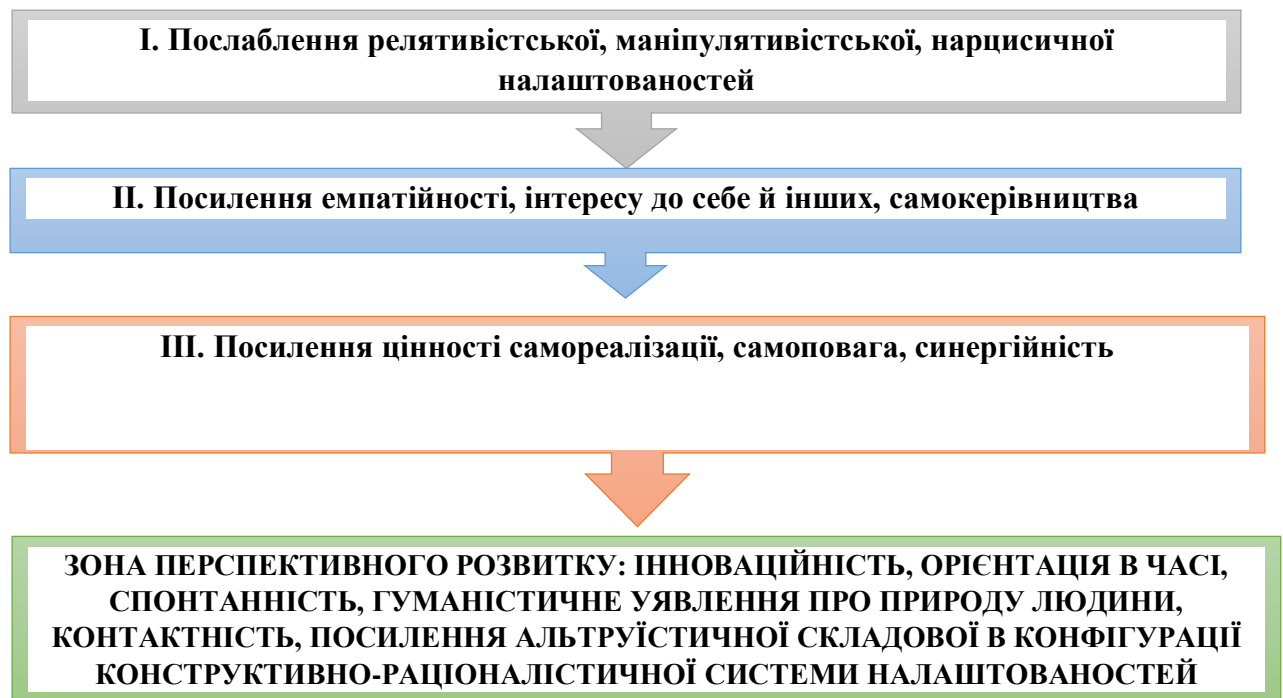

Рис. 3.17 Етапи психологічної програми формування професійної самосвідомості у майбутніх олігофренопедагогів

Для аналізу результатів реалізованої програми формування професійної самосвідомості у олігофренопедагогів (додаток М.2) було проведено повторний зріз її чинників (додаток Н.2). В групі майбутніх олігофренопедагогів формувальна групова робота спричинила до зростання показника самоефективності ($M_{1емп}=26,93$, $M_{2емп}=28,13$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.18, додаток Н.2). Отже, здобуття нових знань, вмінь та навичок, новий досвід спілкування та взаємодії в груповій роботі дав учасникам змогу стати більш впевненими в своїх силах та можливостях, задіяти додаткові ресурси, важливі як для особистісного розвитку так і для майбутньої професійної діяльності, переконатись у власній зростаючій спроможності вирішувати складні життєві

та професійні задачі, що тільки збільшуватиме у них готовність до розвитку у майбутньому.

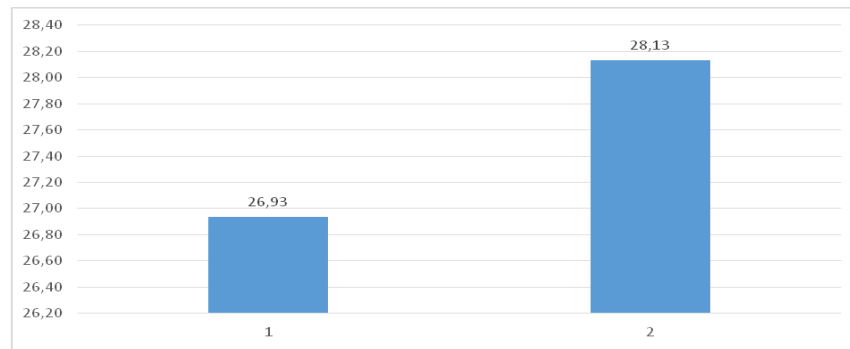

Рис.3.18. Відмінність показника самоефективності в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в групі майбутніх олігофренопедагогів відбулося зростання показника раціонального каналу емпатії ($M_{1емп}=2,93$, $M_{2емп}=3,47$, $Z=2,52$, $p \leq 0,05$) (рис.3.19, додаток Н.2). Отже, так само як у майбутніх логопедів, в групі майбутніх олігофренопедагогів зростає здатність та мотивація розуміти інших людей, приходити до співпереживання та співчуття іншим, спираючись на інформацію про них та інтелектуальне осягнення їх ситуації. Як зауважує Н. Гапон, педагог для того, щоб краще «втримуватись» в ефективній педагогічній позиції повинен постійно повертатись до балансу між емоціями, почуттями і розумом, критичністю та вмінням увійти в становище іншого, бачити ситуацію цілісно, із врахуванням різноманітних контекстів [22, с. 144].

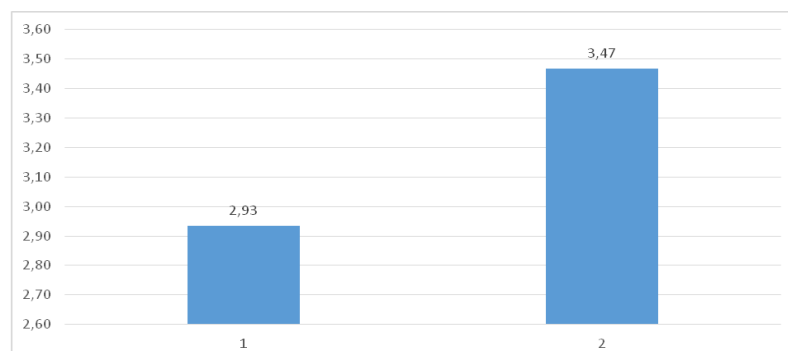

Рис.3.19. Відмінність показника раціонального каналу емпатії в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації тренінгової програми формування професійної свідомості)

Групова формувальна робота дозволила досягти підвищення показника інтуїтивного каналу емпатії ($M_{1емп}=2,47$, $M_{2емп}=3,07$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.20, додаток Н.2). Майбутні олігофренопедагоги під час групової формуючої роботи змогли розвинути глибшу емоційну чутливість та здатність до швидкої інтуїтивної оцінки соціального оточення, зробити прогнози.

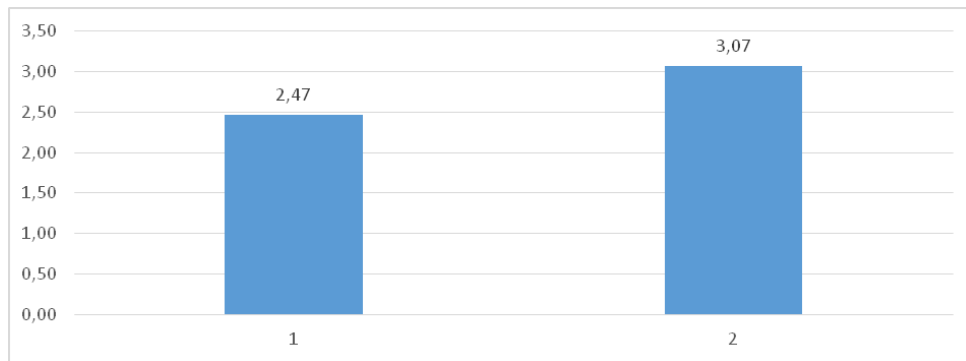

Рис.3.20. Відмінність показника інтуїтивного каналу емпатії в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в групі майбутніх олігофренопедагогів відбулося зростання показника загальної емпатійності ($M_{1емп}=17,8$, $M_{2емп}=20,6$, $Z=3,41$, $p\leq 0,01$) (рис.3.21, додаток Н.2). Групова формувальна робота в групі майбутніх олігофренопедагогів загалом посприяла розвитку здатності та мотивації до розуміння, співпереживання та співчуття іншим, зробило майбутніх спеціальних педагогів більш чутливими, доступними та зрозумілими у спілкуванні та відкритими до співпраці.

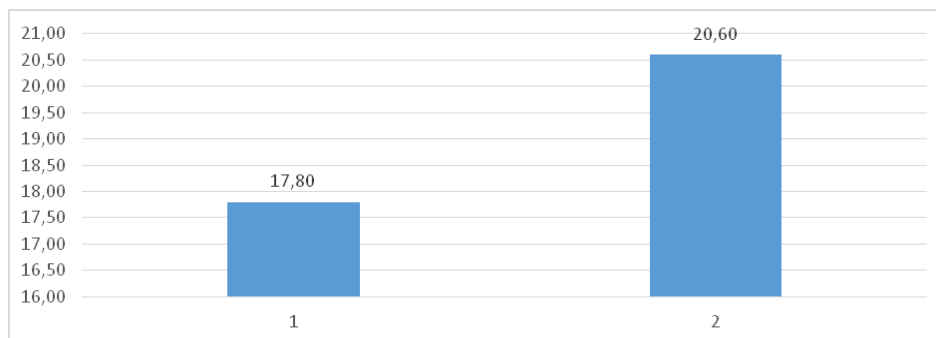

Рис.3.21. Відмінність показника загальної емпатійності в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в групі майбутніх олігофренопедагогів в результаті групової формуючої роботи підвищився показник цінностей людини, що самореалізується ($M_{1emp}=11,87$, $M_{2emp}=12,67$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.22, додаток Н.2). Значущість таких цінностей, як краса, добро, гармонія, творчість, гра зростає в процесі групової формуючої роботи, що свідчить про активний розвиток мотиваційної сфери в цій роботі, про актуалізацію можливості усвідомлювати власні потреби, обирати для себе найкраще, постійно збагачувати своє життя новими сенсами і можливостями, насичувати його цінними ресурсами. Чим більше таких ресурсів матиме людина в своєму арсеналі, тим кориснішою вона може бути для інших, тим кращим прикладом вона може бути для учнів та колег, тим краще вона зможе надихати інших на постійний розвиток та покращення якості життя.

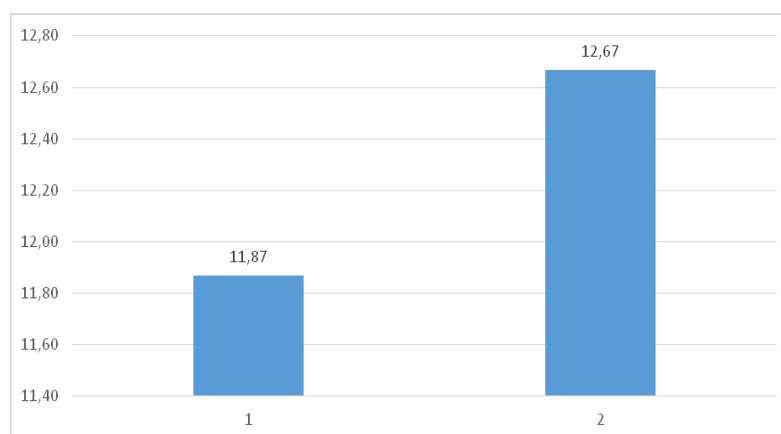

Рис.3.22. Відмінність показника цінностей людини, що самореалізується в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В групі майбутніх олігофренопедагогів підвищився показник самоповаги ($M_{1emp}=8,73$, $M_{2emp}=9,47$, $Z=2,37$, $p\leq 0,05$) (рис.3.23, додаток Н.2). Відкриття в собі нових ресурсів і можливостей, нові знання, вміння та навички, вдалий досвід комунікації та взаємодії в груповій роботі сприяє зростанню поваги до себе, впевненості у власних силах, ствердженню себе, сприяє підвищенню та стабілізації самооцінки у майбутніх олігофренопедагогів.

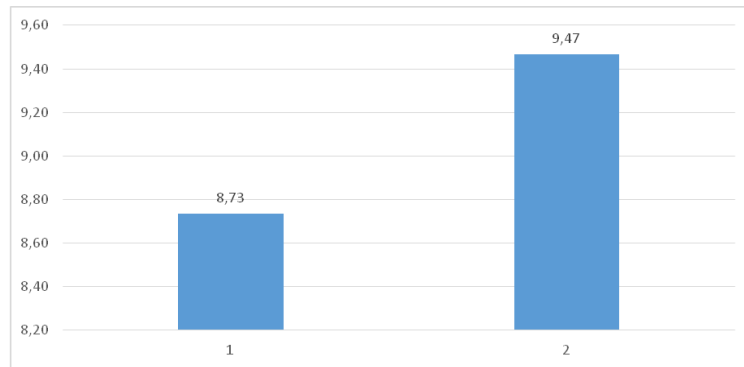

Рис.3.23. Відмінність показника самоповаги в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Також в результаті групової формувальної роботи в групі майбутніх олігофренопедагогів підвищився показник синергічності ($M1_{emp}=4,73$, $M2_{emp}=5,53$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.24, додаток Н.2). Великий обсяг нових знань, отриманих в груповій формуючій роботі сприяє розвитку здатності сприймати світ у його цілісності, толерантності до двозмістовності та невизначеності, не лякатися суперечностей, осмислювати та інтегрувати парадоксальні явища у житті, бути відкритим до різноманітних життєвих несподіванок та дисонансів, асимілювати неоднозначний життєвий досвід.

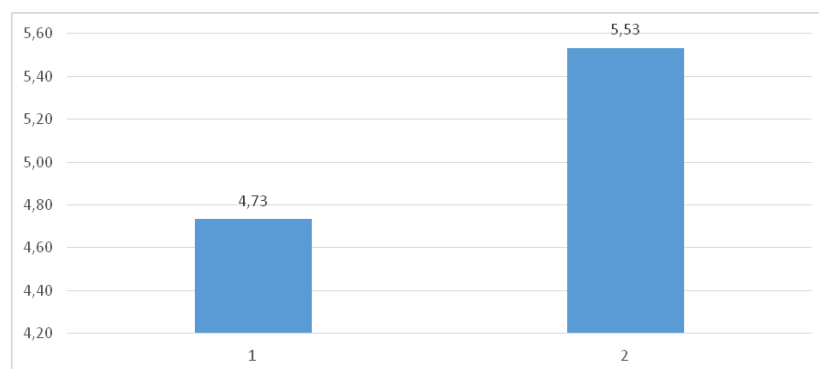

Рис.3.24. Відмінність показника синергічності в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В майбутніх олігофренопедагогів також зріс показник самоінтересу ($M1_{emp}=5,86$, $M2_{emp}=6,53$, $Z=2,2$, $p\leq 0,05$) (рис.3.25, додаток Н.2).

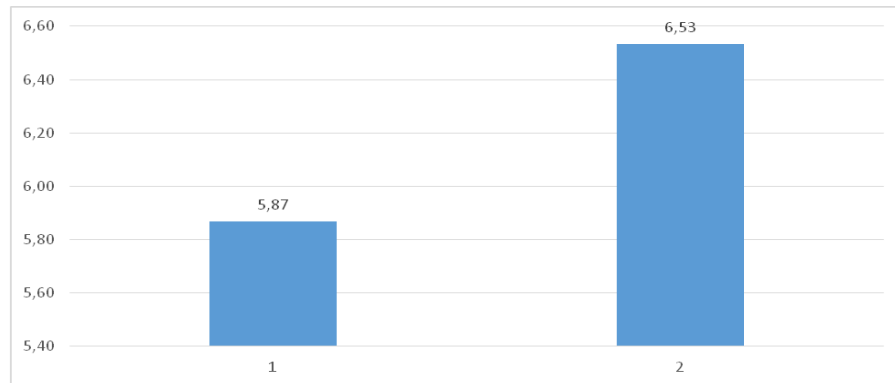

Рис.3.25. Відмінність показника самоінтересу в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Усвідомлення в процесі групової формуючої роботи своїх позитивних сторін, збільшення відомих людині про себе можливостей та ресурсів сприяє тому, що вона все більше зацікавлюється собою, оскільки нові ситуації постійно відкривають нові незвідані потенціали. Такий досвід самовідкриття є дуже надихаючим та мотивуючим щодо подальших змін, особистісного та професійного розвитку та саморозвитку.

Групова формувальна робота привела до підвищення показника самокерівництва ($M1_{emp}=3,67$, $M2_{emp}=4,27$, $Z=2,52$, $p\leq 0,05$) (рис.3.26, додаток Н.2). Отже, майбутні спеціальні педагоги в процесі групової роботи укріпили впевненість у власних можливостях керувати собою, своїми станами, долати негативні емоційні стани, створювати ресурсні стани, долати негативні установки та формувати необхідну систему переконань, ефективно діяти в різних умовах та обставинах, включаючи несприятливі, зберігати працездатність, бути стресостійкими, досягати кращих результатів виходячи з реальних можливостей.

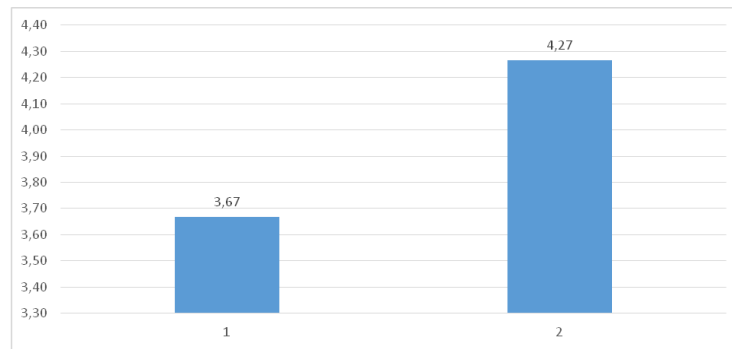

Рис.3.26. Відмінність показника самокерівництва в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Групова формувальна робота в групі майбутніх олігофренопедагогів привела до зменшення показника релятивістської налаштованості ($M_{1емп}=3,73$, $M_{2емп}=2,93$, $Z=2,36$, $p \leq 0,05$) (рис.3.27, додаток Н.2). Отже, майбутні спеціальні педагоги в процесі групової формуючої роботи сформували більш чіткі та визначені орієнтири для побудови зваженої та обґрунтованої педагогічної та виховної позиції, що сприятиме їх більш впевненій та послідовній поведінці, здатності до чіткого відстоювання власних поглядів в суперечливих ситуаціях, принциповості там, де це важливо і корисно. Це, в свою чергу сприятиме їх більшому авторитету серед учнів і колег.

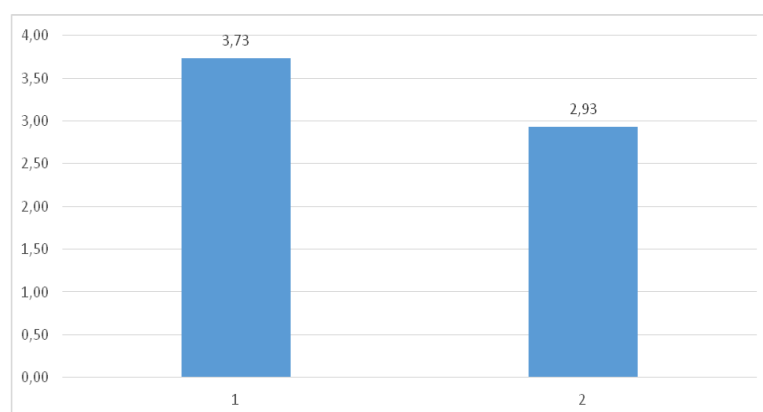

Рис.3. 27. Відмінність показника релятивістської налаштованості в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

В групі майбутніх олігофренопедагогів відбулося зменшення показника маніпулятивної налаштованості ($M_{1emp}=3,33$, $M_{2emp}=2,8$, $Z=2,02$, $p\leq 0,05$) (рис.3.28, додаток Н.2). Майбутні олігофренопедагоги в процесі групової роботи прийшли до усвідомлення необхідності бути більш зваженими та поміркованими в стосунках з іншими, більш щирими і відкритими, більш готовими до діалогу та врахування інтересів іншої сторони, більш далекоглядними і терплячими, що є надзвичайно важливим для формування стосунків довіри і безпеки.

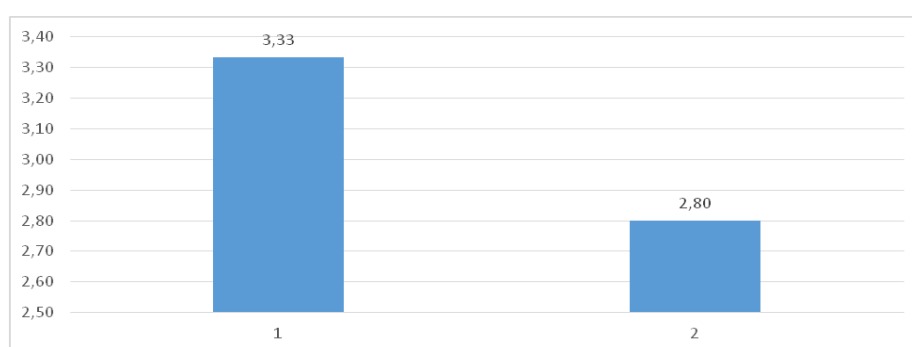

Рис.3.28. Відмінність показника маніпулятивної налаштованості в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Групова формувальна робота спричинила до зменшення показника нарцисичної налаштованості ($M_{1emp}=4,13$, $M_{2emp}=3,6$, $Z=2,02$, $p\leq 0,05$) (рис.3.29, додаток Н.2).

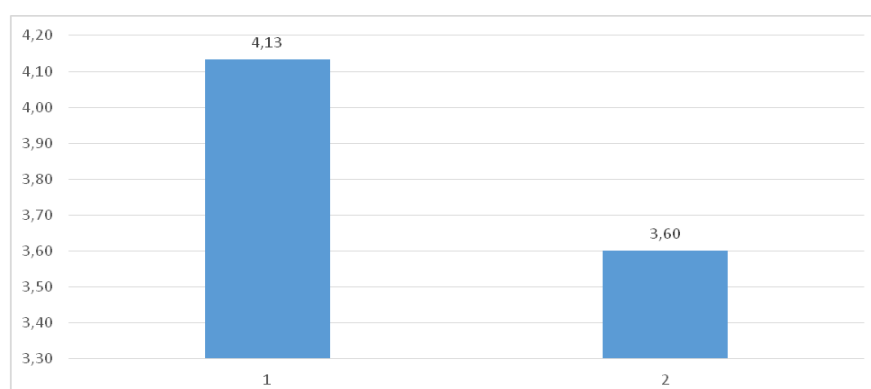

Рис.3.29. Відмінність показника нарцисичної налаштованості в групі майбутніх олігофренопедагогів (1 – до; 2 – після реалізації програми формування професійної свідомості)

Отже, результати повторних замірів на всіх етапах формувальної тренінгової роботи показали, що формування активної пізнавальної установки та рефлексивності (корекція схильності до самокритики) на першому етапі роботи з олігофренопедагогами достатньо посилила цей чинник професійної самосвідомості. На другому етапі відбулося посилення чинника емпатійності, сенситивності та синергічності. На третьому етапі відбувалася робота над змінами налаштованостей: готовності до інновацій, гуманістичного уявлення про природу людини, загалом конструктивно-реалістичної конфігурації системи налаштованостей, гуманістичним уявленням про природу людини. *Зона перспективного розвитку* – це формувальна робота з посилення складових чинника самоактуалізації, зокрема цілісного сприйняття свого життя, автономії, гнучкості, контактності, спонтанності, креативності. Загалом результати проведеної формувальної групової роботи (психотренінгу) з розвитку професійної самосвідомості в групі майбутніх олігофренопедагогів дають підстави рекомендувати запропоновану нами програму до застосування психологічними службами закладів вищої освіти.

3.4. Психолого-педагогічні рекомендації з формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів

Реалізація емпіричної програми розвитку майбутніх фахівців спеціальної освіти дозволила виокремити певні тенденції та особливості змін параметрів чинників, які визначають їхню професійну самосвідомість. Ці тенденції трансформації параметрів чинників можуть бути корисними для психолого-педагогічної практики навчання, виховання та організації роботи подібних розвивально-психологічних програм, орієнтованих на розвиток професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, студентів ЗВО.

Перша тенденція, яка була виявлена емпірично має стосунок до розвитку моральних атитюдів професійної самосвідомості, налаштованостей

індивідуальної самосвідомості на вартості життя. Авторською позицією, яка ґрунтується на аналізі позицій психолого-педагогічного дискурсу та дискурсу спеціальної освіти є переконання, що відповідними для розвитку професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога є емпатійна, альтруїстична, антиципаційна налаштованості та налаштованість на норму взаємності. Результати даного дослідження засвідчили, що показник *маніпулятивної налаштованості* є вищим у студентів третього курсу, що здобувають фах спеціального педагога порівняно із студентами четвертого курсу, а показник утилітаристської налаштованості є вищим у студентів першого курсу порівняно з четвертим курсом. Із зростанням курсу професійної підготовки майбутніх спеціальних педагогів знижується їхня налаштованість маніпулювати оточуючими та зростає орієнтація на прості, ефективні та взаємовигідні рішення, тобто питома вага маніпулятивістської та утилітаристської налаштованостей зменшується.

Відтак доречно надати такі *психолого-педагогічні рекомендації*, які можуть бути врахованими у процесі навчально-виховної роботи в ЗВО.

1. Акцент на подоланні «неконструктивно-утопійної» індивідуальної налаштованості на вартості життя. Щоб знизити маніпулятивістську налаштованість на перших двох курсах необхідно посилити етичні настанови змісту навчальних дисциплін спеціальної освіти. Компоненти змісту вирішення проблемних ситуацій, прийняття рішення, висновки мають бути етичними, прозорими, зрозумілими та простими. Натомість навчальні та розвивальні справи мають бути достатньо складними, здатними відображати непросту педагогічну ситуацію, глибину засвоєних знань та широкий спектр умінь та навичок. Це дозволить сформувати соціально-психологічні риси особистості педагога, цілісну професійну самосвідомість з «конструктивно-реалістичною» налаштованістю на вартості життя.

В роботі було показано, що зміна чинника «налаштованість індивідуальної свідомості на вартості життя» з неконструктивно-утопійного на конструктивно-реалістичний є пов'язаною із курсом навчання студентів,

майбутніх фахівців спеціальної освіти. Ми виходимо з того, що більш відповідною для розвитку самосвідомості спеціального педагога є «Конструктивно-реалістична» налаштованість (емпатійна, альтруїстична, антиципаційна та налаштованість на норму взаємності (т.з. «золоте правило») індивідуальної самосвідомості на вартості життя. Натомість найменш відповідною для розвитку самосвідомості спеціального педагога є «неконструктивно-утопійна» налаштованість індивідуальної самосвідомості на вартості життя. Вона містить релятивістську, маніпулятивістську, утилітаристську та нарцисичну налаштованості, які не можуть відповідати етиці педагогічної діяльності та взаємин з учнями (рис.3.30).

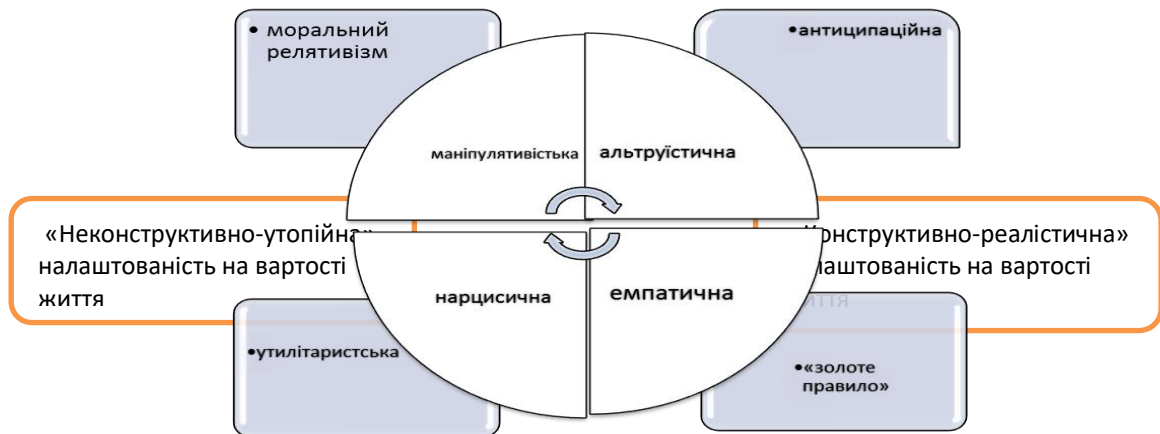

Рис 3.30. Особливості налаштованості індивідуальної самосвідомості на вартості життя у майбутніх фахівців спеціальної освіти

2.Акцент на кризовому періоді моральних атитюдів майбутніх спеціальних педагогів та його врахування у практиці навчально-виховної роботи.

Результати нашого дослідження показали, що показник маніпулятивістської налаштованості є вищим у студентів третього курсу порівняно із студентами четвертого курсу, а показник утилітаристської налаштованості є вищим у студентів першого курсу порівняно із четвертим курсом. Це засвідчило специфіку налаштованостей у відповідності до курсу (рис. 3.31).

Рис. 3.31. Специфіка налаштованості професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів на різних курсах навчання

«Неконструктивно-утопійна» налаштованість індивідуальної самосвідомості на вартості життя не була виявлена у майбутніх спеціальних педагогів у чистоті окреслених нами компонентів. Натомість спостерігалися змішані типи налаштованостей, які охарактеризуємо далі.

3. Акцент на інтроспективних методах у навчанні у підсиленні самостійності суджень, вироблення власної етичної позиції (критичне ставлення до етичних систем, які не відповідають світоглядним засадам професії педагога спеціальної освіти, зокрема інклюзивного навчання). Так, на першому курсі навчання спостерігається розшарованість майбутніх спеціальних педагогів за більш та менш вираженою конструктивно-реалістичною тенденцією у системі конфігурацій налаштованостей. Наприклад, специфіка окреслюється поєднанням антиципаційної, утилітаристської, етичної, альтруїстичної налаштованостей та налаштованості на норму взаємності, т.з. «золоте правило» соціальних взаємин. Ця обставина дозволяє рекомендувати посилити діалогічність та полілогічність методів навчання, а також посилювати в позанавчальний час (гуртки, наукові студентські секції) емпатичні навички та інтегрувати альтруїстичні, емпатичні налаштованості з вимогами професії

спеціального педагога. Більш виражена конструктивно-реалістична налаштованість вимагає більшої здатності та мотивації до аналізу та самоаналізу, рефлексії інтересу до себе та інших, здатності та бажання до співчуття, співпереживання та розуміння інших, розуміння важливості думки оточуючих та позитивного зворотного зв'язку від соціального середовища та оптимістичного погляду на природу людини, віри в ресурси, можливості та доброту людської природи, її творчий потенціал. Водночас, ця конструктивно-реалістична конфігурація налаштованості *на першому курсі* навчання є ще недостатньо інтегрованою з цінностями та вимогами професії. Відтак розглядається студентами скоріше через призму їхнього життєвого досвіду.

4. Акцент на практичних прикладах зв'язку системи гуманістичних принципів в реальній педагогічній діяльності (посилення етичного змісту дисциплін для поглиблення рівня загально-професійних компетентностей на 2 курсі навчання майбутніх спеціальних педагогів). На другому курсі навчання, у силу певних обставин (можливо навіть через зниження мотивації навчання, або наявності внутрішнього конфлікту, конфліктів у групі, тощо) у студентів спостерігалось (зокрема, в одній з підгруп) посилення питомої ваги поєднання нарцисичної, маніпулятивістської, релятивістської налаштованостей, й одночасно послаблення налаштованості на норму взаємності (т.з. золоте правило»). Така конфігурація системи налаштованостей може бути позначена як *поступально-кризова*, оскільки є доволі прикметною для ситуації особистого розвитку, поступу. Така тенденція супроводжується недостатністю налаштованості до аналізу та самоаналізу, рефлексії, співпереживання та співчуття іншим і не дає жодних переваг в структурі інших чинників професійної самосвідомості. Вже на другому курсі майбутні спеціальні педагоги можуть досить гостро відчувати, що нарцисичний особистісний дефіцит, неவிбагливість у засобах досягнення мети, відсутність соціального інтересу та несформованість системи етичних принципів досить гостро конфліктують з професійними цінностями педагогічної діяльності і ця суперечність вимагає

вирішення: роботи над собою та особистісної трансформації, або відхід від обраного фаху.

5.Акцент на соціальній сенситивності та антиципації взаємодії як вагомих компонентах чинника самоактуалізації (особистих орієнтацій) (запровадження практичних спецкурсів з поглиблення практичних навичок спеціального педагога, спеціально-професійних компетентностей на 3 курсі). Аналіз чинників професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів, студентів третього курсу демонструє, що антиципаційна налаштованість, постановка перед собою високої планки професійних вимог може супроводжуватись зменшенням міжособистісної чутливості та мотивації до служіння людям. Ця особливість може розглядатись як спосіб подолання кризи навчально-пізнавального, відтак професійного розвитку. Це трапляється, ймовірно, коли нарцисичний дефіцит компенсується знаннями, а на зміну розмитій системі цінностей та браку соціально-практичного інтересу приходить чітко окреслена схема ідеалізованого бачення бажаної соціальної реальності та себе у ній. Такі особи здатні та мотивовані до рефлексії, співпереживання, врахування думки оточуючих, вольового контролю за власними поведінковими реакціями, отже така конфігурація системи налаштованостей на даному етапі розвитку професійної самосвідомості є цілком прийнятною і може бути описана як *конструктивно-ідеалістична*. Інша особливість, яка відстежувалася у досліджуваних третього курсу – високі показники чинників релятивістської, маніпулятивістської, нарцисичної, емпатичної та альтруїстичної налаштованостей та нижчий показник антиципаційної налаштованості. Така конфігурація системи налаштованостей може бути описана як *суперечлива*. Тут зняти цю суперечливість можна за допомогою роботи із студентом з його позитивним самосприйняттям, самостваленням, самооцінкою тощо. Адже антиципація як мотив відносин причетності, дружби, прив'язаності, симпатії мусить бути посиленою як вагомий чинник професійної самосвідомості спеціального педагога.

6. Акцент на посиленні інтеграції антиципаційної та утилітаристської налаштованостей (у змісті спецкурсів на рівні спеціально-професійних компетентностей у студентів IV курсу). Аналіз вираженості чинників професійної самосвідомості студентів на IV курсі навчання за фахом спеціальної освіти показав, що в них відбувається інтеграція антиципаційної та утилітаристської налаштованостей, що взаємно збагачує та підсилює ці суперечливі тенденції та поєднання в цій структурі мотивованості на служіння людям та орієнтації на високі та чітко визначені етичні стандарти. Така конфігурація системи налаштованостей є *конструктивно-реалістичною* й супроводжується здатністю та бажанням до аналізу, самоаналізу, співчуття та співпереживання іншим, розуміння важливості думки оточуючих та позитивного зворотного зв'язку, деякою незадоволеністю собою, залежністю від середовища, обмеженістю контактів та власних поведінкових та емоційних реакцій.

7. Акцент на чинниках рівнів ціннісної зорієнтованості професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Результати дослідження показали, що чинник емпатії є вищим у студентів I та II курсів порівняно із студентами III курсу, показник готовності до особистісного розвитку – вищим у студентів I, II курсів порівняно з IV курсом, а показник самоінтересу – вищим у студентів II курсу порівняно з IV курсом. Процес навчання, професійного розвитку, здобуття професійних знань в рамках спеціальної педагогічної освіти не достатньо сприяє розвитку емпатії, інтересу до власної особистості, готовності та мотивації особистісно докладатись до власного професійного формування. Відповідно, на формування цих чинників треба звернути особливу увагу в процесі цілеспрямованого розвитку самосвідомості професіонала – спеціального педагога. Особливої уваги потребує чинник компетентності (орієнтації) в часі рівня сенсоутворення професійної самосвідомості. Показник орієнтації в часі є вищим у студентів IV курсу порівняно із студентами I курсу. Чинник компетентності (орієнтації) в часі дозволяє бачити своє життя цілісно, вибудувати власну Я-концепцію, окреслити горизонти професійного

становлення. Крім компетентності у часі важливо зробити акцент на інших складових чинника «особистих орієнтацій». Це глобальні характеристики самоактуалізації: цінності (ціннісна орієнтація, гнучкість поведінки), почуття (сенситивність, спонтанність), самоприйняття (самоповаги і самоприйняття), міжособистісну чутливість (прийняття агресії, контактність), загальну «концепцію людини» (уявлення про природу людини, синергію), ставлення до пізнання (пізнавальних потреб, креативність). Недостатність цієї орієнтації означатиме зростання залежності, конформності, несамостійності суб'єкта.

Організаційно-методичні аспекти реалізації практичних рекомендацій. Серед низки напрямків психологічної роботи (діагностичний, корекційно-розвивальний, організаційно-методичний, консультативний) майбутнього спеціального педагога, на нашу думку, є вагомим аналітичний напрямок. Якщо організаційно-методичний напрямок означає роботу над самоосвітою, методичним рівнем, то аналітичний напрямок найтісніше пов'язаний із саморефлексією та змінами професійної самосвідомості. Аналітичний напрямок (рис. 3.32) забезпечує рефлексію особистої позиції та професійної самосвідомості.

Рис. 3.32. Аналітичний напрям роботи у структурі напрямків психологічної роботи спеціального педагога

Отже, в системі професійної підготовки кадрів ЗВО є важливим посилення аналітичного напрямку навчально-виховної роботи з майбутнім фахівцем спеціальної освіти, зокрема посилення якості реалізації загальних компетенцій студентів. Помітною є більша увага (навчальні дисципліни, спецкурси, розподіл годин) до розвитку компетенцій діагностичного, корекційно-розвиваючого, консультативного напрямків. На наше переконання аналітичний напрямок навчально-виховної роботи з майбутнім спеціальним педагогом більш успішно проводитиме той фахівець, який здатний до рефлексії власних думок, слів, поведінки та вчинків, дій тощо, тобто розвиває власну професійну самосвідомість. Тому перспективним є внесення змін у систему перепідготовки викладацьких кадрів, акцент на аналітичному напрямку навчально-виховної роботи у виші (нові підходи у розвитку загальних компетенцій майбутніх спеціальних педагогів, з одного боку, та розробка інтегральної корекційно-діагностичної схеми роботи з студентами, майбутніми спеціальними педагогами, як вагомого зовнішнього організаційно-психологічного чинника формування професійної самосвідомості. У цьому плані запропонована у роботі програма розвивально-психологічної роботи пройшла апробацію та пропонується для реалізації на практиці.

Висновки 3 розділу

Метою практичної програми формування професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів стало посилення конструктивно-реалістичної конфігурації налаштованостей професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів як визначальних чинників для вищих рівнів ціннісної зорієнтованості та сенсоутворення, а також робота із формування їхніх складових. В основу створеного курсу групових розвиваючих занять покладено подієвий підхід. Група методів роботи з тими подіями, які відбуваються на тренінгу включала метод концентрації присутності, метод групової дискусії та метод побудови диспозицій. Застосована група методів тренінгу, спрямованих на конструювання подій (метод символічного самовиразу, групового вирішення проблем, операціоналізації тощо).

Для реалізації психологічної програми було за допомогою результатів кластерного аналізу обрано для участі студентів, які мають кризову (2 курс, вищі показники релятивістської, маніпулятивної налаштованості, нарцисичної налаштованості та нижчий показник налаштованості на золоте правило етики) та суперечливу конфігурації систем налаштованостей (3 курс, вищі показники релятивістської, маніпулятивної, нарцисичної, емпатичної та альтруїстичної налаштованості та нижчий показник антиципаційної налаштованості).

Реалізація емпіричної моделі програми формування професійної самосвідомості у майбутніх логопедів відбувалася поетапно. На першому етапі роботи був зроблений акцент на формування активної пізнавальної установки та рефлексивності, корекцію схильності до самокритики. На другому етапі підвищувалися параметри емпатійності, сенситивності та синергічності. На третьому етапі відбувалася робота над змінами суперечливих налаштованостей та формування конструктивно-реалістичної конфігурації налаштованостей, підвищенням готовності до інновацій, гуманістичного уявлення про природу людини. *Зона перспективного розвитку логопедів* – це робота над підвищенням психологічного чинника особистих орієнтацій (самоактуалізація): орієнтації у часі, автономії, гнучкості, контактності, спонтанності, креативності.

Реалізація емпіричної моделі психологічної програми з формування професійної самосвідомості у майбутніх олігофренопедагогів відбувалася теж поетапно. На першому етапі роботи був зроблений акцент на розвиток активної пізнавальної установки, рефлексивності, підвищення готовності та мотивації до особистісних змін. Відбувалася корекція самооцінки у бік більшої реалістичності. На другому етапі посилювались чинники інтересу до себе, інтересу до інших та емпатійності. Нарешті, на третьому етапі здійснювалася робота над переосмисленням власних моральних атиюдів. Це дозволило перейти від кризових та суперечливих типів моральних атиюдів та сформуванню конструктивно-реалістичні. У зоні перспективного розвитку залишилася робота над чинниками рівня ціннісної зорієнтованості, зокрема орієнтації на компетентності в часі, яка засвідчує здатність суб'єкта бачити своє життя цілісно. Крім цього важливо посилення таких психологічних чинників професійної самосвідомості у майбутніх олігофренопедагогів як толерантність, контактність, гуманістичні уявлення про природу людини.

Зміст розділу відображений в авторських публікаціях [23], [107], [110].

ВИСНОВКИ

1. Підготовка майбутніх спеціальних педагогів вимагає змін та ґрунтовної роботи з психологічними компонентами професійної самосвідомості. На сучасному етапі науки для побудови теоретичних схем, нових підходів з формування самосвідомості та загальних компетенцій майбутнього спеціального педагога є важливим розуміння професійної самосвідомості як динамічного феномену, що розвивається. Сучасні підходи аналітичних філософів та когнітивістів, напрацювання, що ґрунтуються на міждисциплінарному підході дозволили побудувати авторську теоретичну модель професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. У роботі запропонована *порівнева ієрархічна модель професійної самосвідомості* майбутнього спеціального педагога. Базовий рівень професійної самосвідомості містить низку моральних атитюдів, або налаштованостей «індивідуальної самосвідомості на моральні вартості життя» (емпатійну, альтруїстичну, антиципаційну, релятивістську, маніпулятивістську, нарцисичну, утилітаристську, налаштованість на норму взаємності), другий її рівень становить «ціннісна зорієнтованість» (рефлексивність, самоствалення, емпатійність), третім рівнем є «сенсоутворення» (персональні орієнтації або т.з. самоактуалізація, самоефективність та інноваційність). Кожний із рівнів теоретичної моделі має набори (диференціації) компонентів, що його вибудовують.

2. Обґрунтовано вихідну емпіричну модель та досліджено показники компонентів на трьох рівнях професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. Виявлено відмінності компонентів першого рівня – моральних атитюдів професійної самосвідомості – у майбутніх фахівців спеціальної освіти в залежності від спеціалізації (олігофренопедагогіка, логопедія, ортопедагогіка). Виявлено статистично значимі відмінності у показниках пізнавальних потреб, креативності та саморозуміння. Динаміка змін моральних атитюдів майбутніх спеціальних педагогів за курсом навчання

показала проміжні, змішані типи налаштованостей. На першому курсі помітною є конструктивно-реалістична, на другому – кризова, на третьому – суперечлива, на четвертому – конструктивно-реалістична. Саморефлексивність в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів прямо пов'язана з самоінтересом, важливістю позитивного зворотного зв'язку з оточенням, в групі майбутніх олігофренопедагогів – з самоповагою та самокерівництвом, а в групах майбутніх логопедів та ортопедагогів – із схильністю до самокритики та самозвинуваченням. Відтак на другому рівні ціннісної зорієнтованості професійна самосвідомість майбутніх спеціальних педагогів є розвинутою середньо, якщо йдеться про позитивне самоствавлення і слабо, якщо говорити про рефлексивність та емпатійність як інструментальні цінності в педагогічній діяльності педагога. Самоефективність прямо пов'язана з готовністю до особистісного розвитку та інновацій в групі логопедів, готовністю до інновацій в групі олігофренопедагогів, а також прямо пов'язана з готовністю до інновацій та обернено – з готовністю до особистісного розвитку в групі ортопедагогів. Емпатійність у всіх трьох групах пов'язана з готовністю до особистісних змін та трансформацій, в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів пов'язана з пізнавальними потребами, а в групі логопедів – з готовністю до засвоєння нових знань та підходів у професійній діяльності, освоєння нових вмінь та навичок, а також з цінностями людини, що самореалізується, такими як краса, істина, творчість.

Результати факторного аналізу показали, що в групі майбутніх олігофренопедагогів в структурі четвертого фактору поєднуються показники емпатійності та пізнавальних потреб. Самоефективність не пов'язана з гуманістичним уявленням про природу людини. Готовність до інновацій прямо пов'язана у трьох групах досліджуваних з глобальним самоствавленням, самоповагою, самовпевненістю, самоприйняттям; в групах майбутніх логопедів та олігофренопедагогів – з аутосимпатією та важливістю позитивного зворотного зв'язку з людьми та самоінтересом, в групі майбутніх

олігофренопедагогів – з самокерівництвом та обернено – з самозвинуваченням, а в групі майбутніх логопедів – також із саморозумінням.

У майбутніх логопедів в структурі факторів з позитивним внеском фігурують маніпулятивна, утилітаристська та альтруїстська налаштованість, в групі олігофренопедагогів – налаштованість на золоте правило та утилітаристська налаштованість, в групі ортопедагогів – налаштованість на золоте правило, утилітаристська, релятивістська, емпатична та альтруїстська налаштованість. В майбутніх логопедів в структурі факторів з від'ємним внеском фігурує антиципаційна налаштованість, в майбутніх олігофренопедагогів – нарцисична та альтруїстська налаштованість, а в групі майбутніх ортопедагогів – маніпулятивна та нарцисична налаштованість. Налаштованості є тісно пов'язаними з показниками інших рівнів професійної самосвідомості, такими як емпатія, самоефективність, орієнтація в часі, пізнавальні потреби та синергічність.

3. Результати регресійного аналізу підтверджують релевантність емпіричної моделі дослідження, яка поділяє професійну самосвідомість майбутніх спеціальних педагогів (олігофренопедагогів, логопедів, ортопедагогів) на три рівні (моральних атитюдів – I рівень професійної самосвідомості спеціальних педагогів, ціннісної зорієнтованості – II рівень професійної самосвідомості спеціальних педагогів, сенсоутворення – III рівень професійної самосвідомості). Результати регресійного аналізу констатують, що I рівень професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів є базовим та детермінуючим для II та III рівнів, а також розмежовує типи налаштованостей (складові професійної самосвідомості I рівня) на конфігурації конструктивно-реалістичної (компоненти якої виступають, як детермінуючі з позитивними внесками (підсилюючі) та неконструктивної (компоненти, якої виступають як детермінуючі з негативними внесками (послаблюючі) для інших параметрів дослідження (складових професійної самосвідомості II та III рівнів).

4. Обґрунтована та реалізована психологічна програма посилення психологічних чинників з формування професійної самосвідомості майбутніх

спеціальних педагогів. Метою програми розвитку професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів був розвиток Я-образу студента, ставлення до себе у контексті професійного розвитку, стосунків із суб'єктами професійної діяльності, взаємодії. В основу створеного курсу групових тренінгових формуючих занять покладено подієвий підхід, низку принципів та методів тренінгу, спрямованих на конструювання подій (метод символічного самовиразу, групового вирішення проблем, операціоналізації) тощо. Результати повторних замірів на останньому етапі формувальної роботи показали зміни параметрів чинників професійної самосвідомості майбутніх *логопедів* (зростання рефлексивності, емпатійності, готовності до інновацій, збільшення можливостей самореалізації, покращення самоствавлення, а також зменшення релятивістської, маніпулятивної та нарцисичної налаштованостей) та майбутніх *олігофренопедагогів* (зростання самоефективності, емпатійності, збільшення можливостей самореалізації, покращення самоствавлення, а також зменшення релятивістської, маніпулятивної та нарцисичної налаштованостей). Показники контрольної групи *ортопедагогів* залишилися без змін. Результати свідчать про ефективність проведеної формувальної роботи з посилення психологічних чинників професійної самосвідомості спеціальних педагогів, що дає підстави рекомендувати запропоновані програми до застосування психологічними службами ЗВО (посилення психологічних блоків, спрямованих на розвиток рефлексивності, готовності та мотивації до особистісних змін, розвитку реалістично-конструктивної конфігурації системи налаштованостей).

5. Досвід теоретико-емпіричної та психологічно-формувальної роботи дозволив укласти психолого-педагогічні та організаційно-методичні рекомендації з удосконалення психолого-педагогічної роботи над зростанням професійної самосвідомості студентів ЗВО, майбутніх спеціальних педагогів. Рекомендації ґрунтуються на необхідності інтенсифікації комплексної психолого-педагогічної роботи з формування альтруїстичної, емпатійної, антиципаційної налаштованостей, які виступають у структурі професійної самосвідомості майбутнього спеціального педагога *базовими чинниками*, а

також орієнтації на педагогічні цінності та інноваційність. Першим кроком у посиленні чинників є акцент на подоланні «неконструктивної» індивідуальної налаштованості на вартості життя. Щоб знизити її складову, а саме маніпулятивістську налаштованість на перших двох курсах необхідно посилити етичні настанови змісту навчальних дисциплін спеціальної освіти. Не менш важливим є акцент на соціальній сенситивності та антиципації взаємодії як вагомих компонентах чинника самоактуалізації (особистих орієнтацій) (запровадження практичних спецкурсів з поглиблення практичних навичок спеціального педагога, спеціально-професійних компетентностей на 3 курсі). Сьогодні помітною є більша увага (навчальні дисципліни, спецкурси, розподіл годин) до розвитку компетенцій діагностичного, корекційно-розвивального, консультативного напрямків. Натомість, вагомим кроком в системі професійної підготовки кадрів ЗВО є важливим посилення аналітичного напрямку навчально-виховної роботи з майбутнім фахівцем спеціальної освіти, зокрема посилення якості реалізації загальних компетенцій студентів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні індивідуально-психологічних та мотиваційних чинників у формуванні професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналитическая философия: Становление и развитие (антология) / Пер. с англ., нем. отв. ред. А.Ф. Грязнов. М. : Дом интеллектуальной книги, Прогресс-Традиция, 1998. 528 с.
2. Барсукова А.Д. Особенности формирования профессионального самосознания студенчества: моног. М. : Издательство АСВ, 2009. 168 с.
3. Басалюк Н.М. Возможности спеціальної школи у підвищенні фахової компетентності вчителя-дефектолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2011. Вип. 17. С. 15–18.
4. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: пер. с англ. М.: Прогресс, 1986. 324 с.
5. Бондар В.І. Інклюзивне навчання та підготовка педагогічних кадрів для його реалізації. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наукових праць. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова. 2010. № 15. С. 39–43.
6. Бандура А. Теория социального научения. СПб.: Евразия, 2000. 320 с.
7. Бахмат Л.В. Взаємозв'язок самооцінки та формування професійної педагогічної самосвідомості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2014. Вип. 37 (90). С. 83–87.
8. Бек Д., Кован К. Спиральная динамика. Управляя ценностями, лидерством и изменениями в XXI веке. М. : Издательство: «Открытый мир», «BestBusinessBooks», 2010. 663 с.
9. Борисова С.В. Щодо визначення понять «свідомість» та «самосвідомість» у контексті професійної діяльності вчителя. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Сер. : Пед. науки. Ч. II. 2010. № 6 (193). С. 17–23.

- 10.Бородій Д.І. Професійна ідентичність як один із структурних компонентів кар'єрної компетентності майбутнього фахівця. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2015 . Вип. 135. С. 63–67.
- 11.Братусь Б.С. К проблеме нравственного сознания в культуре уходящего века. *Вопросы психологии*. 1993 №1. С. 6–13.
- 12.Васьківська С.В. Психологічні особливості формування професійного самопізнання майбутнього вчителя : автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. К., 1987. 22 с.
- 13.Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: уч. пособи. – М. : Изд-во "Ось - 89", 2000. 224 с.
- 14.Выготский Л.С. Психология развития человека. М. : Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. 1136 с.
- 15.Воронова О.Ю. Емоційно-психологічний компонент професійного становлення майбутніх працівників дитячих навчальних закладів. *Психологія: реальність і перспективи*: зб. наук. праць РДГУ. 2013. Випуск 2. С. 204–208.
- 16.Воронова О.Ю. Рефлексія педагога-вихователя: принципи та особливості дослідження. *Проблеми сучасної психології*: Зб. наук праць КПНУ імені Івана Огієнка. Випуск 12. 2011. С. 168–179.
- 17.Вошинин А.В. Роль самоотношения в формировании рефлексивной позиции тренера. *Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта*. 2012. №11 (93). С. 12–18.
- 18.Галецька І.І. Клініко-психологічне дослідження : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.
- 19.Галузяк В.М., Добровольська К.В. Розвиток професійної самосвідомості студентів вищих навчальних закладів: моногр. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 256 с.

20. Гапон Н.П. Психологія взаємин викладача зі студентами у світлі ціннісних засад європейської освіти. *Гуманітарний Вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : зб. наук. праць. Серія: Психологія. 2016. Вип. 38. С. 30–38.
21. Гапон Н.П. Соціальна психологія: навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 366 с.
22. Гапон Н.П. Викладач очима студента: аспекти творчості та діалогу. *Wspólnotowość a solidarność – główne problemy filozoficzne i społeczne: porażki; pod red. A.Góralskiego i Jana Laszczyka*. Warszawa : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej. 2016. С. 43–47.
23. Гапон Н.П., Нежелченко О.І. Ціннісні засади здобуття студентами знань в перспективі українських досліджень. *Суспільні науки XXI ст.: перспективні та пріоритетні напрями досліджень* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19-20 липня 2013 р., Дніпропетровськ). Дніпропетровськ: НО «Відкрите суспільство», 2013. С. 45–49.
24. Гарнцев М.А. Проблема самосознания в западноевропейской философии (от Аристотеля до Декарта). М. : МГУ, 1987. 216 с.
25. Гозман Л.Я., Кроз М.В., Латинская М.В.. Самоактуализационный тест. М. : Российке педагогическое общество, 1995. 43 с.
26. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 310 с.
27. Дарли Д.М., Бэтсон Д.К. „Из Иерусалима в Иерихон”: исследование ситуационных и диспозиционных переменных, влияющих на оказание помощи / Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. СПб. : Питер Ком, 2000. С. 456–469.
28. Дем'яненко Б.Т., Качур Л.Ю. До питання про професійну підготовку майбутніх психологів. *Логопедія* : Науково-методичний журнал. 2016. N 8. С. 24–28.

29. Дем'яненко Б.Т., Качур Л.Ю. Психологічні проблеми майбутніх психологів (спеціальних, медичних) та сучасні засоби їх подолання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2017. Вип. 33. С. 128–134.
30. Демянюк О.Б., Косарева О.І. Модальності світосприйняття як складова індивідуальної свідомості молоді. *Психологія: реальність і перспективи*: Зб. наук. праць РДГУ. Випуск 8. 2017. С. 75–79.
31. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. К. : «МП Леся», 2011 528 с.
32. Джеймс У. Беседи с учителями о психологи. М. : «Совершенство», 1998. 160 с.
33. Дзюба Т.М. Деструктивні ознаки професійного самоствавлення та їх вплив на професійне здоров'я вчителя. *Психологія особистості*. 2015. № 1 (6). С. 172–183.
34. Дильтей В. Категорії життя. *Вопросы философии*. 1993. № 10. С. 129–143.
35. Дічек Н. П. Прояви диференційованого підходу до організації дитинства в Україні у 20-ті рр. ХХ ст. *Педагогіка і психологія*. 2012. №3. С. 38–46.
36. Донченко І.А. Педагогічна підтримка в системі засобів розвитку професійної самосвідомості майбутніх викладачів ВНЗ у процесі магістерської підготовки. *Теорія і практика сучасної психології*. 2011. Вип. 3. С. 110–113.
37. Донченко І.А. Етапи розвитку професійної самосвідомості фахівця. *Збірник наукових праць: Психологія*. Том 2. Випуск 9. С. 85–89.
38. Евтихов О.В. Практика психологического тренинга. СПб. : Речь, 2007. 224 с.
39. Эנסком Э. Современная философия морали: пер. с англ. А. Черняка. *Логос*. 2008. № 1 (64). С. 70–91.

40. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис: пер. с англ.; общ. ред. и предисл. А.В. Толстых. М. : Прогресс, 1996. 321 с.
41. Жуков Ю.М. Коммуникативный тренинг. М. : Гардарики, 2004. 241 с.
42. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
43. Зайцева Т.В. Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СПб. : Речь; М.: Смысл, 2002. 222 с.
44. Інноваційний розвиток різноманітності навчального середовища учнів : збірник статей / [упор. Г.О.Сиротенко]. Полтава : ПОІППО, 2011. 80 с
45. Ісакова О.І. Аксиологія здоров'я молоді у сучасній філософській антропології. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія; за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко, 2017. 488 с.
46. Карпинский К.В., Кольшко А.М. Профессиональное самоотношение личности и методика его психологической диагностики : монографія. Гродно : ГрГУ, 2010. 140 с.
47. Карпов А.В. Психология рефлексивных механизмов деятельности. М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. 424 с.
48. Колісник О.В. Філософія свідомості Д. Деннета: проблема розуміння самості. *Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. Серія Філософія. Політологія.* 2012. № 106. С. 10–13.
49. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи: моногр. К. : Педагогічна думка, 2007. 458 с.
50. Колядин А. П. Подходы к изучению «Я-концепции» в психологической науке. *Сборник трудов Северо-кавказского государственного технического университета.* Серия «Гуманитарные науки». 2005. № 1 (13). С.45-52.

- 51.Кон И.С. Психология самосознания. *Психология самосознания* : хрестоматия / под ред.Д.Я. Райгородского. Самара : БАХРАМ, 2007. С. 97–126.
- 52.Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. К. : ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. 200 с.
- 53.Крымский С.Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации. *Вопросы философии*. 1992. № 12. С. 21–28.
- 54.Кузніченко О.В. До питання визначення критеріїв сформованості професійної самосвідомості майбутніх викладачів-музикантів. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Серія: Пед. науки. Ч. II : 2010. № 6 (193). С. 47–51.
- 55.Левус Н.І., Волошок О.В. Самоставлення у студентів з різною навчальною мотивацією. *Психологія: реальність і перспективи*. 2015. Вип. 4. С. 146–151.
- 56.Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. М. : Смысл, 1999. 487 с.
- 57.Лесли Р. Упражнения: схемы и стратегии. СПб. : Питер, 2003. 256 с.
- 58.Лисовский В.Т. Духовный мир и ценностные ориентации молодежи. М. : Проспект, 2002. 220 с.
- 59.Майерс Д. Социальная психология. СПб. : Питер, 1998. 684 с.
- 60.Макаренко І.Є. Проблема феномену «самоефективність» у психолого-педагогічній теорії та практиці. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Сер. : Педагогічні науки. 2015. Вип. 28. С. 157–164.
- 61.Максименко С.Д. Основи генетичної психології: навч. посіб. К. : НПЦ Перспектива, 1998. 220 с.
- 62.Мак-Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии. СПб. : Речь, 2001. 560 с.
- 63.Мамардашвили М. Необходимость себя : лекции. Статьи. Философские заметки / под общ. ред. Ю. П. Сенокосова. М. : Лабиринт, 1996. 432 с.

64. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений. М. : Издат. центр «Академия», 2004. 256 с.
65. Марасанов Г.И. Социально-психологический тренинг. М. : Когито-Центр, 2001. 251 с.
66. Маркова А.К. Психология профессионализма. М. : Знание, 1996. 309 с.
67. Маркузе Г. Одномерный человек. СПб. : Невский проспект, 2013. 205 с.
68. Мартинчук О.В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Сер. 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2015. № 29. С. 130–136.
69. Мащенко Н.І. Соціально-психологічні чинники становлення професійної самосвідомості студентів технічних університетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна психологія». Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К., 2005. 18 с.
70. Мейер В., Чессер Э. Методы поведенческой терапии. СПб. : Речь, 2001. 256 с.
71. Метельська К.Й. Професійної самосвідомості майбутніх педагогів як складової їхнього професійного самовизначення. *Психологія та особистість*. 2015. № 2 (8). Ч.2. С. 280–291.
72. Мешко Г.М. Професійне здоров'я педагога як необхідна умова його творчого кар'єрного зростання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. – Вип. 9(19) / відп. ред. Н. В. Гузій. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С. 195–199
73. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. М.: Флинта, 1998. 201 с.

- 74.Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: Монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
- 75.Михайличенко В.Є., Канівець М.В. Самосвідомість як основа саморозвитку особистості студента. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2011. Вип. 15 (68). С. 339–346.
- 76.Михальська С.А., Славіна Н.С. Особливості становлення професійної самосвідомості в юнацькому віці. *Проблеми сучасної психології*. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2013. Випуск 22. С. 347–356.
- 77.Михальчевська Л.Г., Домбровська Н.С. Роль учителя-дефектолога в інклюзивній школі. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3 (47). С. 53–56.
- 78.Москаленко П.Г., Гадецький М.В. Основи теорії навчання: Навч. посібник для студентів пед. вузів, учителів і керівників шкіл. Харків: ХДПІ, 1992. 144 с.
- 79.Назарова Н.М. Коррекция дефектологии: пятнадцать лет спустя. *Коррекционная педагогика. Научно-методический журнал*. 2007. № 5. С. 11–18.
- 80.Наконечна М.М. Допомога іншому: психологічні аспекти: монограф. К. : Видавничий дім “Слово”, 2012. 184 с.
- 81.Насиновская, Е. Е. Альтруистический императив. *Современная психология мотивации*; под ред. Д. А. Леонтьева. М. : Смысл, 2002. С. 152–172.
- 82.Науменко Н.В. Підготовка майбутнього вчителя до формування духовного здоров'я молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2016. 20 с.
- 83.Нежельченко О.І. Просоціальна складова професійної самосвідомості студентів, майбутніх корекційних педагогів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ*

- «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 3 до Вип. 36, Том II (18): Тематичний випуск «Міжнародні Челпановські психолого-педагогічні читання». К.: Гнозис, 2016. С. 359–366.
84. Нежелченко О.І. Психологічні особливості розвитку професійної самосвідомості студентів, майбутніх корекційних педагогів. *Науковий Вісник Херсонського державного університету*. Серія Психологічні науки. Вип. 2. Том 1. 2016. С. 96–101.
85. Нежелченко О.І. Особливості професійної самосвідомості студентів-дефектологів. *International scientific-practical conference of pedagogues and psychologists «Scientific genesis»: Materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress (Geneva, the 8th of August, 2014)*. Geneva: Publishing Center of the European Association of Pedagogues and Psychologists “Science”. 2014. V. 2. P. 226–233.
86. Нежелченко О.І. Особливості професійної самосвідомості студентів-майбутніх корекційних педагогів. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. № 4. 2015. С. 97–100.
87. Носко Л.А. Рефлексія як особлива психічна реальність. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 7. Вип. 38. С. 351–360.
88. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. – Київ : 2018. 252 с.
89. Островська К.О. Особливості ставлення вчителя загальноосвітньої школи до інклюзивної освіти. *Соціальна дистанція у спеціальній педагогіці*. Люблін: КУЛ, 2012. Вип. 2. С. 31–37.
90. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии. Активное обучение. М. : Издательский центр «Академия», 2009. 192 с
91. Пащенко С.Ю., Мацкевич Ю.Р. Розвиток професійної самосвідомості молодого викладача вищого навчального закладу. *Педагогіка*. 2013. №5. С. 156–165.

- 92.Петренко В.Ф. Психосемантика сознания. М.: МГУ, 1998. 208 с.
- 93.Пляка Л.В. Психологічні детермінанти розвитку професійної самосвідомості в майбутніх провізорів. *Проблеми сучасної психології*. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. 2011. Випуск 11. С. 652–661.
- 94.Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи. К. : ТОВ Філ-студія, 2006. 320 с.
- 95.Психологічний довідник учителя / упоряд.: В. Андрієвська; за заг. ред. С. Максименка. К. : Главник, 2005. Кн. 2. 112 с.
- 96.Психологія: навч.посібник / За наук. ред. О. В. Винославської. Київ: ІНКООС, 2005. 234 с.
- 97.Психология. Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. М. : Политиздат, 1990. 494 с.
- 98.Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. Самара: Издательский Дом «БАХАРАХ-М», 2008. 672 с.
- 99.Ревонсуо А. Психология сознания; пер А. Стативка, З. С. Замчук. – Санкт-Петербург: Питер, 2013. 336 с.
100. Римар Л.В. Формування професійної самосвідомості майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін:автореф. дис. ... канд.пед.н.: спеціальн. 13.00.01. Київ, 1999. 21 с.
101. Риццолатти Дж., Синигалья К. Зеркала в мозге. О механизмах совместного действия и сопереживания: пер.с итал. О. Куликовой, М. Фаликман. М. : Языки славянских культур, 2012. 222 с.
102. Роджерс, К. Эмпатия. *Психология мотивации и эмоций*; под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман. – М. : ЧеРо, 2002. С. 428–430.
103. Самойлова А.Г. Особливості формування професійної свідомості майбутніх психологів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К., 2004. 18 с.

104. Саморегуляція і прогнозування соціального поведіння особистості: Диспозиційна концепція. 2-е вид. М. : ЦСПиМ, 2013. 376 с.
105. Сарджвеладзе Н.И. Личность и ее взаимодействие с социальной средой. Тбилиси: Мецниереба, 1989. 204 с.
106. Свідерська Г. Турботливість і надання допомоги як вияв чуйного ставлення. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія: Психологія. 2014. Випуск 33. С. 164–175.
107. Сидорович О.І., Гапон Н.П. Концептуальні параметри побудови психологічної програми розвитку професійної самосвідомості майбутніх педагогів. *Study of modern problems of civilization: abstracts of V International scientific-practical conference*. October 2020, Oslo, Norway. 2020. P. 401–405.
108. Сидорович О.І. Модель професійної самосвідомості майбутнього дефектолога. *Психологія: реальність і перспективи*: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 9. Рівне : РДГУ, 2017. С. 117– 124.
109. Сидорович О.І., Гапон Н.П. Особливості вияву компонентів ціннісної зорієнтованості у структурі професійної самосвідомості майбутніх спеціальних педагогів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2020. № 39.
110. Сидорович О.І. Особливості професійної самосвідомості майбутніх дефектологів на рівні індивідуальної налаштованості на вартості. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : збірник наукових праць: вип. 10. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-006», 2017. С. 295–307.
111. Столин В.В. Психодіагностика самосвідомості. Обща психодіагностика. М.: МГУ, 1987. 290 с.
112. *Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології*: Збірник наукових праць: Вип. 7. К.: Педагогічна думка, 2012. 120 с.

113. *Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології: Збірник наукових праць: Вип.8. Тематичний випуск «Концепція дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю».* Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 138 с.
114. Терешкин А.Ф. Моральные установки, моральная атрибуция и политическая активность молодежи. *Психология в школе: практический психолог профессия нового века.* СПб. ТРК, 2001. С. 87–95.
115. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості : навч. посіб. 2-е вид. К. : Каравела, 2013. 372 с.
116. Туріщева Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект. Х.: Вид. група «Основа», 2006. 144 с.
117. Філософський енциклопедичний словник: довідкове видання / за ред. В. І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. С. 564.
118. Фомічова Л.І. Проблеми психології вищої школи. *Психологія та педагогіка: спеціальні : у 2-х кн. : зб. наук. пр. / за ред. Л. І. Фомічова.* – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. Кн. 1. С. 51–55.
119. Фромм Э. Душа человека, её способность к добру и злу; пер. В.А. Закса. М: Аст, Астрель, 2010. 256 с.
120. Хрящева Ю. Психогимнастика в тренинге. СПб. : Речь, 2000 256 с.
121. Чалмерс Д. Сознający ум: В поисках фундаментальной теории: пер. с англ. В.В. Васильева. М. : УРСС: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. 512 с.
122. Чеботарьова О.В. Корекційно-реабілітаційний супровід молодших школярів із порушеннями опорно-рухового апарату. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання.* 2013. №3. 16–21.
123. Чепелева Н. В. Розуміння та інтерпретація особистого досвіду у контексті психологічної герменевтики *Наукові записки Національного університету Острозька академія.* Серія: Психологія і педагогіка. 2009. № 12. С. 8–21.

124. Черніченко Л.А. Інклюзивна освіта як сучасна освітня інновація. *Молодий вчений*. № 12 (39). 2016. С. 537–541.
125. Шавир П.А. Психологія професійного самоопределення в ранній юності. М.: Знання, 1981. 95 с.
126. Швалб Ю.М. Целеполагающее сознание (психологические модели и исследования). К.: Миллениум, 2003. 152 с.
127. Шварп Н.В. Формування професійної самосвідомості студентів фармацевтичного університету у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Х., 2011. 21 с.
128. Шевченко Н.Ф. Професійна свідомість практичного психолога: структура та специфіка функціонування. *Психологія і суспільство*. 2009. №4. С. 167–180.
129. Шевченко Н.Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: моногр. К.: Міленіум, 2005. 298 с.
130. Шеремет М.К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Соціально-педагогічна. 2011. Вип. 17(1). С. 7–11.
131. Штейнмец А.Э. Развитие эмпатии в психологической подготовке учителя. *Вопросы психологии*. 1983. №2. С.79–83.
132. Штепа О. С. Психологічна ресурсність як контекстуальна властивість ідентичності у філософсько-психологічному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер.: Психологія. 2014. Вип. № 1095. С. 53–59.
133. Шульженко Д.І. Методологія інклюзивної форми освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2017. Вип. 33. С. 107–117.

134. Щербакова І. Психологічні особливості готовності до інноваційної діяльності як важливої професійної якості педагога. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 6 (Ч. 1). 2012. С.134–139.
135. Bass K., Barnett T., Brown G. Individual Difference Variables, Ethical Judgments, and Ethical Behavioral Intentions. *Business Ethics Quarterly*.1999. No. 9(2). P. 56–67.
136. Batson Ch.D., Dyck J.L., Brandt J.R., Batson J.G., Powell A.L., McMaster M.R., Griffit C. Five studies testing two new egoistic alternatives to the empathy – altruism hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1988. Vol. 55 (1). P. 52–77.
137. Berscheid E., Regan P.C. The psychology of interpersonal relationships. New York : Prentice-Hall, 2005. P. 76–89.
138. Braginsky D. D. Machiavelianism and manipulative interpersonal behavior in children. *Journal of Experimental Social Psychology*. 1970. V. 6. No. 1. P. 77–99.
139. Brown T. A., Sautter J.A., Littvay L. Ethics and Personality: Empathy and Narcissism as Moderators of Ethical Decision Making in Business Students. *Journal of Education for Business*. 2010. No. 85. P. 48–54.
140. Butz M. V., Sigaud O., Baldassarre G. Anticipatory Behavior in Adaptive Learning Systems: From Brain to Individual an Social Behavior. Berlin: Springer. 257 p.
141. Chudzicka-Czupała A., Makselon-Kowalska B. Sprawca mobbingu czy ofiara? Psychologiczna charakterystyka nieetycznych zachowań interpersonalnych w organizacji. *Kapitał ludzki w dobie integracji i globalizacji*; (red.) Kozusznik B. Katowice: Wyd. Uśl, 2005. S. 167–178.
142. Chudzicka-Czupała A. Filozofia moralna jednostek jako przesłanka dobrych praktyk w biznesie. *Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance: prace i materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego*. 2012. No 1(3). S. 535–546.

143. Chudzicka-Czupała A. Etyczne zachowanie się człowieka w organizacji. Katowice : Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, 2013. 218 s.
144. Chudzicka-Czupała A. Jednostkowe uwarunkowania etycznego zachowania się człowieka w organizacji – przegląd badań i stanowisk. *Człowiek wobec wartości etycznych : badania i praktyka*. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. 2013. S. 121–137.
145. Christie R., Geis F. *Studies in Machiavellianism*. NY. : Academic Press, 1970. 231 p.
146. Cialdini R.B., Neuberg S.L., Brown S.L, Luce C., Sagarin B.J., Lewis B.P. Does empathy lead to anything more than superficial helping? Comment on Batson et al. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1997. Vol. 73 (3). P. 510–516.
147. Domelsmith D.E., Dietcob J.T. Sex differences in the relationship between Machiavellianism and self-disclosure. *Psychological Reports*. 1978. V. 42. No. 3. P. 725–72.
148. Enns E., Shapovalova M. Psycho-Pedagogical Model of Students' Professional Consciousness Development. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*. 2015. n. 214. P. 385–392.
149. Grabowski D., Chudzicka-Czupała A. Ocena właściwości psychometrycznych polskiej wersji skali protestanckiej etyki pracy mirelsa i garretta. *Studia Psychologiczne*. 2016. No. 54(1). P. 1–16.
150. Hapon N., Chudzicka-Czupała A., Lupina-Wegener A. Students' attitude toward displays of academic dishonesty: crosscultural analysis. *Visnyk of the Lviv Universiti. Series Philosophical Science*. 2013. No. 16, P. 200–208.
151. Havrylova N., Kostantyniv O., Havrylov O. Comprehensive approach in the vocational training of speech therapists in higher educational institutions of Ukraine *EDULEARN19 11th International Conference on Education and New Learning Technologies* 1-3 July, 2019, Palma, Spain. doi: 10.21125/edulearn.2019.0709

152. Hoffmann J. Anticipated Behavioral Control. *Anticipatory Behavior in Adaptive Learning Systems*; red.M. V. Butz, O. Sigaud, & P. Gerard. Berlin : Springer, 2003. P. 44–65.
153. Husserl E. *The Phenomenology of the Social World*. Illinois: Illinois University, 1997. 234 p.
154. Huron D. *Sweet Anticipation, Music and the psychology of expectation*. Cambridge: Univ, 2006. 251 p.
155. Judge T., Le Pine J., Rich B. Loving Yourself Abundantly: Relationship of the Narcissistic Personality to Self- and Other Perceptions of Workplace Deviance, Leadership, and Task and Contextual Performance. *Journal of Applied Psychology*. 2006. No 91(4). P. 34–41
156. Kujala J., Lamsa A., Penttila K. Managers' Moral Decision-Making Patterns Over Time: a Multidimensional Approach. *Journal of Business Ethics*. 2011. nr 100. P. 78–83.
157. Loving Yourself Abundantly: Relationship of the Narcissistic Personality to Self- and Other Perceptions of Workplace Deviance, Leadership, and Task and Contextual Performance. *Journal of Applied Psychology*. 2010. No. 91(4). P. 762–776.
158. Nelson G., Gilbertson D. Machiavellianism revisited. *Journal of Business Ethics*. 1991. No. 10. P. 45–51.
159. Rogers C., Lyon H., Tausch R. *On Becoming an Effective Teacher. Person-centered Teaching, Psychology, Philosophy, and Dialogues with Carl R. Rogers and Harold Lyon*. London: Routledge, 2013. 230 p.
160. Searle John R. *The rediscovery of the mind*. Cambridge, MA: The MIT Press, 1992. 320 p.
161. Skynner R., Cleese J. *Life and how to survive it*. London : TRA, 1994. 255 p.
162. Stock A., Stock C. Short History of the Ideo-Motor Action. *Psychological Research*. 2004. No. 68. P. 176–182.

163. Twenge J. *Generation Me: Why Today's Young Americans are More Confident, Assertive, Entitled and More Miserable Than Ever Before*. N. Y. : Free Press, 2006. 320 p.
164. Wilson D.S., Near D., Miller R. R. Machiavelianism: A synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological Bulletin*. 1996. V. 119. No. 2. P. 285– 299.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Бланки діагностичних методик

1. Самоефективність

Прочитайте наведені твердження і зазначте, як часто Ви реагуєте таким чином.

1-ніколи 2- іноколи 3-переважно так 4-так, завжди

	1 =	2 =	3 =	4 =
1. Я завжди можу вирішити складну проблему, якщо достатньо постараюся.				
2. Якщо хтось чинить мені опір, я завжди знайду спосіб, щоб досягнути свого.				
3. Мені легко дотримуватися своїх намірів для досягнення своєї мети.				
4. Я переконаний, що успішно дам собі раду за несподіваних обставин.				
5. Завдяки власній розважливості я зможу зарадити собі в неочікуваній ситуації				
6. Я спроможний вирішити більшість проблем, якщо докладу до цього необхідних зусиль.				
7. Я зберігаю спокій перед лицем труднощів, оскільки можу покластися на своє вміння долати проблеми.				
8. Коли я долаю якусь проблему, то завжди знаходжу декілька розв`язків.				
9. Коли я є в складній ситуації, то загалом знаю, що робити.				
10. Незалежно від того, що зі мною трапилося, я можу завжди собі зарадити.				

2. Рефлексія

Прочитайте твердження та оцініть ступінь своєї згоди (або незгоди)

1 = повністю не погоджуюся
 2 = не погоджуюся
 3 = скоріше не погоджуюся, ніж погоджуюся
 4 = не знаю
 5 = скоріше погоджуюся, ніж не погоджуюся
 6 = погоджуюся
 7 = повністю погоджуюся

	1=	2=	3=	4=	5=	6=	7=
1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з ким-небудь обговорити.							
2. Коли мене раптом несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спало на думку.							
3. Перш ніж зняти трубку телефону, щоб подзвонити по справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.							
4. Скоївши якийсь промах, я довго потім не можу відволіктися від думок про нього.							
5. Коли я розмірковую над чимось чи розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом згадати, що послужило початком ланцюжка думок.							

Продовження додатку А.

6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюся не думати про майбутні труднощі.							
7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.							
8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось незадоволений мною.							
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.							
10. Для мене важливо в деталях уявляти собі хід майбутньої роботи.							
11. Мені було б важко написати серйозний лист, якби я заздалегідь не склав план.							
12. Я вважаю, що краще діяти, а не розмірковувати над причинами своїх невдач.							
13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.							
14. Як правило, щось задумавши, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.							
15. Я турбуюся про своє майбутнє.							
16. Думаю, що в більшості ситуацій треба діяти швидко, керуючись першою думкою, яка прийшла в голову.							
17. Часом я приймаю необдумані рішення.							
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові й нові аргументи на захист своєї точки зору.							
19. Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винен, я в першу чергу починаю з себе.							
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обдумати і зважити.							
21. У мене бувають конфлікти від того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки очікують від мене оточуючі.							
22. Буває, що, обмірковуючи розмову з іншою людиною, я ніби подумки веду з нею діалог.							
23. Я намагаюся не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають в інших людях мої слова і вчинки.							
24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, в яких словах це краще зробити, щоб її не образити.							
25. Вирішуючи складне завдання, я думаю над ним навіть тоді, коли займаюся іншими справами.							
26. Якщо я з кимось сварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винним.							
27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.							

Продовження додатку А.

3. Емпатія

На зазначені запитання дайте відповідь «так» або «ні»

	так	ні
1. Я маю звичку уважно вивчати обличчя і поведінку людей, щоб зрозуміти їхній характер, схильності, здібності.		
2. Якщо оточуючі виявляють ознаки нервовості я, зазвичай, залишаюсь спокійним.		
3. Я більше довіряю доказам свого розуму, ніж інтуїції.		
4. Я вважаю цілком доречним для себе цікавитися домашніми проблемами своїх співробітників.		
5. Я можу легко ввійти в довіру до людини, коли в цьому виникає потреба.		
6. Зазвичай, я з першої ж зустрічі впізнаю «споріднену душу» в новій людині.		
7. Я з цікавості, як правило, розпочинаю розмову про життя, роботу, політику з випадковими попутниками у потязі, літаку.		
8. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточуючі чимось пригнічені.		
9. Моя інтуїція – надійніший спосіб розуміння оточуючих, ніж знання чи досвід.		
10. Виявляти цікавість до внутрішнього світу іншої особистості – нетактовно.		
11. Своїми словами я часто ображаю близьких мені людей, не помічаючи цього.		
12. Я легко можу уявити себе якоюсь твариною, відчуті її звички і стани.		
13. Я майже не розмірковую над причинами вчинків людей, які мають до мене безпосереднє відношення.		
14. Я рідко приймаю до серця проблеми своїх друзів.		
15. Як правило, за кілька днів я відчуваю: щось повинно трапитися з близькою мені людиною, і очікування збуваються.		
16. Спілкуючись з діловими партнерами, я зазвичай, намагаюсь уникати розмов про особисте.		
17. Іноді рідні дорікають мені за черствість, неувагу до них.		
18. Мені легко вдається скопіювати інтонацію, міміку людей, наслідуючи їх.		
19. Мій зацікавлений погляд часто бентежить нових партнерів.		
20. Чужий сміх, зазвичай, передається і мені.		
21. Часто, діючи навмання, я все ж таки знаходжу правильний підхід до людини.		
22. Плакати від щастя – дурниця.		
23. Я здатен цілком злитися з близькою для мене людиною, ніби розчинитися в ній.		
24. Мені рідко зустрічалися люди, яких би я розумів без зайвих слів.		
25. Я мимоволі чи з цікавості часто підслуховую розмови сторонніх людей.		
26. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо всі навколо мене хвилюються.		
27. Мені набагато легше підсвідомо відчуті сутність людини, ніж зрозуміти її, «розклавши на полочки».		
28. Я спокійно ставлюся до дрібних неприємностей, які трапляються у когось із членів сім'ї.		
29. Мені було б складно щиро і довірливо вести бесіду з настороженою, замкнутою людиною.		
30. У мене творча натура – поетична, художня, артистична.		
31. Я без особливої цікавості вислуховую сповіді нових знайомих.		
32. Я засмучуюсь, якщо бачу людину в сльозах.		
33. Моє мислення більше відрізняється конкретністю, строгістю, послідовністю, ніж інтуїцією.		

Продовження додатку А.

34. Коли друзі починають говорити про свої неприємності, я волію перевести розмову на іншу тему.		
35. Якщо я бачу, що у когось з рідних погано на душі, то зазвичай, утримуюся від розпитувань.		
36. Мені складно зрозуміти, чому дрібниці можуть так сильно засмучувати людей.		

4. Інновації

Якщо ви згодні з висловлюванням, вам це підходить – поставте відповідь «так». Якщо ви не згодні, вам це не підходить – поставте «ні».

	так	ні
1. У мене часто з'являється бажання більше знати про себе.		
2. Я вважаю, що не маю потреби в чомусь змінюватися.		
3. Я впевнений у своїх силах.		
4. Я вірю: заплановане мною – здійсниться.		
5. У мене немає бажання знати свої плюси та мінуси.		
6. У моїх планах найчастіше сподіваюся на удачу, ніж на себе.		
7. Я хочу краще та ефективніше працювати, застосовуючи нові технології.		
8. Я вмію примусити себе змінюватися, коли це потрібно.		
9. Мої невдачі частіше пов'язані з невмінням щось робити.		
10. Я цікавлюся думкою інших про мої риси та здібності.		
11. Мені важко самостійно застосовувати нове у своїй професійній діяльності, легше використовувати технології, перевірені часом.		
12. У будь-якій справі я не боюся невдач та помилок.		
13. Мої здібності та вміння відповідають вимогам професії.		
14. Обставини сильніші за мене, навіть якщо я дуже бажаю що-небудь змінити.		

5. Самоактуалізація або Особисті Орієнтації

Пропонуємо вам вибрати одне з двох наведених висловлювань, те, яке вам більше підходить.

1.	а. Я вірю в себе лише тоді, коли відчуваю, що можу впоратися зі всіма поставленими завданнями.	б. Я вірю в себе навіть тоді, коли відчуваю, що не можу впоратися зі всіма поставленими переді мною завданнями.
2.	а. Я часто внутрішньо ніяковію, коли мені кажуть компліменти.	б. Я рідко внутрішньо ніяковію, коли мені кажуть компліменти.
3.	а. Мені здається, що людина може прожити своє життя так, як їй хочеться.	б. Мені здається, що у людини мало шансів прожити своє життя так, як їй того хочеться.
4.	а. Я завжди відчуваю у собі сили для подолання життєвих незгод.	б. Я далеко не завжди відчуваю в собі сили для подолання життєвих незгод.
5.	а. Я відчуваю докори сумління, коли гніваюся на тих, кого люблю.	б. Я не відчуваю докорів сумління, якщо гніваюся на тих, кого люблю.
6.	а. У складних ситуаціях необхідно діяти перевіреними способами, оскільки це гарантує успіх.	б. У складних ситуаціях потрібно завжди шукати принципово нові рішення.
7.	а. Для мене важливо, чи поділяють інші мою думку.	б. Для мене не дуже важливо, чи поділяють інші мою точку зору.

Продовження додатку А.

8.	а. Мені здається, що людина повинна спокійно ставитися до чогось неприємного, що може почути про себе від інших.	б. Мені зрозуміло, коли люди ображаються, почувши щось неприємне про себе.
9.	а. Я можу без жодних докорів сумління відкласти на завтра те, що повинен зробити сьогодні.	б. Мене мучать докори сумління, якщо відкладаю назавтра щось, що повинен зробити сьогодні.
10.	а. Інколи я буваю такий злий, що хочеться «кидатися» на людей.	б. Я ніколи не буваю настільки злим, щоб мені хотілося «кидатися» на людей.
11.	а. Мені здається, що у майбутньому мене чекає багато хорошого.	б. Мені здається, що моє майбутнє віщує мені мало хорошого.
12.	а. Людина повинна залишатися чесною у всьому і завжди.	б. Бувають ситуації, коли людина має право бути нечесною.
13.	а. Дорослі ніколи не повинні стримувати допитливість дитини, навіть якщо її задоволення матиме негативні наслідки.	б. Не варто підкріплювати зайву допитливість дитини, якщо вона може призвести до поганих наслідків.
14.	а. У мене часто виникає потреба знайти обґрунтування тим своїм діям, які я роблю лише тому, що мені так хочеться.	б. У мене практично ніколи не виникає потреби знайти обґрунтування тих дій, які я здійснює просто тому, що мені цього хочеться.
15.	а. Я рішуче намагаюся уникати розчарувань.	б. Я не прагну завжди уникати розчарувань.
16.	а. Я часто відчуваю тривогу, думаючи про майбутнє.	б. Я рідко відчуваю тривогу, думаючи про майбутнє.
17.	а. Я не хотів би відступити від своїх принципів навіть заради того, щоб зробити щось, за що люди були б мені вдячні.	б. Я хотів би здійснити щось, за що люди були б вдячні мені, навіть якщо заради цього довелося б трохи відійти від своїх принципів.
18.	а. Мені видається, що велику частину часу я не живу, а немовби готую себе до того, щоб по-справжньому почати жити у майбутньому.	б. Мені видається, що більшу частину часу я не готуюсь до майбутнього «справжнього» життя, а живу по-справжньому вже тепер.
19.	а. Зазвичай я висловлюю і роблю те, що вважаю необхідним, навіть якщо це загрожує ускладненням у відношенні з товаришами.	б. Я намагаюся не говорити і не робити такого, що може загрожувати ускладненням відносин із другом.
20.	а. Люди, які виявляють підвищену зацікавленість до всього на світі, інколи мене дратують.	б. Люди, які виявляють підвищену зацікавленість до всього на світі, завжди викликають у мене симпатію.
21.	а. Мені не подобається, коли люди проводять багато часу у безплідному мріянні.	б. Мені видається, що немає нічого поганого у тому, що люди витрачають багато часу на безпідставне мріяння.
22.	а. Я часто замислююсь про те, чи відповідає моя поведінка ситуації.	б. Я рідко задумуюсь про те, чи відповідає моя поведінка ситуації.
23.	а. Мені видається, що будь-яка людина за своєю природою здатна подолати ті труднощі, які ставить перед ними життя.	б. Я не думаю, що будь-яка людина за своєю природою здатна подолати ті ускладнення, які ставить перед ним життя.

Продовження додатку А.

24.	а. Головне у нашому житті – це створити щось нове.	б. Головне у нашому житті – приносити людям користь.
25.	а. Мені видається, що було би краще, якщо б у більшості мужчин переважали традиційно чоловічі риси характеру, а у жінок – традиційно жіночі.	б. Мені видається, що було б краще, якщо б і чоловіки і жінки поєднували у собі і традиційно чоловічі, і традиційно жіночі риси характеру.
26.	а. Дві людини краще за все ладять між собою, якщо кожен з них намагається перш за все принести задоволення іншому на противагу вільному вираженню своїх почуттів.	б. Дві людини краще за все лагодимуть, якщо кожен з них намагатиметься перш за все виразити свої почуття на противагу принести задоволення іншому.
27.	а. Жорстокі та егоцентричні вчинки, які здійснюють люди, є природними виявами їх людської природи.	б. Жорстокі та егоцентричні вчинки, які здійснюють люди, не є виявами їх людської природи.
28.	а. Здійснення моїх планів у майбутньому багато в чому залежить від того, чи будуть у мене друзі.	б. Здійснення моїх планів у майбутньому лише у незначній мірі залежить від того, чи будуть у мене друзі.
29.	а. Я впевнений у собі.	б. Я не впевнений у собі.
30.	а. Мені здається, що найбільш цінним для людини є улюблена робота.	б. Мені здається, що найбільш цінним для людини є щасливе сімейне життя.
31.	а. Я ніколи не пліткую.	б. Інколи мені подобається по пліткувати.
32.	а. Я приймаю суперечності у собі.	б. Я не можу примиритися із суперечностями у самому собі.
33.	а. Якщо незнайома людина зробить мені послугу, то я відчуваю себе зобов'язаним їй.	б. Якщо незнайома людина зробить мені послугу, я не відчуваю себе зобов'язаним їй.
34.	а. Інколи мені важко бути щирим навіть тоді, коли мені цього хочеться.	б. Мені завжди вдається бути щирим, коли мені цього хочеться.
35.	а. Мене рідко турбує почуття провини.	б. Мене часто турбує почуття провини.
36.	а. Я постійно відчуваю себе зобов'язаним робити все можливе, щоб у тих, з ким я спілкуюся, був хороший настрій.	б. Я не відчуваю себе зобов'язаним робити все від мене залежне, щоб у тих, з ким я спілкуюсь, був хороший настрій.
37.	а. Мені здається, що кожна людина повинна мати уявлення про основні закони фізики.	б. Мені видається, що багато людей можуть обійтись без знання законів фізики.
38.	а. Я вважаю необхідним дотримуватись правила «не витрачай часу даремно».	б. Я не вважаю необхідним дотримуватись правила «не витрачай часу даремно».
39.	а. Критичні зауваження у мою сторону знижують мою самооцінку.	б. Критичні зауваження у мою сторону не знижують моєї самооцінки.
40.	а. Я часто переживаю з того приводу, що в даний момент не роблю нічого важливого.	б. Я рідко переживаю через те, що в даний момент не роблю нічого значного.
41.	а. Я здебільшого залишаю приємне «на потім».	б. Я не залишаю приємне «на потім».
42.	а. Я часто приймаю спонтанні рішення.	б. Я рідко приймаю спонтанні рішення.

Продовження додатку А.

43.	а. Я прагну відкрито виражати свої почуття, навіть якщо це може призвести до якихось неприємностей.	б. Я намагаюсь не виражати відкрито свої почуття у тих випадках, коли це може призвести до якихось неприємностей.
44.	а. Я не можу сказати, що я собі подобаюсь.	б. Я можу сказати, що я собі подобаюсь.
45.	а. Я часто згадую про неприємні для мене речі.	б. Я рідко згадую про неприємні для мене речі.
46.	а. Мені здається, що люди повинні відкрито виявляти у спілкуванні з іншими своє незадоволення ними.	б. Мені здається, що у спілкуванні з іншими люди повинні приховувати своє незадоволення.
47.	а. Мені здається, що я можу судити про те, як повинні вести себе інші люди.	б. Мені здається, що я не можу судити про те, як повинні вести себе інші люди.
48.	а. Мені здається, що заглиблення у вузьку спеціалізацію є необхідним для справжнього вченого.	б. Мені здається, що заглиблення у вузьку спеціалізацію робить людину обмеженою.
49.	а. При визначенні того, що добре, а що погано, для мене важлива думка інших людей.	б. Я намагаюся сам визначити, що добре, а що погано.
50.	а. Мені буває важко відрізнити любов від звичайного сексуального потягу.	б. Я легко відрізняю любов від звичайного сексуального потягу.
51.	а. Мене постійно хвилює проблема самовдосконалення.	б. Мене мало хвилює проблема самовдосконалення.
52.	а. Досягнення щастя не може бути метою людських відносин.	б. Досягнення щастя це головна мета людських відносин.
53.	а. Мені здається, що я можу цілком довіряти власним оцінкам.	б. Мені здається, я не можу у повній мірі довіряти своїм оцінкам.
54.	а. За необхідності людина може достатньо легко позбутися своїх звичок.	б. Людині вкрай важко позбутися своїх звичок.
55.	а. Мої почуття інколи дивують мене самого.	б. Мої почуття завжди є для мене сподіваними.
56.	а. У декотрих випадках я вважаю себе вправі дати людині зрозуміти, що вона мені видається нерозумною та нецікавою.	б. Я ніколи не дозволяю дати іншій людині зрозуміти, що вона для мене нерозумна і нецікава.
57.	а. З боку можна судити про те, як у людей складаються стосунки.	б. Спостерігаючи з боку, не можна сказати, наскільки вдало складуться стосунки між ними.
58.	а. Я часто перечитую книги, що мені сподобалися, по декілька разів.	б. Я думаю, що краще прочитати якусь нову книгу, ніж повертатися до вже прочитаної.
59.	а. Я дуже захоплений своєю роботою.	б. Я не можу сказати, що захоплений роботою.
60.	а. Я не задоволений своїм минулим.	б. Я задоволений своїм минулим.
61.	а. Я відчуваю себе зобов'язаним завжди говорити правду.	б. Я не відчуваю себе зобов'язаним завжди говорити правду.
62.	а. Існує дуже мало ситуацій, коли я можу дозволити собі бути несерйозним.	б. Існує багато ситуацій, коли я дозволяю собі бути несерйозним.

Продовження додатку А.

63.	а. Прагнучи розібратись у характері та почуттях оточуючих, люди часто бувають доволі безтактними.	б. Прагнення розібратись у характері і почуттях оточуючих природно для людини і тому може виправдати безтактність
64.	а. Зазвичай я засмучуюсь, коли губляться чи ламаються дорогі мені речі.	б. Звичайно я не засмучуюсь через втрату чи пошкодження дорогих мені речей.
65.	а. Я відчуваю себе зобов'язаним чинити так, як цього від мене чекають оточуючі.	б. Я не відчуваю необхідність поводитись так, як цього від мене чекають оточуючі.
66.	а. Цікавість до самого себе завжди є необхідна для людини.	б. Надмірне самозаглиблення інколи тягне негативні наслідки.
67.	а. Інколи я боюся бути самим собою.	б. Я ніколи не боюся бути самим собою.
68.	а. Більша частина того, що мені доводиться робити, приносить мені задоволення.	б. Лише дещо, з того, що я роблю, приносить мені задоволення.
69.	а. Лише самозакохані люди думають про свої переваги і не думають про недоліки.	б. Не лише самозакохані люди думають про свої переваги.
70.	а. Я можу робити щось для інших не вимагаючи, щоб вони це оцінили.	б. Я маю право очікувати від інших, щоб вони оцінили те, що я роблю для них.
71.	а. Людина повинна покаятися у своїх вчинках.	б. Людині зовсім не обов'язково покаятися у своїх вчинках.
72.	а. Мені необхідні аргументи для прийняття своїх почуттів.	б. Зазвичай мені не потрібні жодні аргументи, щоб сприйняти свої почуття.
73.	а. У більшості ситуацій я перш за все хочу зрозуміти, чого хочу я сам.	б. У більшості випадків я прогну зрозуміти, чого хочуть оточуючі.
74.	а. Я намагаюся ніколи не бути «білою вороною».	б. Я дозволяю собі бути «білою вороною».
75.	а. Коли я подобаюся сам собі, мені здається, що я подобаюсь всім оточуючим.	б. Навіть коли я сам собі подобаюсь, я розумію, що є люди, яким я неприємний.
76.	а. Моє минуле у значній мірі визначає моє майбутнє.	б. Моє минуле дуже слабо визначає моє майбутнє.
77.	а. Часто буває так, що виразити свої почуття є важливіше, ніж обдумувати ситуацію.	б. Досить рідко буває так, що виразити свої почуття є важливіше, ніж обдумати ситуацію.
78.	а. Ті зусилля і затрати, яких вимагає пізнання істини, виправдані, оскільки вони приносять користь людям.	б. Ті зусилля та витрати, яких потребує пізнання істини, виправдані вже хоча б тим, що вони приносять людині емоційне задоволення.
79.	а. Мені завжди необхідно, щоб інші схвалювали те, що я роблю.	б. Мені не завжди необхідно, щоб інші схвалювали те, що я роблю.
80.	а. Я схвалюю ті рішення, котрі приймаю спонтанно.	б. Я не довіряю тим рішенням, котрі приймаю спонтанно.
81.	а. Напевно, я можу сказати, що живу щасливо.	б. Напевно я не можу сказати, що живу щасливо.
82.	а. Доволі часто мені буває нудно.	б. Мені ніколи не буває нудно.
83.	а. Я часто виявляю свою повагу до людини, незалежно від того, чи вона взаємна.	б. Я рідко проявляю свою повагу до людини, не будучи впевненим, що вона взаємна.

Продовження додатку А.

84.	а. Я легко приймаю ризиковані рішення.	б. Зазвичай мені буває важко приймати ризиковані рішення.
85.	а. Я намагаюся у всьому і завжди поступати чесно.	б. Інколи я вдаюся до шахрайства.
86.	а. Я готовий примиритися зі своїми помилками.	б. Мені важко примиритись зі своїми помилками.
87.	а. Зазвичай я почуваю себе винним, коли поведжуся егоїстично.	б. Зазвичай я не відчуваю себе винним, коли повожуся егоїстично.
88.	а. Діти повинні розуміти, що у них немає прав і привілеїв, як у дорослих.	б. Дітям необов'язково усвідомлювати, що у них немає тих прав і привілеїв, що у дорослих.
89.	а. Я добре знаю, які почуття я здатен переживати, а які ні.	б. Я ще не зрозумів до кінця, які почуття я здатен переживати, а які ні.
90.	а. Я думаю, що більшості людей можна довіряти.	б. Я думаю, що без крайньої необхідності людям довіряти не слід.
91.	а. Минуле, теперішнє та майбутнє виглядають для мене як одне ціле.	б. Моє теперішнє виглядає для мене слабо пов'язаним із минулим та майбутнім.
92.	а. Я надаю перевагу відпочивати мандруючи, навіть якщо це пов'язане з великими незручностями.	б. Я надаю перевагу проводити відпочинок спокійно, у комфортабельних умовах.
93.	а. Буває, що мені подобаються люди, чію поведінку я не схвалюю.	б. Мені практично ніколи не подобаються люди, чію поведінку я не схвалюю.
94.	а. Людям від природи властиво розуміти одне одного.	б. Людині природно турбуватися про свої власні інтереси.
95.	а. Мені ніколи не подобалися непристойні жарти.	б. Мені інколи подобаються непристойні жарти.
96.	а. Мене люблять тому, що я сам здатен любити.	б. Мене люблять тому, що я прагну заслужити любов оточуючих.
97.	а. Мені здається, що емоційне та раціональне не суперечать одне одному.	б. Мені здається, що емоційне та раціональне в людині суперечать одне одному.
98.	а. Я почуваю себе впевнено у відносинах з іншими людьми.	б. Я відчуваю себе невпевнено у відносинах з іншими людьми.
99.	а. Захищаючи власні інтереси, люди часто ігнорують інтереси оточуючих.	б. Захищаючи власні інтереси, люди зазвичай не забувають інтереси інших.
100	а. Я завжди можу покластися на свої здібності орієнтуватися у ситуації.	б. Я далеко не завжди можу покластися на свої здібності орієнтуватися в ситуації.
101	а. Я вважаю, що здатність до творчості – природна властивість людини.	б. Я вважаю, що далеко не всі люди обдаровані природною здатністю до творчості.
102	а. Зазвичай я не засмучуюсь, якщо мені не вдається досягнути в чомусь досконалості.	б. Я часто засмучуюсь, якщо мені не вдається досягнути досконалості в чомусь.
103	а. Інколи я боюся показатися надто ніжним.	б. Я ніколи не боюся показатися надто ніжним.

Продовження додатку А.

104	а. Мені легко змиритися з моїми недоліками.	б. Мені важко змиритися з моїми недоліками.
105	а. Мені здається, що я повинен добиватися досконалості у тому, що я роблю.	б. Мені не здається, що я повинен добиватися досконалості в тому, що я роблю.
106	а. Мені доволі часто доводиться виправдовувати перед собою свої власні вчинки.	б. Мені рідко доводиться виправдовувати перед собою свої власні вчинки.
107	а. Вибираючи для себе якийсь заняття, людина повинна рахуватися з тим, наскільки це є необхідно.	б. Людина повинна завжди займатися лише тим, що їй цікаво.
108	а. Я можу сказати, що мені подобається більшість людей, яких я знаю.	б. Я не можу сказати, що мені подобається більшість людей, яких я знаю.
109	а. Інколи я не проти, щоб мною командували.	б. Мені ніколи не подобається, коли мною командують.
110	а. Я не соромлюся виявляти свої недоліки перед друзями.	б. Мені нелегко виявити свої недоліки навіть перед друзями.
111	а. Я часто боюсь здійснити якусь помилку.	б. Я не боюсь здійснити якусь помилку.
112	а. Найбільшого задоволення людина отримує, досягши бажаного результату в роботі.	б. Найбільшого задоволення людина отримує в самому процесі роботи.
113	а. Про людину ніколи з впевненістю не можна сказати, хороша вона чи погана.	б. Зазвичай про людину можна сказати, хороша вона чи погана.
114	а. Я практично завжди відчуваю у собі сили чинити так, як вважаю за потрібне, не дивлячись на наслідки.	б. Я далеко не завжди відчуваю у собі сили чинити так, як я вважаю за потрібне, не дивлячись на наслідки.
115	а. Люди часто дратують мене.	б. Люди рідко дратують мене.
116	а. Моє почуття самоповаги багато в чому залежить від того, чого я досяг.	б. Моє почуття самоповаги мало залежить від того, чого я досяг.
117	а. Зріла людина завжди повинна усвідомлювати причини свого вчинку.	б. Зрілій людині зовсім не обов'язково усвідомлювати причини свого вчинку.
118	а. Я сприймаю себе таким, яким мене бачать оточуючі.	б. Я бачу себе зовсім не таким, яким мене сприймають оточуючі.
119	а. Буває, що я соромлюся своїх почуттів.	б. Я ніколи не соромлюся своїх почуттів.
120	а. Мені подобається брати участь у палких суперечках.	б. Мені не подобається брати участь у палких суперечках.
121	а. У мене не вистачає часу на те, щоб слідкувати за новинками у світі мистецтва та літератури.	б. Я постійно слідкую за новинками у світі мистецтва та літератури.
122	а. Мені завжди вдається керуватися в житті своїми власними почуттями та бажаннями.	б. Мені не часто вдається керуватися в житті своїми власними почуттями та бажаннями.
123	а. Я часто керуюся загальноприйнятими уявленнями у вирішенні моїх особистих проблем.	б. Я рідко керуюся загальноприйнятими уявленнями у вирішенні моїх особистих проблем.

Продовження додатку А.

124	а. Мені здається, що для того, щоб займатися творчою діяльністю, людина повинна володіти певними знаннями у даній галузі.	б. Мені здається, що для того, щоб займатися творчою діяльністю, людині необов'язково володіти визначеними знаннями в даній галузі.
125	а. Я боюся невдач.	б. Я не боюся невдач.
126	а. Мене часто хвилює питання про те, що відбудеться у майбутньому.	б. Мене рідко хвилює питання про те, що відбудеться у майбутньому.

6. Самоствалення

На кожне запитання опитувальника дайте відповідь «так» або «ні», залежно від того, стосується твердження Вас чи не стосується.

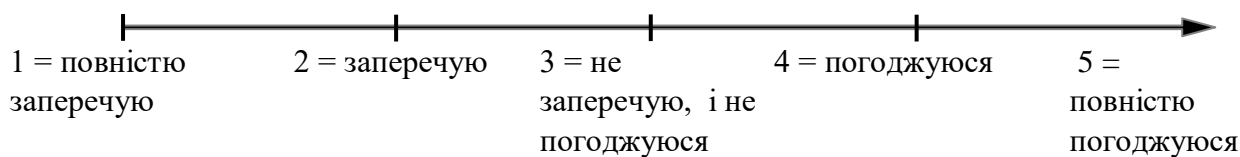
	Так	Ні
1. Думаю, що більшість моїх знайомих ставиться до мене із симпатією.		
2. Мої слова не так вже часто розходяться зі справами.		
3. Думаю, що багато хто бачить у мені щось подібне із собою.		
4. Коли я намагаюся себе оцінити, я, насамперед, бачу свої недоліки.		
5. Думаю, що як особистість я цілком можу бути привабливим для інших.		
6. Коли я бачу себе очима люблячих мене людей, мене неприємно вражає те, наскільки мій образ далекий від реальності.		
7. Моє «Я» завжди мені цікаве.		
8. Я вважаю, що іноді не гріх пожаліти самого себе.		
9. У моєму житті є або були люди, з якими я був надзвичайно близький.		
10. Власну повагу мені ще треба заслужити.		
11. Бувало, і не раз, що я сам себе гостро ненавидів.		
12. Я цілком довіряю своїм бажанням, які раптово виникли.		
13. Я сам хотів багато в чому себе змінити.		
14. Моє власне «Я» не здається мені чимось гідним глибокої уваги.		
15. Я щиро хочу, щоб у мене в житті було все добре.		
16. Якщо я і ставлюся до когось із докором, то, насамперед, до самого себе.		
17. Випадковому знайомому я швидше за все покажуся приємною людиною.		
18. Зазвичай я схвалюю свої плани і вчинки.		
19. Власні недоліки викликають у мене щось на зразок презирства.		
20. Якби я роздвоївся, то мені було б досить цікаво спілкуватися зі своїм двійником.		
21. Негативні свої якості я відчуваю як сторонні, чужі мені.		
22. Навряд чи хто-небудь зможе відчути свою подібність із мною.		
23. У мене достатньо здібностей і енергії втілити в життя задумане.		
24. Часто я не без глузування жартую над собою.		
25. Саме розумне, що може зробити людина у своєму житті – це підкоритися власній долі.		
26. Стороння людина, на перший погляд, знайде в мені багато відштовхуючого.		
27. На жаль, якщо я і сказав щось, це не означає, що саме так я і буду чинити.		
28. Моє ставлення до самого себе можна назвати дружнім.		
29. Бути поблажливим до власних недоліків цілком природно.		
30. У мене не виходить бути для коханої людини цікавим тривалий час.		

Продовження додатку А.

31. В глибині душі я б хотів, щоб зі мною сталося щось катастрофічне.		
32. Навряд чи я викликаю симпатії в більшості своїх знайомих.		
33. Мені буває дуже приємно подивитися на себе очима людей, які мене люблять.		
34. Коли в мене виникає яке-небудь бажання, я, насамперед, запитую себе, чи розумно це.		
35. Іноді мені здається, що якби якась мудра людина змогла побачити мене наскрізь, вона відразу зрозуміла б, яка я нікчемність.		
36. Часом я сам собою захоплююся.		
37. Можна сказати, що я ціную себе досить високо.		
38. У глибині душі я ніяк не можу повірити, що я дійсно доросла людина.		
39. Без сторонньої допомоги я мало що можу зробити.		
40. Іноді я сам себе погано розумію.		
41. Мені дуже заважає нестача енергії, волі та цілеспрямованості.		
42. Думаю, що інші, в цілому, оцінюють мене досить високо.		
43. У моїй особистості є, напевно, щось таке, що здатне викликати в інших неприязнь.		
44. Більшість моїх знайомих не сприймає мене так вже серйозно.		
45. Сам у себе я досить часто викликаю відчуття роздратування.		
46. Я цілком можу сказати, що поважаю себе.		
47. Навіть мої негативні риси не здаються мені чужими.		
48. Загалом, мене влаштовує те, який я є.		
49. Навряд чи мене можна любити по-справжньому.		
50. Моїм мріям і планам не вистачає реалістичності.		
51. Якби моє друге «Я» існувало, то для мене це був би найбільш нудний партнер у спілкуванні.		
52. Думаю, що міг би знайти спільну мову з будь-якою розумною і освіченою людиною.		
53. Те, що в мені відбувається, як правило, мені зрозуміло.		
54. Мої переваги перебільшують мої недоліки.		
55. Навряд чи знайдеться багато людей, які можуть звинуватити мене у відсутності совісті.		
56. Коли зі мною трапляються неприємності, як правило, я говорю: «Так мені і треба!»		
57. Я можу сказати, що, в цілому, я контролюю свою долю.		

Шкала «Індивідуальна моральна філософія»

Будь ласка, вкажіть ви погоджуєтесь або не погоджуєтесь з кожним із тверджень:

1. Розуміння ситуації та обставин є засадничим у виборі поведінки, натомість універсальні моральні принципи не є для мене важливими.					
--	--	--	--	--	--

Продовження додатку А.

2. Існують вищі моральні принципи, яких безумовно необхідно дотримуватися					
3. Мета виправдовує засоби її досягнення					
4 Особистий успіх є найважливішим критерієм життя					
5. Оцінюй інших так, як прагнеш, щоб тебе оцінювали					
6. Людина має розуміти іншого як саму себе					
7. Людина повинна у своїй діяльності завжди дотримуватися правила "міні-максу": мінімізувати витрати й максимізувати прибутки					
8. Твій альтруїстичний вчинок робить з тебе людину					

	1	2	3	4	5
1. Немає універсальних моральних принципів – то ситуація чи обставини впливають на те, що є добре, а що погано					
2. Існують універсальні моральні принципи, яких безумовно необхідно дотримуватися					
3. Всі засоби для досягнення мети є виправданими					
4. У своїй поведінці не потрібно зважати на інших					
5. Стався до інших так, як хотів би, щоб до тебе ставилися					
6. Мета діяльності – «найбільше щастя для найбільшої кількості людей»					
7. Людина повинна у своїй діяльності максимізувати прибуток і мінімізувати витрати					
8. Діяльність людини має значення тоді, коли спрямована на допомогу іншій людині (забезпечення користі), навіть якщо на шкоду собі					

Стать: Жін. ☐ Чол. ☐	Вік (повних років): _ _	Спеціальність / спеціалізація: _____ _____ _____	Курс навчання в університеті: _ _
--	----------------------------	---	--------------------------------------

Що для вас найбільш важливе у навчанні?						
	1	2	3	4	5	
Отримати високі оцінки (бали)						Отримати знання

Додаток Б.

Однофакторний дисперсійний аналіз (критерій поділу – спеціальність)

Variable	Analysis of Variance (Spreadsheet1) Marked effects are significant at $p < ,05000$							
	SS	df	MS	SS	df	MS	F	P
CE	29,2847	2	14,6424	4008,25	297	13,4958	1,084959	0,339251
рефлексія	461,6061	2	230,8031	51124,94	297	172,1378	1,340804	0,263214
раціонал	0,8794	2	0,4397	452,87	297	1,5248	0,288357	0,749704
емоційн	6,3125	2	3,1562	558,83	297	1,8816	1,677424	0,188620
інтуїтивн	2,0268	2	1,0134	474,41	297	1,5973	0,634438	0,530950
установ.	0,8517	2	0,4259	472,09	297	1,5895	0,267922	0,765152
здатність	0,4569	2	0,2284	401,09	297	1,3505	0,169158	0,844457
ідентифік	10,8500	2	5,4250	600,94	297	2,0234	2,681188	0,070139
ЗАГ.емпат	63,3633	2	31,6816	4745,21	297	15,9771	1,982938	0,139483
ГДОР	1,1828	2	0,5914	497,00	297	1,6734	0,353403	0,702589
ГДІ	8,8502	2	4,4251	834,79	297	2,8107	1,574354	0,208865
ОЧ	3,6483	2	1,8242	2101,99	297	7,0774	0,257745	0,772965
П	26,6809	2	13,3404	18682,91	297	62,9054	0,212071	0,809029
Цо	19,6862	2	9,8431	2339,31	297	7,8765	1,249685	0,288098
Гп	1,2400	2	0,6200	2512,75	297	8,4604	0,073281	0,929357
Сс	0,3277	2	0,1638	1064,39	297	3,5838	0,045719	0,955317
Сн	7,5776	2	3,7888	1272,86	297	4,2857	0,884056	0,414188
Спо	25,3881	2	12,6940	2201,53	297	7,4126	1,712505	0,182190
Спр	2,3694	2	1,1847	3350,20	297	11,2801	0,105026	0,900335
Упл	3,5481	2	1,7741	757,12	297	2,5492	0,695927	0,499423
Син	0,8257	2	0,4128	436,09	297	1,4683	0,281163	0,755106
Па	1,6677	2	0,8339	1787,70	297	6,0192	0,138533	0,870691
К	0,3029	2	0,1514	1960,36	297	6,6006	0,022945	0,977318
Пп	53,7265	2	26,8633	1121,79	297	3,7771	7,112172	0,000961
К	50,4619	2	25,2310	1239,73	297	4,1742	6,044517	0,002673
глобал_самостав	21,6174	2	10,8087	6364,05	297	21,4278	0,504425	0,604369
самоповага	8,2711	2	4,1355	2152,08	297	7,2460	0,570732	0,565730
аутосимпат	15,8621	2	7,9310	2867,82	297	9,6560	0,821362	0,440829
очік_ставл	26,3139	2	13,1569	1590,68	297	5,3558	2,456562	0,087470
самоінтересів	3,8169	2	1,9085	692,38	297	2,3312	0,818648	0,442020
самовпевн	10,9565	2	5,4782	893,64	297	3,0089	1,820684	0,163717
очік_віднош_інших	11,5056	2	5,7528	778,93	297	2,6227	2,193501	0,113329
самоприйн	0,7678	2	0,3839	811,16	297	2,7312	0,140554	0,868935
самокерівн	0,8413	2	0,4206	516,08	297	1,7376	0,242080	0,785148
самозвинув	1,7524	2	0,8762	853,16	297	2,8726	0,305018	0,737341
самоінтерес	0,5126	2	0,2563	662,86	297	2,2318	0,114836	0,891552
саморозум	12,4696	2	6,2348	486,52	297	1,6381	3,806109	0,023327
релятивізм	0,2867	2	0,1433	261,70	297	0,8811	0,162678	0,849940
антиципація	0,5892	2	0,2946	289,18	297	0,9737	0,302561	0,739151
маніпуляція	1,2316	2	0,6158	385,69	297	1,2986	0,474191	0,622859
нарцисизм	4,6399	2	2,3200	413,11	297	1,3909	1,667928	0,190400

Продовження додатку Б.

золоте правило	1,1164	2	0,5582	237,96	297	0,8012	0,696682	0,499048
утилітаризм	0,0408	2	0,0204	291,95	297	0,9830	0,020733	0,979482
емпатична	0,8680	2	0,4340	245,57	297	0,8268	0,524903	0,592160
альтруїзм	1,7732	2	0,8866	286,00	297	0,9630	0,920696	0,399375
стать	0,0273	2	0,0137	7,76	297	0,0261	0,522918	0,593333
вік	2,1359	2	1,0680	824,11	297	2,7748	0,384881	0,680871
курс	0,2606	2	0,1303	393,27	297	1,3241	0,098393	0,906322
оцінки/знання	3,0381	2	1,5190	173,93	297	0,5856	2,593841	0,076425

Додаток Б.2.

Апостеріорний критерій Шеффе (критерій поділу – спеціальність)

		Scheffe Test; Variable: CE (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,980202	0,356855
2	{2}	0,980202		0,533602
3	{3}	0,356855	0,533602	

		Scheffe Test; Variable: рефлексія (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,981876	0,283319
2	{2}	0,981876		0,448918
3	{3}	0,283319	0,448918	

		Scheffe Test; Variable: раціонал (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,966792	0,845799
2	{2}	0,966792		0,759996
3	{3}	0,845799	0,759996	

		Scheffe Test; Variable: емоційн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,992238	0,215331
2	{2}	0,992238		0,339538
3	{3}	0,215331	0,339538	

		Scheffe Test; Variable: інтуїтивн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,610413	0,702116
2	{2}	0,610413		0,995985
3	{3}	0,702116	0,995985	

		Scheffe Test; Variable: установ. (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,766037	0,978500
2	{2}	0,766037		0,910178
3	{3}	0,978500	0,910178	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: здатність (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,846442	0,965534
2	{2}	0,846442		0,968436
3	{3}	0,965534	0,968436	

		Scheffe Test; Variable: ідентифік (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,969023	0,082010
2	{2}	0,969023		0,198022
3	{3}	0,082010	0,198022	

		Scheffe Test; Variable: ЗАГ.емпат (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,746769	0,139907
2	{2}	0,746769		0,524306
3	{3}	0,139907	0,524306	

		Scheffe Test; Variable: ГДОП (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,908061	0,711965
2	{2}	0,908061		0,934738
3	{3}	0,711965	0,934738	

		Scheffe Test; Variable: ГДІ (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,220257	0,659680
2	{2}	0,220257		0,802725
3	{3}	0,659680	0,802725	

		Scheffe Test; Variable: ОЧ (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,803506	0,999504
2	{2}	0,803506		0,839782
3	{3}	0,999504	0,839782	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: П (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,810998	0,958755
2	{2}	0,810998		0,958844
3	{3}	0,958755	0,958844	

		Scheffe Test; Variable: Цо (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,371176	0,983860
2	{2}	0,371176		0,396908
3	{3}	0,983860	0,396908	

		Scheffe Test; Variable: Гп (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,947341	0,956613
2	{2}	0,947341		0,999926
3	{3}	0,956613	0,999926	

		Scheffe Test; Variable: Сс (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,955321	0,994219
2	{2}	0,955321		0,987215
3	{3}	0,994219	0,987215	

		Scheffe Test; Variable: Сн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,998086	0,473618
2	{2}	0,998086		0,515476
3	{3}	0,473618	0,515476	

		Scheffe Test; Variable: Спо (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,554356	0,590799
2	{2}	0,554356		0,183275
3	{3}	0,590799	0,183275	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: Спр (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,935957	0,990933
2	{2}	0,935957		0,911423
3	{3}	0,990933	0,911423	

		Scheffe Test; Variable: Упл (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,999952	0,544987
2	{2}	0,999952		0,607476
3	{3}	0,544987	0,607476	

		Scheffe Test; Variable: Син (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,965664	0,755113
2	{2}	0,965664		0,904183
3	{3}	0,755113	0,904183	

		Scheffe Test; Variable: Па (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,909113	0,992330
2	{2}	0,909113		0,890003
3	{3}	0,992330	0,890003	

		Scheffe Test; Variable: К (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,987080	0,997100
2	{2}	0,987080		0,979077
3	{3}	0,997100	0,979077	

		Scheffe Test; Variable: Пп (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,174992	0,001155
2	{2}	0,174992		0,217972
3	{3}	0,001155	0,217972	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: K (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,168395	0,003535
2	{2}	0,168395		0,357080
3	{3}	0,003535	0,357080	

		Scheffe Test; Variable: глобал_самостав (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,664229	0,995604
2	{2}	0,664229		0,694592
3	{3}	0,995604	0,694592	

		Scheffe Test; Variable: самоповага (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,565746	0,931096
2	{2}	0,565746		0,850551
3	{3}	0,931096	0,850551	

		Scheffe Test; Variable: аутосимпат (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,781360	0,748721
2	{2}	0,781360		0,440877
3	{3}	0,748721	0,440877	

		Scheffe Test; Variable: очік_ставл (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,162477	0,927823
2	{2}	0,162477		0,144244
3	{3}	0,927823	0,144244	

		Scheffe Test; Variable: самоінтересів (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,943596	0,583895
2	{2}	0,943596		0,474413
3	{3}	0,583895	0,474413	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: самовпевн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,435221	0,686037
2	{2}	0,435221		0,172875
3	{3}	0,686037	0,172875	

		Scheffe Test; Variable: очік_віднош_інших (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,121866	0,561776
2	{2}	0,121866		0,734806
3	{3}	0,561776	0,734806	

		Scheffe Test; Variable: самоприйн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,937099	0,971752
2	{2}	0,937099		0,872810
3	{3}	0,971752	0,872810	

		Scheffe Test; Variable: самокерівн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,790048	0,991090
2	{2}	0,790048		0,898003
3	{3}	0,991090	0,898003	

		Scheffe Test; Variable: самозвинув (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,966409	0,835649
2	{2}	0,966409		0,748839
3	{3}	0,835649	0,748839	

		Scheffe Test; Variable: самоінтерес (Spreadsheet1) Marked differences are significant at p < ,05000		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,903699	0,952909
2	{2}	0,903699		0,994634
3	{3}	0,952909	0,994634	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: саморозум (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,080307	0,077152
2	{2}	0,080307		0,992301
3	{3}	0,077152	0,992301	

		Scheffe Test; Variable: релятивізм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,893805	0,898722
2	{2}	0,893805		0,999926
3	{3}	0,898722	0,999926	

		Scheffe Test; Variable: ідеалізм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,834990	0,968051
2	{2}	0,834990		0,760710
3	{3}	0,968051	0,760710	

		Scheffe Test; Variable: макіавелізм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,644246	0,996660
2	{2}	0,644246		0,769242
3	{3}	0,996660	0,769242	

		Scheffe Test; Variable: нарцисизм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,194707	0,911552
2	{2}	0,194707		0,513326
3	{3}	0,911552	0,513326	

		Scheffe Test; Variable: золоте правило (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,651450	0,602418
2	{2}	0,651450		0,993137
3	{3}	0,602418	0,993137	

Продовження додатку Б.2.

		Scheffe Test; Variable: утилітаризм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,992660	0,981078
2	{2}	0,992660		0,997384
3	{3}	0,981078	0,997384	

		Scheffe Test; Variable: баланс (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,761704	0,919392
2	{2}	0,761704		0,609299
3	{3}	0,919392	0,609299	

		Scheffe Test; Variable: альтруїзм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,674273	0,447195
2	{2}	0,674273		0,928298
3	{3}	0,447195	0,928298	

		Scheffe Test; Variable: стаття (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,595713	0,964295
2	{2}	0,595713		0,823109
3	{3}	0,964295	0,823109	

		Scheffe Test; Variable: оцінки/знання (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$		
спеціальність		{1}	{2}	{3}
1	{1}		0,171291	0,861617
2	{2}	0,171291		0,113678
3	{3}	0,861617	0,113678	

Додаток В.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стюдента, загальна група)

Variable	T-tests; Grouping: загальна група Group 1: 2Group 2: 1										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.D ev.	Std.D ev.	F-ratio	p
СЕ	27,9577	28,8544	2,1226	298	0,034615	142	158	3,87184	3,44534	1,262899	0,154325
рефлексія	115,9366	119,1835	2,1506	298	0,032308	142	158	14,63369	11,45572	1,631784	0,002878
раціонал	3,1690	3,3165	1,0352	298	0,301427	142	158	1,26026	1,20555	1,092816	0,586920
емоційн	3,5211	3,6962	1,1017	298	0,271498	142	158	1,46214	1,29038	1,283931	0,127265
інтуїтивн	3,0634	3,0253	0,2604	298	0,794764	142	158	1,26723	1,26163	1,008904	0,954645
установ.	3,3662	3,6456	1,9297	298	0,054591	142	158	1,22896	1,27232	1,071814	0,675425
здатність	3,0634	3,2215	1,1809	298	0,238594	142	158	1,11860	1,19246	1,136406	0,438988
ідентифік	2,9014	3,1392	1,4404	298	0,150791	142	158	1,42575	1,42975	1,005617	0,975157
ЗАГ.емпат	19,0845	20,0443	2,0813	298	0,038264	142	158	3,97776	3,99736	1,009880	0,954649
ГДОР	5,1901	5,3861	1,3143	298	0,189759	142	158	1,39875	1,18227	1,399731	0,040335
ГДІ	4,4577	4,2025	1,3155	298	0,189338	142	158	1,71197	1,64630	1,081361	0,631850
ОЧ	7,5634	6,8291	2,4120	298	0,016469	142	158	2,80189	2,47070	1,286056	0,124772
П	46,9789	43,9684	3,3469	298	0,000922	142	158	8,52570	7,04076	1,466294	0,019674
Цо	11,1197	10,8861	0,7188	298	0,472852	142	158	2,63496	2,96041	1,262278	0,158638
Гп	12,1197	10,6139	4,6427	298	0,000005	142	158	3,00468	2,61238	1,322895	0,087833
Сс	6,8239	6,7025	0,5558	298	0,578790	142	158	1,88800	1,89034	1,002480	0,990321
Сн	7,3099	6,9557	1,4830	298	0,139131	142	158	2,04968	2,07915	1,028965	0,864429
Спо	8,2113	8,1582	0,1678	298	0,866855	142	158	2,79013	2,68167	1,082526	0,627194
Спр	10,1408	9,0949	2,7302	298	0,006707	142	158	3,50601	3,12945	1,255129	0,165490
Упл	5,3380	5,5823	1,3260	298	0,185863	142	158	1,67538	1,51517	1,222664	0,219732
Син	4,0282	4,0886	0,4318	298	0,666209	142	158	1,18468	1,23319	1,083583	0,627644
Па	7,9859	7,2722	2,5462	298	0,011392	142	158	2,54041	2,31486	1,204367	0,256208

Продовження додатку В.

К	9,0845	7,6582	5,0068	298	0,000001	142	158	2,47109	2,45669	1,011759	0,940952
Пп	4,7394	5,1582	1,8337	298	0,067689	142	158	1,99531	1,95661	1,039956	0,809257
К	5,9789	5,8354	0,5965	298	0,551311	142	158	2,21365	1,95119	1,287122	0,123538
глобал_самостав	17,2535	17,0886	0,3081	298	0,758194	142	158	4,55453	4,69365	1,062020	0,716647
самоповага	7,7606	7,8101	0,1592	298	0,873621	142	158	2,61726	2,75808	1,110505	0,526057
аутосимпат	8,0634	8,1709	0,2989	298	0,765215	142	158	3,15378	3,07070	1,054840	0,742981
очік_ст_авл	8,5775	8,7405	0,6057	298	0,545200	142	158	2,37697	2,28309	1,083932	0,621596
самоінтересів	5,7606	6,0316	1,5398	298	0,124660	142	158	1,54337	1,50338	1,053909	0,747052
самовпевн	4,7535	4,6582	0,4732	298	0,636438	142	158	1,79513	1,69214	1,125436	0,470006
очік_відношення	5,2465	5,6456	2,1353	298	0,033553	142	158	1,74302	1,49341	1,362217	0,059412
самоприн	4,4930	4,7532	1,3675	298	0,172489	142	158	1,64056	1,64989	1,011401	0,947358
самокерівн	3,9366	3,8987	0,2488	298	0,803697	142	158	1,30038	1,33159	1,048569	0,775278
самозвинув	4,9155	5,0443	0,6582	298	0,510949	142	158	1,69477	1,69053	1,005019	0,973355
самоінтерес	5,0563	5,1582	0,5909	298	0,555023	142	158	1,55639	1,42999	1,184592	0,300879
саморозум	2,4930	2,4937	0,0048	298	0,996201	142	158	1,30328	1,28562	1,027653	0,865843
релятивізм	3,2958	3,3544	0,5413	298	0,588734	142	158	0,91317	0,95821	1,101072	0,560391
антиципація	3,2606	4,1139	8,3049	298	0,000000	142	158	1,00833	0,76529	1,736030	0,000795
маніпуляція	2,6127	3,3797	6,1839	298	0,000000	142	158	1,02347	1,11508	1,187028	0,299274
нарцисизм	2,7958	3,0190	1,6377	298	0,102545	142	158	1,20601	1,15362	1,092875	0,586693
золоте_правило	4,1268	4,6835	5,6570	298	0,000000	142	158	1,03731	0,63935	2,632314	0,000000
утилітаризм	3,1056	4,1835	11,2364	298	0,000000	142	158	0,89686	0,76415	1,377500	0,050823

Продовження додатку В.

емпати чна	3,4577	4,2532	8,415 1	298	0,000 000	142	158	0,911 89	0,722 14	1,594547	0,004 500
альтруї зм	2,7606	3,7658	10,30 22	298	0,000 000	142	158	0,807 15	0,875 48	1,176496	0,325 103
стать	1,0211	1,0316	0,563 0	298	0,573 829	142	158	0,144 32	0,175 61	1,480731	0,017 811
вік	19,394 4	19,120 3	1,428 5	298	0,154 199	142	158	1,543 50	1,757 09	1,295914	0,116 793
курс	2,7394	2,4557	2,106 0	298	0,036 042	142	158	1,134 12	1,192 31	1,105235	0,545 069
спеціал ьність	1,7042	1,7975	0,991 5	298	0,322 241	142	158	0,805 91	0,819 81	1,034812	0,837 421
оцінки/ знання	4,4648	4,5506	0,964 8	298	0,335 404	142	158	0,786 97	0,753 32	1,091342	0,592 592

Додаток В.1.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента, логопеди)

Variable	T-tests; Grouping: логопеди (Spreadsheet18) Group 1: 1 Group 2: 2										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
CE	27,5694	28,8630	-2,01687	143	0,045580	72	73	3,89231	3,83085	1,032341	0,892887
рефлексія	116,0139	117,6438	-0,78064	143	0,436303	72	73	14,36397	10,50710	1,868889	0,008895
раціонал	3,2500	3,2192	0,15241	143	0,879079	72	73	1,25317	1,18141	1,125156	0,618990
емоційн	3,4861	3,5616	-0,33346	143	0,739278	72	73	1,47269	1,24707	1,394582	0,161777
інтуїтивн	3,0139	2,9041	0,52655	143	0,599324	72	73	1,26149	1,24905	1,020019	0,933008
установ.	3,3472	3,5890	-1,20144	143	0,231567	72	73	1,16474	1,25649	1,163757	0,523505
здатність	3,0556	3,1644	-0,53336	143	0,594612	72	73	1,18546	1,26945	1,146707	0,564702
ідентифік	2,8472	2,9589	-0,48036	143	0,631708	72	73	1,42077	1,37879	1,061817	0,800071
ЗАГ.емпат	19,0000	19,3973	-0,65350	143	0,514481	72	73	3,60360	3,71461	1,062561	0,798673
ГДОР	5,3056	5,3973	-0,48574	143	0,627896	72	73	1,29614	0,95364	1,847263	0,010226
ГДІ	4,1389	4,1781	-0,13780	143	0,890589	72	73	1,62121	1,79770	1,229579	0,384747
ОЧ	7,3194	7,1644	0,36653	143	0,714508	72	73	2,60998	2,48335	1,104582	0,674798
П	46,3194	43,9315	1,69811	143	0,091662	72	73	9,63536	7,12844	1,827034	0,011646
Цо	10,6389	11,0822	-0,90705	143	0,365906	72	73	2,79489	3,08110	1,215291	0,412168
Гп	12,1250	10,6712	3,01645	143	0,003028	72	73	3,10355	2,68770	1,333386	0,225872
Сс	6,8611	6,6027	0,74943	143	0,454826	72	73	2,17091	1,97723	1,205502	0,430960
Сн	7,2361	6,8493	1,11811	143	0,265397	72	73	2,17212	1,99075	1,190514	0,462384
Спо	8,0139	8,3151	-0,61021	143	0,542690	72	73	2,99527	2,94805	1,032288	0,893059
Спр	9,9167	9,2055	1,35336	143	0,178077	72	73	3,33885	2,98123	1,254298	0,339901
Упл	5,3611	5,4521	-0,33470	143	0,738340	72	73	1,68092	1,59026	1,117279	0,639997

Продовження додатку В.1.

Син	4,055 6	4,150 7	- 0,4736 2	14 3	0,6364 95	7 2	7 3	1,208 99	1,209 58	1,0009 79	0,9971 52
Па	7,888 9	7,274 0	1,5426 3	14 3	0,1251 31	7 2	7 3	2,791 11	1,938 36	2,0734 15	0,0023 48
К	9,041 7	7,616 4	3,1816 4	14 3	0,0017 96	7 2	7 3	2,855 38	2,531 09	1,2726 61	0,3099 07
Пп	4,111 1	5,027 4	- 2,8466 4	14 3	0,0050 69	7 2	7 3	1,989 80	1,885 42	1,1137 95	0,6494 33
К	5,222 2	5,808 2	- 1,6425 3	14 3	0,1026 77	7 2	7 3	2,202 57	2,092 70	1,1077 67	0,6659 60
глобал_самост ав	17,09 72	16,94 52	0,1963 8	14 3	0,8445 92	7 2	7 3	4,193 09	5,079 62	1,4675 56	0,1074 09
самоповага	7,486 1	7,794 5	- 0,6719 7	14 3	0,5026 90	7 2	7 3	2,483 71	3,013 67	1,4722 74	0,1045 18
аутосимпат	7,916 7	8,315 1	- 0,7378 4	14 3	0,4618 19	7 2	7 3	3,372 42	3,126 40	1,1635 80	0,5230 57
очік_ставл	8,527 8	8,520 5	0,0188 3	14 3	0,9850 03	7 2	7 3	2,301 08	2,322 05	1,0183 08	0,9395 15
самоінтересів	5,750 0	5,986 3	- 0,9814 4	14 3	0,3280 31	7 2	7 3	1,479 91	1,419 05	1,0876 21	0,7230 40
самовпевн	4,694 4	4,643 8	0,1753 0	14 3	0,8610 90	7 2	7 3	1,733 18	1,743 00	1,0113 65	0,9624 67
очік_віднош_ін ших	5,083 3	5,452 1	- 1,3884 1	14 3	0,1671 71	7 2	7 3	1,684 64	1,509 61	1,2453 39	0,3553 62
самоприйн	4,263 9	4,972 6	- 2,5263 2	14 3	0,0126 15	7 2	7 3	1,719 75	1,658 08	1,0757 71	0,7578 90
самокерівн	3,944 4	3,808 2	0,6596 0	14 3	0,5105 70	7 2	7 3	1,265 90	1,220 86	1,0751 55	0,7597 27
самозвинув	4,930 6	5,000 0	- 0,2398 2	14 3	0,8108 16	7 2	7 3	1,754 88	1,732 05	1,0265 39	0,9116 92
самоінтерес	5,166 7	5,137 0	0,1339 1	14 3	0,8936 59	7 2	7 3	1,404 22	1,261 78	1,2385 21	0,3675 01
саморозум	2,236 1	2,328 8	- 0,4226 7	14 3	0,6731 70	7 2	7 3	1,326 79	1,312 91	1,0212 46	0,9289 80
релятивізм	3,291 7	3,424 7	- 0,8311 5	14 3	0,4072 73	7 2	7 3	0,925 96	0,998 86	1,1636 62	0,5237 30
антиципація	3,291 7	4,150 7	- 6,5847 1	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,910 62	0,638 38	2,0347 38	0,0030 25
маніпуляція	2,375 0	3,561 6	- 7,7081 2	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,812 53	1,027 22	1,5982 38	0,0494 17
нарцисизм	2,569 4	3,054 8	- 2,5942 3	14 3	0,0104 67	7 2	7 3	1,098 35	1,153 38	1,1027 14	0,6808 92
золоте правило	4,250 0	4,712 3	- 3,4616 9	14 3	0,0007 08	7 2	7 3	0,930 70	0,655 73	2,0144 83	0,0034 53

Продовження додатку В.1.

утилітаризм	3,2083	4,1096	6,2729 4	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,9335 3	0,7916 5	1,3905 56	0,1654 37
емпатична	3,4583	4,3151	6,3746 2	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,9335 3	0,6640 9	1,9760 54	0,0044 37
альтруїзм	2,7917	3,6301	5,8389 3	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,8038 2	0,9205 5	1,3115 27	0,2543 32
стать	1,0278	1,0411	0,4367 0	14 3	0,6629 91	7 2	7 3	0,1654 9	0,1998 9	1,4589 04	0,1129 03
вік	19,388 9	19,068 5	1,1624 6	14 3	0,2469 85	7 2	7 3	1,6059 4	1,7105 0	1,1344 57	0,5956 37
курс	2,7222	2,4658	1,2846 1	14 3	0,2010 05	7 2	7 3	1,2128 7	1,1912 0	1,0367 16	0,8788 16
спеціальніс ть	1,0000	1,0000		14 3		7 2	7 3	0,0000 0	0,0000 0		
оцінки/знанн я	4,4583	4,4795	0,1504 8	14 3	0,8805 98	7 2	7 3	0,8381 3	0,8516 3	1,0324 59	0,8933 87
кластер	1,2917	1,8082	7,2670 5	14 3	0,0000 00	7 2	7 3	0,4577 2	0,3964 3	1,3331 34	0,2261 76

Додаток В.2.

**Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента,
олігофренопедагоги)**

Variable	T-tests; Grouping: олігофренопедагоги (Spreadsheet13) Group 1: 1 Group 2: 2										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
СЕ	28,8148	27,4333	1,76803	82	0,080775	54	30	2,99732	4,10788	1,878322	0,046110
рефлексія	120,6852	110,8667	3,25231	82	0,001663	54	30	12,99321	13,72823	1,116339	0,712502
раціонал	3,3519	2,9000	1,77040	82	0,080377	54	30	1,08432	1,18467	1,193661	0,565395
емоційн	3,7593	3,1667	1,88654	82	0,062761	54	30	1,38639	1,36668	1,029053	0,956130
інтуїтивн	3,2037	3,0000	0,69270	82	0,490455	54	30	1,27944	1,31306	1,053251	0,849149
установ.	3,6481	3,5000	0,58969	82	0,557020	54	30	1,13532	1,04221	1,186660	0,628350
здатність	3,4630	2,7333	2,77544	82	0,006827	54	30	1,22417	1,01483	1,455116	0,277585
ідентифік	3,0185	2,8333	0,54122	82	0,589825	54	30	1,54786	1,41624	1,194506	0,614453
ЗАГ.емпат	20,4444	18,1333	2,52125	82	0,013631	54	30	4,44958	3,10432	2,054497	0,038842
ГДОР	5,6481	4,6000	3,34242	82	0,001253	54	30	1,21558	1,63158	1,801570	0,062516
ГДІ	4,6852	4,3333	0,93423	82	0,352926	54	30	1,62323	1,70867	1,108039	0,729662
ОЧ	6,2963	8,2667	3,31968	82	0,001346	54	30	2,56706	2,67728	1,087714	0,772757
П	44,9074	47,4667	1,73676	82	0,086186	54	30	6,16830	6,99129	1,284649	0,422310
Цо	11,5370	11,1667	0,69309	82	0,490214	54	30	2,17805	2,62722	1,454989	0,233772
Гп	10,7037	12,2667	2,61921	82	0,010497	54	30	2,55970	2,72831	1,136082	0,672730
Сс	6,8889	6,6667	0,59046	82	0,556508	54	30	1,65594	1,64701	1,010873	0,999288
Сн	6,9630	7,1333	0,36776	82	0,713998	54	30	1,98069	2,12916	1,155540	0,635002
Спо	8,5556	8,6000	0,08029	82	0,936199	54	30	2,28751	2,67298	1,365418	0,321103
Спр	8,9630	11,1000	2,95943	82	0,004028	54	30	3,15010	3,20936	1,037979	0,884251
Упл	5,5926	5,0667	1,52982	82	0,129910	54	30	1,39431	1,70057	1,487558	0,207660
Син	4,1481	3,9000	0,99931	82	0,320584	54	30	0,99825	1,24152	1,546784	0,166825
Па	7,4630	8,2000	1,54859	82	0,125332	54	30	2,04398	2,17192	1,129108	0,686609
К	7,9444	9,1667	2,42115	82	0,017679	54	30	2,35858	1,93129	1,491438	0,247093

Продовження додатку В.2.

Пп	5,314 8	4,633 3	1,6597 3	8 2	0,1007 89	5 4	3 0	1,988 88	1,401 56	2,0136 89	0,0444 05
К	5,814 8	6,466 7	- 1,7413 0	8 2	0,0853 81	5 4	3 0	1,518 12	1,851 99	1,4882 25	0,2071 54
глобал_самост ав	18,16 67	16,56 67	1,5018 6	8 2	0,1369 75	5 4	3 0	4,628 66	4,768 31	1,0612 50	0,8310 62
самоповага	8,203 7	7,733 3	0,7872 0	8 2	0,4334 35	5 4	3 0	2,513 21	2,815 39	1,2549 35	0,4655 17
аутосимпат	8,425 9	8,400 0	0,0404 3	8 2	0,9678 51	5 4	3 0	2,737 59	2,954 83	1,1650 06	0,6171 82
очік_ставл	9,6296	8,2333	2,62939	8 2	0,01021 2	5 4	3 0	2,3415 5	2,3146 2	1,02340 8	0,96943 3
самоінтересів	6,129 6	5,200 0	2,5102 2	8 2	0,0140 32	5 4	3 0	1,554 62	1,749 88	1,2669 71	0,4476 12
самовпевн	5,148 1	4,666 7	1,2220 7	8 2	0,2251 84	5 4	3 0	1,652 98	1,863 13	1,2704 29	0,4425 69
очік_віднош_ін ших	6,166 7	4,933 3	3,3577 0	8 2	0,0011 94	5 4	3 0	1,463 39	1,855 71	1,6080 61	0,1324 40
самоприйн	4,796 3	4,533 3	0,8160 2	8 2	0,4168 55	5 4	3 0	1,458 61	1,332 18	1,1988 04	0,6069 40
самокерівн	4,092 6	3,833 3	0,8454 7	8 2	0,4003 09	5 4	3 0	1,390 92	1,261 73	1,2152 74	0,5788 08
самозвинув	5,055 6	4,633 3	1,0498 2	8 2	0,2968 84	5 4	3 0	1,752 81	1,790 46	1,0434 26	0,8716 47
самоінтерес	5,314 8	4,600 0	1,9393 3	8 2	0,0559 00	5 4	3 0	1,539 71	1,753 81	1,2974 38	0,4047 32
саморозум	2,574 1	2,866 7	- 1,0420 9	8 2	0,3004 31	5 4	3 0	1,222 46	1,252 12	1,0491 21	0,8585 71
релятивізм	3,333 3	3,233 3	0,4580 7	8 2	0,6481 11	5 4	3 0	0,911 15	1,040 00	1,3028 47	0,3974 79
антиципація	3,870 4	3,233 3	2,7730 1	8 2	0,0068 73	5 4	3 0	0,932 56	1,135 12	1,4816 00	0,2122 31
маніпуляція	3,055 6	3,233 3	- 0,6558 4	8 2	0,5137 62	5 4	3 0	1,309 14	0,935 26	1,9593 14	0,0531 04
нарцисизм	2,777 8	3,700 0	3,2983 2	8 2	0,0014 40	5 4	3 0	1,312 73	1,055 36	1,5472 09	0,2063 30
золоте правило	4,777 8	3,633 3	6,4170 5	8 2	0,0000 00	5 4	3 0	0,571 88	1,066 20	3,4759 28	0,0000 82
утилітаризм	4,148 1	2,833 3	7,0514 9	8 2	0,0000 00	5 4	3 0	0,833 44	0,791 48	1,1088 42	0,7789 68
емпатична	4,037 0	3,366 7	3,3615 5	8 2	0,0011 79	5 4	3 0	0,845 92	0,927 86	1,2031 01	0,5490 45
альтруїзм	3,629 6	2,800 0	4,0188 6	8 2	0,0001 29	5 4	3 0	0,917 26	0,886 68	1,0701 63	0,8621 82
стать	1,0000	1,0333	- 1,34823	8 2	0,18129 6	5 4	3 0	0,0000 0	0,1825 7	0,00000 0	1,00000 0
вік	18,981 5	19,500 0	- 1,20570	8 2	0,23140 0	5 4	3 0	2,1499 5	1,2798 2	2,82203 1	0,00348 1
курс	2,4074	2,9333	2,04199	8 2	0,04436 7	5 4	3 0	1,2056 2	0,9802 7	1,51264 4	0,23077 1
спеціальність	2,000 0	2,000 0		8 2		5 4	3 0	0,000 00	0,000 00		
оцінки/знання	4,777 8	4,466 7	2,2292 8	8 2	0,0285 30	5 4	3 0	0,501 57	0,776 08	2,3941 38	0,0057 41
кластер	1,888 9	1,000 0	15,306 39	8 2	0,0000 00	5 4	3 0	0,317 22	0,000 00	0,0000 00	1,0000 00

Додаток В.3.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента, ортопедагоги)

Variable	T-tests; Grouping: ортопедагоги (Spreadsheet8) Group 1: 1 Group 2: 2										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
CE	28,9375	29,0870	0,17173	69	0,864152	48	23	3,35430	3,59182	1,146637	0,675252
рефлексія	122,0000	115,3913	2,02039	69	0,047227	48	23	11,18510	15,95374	2,034442	0,041397
раціонал	3,5833	2,8261	2,21877	69	0,029794	48	23	1,21748	1,58551	1,695936	0,128953
емоційн	4,1042	3,3913	2,11437	69	0,038099	48	23	1,25883	1,46905	1,361868	0,369394
інтуїтивн	3,1667	3,0000	0,51894	69	0,605460	48	23	1,26042	1,27920	1,030032	0,900651
установ.	3,6667	3,1739	1,29237	69	0,200539	48	23	1,38891	1,72290	1,538756	0,214290
здатність	3,3333	2,7826	2,31767	69	0,023440	48	23	0,99645	0,79524	1,570035	0,252382
ідентифік	3,5625	2,9565	1,74917	69	0,084709	48	23	1,28670	1,52191	1,399025	0,330454
ЗАГ.емпат	21,4167	18,1304	3,07637	69	0,003003	48	23	3,74071	5,07493	1,840571	0,079758
ГДОР	5,3542	4,8696	1,38375	69	0,170896	48	23	1,27979	1,57550	1,515527	0,230607
ГДІ	4,5000	4,1304	0,88615	69	0,378617	48	23	1,57101	1,79150	1,300395	0,442298
ОЧ	6,8750	8,0435	1,67808	69	0,097856	48	23	2,58987	3,05225	1,388935	0,340663
П	44,2083	48,0435	1,88592	69	0,063515	48	23	8,29755	7,38843	1,261232	0,564059
Цо	10,5417	11,3043	0,99468	69	0,323369	48	23	3,16872	2,68726	1,390431	0,405432
Гп	11,1458	11,5217	0,49461	69	0,622448	48	23	3,14196	2,66065	1,394523	0,401139
Сс	6,8750	6,5217	0,78192	69	0,436935	48	23	1,85226	1,62003	1,307237	0,502238
Сн	7,1250	8,0000	1,66799	69	0,099850	48	23	2,16967	1,83402	1,399511	0,395960
Спо	7,5208	8,2609	1,15244	69	0,253117	48	23	2,62549	2,32022	1,280450	0,537483
Спр	8,9167	10,6957	1,90207	69	0,061337	48	23	3,58385	3,90145	1,185096	0,609967
Упл	5,7708	5,4348	0,82014	69	0,414958	48	23	1,46214	1,90278	1,693545	0,129969
Син	4,0208	3,8696	0,43865	69	0,662282	48	23	1,43645	1,17954	1,483059	0,317962
Па	7,2292	8,1739	1,29868	69	0,198376	48	23	2,93359	2,72450	1,159373	0,723596
К	7,9583	9,0000	1,71046	69	0,091674	48	23	2,61711	1,85864	1,982689	0,083957

Продовження додатку В.3.

Пп	5,916 7	5,000 0	1,8421 4	6 9	0,0697 52	4 8	2 3	2,142 11	1,507 56	2,0190 07	0,0762 93
К	6,3333	6,9130	- 1,04136	6 9	0,30134 5	4 8	2 3	2,2909 0	1,9751 4	1,34529 0	0,45565 2
глобал_самост ав	16,91 67	17,04 35	- 0,1105 2	6 9	0,9123 21	4 8	2 3	4,380 00	4,819 26	1,2106 35	0,5692 17
самоповага	7,937 5	7,478 3	0,6833 6	6 9	0,4966 68	4 8	2 3	2,571 58	2,810 20	1,1941 93	0,5952 14
аутосимпат	7,5625	8,2174	- 0,81443	6 9	0,41819 9	4 8	2 3	3,2348 3	3,0295 0	1,14014 5	0,75730 0
очік_ставл	8,3958	8,3913	0,00801	6 9	0,99363 2	4 8	2 3	2,3314 6	1,9940 6	1,36703 7	0,43079 6
самоінтересів	6,166 7	5,956 5	0,5517 7	6 9	0,5828 86	4 8	2 3	1,534 47	1,429 50	1,1522 56	0,7359 39
самовпевн	4,3333	4,6957	- 0,81986	6 9	0,41511 7	4 8	2 3	1,7300 0	1,7693 0	1,04595 1	0,86762 2
очік_віднош_ін ших	5,645 8	5,260 9	0,9864 0	6 9	0,3273 81	4 8	2 3	1,522 73	1,572 99	1,0671 08	0,8247 61
самоприйн	4,604 2	4,478 3	0,2785 4	6 9	0,7814 31	4 8	2 3	1,842 06	1,647 85	1,2495 97	0,5806 81
самокерівн	4,000 0	3,695 7	0,8340 3	6 9	0,4071 44	4 8	2 3	1,399 09	1,520 61	1,1812 60	0,6162 68
самозвинув	5,270 8	4,782 6	1,2828 8	6 9	0,2038 28	4 8	2 3	1,348 59	1,782 66	1,7473 23	0,1088 44
самоінтерес	5,041 7	5,173 9	- 0,3200 2	6 9	0,7499 21	4 8	2 3	1,623 74	1,641 84	1,0224 26	0,9166 58
саморозум	2,687 5	2,739 1	- 0,1607 0	6 9	0,8727 98	4 8	2 3	1,151 43	1,483 77	1,6605 71	0,1447 83
релятивізм	3,1667	3,5652	- 1,84034	6 9	0,07001 9	4 8	2 3	0,8832 6	0,7877 5	1,25717 1	0,56981 4
антиципація	4,229 2	2,782 6	6,6747 4	6 9	0,0000 00	4 8	2 3	0,750 59	1,042 57	1,9293 26	0,0591 46
маніпуляція	2,791 7	3,391 3	- 2,0773 6	6 9	0,0414 92	4 8	2 3	1,236 99	0,891 33	1,9259 99	0,0975 46
нарцисизм	2,604 2	3,478 3	- 3,3926 8	6 9	0,0011 50	4 8	2 3	1,086 47	0,845 82	1,6499 62	0,2038 53
золоте правило	4,687 5	3,652 2	5,0258 4	6 9	0,0000 04	4 8	2 3	0,511 83	1,228 77	5,7636 08	0,0000 00
утилітаризм	4,125 0	2,782 6	7,0262 1	6 9	0,0000 00	4 8	2 3	0,761 44	0,735 87	1,0707 02	0,8882 96
емпатична	3,9792	3,8696	0,49041	6 9	0,62539 7	4 8	2 3	0,7290 2	1,1403 5	2,44678 2	0,01011 7
альтруїзм	3,541 7	3,087 0	1,7834 7	6 9	0,0789 08	4 8	2 3	1,051 00	0,900 15	1,3632 50	0,4350 34
стать	1,000 0	1,087 0	- 2,1077 6	6 9	0,0386 87	4 8	2 3	0,000 00	0,288 10	0,0000 00	1,0000 00
вік	19,333 3	19,521 7	- 0,54461	6 9	0,58778 1	4 8	2 3	1,3889 1	1,3097 4	1,12455 5	0,78545 7
курс	2,4167	2,9130	- 1,73822	6 9	0,08663 2	4 8	2 3	1,1267 2	1,1246 4	1,00370 1	1,00000 0
спеціальність	3,0000	3,0000		6 9		4 8	2 3	0,0000 0	0,0000 0		
оцінки/знання	4,3958	4,4348	- 0,20395	6 9	0,83899 5	4 8	2 3	0,7362 8	0,7877 5	1,14470 0	0,67866 3
кластер	1,8333	1,0000	10,5716 9	6 9	0,00000 0	4 8	2 3	0,3766 2	0,0000 0	0,00000 0	1,00000 0

Додаток Д.

Однофакторний дисперсійний аналіз (критерій поділу – курс навчання)

Variable	Analysis of Variance (Spreadsheet1)			Marked effects are significant at $p < ,05000$				
	SS	df	MS	SS	df	MS	F	p
CE	8,8916	3	2,9639	4028,64	296	13,6103	0,2178	0,884040
рефлексія	341,6908	3	113,8969	51244,86	296	173,1245	0,6579	0,578565
раціонал	5,2812	3	1,7604	448,47	296	1,5151	1,1619	0,324511
емоційн	9,6808	3	3,2269	555,47	296	1,8766	1,7196	0,163015
інтуїтивн	0,1256	3	0,0419	476,31	296	1,6092	0,0260	0,994322
установ.	5,3226	3	1,7742	467,62	296	1,5798	1,1230	0,339960
здатність	11,5545	3	3,8515	389,99	296	1,3175	2,9232	0,034219
ідентифік	2,9413	3	0,9804	608,85	296	2,0569	0,4767	0,698771
ЗАГ.емпат	67,3134	3	22,4378	4741,26	296	16,0178	1,4008	0,242682
ГДОР	20,0238	3	6,6746	478,16	296	1,6154	4,1318	0,006844
ГДІ	1,0284	3	0,3428	842,61	296	2,8466	0,1204	0,948048
ОЧ	58,4776	3	19,4925	2047,16	296	6,9161	2,8184	0,039291
П	245,6368	3	81,8789	18463,95	296	62,3782	1,3126	0,270401
Цо	13,2322	3	4,4107	2345,76	296	7,9249	0,5566	0,644113
Гп	28,1613	3	9,3871	2485,83	296	8,3981	1,1178	0,342103
Сс	8,3090	3	2,7697	1056,41	296	3,5690	0,7760	0,508140
Сн	11,2548	3	3,7516	1269,18	296	4,2878	0,8750	0,454395
Спо	25,9909	3	8,6636	2200,93	296	7,4356	1,1652	0,323252
Спр	46,4000	3	15,4667	3306,17	296	11,1695	1,3847	0,247534
Упл	3,7347	3	1,2449	756,93	296	2,5572	0,4868	0,691690
Син	5,7469	3	1,9156	431,17	296	1,4567	1,3151	0,269593
Па	28,5875	3	9,5292	1760,78	296	5,9486	1,6019	0,189018
К	20,7891	3	6,9297	1939,88	296	6,5536	1,0574	0,367522
Пп	8,8236	3	2,9412	1166,70	296	3,9415	0,7462	0,525291
К	4,6278	3	1,5426	1285,57	296	4,3431	0,3552	0,785425
глобал_самостав	142,7801	3	47,5934	6242,89	296	21,0908	2,2566	0,081927
самоповага	23,3246	3	7,7749	2137,02	296	7,2197	1,0769	0,359132
аутосимпат	27,0252	3	9,0084	2856,65	296	9,6509	0,9334	0,424847
очік_ставл	15,7923	3	5,2641	1601,20	296	5,4095	0,9731	0,405716
самоінтересів	25,2249	3	8,4083	670,97	296	2,2668	3,7093	0,012042
самовпевн	18,2540	3	6,0847	886,34	296	2,9944	2,0320	0,109475
очік_віднош_інших	6,2451	3	2,0817	784,19	296	2,6493	0,7858	0,502650
самоприйн	3,8459	3	1,2820	808,08	296	2,7300	0,4696	0,703715
самокерівн	1,1979	3	0,3993	515,72	296	1,7423	0,2292	0,876039
самозвинув	1,0285	3	0,3428	853,89	296	2,8848	0,1188	0,948993
самоінтерес	36,2827	3	12,0942	627,09	296	2,1185	5,7088	0,000823
саморозум	5,2483	3	1,7494	493,74	296	1,6680	1,0488	0,371266
релятивізм	1,8734	3	0,6245	260,11	296	0,8788	0,7106	0,546306
антиципація	4,3050	3	1,4350	285,46	296	0,9644	1,4880	0,217886
маніпуляція	13,3218	3	4,4406	373,59	296	1,2621	3,5183	0,015537
нарцисизм	7,3304	3	2,4435	410,42	296	1,3865	1,7623	0,154447
золоте правило	2,3643	3	0,7881	236,72	296	0,7997	0,9855	0,399912

Продовження додатку Д.

утилітаризм	10,0570	3	3,3523	281,93	296	0,9525	3,5197	0,015509
емпатична	0,6492	3	0,2164	245,79	296	0,8304	0,2606	0,853730
альтруїзм	7,0871	3	2,3624	280,68	296	0,9483	2,4913	0,060361
стать	0,1028	3	0,0343	7,68	296	0,0260	1,3205	0,267796
вік	490,7601	3	163,5867	335,49	296	1,1334	144,3312	0,000000
спеціальність	1,5430	3	0,5143	196,20	296	0,6629	0,7760	0,508192
оцінки/знання	6,6748	3	2,2249	170,30	296	0,5753	3,8673	0,009751

Додаток Д.1.

Апостеріорний критерій Шеффе (критерій поділу - курс навчання)

курс	Scheffe Test; Variable: CE (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,910960	0,999682	0,980408
2 {2}	0,910960		0,935926	0,988790
3 {3}	0,999682	0,935926		0,990862
4 {4}	0,980408	0,988790	0,990862	

курс	Scheffe Test; Variable: рефлексія (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,981787	0,969765	0,879433
2 {2}	0,981787		0,858540	0,991191
3 {3}	0,969765	0,858540		0,615930
4 {4}	0,879433	0,991191	0,615930	

курс	Scheffe Test; Variable: раціонал (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,818473	0,841456	0,977646
2 {2}	0,818473		0,353963	0,593824
3 {3}	0,841456	0,353963		0,974354
4 {4}	0,977646	0,593824	0,974354	

курс	Scheffe Test; Variable: емоційн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,928005	0,692078	0,840488
2 {2}	0,928005		0,983016	0,515115
3 {3}	0,692078	0,983016		0,200965
4 {4}	0,840488	0,515115	0,200965	

Продовження додатку Д.1.

курс	Scheffe Test; Variable: інтуїтивн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,998419	0,997588	0,995312
2 {2}	0,998419		1,000000	0,999958
3 {3}	0,997588	1,000000		0,999954
4 {4}	0,995312	0,999958	0,999954	

курс	Scheffe Test; Variable: установ. (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,966557	0,994985	0,415292
2 {2}	0,966557		0,994267	0,793856
3 {3}	0,994985	0,994267		0,548443
4 {4}	0,415292	0,793856	0,548443	

курс	Scheffe Test; Variable: здатність (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,999993	0,075746	0,786550
2 {2}	0,999993		0,137479	0,845113
3 {3}	0,075746	0,137479		0,455467
4 {4}	0,786550	0,845113	0,455467	

курс	Scheffe Test; Variable: ідентифік (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,999972	0,783425	0,983604
2 {2}	0,999972		0,807572	0,982335
3 {3}	0,783425	0,807572		0,938217
4 {4}	0,983604	0,982335	0,938217	

Продовження додатку Д.1.

		Scheffe Test; Variable: ЗАГ.емпат (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
курс	{1}	{2}	{3}	{4}	
1 {1}		0,991743	0,726529	0,520944	
2 {2}	0,991743		0,604495	0,418493	
3 {3}	0,726529	0,604495		0,986383	
4 {4}	0,520944	0,418493	0,986383		

		Scheffe Test; Variable: ГДОР (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
курс	{1}	{2}	{3}	{4}	
1 {1}		0,999010	0,979657	0,033776	
2 {2}	0,999010		0,959599	0,045616	
3 {3}	0,979657	0,959599		0,083528	
4 {4}	0,033776	0,045616	0,083528		

		Scheffe Test; Variable: ГДІ (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
курс	{1}	{2}	{3}	{4}	
1 {1}		0,999677	0,999923	0,972990	
2 {2}	0,999677		0,998735	0,991136	
3 {3}	0,999923	0,998735		0,958590	
4 {4}	0,972990	0,991136	0,958590		

		Scheffe Test; Variable: ОЧ (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
курс	{1}	{2}	{3}	{4}	
1 {1}		0,446337	0,965340	0,079059	
2 {2}	0,446337		0,701166	0,913399	
3 {3}	0,965340	0,701166		0,204939	
4 {4}	0,079059	0,913399	0,204939		

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: П (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at p < ,05000				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,445631	0,701960	0,384218
2 {2}	0,445631		0,951570	0,999926
3 {3}	0,701960	0,951570		0,952601
4 {4}	0,384218	0,999926	0,952601	

Scheffe Test; Variable: Цо (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at p < ,05000				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,897193	0,915724	0,993837
2 {2}	0,897193		0,999331	0,781175
3 {3}	0,915724	0,999331		0,791646
4 {4}	0,993837	0,781175	0,791646	

Scheffe Test; Variable: Гп (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at p < ,05000				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,821963	0,974041	0,778270
2 {2}	0,821963		0,581977	0,999999
3 {3}	0,974041	0,581977		0,496637
4 {4}	0,778270	0,999999	0,496637	

Scheffe Test; Variable: Cc (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at p < ,05000				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,616900	0,849745	0,659571
2 {2}	0,616900		0,958890	0,997741
3 {3}	0,849745	0,958890		0,985162
4 {4}	0,659571	0,997741	0,985162	

Продовження додатку Д.1.

курс	Scheffe Test; Variable: Чн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,486675	0,962225	0,825663
2 {2}	0,486675		0,748426	0,915113
3 {3}	0,962225	0,748426		0,980585
4 {4}	0,825663	0,915113	0,980585	

курс	Scheffe Test; Variable: Чно (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,516222	0,465642	0,586051
2 {2}	0,516222		0,999816	0,995193
3 {3}	0,465642	0,999816		0,997939
4 {4}	0,586051	0,995193	0,997939	

курс	Scheffe Test; Variable: Чпн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,635666	0,797245	0,271055
2 {2}	0,635666		0,981770	0,972611
3 {3}	0,797245	0,981770		0,798931
4 {4}	0,271055	0,972611	0,798931	

курс	Scheffe Test; Variable: Упн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,824228	0,887331	0,999933
2 {2}	0,824228		0,996220	0,845394
3 {3}	0,887331	0,996220		0,906422
4 {4}	0,999933	0,845394	0,906422	

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: Син (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,861996	0,747408	0,271418
2 {2}	0,861996		0,999507	0,835859
3 {3}	0,747408	0,999507		0,844994
4 {4}	0,271418	0,835859	0,844994	

Scheffe Test; Variable: Па (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,336087	0,779748	0,319524
2 {2}	0,336087		0,833850	0,998945
3 {3}	0,779748	0,833850		0,863307
4 {4}	0,319524	0,998945	0,863307	

Scheffe Test; Variable: К (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,997438	0,744840	0,468703
2 {2}	0,997438		0,891005	0,678787
3 {3}	0,744840	0,891005		0,968376
4 {4}	0,468703	0,678787	0,968376	

Scheffe Test; Variable: Пп (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,991729	0,564825	0,880897
2 {2}	0,991729		0,814934	0,981222
3 {3}	0,564825	0,814934		0,945238
4 {4}	0,880897	0,981222	0,945238	

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: K (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,867580	0,995511	0,999502
2 {2}	0,867580		0,940363	0,814952
3 {3}	0,995511	0,940363		0,985186
4 {4}	0,999502	0,814952	0,985186	

Scheffe Test; Variable: глобал_самостав (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,654467	0,575272	0,989759
2 {2}	0,654467		0,087108	0,467436
3 {3}	0,575272	0,087108		0,761166
4 {4}	0,989759	0,467436	0,761166	

Scheffe Test; Variable: самоповара (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,987877	0,586550	0,976224
2 {2}	0,987877		0,449711	0,894654
3 {3}	0,586550	0,449711		0,827929
4 {4}	0,976224	0,894654	0,827929	

Scheffe Test; Variable: аутосимпат (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,786545	0,994382	0,545671
2 {2}	0,786545		0,888687	0,993950
3 {3}	0,994382	0,888687		0,690259
4 {4}	0,545671	0,993950	0,690259	

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: очік_ставл (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,861186	0,993585	0,850933
2 {2}	0,861186		0,726524	0,419266
3 {3}	0,993585	0,726524		0,944545
4 {4}	0,850933	0,419266	0,944545	

Scheffe Test; Variable: самоінтересів (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,784963	0,565808	0,197059
2 {2}	0,784963		0,141488	0,029923
3 {3}	0,565808	0,141488		0,897476
4 {4}	0,197059	0,029923	0,897476	

Scheffe Test; Variable: самовпевн (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,550989	0,788440	0,975583
2 {2}	0,550989		0,124509	0,776968
3 {3}	0,788440	0,124509		0,517313
4 {4}	0,975583	0,776968	0,517313	

Scheffe Test; Variable: очік_віднош_інших (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,966699	0,992436	0,778019
2 {2}	0,966699		0,886688	0,541328
3 {3}	0,992436	0,886688		0,902155
4 {4}	0,778019	0,541328	0,902155	

Продовження додатку Д.1.

курс	Scheffe Test; Variable: самоприйн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,759868	0,883014	0,848635
2 {2}	0,759868		0,987388	0,994268
3 {3}	0,883014	0,987388		0,999777
4 {4}	0,848635	0,994268	0,999777	

курс	Scheffe Test; Variable: самокерівн (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,977675	0,966056	0,879284
2 {2}	0,977675		0,999999	0,993401
3 {3}	0,966056	0,999999		0,991890
4 {4}	0,879284	0,993401	0,991890	

курс	Scheffe Test; Variable: самозвинув (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,999988	0,999763	0,968371
2 {2}	0,999988		0,999497	0,970199
3 {3}	0,999763	0,999497		0,981592
4 {4}	0,968371	0,970199	0,981592	

курс	Scheffe Test; Variable: самоінтерес (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,554953	0,253865	0,140965
2 {2}	0,554953		0,013249	0,005513
3 {3}	0,253865	0,013249		0,989194
4 {4}	0,140965	0,005513	0,989194	

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: саморозум (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,761478	0,912749	0,998483
2 {2}	0,761478		0,380428	0,666578
3 {3}	0,912749	0,380428		0,958948
4 {4}	0,998483	0,666578	0,958948	

Scheffe Test; Variable: релятивізм (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,747659	0,993896	0,999965
2 {2}	0,747659		0,590460	0,716854
3 {3}	0,993896	0,590460		0,996454
4 {4}	0,999965	0,716854	0,996454	

Scheffe Test; Variable: ідеалізм (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,412596	0,999951	0,652043
2 {2}	0,412596		0,424500	0,958832
3 {3}	0,999951	0,424500		0,669006
4 {4}	0,652043	0,958832	0,669006	

Scheffe Test; Variable: макіавелізм (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,650586	0,718409	0,388737
2 {2}	0,650586		0,138532	0,993955
3 {3}	0,718409	0,138532		0,034917
4 {4}	0,388737	0,993955	0,034917	

Продовження додатку Д.1.

Scheffe Test; Variable: нарцисизм (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,950870	0,638338	0,564565
2 {2}	0,950870		0,368428	0,312635
3 {3}	0,638338	0,368428		0,999259
4 {4}	0,564565	0,312635	0,999259	

Scheffe Test; Variable: золоте правило (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,999691	0,678666	0,588206
2 {2}	0,999691		0,796875	0,721939
3 {3}	0,678666	0,796875		0,998678
4 {4}	0,588206	0,721939	0,998678	

Scheffe Test; Variable: утилітаризм (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,162747	0,566074	0,026268
2 {2}	0,162747		0,791708	0,972107
3 {3}	0,566074	0,791708		0,419643
4 {4}	0,026268	0,972107	0,419643	

Scheffe Test; Variable: баланс (Spreadsheet1)				
Marked differences are significant at $p < ,05000$				
курс	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,910788	0,999883	0,992579
2 {2}	0,910788		0,881921	0,975327
3 {3}	0,999883	0,881921		0,984941
4 {4}	0,992579	0,975327	0,984941	

Продовження додатку Д.1.

курс	Scheffe Test; Variable: альтруїзм (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,750076	0,939703	0,082130
2 {2}	0,750076		0,960353	0,669597
3 {3}	0,939703	0,960353		0,257221
4 {4}	0,082130	0,669597	0,257221	

курс	Scheffe Test; Variable: стать (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,937925	0,326570	0,560557
2 {2}	0,937925		0,783704	0,933994
3 {3}	0,326570	0,783704		0,981274
4 {4}	0,560557	0,933994	0,981274	

курс	Scheffe Test; Variable: оцінки/знання (Spreadsheet1) Marked differences are significant at $p < ,05000$			
	{1}	{2}	{3}	{4}
1 {1}		0,074116	0,952778	0,774981
2 {2}	0,074116		0,016949	0,400946
3 {3}	0,952778	0,016949		0,429817
4 {4}	0,774981	0,400946	0,429817	

Додаток Е.1.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента, 1 курс навчання)

Variable	T-tests; Grouping: кластер курс 1 (Spreadsheet39) Group 1: 1 Group 2: 2										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
СЕ	28,8868	28,0000	1,0363	76	0,303332	53	25	3,489878	3,60555	1,067390	0,818614
рефлексія	119,6226	114,5600	2,1154	76	0,037675	53	25	8,972665	11,56172	1,660359	0,127368
раціонал	3,4151	3,0000	1,3347	76	0,185954	53	25	1,277527	1,29099	1,021195	0,918130
емоційн	3,6792	3,3200	1,1110	76	0,270073	53	25	1,369638	1,24900	1,202505	0,634432
інтуїтивн	3,1509	2,9200	0,7433	76	0,459599	53	25	1,321366	1,18743	1,238304	0,577661
установ.	3,9245	3,0400	3,1997	76	0,002008	53	25	1,141003	1,13578	1,009215	1,000000
здатність	3,4151	3,1600	0,9155	76	0,362808	53	25	1,150818	1,14310	1,013559	1,000000
ідентифік	3,3396	2,6400	2,0149	76	0,047448	53	25	1,385965	1,52425	1,209503	0,555018
ЗАГ.емпат	20,9245	18,0800	2,9124	76	0,004706	53	25	3,926483	4,23202	1,161684	0,636041
ГДОР	5,4906	5,4400	0,1597	76	0,873528	53	25	1,249964	1,41657	1,284341	0,444088
ГДІ	4,5283	4,0000	1,2073	76	0,231057	53	25	1,803882	1,80278	1,001228	1,000000
ОЧ	6,5660	6,9200	-0,5399	76	0,590828	53	25	2,685498	2,73740	1,039023	0,879019
П	43,2830	45,4000	-1,1960	76	0,235407	53	25	7,445642	6,95821	1,145010	0,734633
Цо	10,7925	11,0400	-0,3675	76	0,714243	53	25	2,796691	2,73069	1,048925	0,926325
Гп	10,5660	12,4400	-2,7507	76	0,007429	53	25	2,831889	2,75500	1,056600	0,909966
Сс	6,5094	6,4800	0,0689	76	0,945236	53	25	1,760929	1,75879	1,002437	1,000000
Сн	6,5660	7,5600	-2,2099	76	0,030124	53	25	2,042900	1,35647	2,268174	0,031276
Спо	7,7925	7,4800	0,4520	76	0,652567	53	25	2,857907	2,83019	1,019680	0,990148
Спр	8,7170	9,6400	-1,3400	76	0,184223	53	25	2,957242	2,56385	1,330418	0,450711
Упл	5,8302	5,0400	2,2996	76	0,024215	53	25	1,296976	1,64520	1,609054	0,152444
Син	4,2642	4,2400	0,0824	76	0,934533	53	25	1,129175	1,36260	1,456168	0,256546
Па	6,9623	7,5600	-0,9970	76	0,321947	53	25	2,417582	2,58328	1,141775	0,672115
К	7,5094	9,0800	-2,7765	76	0,006915	53	25	2,198099	2,59679	1,395661	0,312821

Продовження додатку Е.1.

Пп	4,943 4	4,320 0	1,297 0	7 6	0,1985 69	5 3	2 5	2,0420 12	1,842 10	1,2288 25	0,5922 77
К	5,641 5	6,240 0	- 1,235 9	7 6	0,2203 02	5 3	2 5	1,9912 73	2,005 82	1,0146 69	0,9326 51
глобал_самост ав	18,00 00	15,92 00	1,738 6	7 6	0,0861 55	5 3	2 5	5,1738 99	4,358 13	1,4094 01	0,3620 82
самоповага	8,415 1	7,040 0	1,962 5	7 6	0,0533 62	5 3	2 5	2,8516 79	2,964 79	1,0809 05	0,7906 74
аутосимпат	7,886 8	7,560 0	0,393 3	7 6	0,6952 26	5 3	2 5	3,2204 90	3,830 58	1,4147 67	0,2939 92
очік_ставл	9,056 6	8,000 0	1,841 9	7 6	0,0693 87	5 3	2 5	2,4211 81	2,236 07	1,1724 24	0,6854 66
самоінтересів	6,339 6	5,560 0	2,401 6	7 6	0,0187 65	5 3	2 5	1,2548 89	1,502 22	1,4330 35	0,2769 16
самовпевн	4,811 3	4,360 0	1,083 8	7 6	0,2818 77	5 3	2 5	1,7215 45	1,704 89	1,0196 27	0,9902 66
очік_віднош_ін ших	5,792 5	4,960 0	2,055 8	7 6	0,0432 32	5 3	2 5	1,6332 89	1,743 56	1,1395 87	0,6761 62
самоприйн	4,547 2	4,240 0	0,751 5	7 6	0,4546 73	5 3	2 5	1,6120 46	1,832 12	1,2916 75	0,4342 37
самокерівн	4,094 3	3,840 0	0,751 5	7 6	0,4546 88	5 3	2 5	1,3765 08	1,434 11	1,0854 41	0,7814 24
самозвинув	5,018 9	5,040 0	- 0,048 2	7 6	0,9616 67	5 3	2 5	1,7812 11	1,859 21	1,0894 98	0,7732 05
самоінтерес	5,452 8	5,040 0	1,310 6	7 6	0,1939 32	5 3	2 5	1,2490 93	1,398 81	1,2540 87	0,4866 31
саморозум	2,679 2	2,120 0	1,931 9	7 6	0,0571 01	5 3	2 5	1,2368 32	1,092 40	1,2819 16	0,5142 07
релятивізм	3,377 4	3,280 0	0,419 6	7 6	0,6759 36	5 3	2 5	0,9850 11	0,890 69	1,2230 00	0,6014 06
антиципація	4,150 9	3,120 0	6,406 5	7 6	0,0000 00	5 3	2 5	0,6011 60	0,781 02	1,6879 12	0,1155 50
маніпуляція	3,188 7	2,880 0	1,151 6	7 6	0,2530 86	5 3	2 5	1,2098 41	0,832 67	2,1111 28	0,0485 34
нарцисизм	2,679 2	3,040 0	- 1,444 6	7 6	0,1526 67	5 3	2 5	0,9761 30	1,135 78	1,3538 61	0,3576 55
золоте правило	4,717 0	4,120 0	3,605 4	7 6	0,0005 55	5 3	2 5	0,5326 77	0,927 36	3,0308 95	0,0008 28
утилітаризм	4,283 0	3,200 0	5,816 8	7 6	0,0000 00	5 3	2 5	0,6899 65	0,912 87	1,7505 08	0,0924 37
емпатична	4,094 3	3,320 0	4,294 8	7 6	0,0000 51	5 3	2 5	0,7142 55	0,802 08	1,2610 43	0,4765 76
альтруїзм	3,603 8	3,160 0	2,093 0	7 6	0,0396 87	5 3	2 5	0,8624 57	0,898 15	1,0844 75	0,7833 89
стать	1,000 0	1,000 0		7 6		5 3	2 5	0,0000 00	0,000 00		
вік	17,43 40	17,76 00	- 1,663 7	7 6	0,1002 82	5 3	2 5	0,6357 74	1,090 87	2,9440 22	0,0011 34
курс	1,000 0	1,000 0		7 6		5 3	2 5	0,0000 00	0,000 00		
спеціальність	1,773 6	1,560 0	1,091 4	7 6	0,2785 43	5 3	2 5	0,8237 23	0,768 11	1,1500 33	0,7254 35
оцінки/знання	4,566 0	4,640 0	- 0,426 8	7 6	0,6707 63	5 3	2 5	0,7208 28	0,700 00	1,0603 95	0,9019 41

Додаток Е.2

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента, 2 курс навчання)

Variable	T-tests; Grouping: кластер курс 2 (Spreadsheet46) Group 1: 1 Group 2: 2										
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
СЕ	28,4091	27,9394	0,39824	53	0,692055	22	33	5,09583	3,65667	1,942048	0,087962
рефлексія	111,5000	120,7273	-2,35986	53	0,021996	22	33	13,99915	14,34022	1,049322	0,926518
раціонал	3,5000	3,4848	0,05020	53	0,960155	22	33	1,14434	1,06423	1,156235	0,695566
емоційн	3,1818	4,0909	-2,50691	53	0,015281	22	33	1,25874	1,35471	1,158299	0,736239
інтуїтивн	2,7273	3,2424	1,78264	53	0,080373	22	33	1,16217	0,96922	1,437788	0,346118
установ.	3,4545	3,5758	0,35954	53	0,720621	22	33	1,43849	1,06155	1,836255	0,117856
здатність	3,3636	3,3030	0,19723	53	0,844403	22	33	1,36436	0,91804	2,208668	0,042068
ідентифік	2,9545	3,2424	0,75760	53	0,452044	22	33	1,36198	1,39262	1,045508	0,933712
ЗАГ.емпат	19,1818	20,9394	1,81345	53	0,075426	22	33	3,88693	3,25902	1,422458	0,360215
ГДОР	5,4091	5,5758	0,52925	53	0,598842	22	33	1,14056	1,14647	1,010399	1,000000
ГДІ	3,9091	4,6061	1,35281	53	0,181860	22	33	2,13606	1,67592	1,624506	0,210473
ОЧ	7,4091	7,4545	0,06544	53	0,948067	22	33	2,93840	2,20923	1,769056	0,141825
П	45,0000	47,0606	0,87254	53	0,386852	22	33	8,42897	8,67806	1,059975	0,906605
Цо	10,8636	11,5152	0,80274	53	0,425707	22	33	3,44059	2,57538	1,784776	0,135823
Гп	11,7273	11,6061	0,15602	53	0,876607	22	33	2,33364	3,10181	1,766693	0,175090
Сс	6,5909	7,1818	1,13921	53	0,259738	22	33	1,84285	1,91139	1,075765	0,877594
Сн	6,9091	7,8182	1,62585	53	0,109914	22	33	2,02153	2,03799	1,016353	0,989787
Спо	8,2273	8,5455	0,41063	53	0,682998	22	33	2,65351	2,91645	1,208000	0,659765
Спр	9,9091	9,6970	0,24728	53	0,805644	22	33	3,22060	3,04636	1,117668	0,759571
Упл	5,1818	5,3939	0,44756	53	0,656296	22	33	2,10750	1,41287	2,224993	0,040217

Продовження додатку Е.2.

Син	3,954 5	4,151 5	- 0,6007 9	5 3	0,5505 39	2 2	3 3	1,463 11	0,972 15	2,2651 02	0,0360 12
Па	7,681 8	8,121 2	- 0,6684 5	5 3	0,5067 48	2 2	3 3	2,589 10	2,246 63	1,3281 16	0,4586 41
К	7,954 5	8,212 1	- 0,3759 1	5 3	0,7084 85	2 2	3 3	2,497 18	2,484 42	1,0103 01	0,9575 77
Пп	4,863 6	4,848 5	0,0269 7	5 3	0,9785 87	2 2	3 3	1,390 29	2,373 30	2,9140 54	0,0125 89
К	6,045 5	6,212 1	- 0,2982 5	5 3	0,7666 80	2 2	3 3	1,785 58	2,175 97	1,4850 64	0,3459 72
глобал_самост ав	17,68 18	18,81 82	- 0,8292 7	5 3	0,4106 70	2 2	3 3	5,102 63	4,895 50	1,0864 10	0,8143 08
самоповага	7,590 9	8,515 2	- 1,2482 3	5 3	0,2174 34	2 2	3 3	2,648 61	2,717 09	1,0523 76	0,9207 82
аутосимпат	7,909 1	8,636 4	- 0,7936 6	5 3	0,4309 32	2 2	3 3	2,990 61	3,533 93	1,3963 58	0,4273 42
очік_ставл	8,681 8	9,333 3	- 1,1121 1	5 3	0,2711 10	2 2	3 3	2,625 63	1,726 03	2,3140 50	0,0314 82
самоінтересів	5,954 5	6,636 4	- 1,6995 8	5 3	0,0950 73	2 2	3 3	1,617 68	1,342 06	1,4529 07	0,3327 02
самовпевн	4,590 9	5,454 5	- 1,5633 5	5 3	0,1239 22	2 2	3 3	2,218 09	1,855 58	1,4288 86	0,3542 43
очік_віднош_ін ших	5,500 0	5,787 9	- 0,6865 2	5 3	0,4953 76	2 2	3 3	1,766 08	1,340 65	1,7353 61	0,1555 73
самоприйн	4,727 3	4,787 9	- 0,1327 2	5 3	0,8949 15	2 2	3 3	1,777 69	1,576 34	1,2717 77	0,5277 33
самокерівн	3,954 5	3,878 8	0,2576 8	5 3	0,7976 51	2 2	3 3	1,090 10	1,053 49	1,0706 97	0,8427 60
самозвинув	5,409 1	4,787 9	1,3845 6	5 3	0,1719 88	2 2	3 3	1,181 57	1,866 77	2,4961 24	0,0314 17
самоінтерес	5,454 5	5,848 5	- 1,2137 5	5 3	0,2302 24	2 2	3 3	1,438 49	0,972 15	2,1895 22	0,0443 49
саморозум	2,772 7	2,727 3	0,1134 0	5 3	0,9101 44	2 2	3 3	1,342 77	1,526 28	1,2920 17	0,5452 47
релятивізм	3,454 5	2,969 7	2,1857 4	5 3	0,0332 74	2 2	3 3	0,670 98	0,883 35	1,7331 73	0,1899 15
антиципація	3,272 7	3,697 0	- 1,5661 7	5 3	0,1232 60	2 2	3 3	1,162 17	0,847 23	1,8816 43	0,1039 66
маніпуляція	3,590 9	2,333 3	6,0080 4	5 3	0,0000 00	2 2	3 3	0,734 14	0,777 28	1,1209 84	0,7979 60
нарцисизм	3,772 7	1,939 4	8,6068 9	5 3	0,0000 00	2 2	3 3	0,869 14	0,704 42	1,5223 56	0,2769 36
золоте правило	4,045 5	4,818 2	- 2,8380 5	5 3	0,0064 19	2 2	3 3	1,290 16	0,726 92	3,1500 26	0,0034 31

Продовження додатку Е.2.

утилітаризм	3,4545	3,6061	0,5487 6	5 3	0,58547 5	2 2	3 3	1,0568 3	0,9662 9	1,19617 5	0,63349 1
емпатична	3,9545	3,9697	0,0604 7	5 3	0,95201 0	2 2	3 3	0,9989 2	0,8472 3	1,39012 4	0,39163 3
альтруїзм	3,4091	3,1818	0,8318 1	5 3	0,40924 9	2 2	3 3	0,9081 2	1,0444 7	1,32283 5	0,50773 1
стать	1,0455	1,0000	1,2305 6	5 3	0,22392 0	2 2	3 3	0,2132 0	0,0000 0	0,00000 0	1,00000 0
вік	18,318 2	18,393 9	0,4639 7	5 3	0,64456 6	2 2	3 3	0,5679 0	0,6092 7	1,15100 7	0,74801 2
курс	2,0000	2,0000		5 3		2 2	3 3	0,0000 0	0,0000 0		
спеціальніс ть	2,0455	1,6667	1,6191 6	5 3	0,11134 8	2 2	3 3	0,8985 3	0,8165 0	1,21103 9	0,61148 9
оцінки/знан ня	4,2727	4,2121	0,2225 6	5 3	0,82473 4	2 2	3 3	1,0771 1	0,9272 8	1,34927 6	0,43474 2

Додаток Е.3.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стюдента, 3 курс навчання)

Variable	T-tests; Grouping: кластер курс 3 (Spreadsheet51)										
	Group 1: 2					Group 2: 1					
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
СЕ	29,0000	28,0000	1,25288	83	0,213768	46	39	3,21800	4,13585	1,651796	0,106790
рефлексія	116,1087	122,4615	2,04521	83	0,044002	46	39	15,84120	12,15004	1,699889	0,096524
раціонал	3,2174	2,9744	0,88941	83	0,376355	46	39	1,26338	1,24578	1,028466	0,935666
емоційн	3,6522	4,0256	1,27881	83	0,204529	46	39	1,49395	1,13525	1,731755	0,085558
інтуїтивн	3,0652	3,0000	0,22377	83	0,823488	46	39	1,30643	1,37649	1,110135	0,731959
установ.	3,3913	3,8205	1,43507	83	0,155023	46	39	1,40599	1,33519	1,108870	0,748708
здатність	2,6087	3,1538	2,19522	83	0,030940	46	39	1,29062	0,93298	1,913619	0,042760
ідентифік	2,9130	2,8462	0,20941	83	0,834640	46	39	1,57517	1,32860	1,405611	0,284753
ЗАГ.емпат	18,8478	19,8205	1,03085	83	0,305605	46	39	4,36128	4,30344	1,027064	0,939126
ГДОР	5,2391	5,5641	1,30905	83	0,194129	46	39	1,19601	1,07103	1,247003	0,488587
ГДІ	4,1522	4,6410	1,52968	83	0,129897	46	39	1,56301	1,34726	1,345918	0,350649
ОЧ	6,5652	7,2821	1,25755	83	0,212080	46	39	2,44633	2,80928	1,318737	0,371603
П	45,1522	45,7692	0,42226	83	0,673927	46	39	7,28764	5,96243	1,493917	0,207494
Цо	11,4565	10,8718	1,01118	83	0,314868	46	39	2,76250	2,52544	1,196544	0,574223
Гп	10,5870	11,3846	1,42566	83	0,157717	46	39	2,69630	2,41285	1,248750	0,485813
Сс	6,6522	6,8974	0,59068	83	0,556342	46	39	1,98009	1,81796	1,186318	0,592895
Сн	6,9348	7,2051	0,64145	83	0,522995	46	39	2,04833	1,79443	1,303008	0,405823
Спо	8,5870	8,1282	0,76165	83	0,448427	46	39	2,83295	2,68700	1,111584	0,742827
Спр	9,1957	9,9487	0,92418	83	0,358070	46	39	4,06404	3,32414	1,494708	0,206899
Упл	5,3696	5,3846	0,04389	83	0,965094	46	39	1,56856	1,58306	1,018569	0,946184

Продовження додатку Е.3.

Син	4,152 2	3,923 1	0,9196 8	8 3	0,3604 04	4 6	3 9	1,154 07	1,132 87	1,0377 77	0,9128 52
Па	8,000 0	7,025 6	2,0315 2	8 3	0,0454 02	4 6	3 9	2,211 08	2,194 34	1,0153 21	0,9683 26
К	8,304 3	8,641 0	- 0,6015 6	8 3	0,5491 03	4 6	3 9	2,682 20	2,433 18	1,2151 59	0,5413 78
Пп	5,217 4	5,153 8	0,1538 4	8 3	0,8781 12	4 6	3 9	1,658 82	2,146 46	1,6743 48	0,0977 27
К	6,021 7	5,794 9	0,5065 8	8 3	0,6137 90	4 6	3 9	1,994 32	2,129 73	1,1404 14	0,6682 29
глобал_самост ав	15,23 91	17,58 97	2,5627 2	8 3	0,0121 91	4 6	3 9	3,950 72	4,505 66	1,3006 58	0,3957 14
самоповага	6,891 3	7,974 4	- 1,9374 3	8 3	0,0560 94	4 6	3 9	2,387 26	2,767 17	1,3436 00	0,3404 70
аутосимпат	7,804 3	8,051 3	- 0,4317 1	8 3	0,6670 71	4 6	3 9	2,508 83	2,762 04	1,2120 49	0,5329 59
очік_ставл	7,913 0	9,435 9	2,7397 0	8 3	0,0075 26	4 6	3 9	2,606 20	2,489 93	1,0955 75	0,7779 52
самоінтересів	5,478 3	6,076 9	- 1,6807 5	8 3	0,0965 70	4 6	3 9	1,615 74	1,660 45	1,0561 00	0,8547 63
самовпевн	4,260 9	4,538 5	- 0,7429 4	8 3	0,4596 16	4 6	3 9	1,718 33	1,714 43	1,0045 54	0,9954 48
очік_віднош_ін ших	5,065 2	5,897 4	2,1585 5	8 3	0,0337 73	4 6	3 9	1,902 07	1,602 55	1,4087 47	0,2816 17
самоприйн	4,565 2	4,769 2	- 0,5627 6	8 3	0,5751 17	4 6	3 9	1,408 74	1,925 75	1,8686 95	0,0449 78
самокерівн	3,587 0	4,282 1	2,2783 7	8 3	0,0252 74	4 6	3 9	1,375 60	1,431 76	1,0833 19	0,7915 07
самозвинув	5,021 7	4,974 4	0,1349 5	8 3	0,8929 82	4 6	3 9	1,598 46	1,630 10	1,0399 78	0,8934 73
самоінтерес	4,565 2	5,205 1	- 1,7373 2	8 3	0,0860 41	4 6	3 9	1,695 12	1,688 65	1,0076 72	0,9875 61
саморозум	2,173 9	2,564 1	- 1,4537 5	8 3	0,1497 87	4 6	3 9	1,234 76	1,231 06	1,0060 16	0,9917 46
релятивізм	3,739 1	2,974 4	4,1377 3	8 3	0,0000 84	4 6	3 9	0,772 72	0,931 53	1,4532 64	0,2285 33
антиципація	3,500 0	4,179 5	3,1170 7	8 3	0,0025 10	4 6	3 9	1,130 39	0,823 08	1,8861 22	0,0475 04
маніпуляція	3,913 0	2,564 1	5,6674 3	8 3	0,0000 00	4 6	3 9	1,091 91	1,095 32	1,0062 57	0,9771 12
нарцисизм	3,782 6	2,153 8	7,9841 0	8 3	0,0000 00	4 6	3 9	1,052 26	0,779 29	1,8232 66	0,0604 02
золоте правило	4,413 0	4,282 1	0,6246 0	8 3	0,5339 48	4 6	3 9	0,804 88	1,122 70	1,9456 75	0,0329 51
утилітаризм	3,826 1	3,589 7	1,0920 9	8 3	0,2779 53	4 6	3 9	0,995 64	0,992 55	1,0062 42	0,9911 76

Продовження додатку Е.3.

емпатична	4,0217	3,6154	2,0297 8	8 3	0,04558 2	4 6	3 9	1,0217 4	0,7818 8	1,70767 2	0,09372 6
альтруїзм	3,8261	2,8205	4,9479 9	8 3	0,00000 4	4 6	3 9	1,0393 2	0,7904 6	1,72877 6	0,08653 0
стать	1,0435	1,0513	- 0,1673 2	8 3	0,86752 3	4 6	3 9	0,2061 8	0,2234 6	1,17454 9	0,60102 2
вік	20,152 2	19,820 5	1,0917 2	8 3	0,27811 7	4 6	3 9	1,6050 9	1,0971 7	2,14020 1	0,01797 6
курс	3,0000	3,0000		8 3		4 6	3 9	0,0000 0	0,0000 0		
спеціальніс ть	1,7826	1,8974	- 0,6979 5	8 3	0,48716 0	4 6	3 9	0,6964 4	0,8206 2	1,38841 4	0,28996 8
оцінки/знан ня	4,6522	4,6667	- 0,0970 1	8 3	0,92295 6	4 6	3 9	0,7664 5	0,5773 5	1,76231 9	0,07618 6

Додаток Е.4.

Порівняльний аналіз кластерів (t-критерій Стьюдента, 4 курс навчання)

Variable	T-tests; Grouping: кластер курс 4 (Spreadsheet56)										
	Group 1: 1					Group 2: 2					
	Mean	Mean	t-value	df	p	Valid N	Valid N	Std.Dev.	Std.Dev.	F-ratio	p
СЕ	28,2558	28,4615	0,26915	80	0,788510	43	39	3,51252	3,39385	1,071152	0,833440
рефлексія	111,5116	121,5641	3,74722	80	0,000336	43	39	12,02056	12,25345	1,039124	0,899902
раціонал	3,0465	3,3590	1,14014	80	0,257628	43	39	1,21407	1,26672	1,088613	0,785679
емоційн	3,0000	3,7692	2,53270	80	0,013274	43	39	1,41421	1,32708	1,135632	0,694061
інтуїтивн	2,9767	3,0769	0,34278	80	0,732666	43	39	1,14410	1,49358	1,704217	0,093712
установ.	3,1628	3,4615	1,13399	80	0,260184	43	39	1,23308	1,14354	1,162726	0,640434
здатність	3,0233	3,2821	1,01257	80	0,314319	43	39	1,12310	1,19095	1,124472	0,708588
ідентифік	3,0233	3,0256	0,00753	80	0,994007	43	39	1,42241	1,44162	1,027192	0,928669
ЗАГ.емпат	18,2326	19,9744	2,19244	80	0,031254	43	39	3,23550	3,95026	1,490632	0,208295
ГДОР	4,6279	5,1538	1,66564	80	0,099696	43	39	1,43134	1,42420	1,010051	0,979186
ГДІ	4,2326	4,2308	0,00494	80	0,996071	43	39	1,71599	1,54684	1,230666	0,519287
ОЧ	8,2558	7,2308	1,76615	80	0,081185	43	39	2,63758	2,61032	1,020994	0,952235
П	48,6744	43,3590	2,76226	80	0,007119	43	39	8,98072	8,38384	1,147457	0,670286
Цо	11,1628	10,2821	1,36239	80	0,176899	43	39	2,90263	2,94644	1,030416	0,920853
Гп	12,7209	10,4615	3,36331	80	0,001184	43	39	3,07312	2,99865	1,050287	0,881850
Сс	7,0465	6,6923	0,79815	80	0,427146	43	39	2,05813	1,94874	1,115418	0,736012
Сн	7,6279	6,7179	1,77097	80	0,080374	43	39	2,53568	2,06409	1,509152	0,201399
Спо	8,2326	8,3590	0,22410	80	0,823254	43	39	2,61713	2,47607	1,117191	0,732268
Спр	10,9767	9,0513	2,57771	80	0,011781	43	39	3,61537	3,09455	1,364926	0,333698
Упл	5,8372	5,2564	1,57213	80	0,119866	43	39	1,61732	1,72776	1,141234	0,674305
Син	4,0930	3,6410	1,59980	80	0,113585	43	39	1,26893	1,28733	1,029209	0,923776

Продовження додатку Е.4.

Па	8,581 4	7,102 6	2,6280 6	8 0	0,0102 92	4 3	3 9	2,683 57	2,381 89	1,2693 50	0,4587 35
К	9,604 7	7,615 4	3,5167 0	8 0	0,0007 23	4 3	3 9	2,279 72	2,834 15	1,5455 46	0,1702 57
Пп	4,651 2	5,384 6	- 1,6306 6	8 0	0,1068 93	4 3	3 9	1,913 41	2,159 62	1,2739 15	0,4438 25
К	6,116 3	5,435 9	1,3829 5	8 0	0,1705 30	4 3	3 9	2,280 45	2,161 81	1,1127 72	0,7416 25
глобал_самост ав	17,30 23	16,84 62	0,4938 2	8 0	0,6227 87	4 3	3 9	4,091 42	4,270 70	1,0895 54	0,7835 91
самоповага	7,674 4	7,897 4	- 0,4022 0	8 0	0,6886 07	4 3	3 9	2,347 45	2,673 41	1,2969 92	0,4110 14
аутосимпат	8,883 7	8,076 9	1,1675 9	8 0	0,2464 39	4 3	3 9	2,804 84	3,444 18	1,5078 41	0,1956 06
очік_ставл	8,209 3	8,589 7	- 0,8621 9	8 0	0,3911 61	4 3	3 9	1,958 60	2,035 45	1,0800 16	0,8048 94
самоінтересів	5,395 3	5,769 2	- 1,1491 1	8 0	0,2539 34	4 3	3 9	1,590 74	1,327 08	1,4368 33	0,2602 39
самовпевн	4,907 0	4,666 7	0,7083 7	8 0	0,4807 77	4 3	3 9	1,555 54	1,510 20	1,0609 51	0,8569 19
очік_віднош_ін ших	4,953 5	5,589 7	- 2,0782 8	8 0	0,0408 89	4 3	3 9	1,463 09	1,292 04	1,2823 09	0,4397 79
самоприйн	4,651 2	4,717 9	- 0,1848 1	8 0	0,8538 47	4 3	3 9	1,478 15	1,791 04	1,4681 54	0,2260 02
самокерівн	3,674 4	4,025 6	- 1,2440 0	8 0	0,2171 32	4 3	3 9	1,248 25	1,307 61	1,0973 67	0,7663 96
самозвинув	4,720 9	5,076 9	- 0,9267 4	8 0	0,3568 48	4 3	3 9	1,855 82	1,595 79	1,3524 43	0,3481 60
самоінтерес	4,744 2	4,820 5	- 0,2341 0	8 0	0,8155 08	4 3	3 9	1,544 47	1,393 06	1,2291 85	0,5217 24
саморозум	2,627 9	2,282 1	1,1998 3	8 0	0,2337 47	4 3	3 9	1,272 85	1,336 70	1,1028 42	0,7544 89
релятивізм	3,372 1	3,333 3	0,1745 1	8 0	0,8619 08	4 3	3 9	1,000 55	1,008 73	1,0164 18	0,9550 11
антиципація	3,093 0	4,205 1	- 5,7134 8	8 0	0,0000 00	4 3	3 9	0,894 80	0,863 88	1,0728 61	0,8295 42
маніпуляція	2,883 7	2,666 7	0,9301 9	8 0	0,3550 73	4 3	3 9	0,905 26	1,199 42	1,7554 77	0,0770 15
нарцисизм	3,139 5	2,974 4	0,6045 4	8 0	0,5471 93	4 3	3 9	1,059 68	1,404 64	1,7570 29	0,0765 57
золоте правило	3,930 2	4,769 2	- 5,1328 3	8 0	0,0000 02	4 3	3 9	0,935 93	0,426 83	4,8080 96	0,0000 03
утилітаризм	2,814 0	4,179 5	- 8,4970 2	8 0	0,0000 00	4 3	3 9	0,732 11	0,720 81	1,0316 09	0,9264 20
емпатична	3,720 9	4,076 9	- 1,6805 0	8 0	0,0967 62	4 3	3 9	1,007 72	0,899 84	1,2541 47	0,4818 17

Продовження додатку Е.4.

альтруїзм	2,5814	3,5897	5,6614 4	8 0	0,00000 0	4 3	3 9	0,7313 6	0,8801 3	1,44821 9	0,24283 8
стать	1,0465	1,0256	0,4973 3	8 0	0,62032 2	4 3	3 9	0,2130 8	0,1601 3	1,77076 4	0,07706 0
вік	20,488 4	20,923 1	- 1,7806 0	8 0	0,07877 4	4 3	3 9	0,9353 4	1,2645 9	1,82793 5	0,05825 1
курс	4,0000	4,0000		8 0		4 3	3 9	0,0000 0	0,0000 0		
спеціальність	1,7907	1,5385	1,3536 5	8 0	0,17966 2	4 3	3 9	0,8607 3	0,8222 6	1,09576 9	0,77834 0
оцінки/знання	4,4419	4,4872	- 0,2885 8	8 0	0,77364 6	4 3	3 9	0,6287 7	0,7904 6	1,58045 6	0,14954 5

Додаток Ж.1.

Кореляційний аналіз (логопеди)

Variable	Correlations (Spreadsheet1)												
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=145 (Casewise deletion of missing data)												
	Means	Std.D ev.	SE	рефлексія	раціонал	емоційн	інтуїтивн	установ.	здатність	ідентифік	ЗАГ.ем пат	ГДОР	ГДІ
SE	28,2207	3,90240	1,00000	-0,059919	0,173779	- 0,163316	0,163905	0,021984	0,203988	0,266525	0,230734	0,172271	0,401396
рефлексія	116,8345	12,55378	-0,059919	1,000000	0,041315	0,320859	0,062297	0,148703	0,122176	0,114785	0,288777	0,120742	-0,135236
раціонал	3,2345	1,21343	0,173779	0,041315	1,000000	0,059687	0,257822	0,174732	0,010500	0,042153	0,520496	0,232431	0,052340
емоційн	3,5241	1,35955	- 0,163316	0,320859	0,059687	1,000000	-0,105477	0,321367	-0,026848	0,026848	0,417848	0,032752	-0,116900
інтуїтивн	2,9586	1,25209	0,163905	0,062297	0,257822	-0,105477	1,000000	0,108826	0,070888	0,065237	0,474058	0,049464	0,077845
установ.	3,4690	1,21367	0,021984	0,148703	0,174732	0,321367	0,108826	1,000000	-0,053714	0,108882	0,570836	0,131648	0,084541
здатність	3,1103	1,22541	0,203988	0,122176	0,010500	- 0,164175	0,070888	-0,053714	1,000000	0,180823	0,353431	0,166827	0,267202
ідентифік	2,9034	1,39605	0,266525	0,114785	0,042153	0,026848	0,065237	0,108882	0,180823	1,000000	0,525406	0,249779	0,213434
ЗАГ.ем пат	19,2000	3,65262	0,230734	0,288777	0,520496	0,417848	0,474058	0,570836	0,353431	0,525406	1,000000	0,301540	0,199870
ГДОР	5,3517	1,13365	0,172271	0,120742	0,232431	0,032752	0,049464	0,131648	0,166827	0,249779	0,301540	1,000000	0,340695
ГДІ	4,1586	1,70651	0,401396	-0,135236	0,052340	-0,116900	0,077845	0,084541	0,267202	0,213434	0,199870	0,340695	1,000000
ОЧ	7,2414	2,53935	0,143854	- 0,352731	- 0,198794	- 0,219948	-0,154095	-0,016705	-0,154295	-0,042353	- 0,170705	-0,123778	0,335648
П	45,1172	8,52163	0,378234	- 0,398067	-0,078585	- 0,282266	0,200920	-0,011396	-0,099170	0,087935	0,053010	0,097778	0,482457
Цо	10,8621	2,94066	0,535199	- 0,241971	-0,139519	- 0,164176	-0,153097	0,136942	0,173840	0,253853	0,238569	0,158389	0,548237
Гп	11,3931	2,98211	0,070666	- 0,377407	-0,027569	- 0,198478	-0,006247	-0,062802	-0,014652	-0,030853	-0,108637	-0,057616	0,203269
Сс	6,7310	2,07249	0,320795	- 0,180021	0,174369	-0,048205	0,196393	0,072582	0,093800	0,065368	0,187876	0,093748	0,251697
Сн	7,0414	2,08459	0,325822	- 0,387965	-0,133407	-0,108169	-0,144334	0,162457	-0,007237	-0,006155	0,107438	0,023185	0,296819

Продовження додатку Ж.1.

Спо	8,165 5	2,965 11	0,449 340	- 0,206 716	0,120 386	- 0,218 055	0,095 384	0,007 227	0,207 086	0,136 421	0,115 544	0,166 430	0,541 001
Спр	9,558 6	3,172 97	0,132 989	- 0,359 418	- 0,046 883	- 0,288 891	0,037 322	- 0,045 058	0,026 901	- 0,042 610	- 0,132 542	0,082 071	0,375 973
Упл	5,406 9	1,630 85	0,166 926	0,055 888	- 0,041 530	- 0,071 800	- 0,032 508	0,057 298	0,151 122	0,121 081	0,064 351	0,087 325	0,253 621
Син	4,103 4	1,206 03	0,212 019	- 0,068 121	- 0,016 690	- 0,003 651	- 0,102 918	0,042 536	0,104 997	0,162 708	0,069 363	0,049 392	0,292 277
Па	7,579 3	2,411 40	0,343 495	- 0,259 244	0,095 652	- 0,122 916	0,162 097	0,018 050	0,074 571	0,152 879	0,131 037	0,135 794	0,355 529
К	8,324 1	2,781 09	0,145 651	- 0,279 109	0,113 137	- 0,250 950	0,157 439	- 0,144 104	0,058 714	0,026 003	- 0,020 099	0,084 733	0,148 584
Пп	4,572 4	1,985 17	0,363 659	0,091 604	0,209 117	- 0,093 925	0,247 074	0,080 923	0,150 846	0,057 667	0,218 741	0,199 979	0,134 954
К	5,517 2	2,160 58	0,282 876	- 0,239 795	0,128 239	- 0,156 767	0,108 081	- 0,169 948	- 0,026 953	0,124 881	0,003 520	0,032 947	0,241 279
глобал_само став	17,02 07	4,644 99	0,302 784	- 0,075 563	0,084 147	- 0,157 881	0,065 820	0,175 651	0,209 442	0,041 005	0,136 053	0,134 444	0,459 526
самоповага	7,641 4	2,758 01	0,271 946	- 0,025 795	0,048 127	- 0,143 986	0,025 838	0,197 892	0,264 525	0,124 412	0,173 301	0,136 129	0,479 898
аутосимпат	8,117 2	3,245 73	0,198 609	- 0,101 609	0,044 105	- 0,158 806	- 0,009 051	0,052 935	0,024 661	- 0,084 842	- 0,054 124	0,032 124	0,251 134
очік_ставл	8,524 1	2,303 63	0,178 621	0,094 271	0,027 773	- 0,057 284	0,019 610	0,050 568	0,230 295	- 0,057 573	0,066 685	0,085 809	0,250 748
самоінтересі в	5,869 0	1,449 40	0,240 880	0,185 049	0,037 334	0,010 427	0,134 749	0,082 549	0,129 405	0,134 416	0,184 691	0,252 244	0,266 764
самовпевн	4,669 0	1,732 27	0,336 530	- 0,146 557	0,146 208	- 0,152 863	0,099 298	0,143 719	0,174 357	0,136 014	0,183 946	0,183 471	0,419 593
очік_віднош_ інших	5,269 0	1,604 05	0,212 331	0,192 934	0,017 322	- 0,042 802	0,060 903	0,081 011	0,253 300	0,030 284	0,134 171	0,069 820	0,245 611
самоприйн	4,620 7	1,720 26	0,268 067	0,035 339	0,046 231	- 0,151 944	0,082 937	0,069 161	0,102 350	0,100 310	0,082 890	0,111 617	0,250 098
самокерівн	3,875 9	1,240 98	0,061 621	0,133 736	0,060 969	- 0,022 908	0,014 548	0,126 525	0,209 999	- 0,111 185	0,086 713	- 0,003 302	0,111 017
самозвинув	4,965 5	1,737 71	- 0,024 472	0,181 825	- 0,002 726	0,154 676	0,063 174	- 0,005 450	0,014 844	0,230 488	0,169 585	0,034 401	- 0,145 677

Продовження додатку Ж.1.

самоінтерес	5,151 7	1,329 84	0,1366 85	0,0971 88	0,0079 24	- 0,0404 49	0,0788 68	0,0287 54	0,2027 27	0,0416 11	0,1080 82	0,1762 49	0,1698 64
саморозум	2,282 8	1,316 05	0,0959 39	- 0,0870 98	0,0103 77	- 0,1144 56	- 0,0560 65	0,1816 16	0,0924 77	0,1434 75	0,0878 34	0,0911 35	0,2241 68
релятивізм	3,358 6	0,962 32	0,1544 54	- 0,0910 50	- 0,0011 48	- 0,0809 73	0,1276 71	- 0,0558 10	0,0250 99	0,1034 90	0,0426 74	- 0,0209 41	- 0,0517 95
антиципація	3,724 1	0,893 52	0,0753 38	0,3370 25	0,0408 60	0,2227 52	- 0,0164 81	0,1329 33	- 0,0481 15	0,0620 07	0,1425 62	0,0690 31	- 0,0029 84
маніпуляція	2,972 4	1,098 89	0,0904 96	- 0,1956 50	0,0986 28	- 0,0878 67	0,0244 00	0,0722 51	- 0,0080 38	0,0254 12	0,0394 47	0,0468 64	0,0060 53
нарцисизм	2,813 8	1,148 59	- 0,0233 04	- 0,2371 80	- 0,0980 03	- 0,1282 92	0,0090 91	- 0,0813 90	- 0,1382 52	- 0,0632 60	- 0,1747 96	- 0,0933 51	- 0,2044 90
золоте правило	4,482 8	0,834 19	- 0,0094 89	0,1058 26	0,1549 52	0,0019 00	- 0,0272 83	0,0354 78	- 0,0253 00	- 0,0372 18	0,0319 08	0,0395 02	- 0,0248 96
утилітаризм	3,662 1	0,973 40	- 0,0533 57	0,1045 03	- 0,1088 29	0,0350 68	- 0,0457 40	0,0292 69	- 0,0325 62	0,1597 94	0,0210 94	0,0392 35	0,0157 71
емпатична	3,889 7	0,913 76	0,2152 57	- 0,0966 48	0,0736 02	0,0077 49	0,0202 60	0,0720 33	- 0,0386 65	0,0732 48	0,0732 39	0,1449 89	0,1137 32
альтруїзм	3,213 8	0,958 78	0,1673 38	0,0906 58	0,0103 33	- 0,0119 78	0,0826 22	- 0,0509 53	0,1571 02	0,1296 70	0,1126 32	0,0517 30	0,0173 29
стать	1,034 5	0,183 10	0,0864 66	0,0145 85	0,0258 67	- 0,1289 04	0,1274 33	- 0,0732 77	- 0,0170 76	0,0131 15	- 0,0207 67	- 0,0253 81	0,0712 74
вік	19,22 76	1,661 43	0,0693 18	0,0913 83	0,0629 06	0,0329 07	0,0579 71	0,0224 69	- 0,1625 02	- 0,0892 63	- 0,0281 50	- 0,0169 86	- 0,0226 18
курс	2,593 1	1,204 72	0,0088 93	0,0584 23	0,0372 18	0,0208 78	0,0670 25	- 0,0063 22	- 0,1340 17	- 0,1267 48	- 0,0523 95	- 0,0724 50	- 0,0460 79
оцінки/знання	4,469 0	0,842 08	0,0612 70	- 0,0247 95	0,0343 56	- 0,1919 31	0,0514 65	- 0,0807 89	0,0437 21	- 0,0261 96	- 0,0645 72	0,0878 97	0,1460 10

Продовження додатку Ж.1.

Variable	Correlations (Spreadsheet1)													
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$													
	N=145 (Casewise deletion of missing data)													
	Оч	П	Цо	Гп	Сс	Сн	Спо	Спр	Упл	Син	Па	К	Пп	К
СЕ	0,14 385 4	0,37 823 4	0,53 519 9	0,07 066 6	0,32 079 5	0,32 582 2	0,44 934 0	0,13 298 9	0,16 692 6	0,21 201 9	0,34 349 5	0,14 565 1	0,36 365 9	0,28 287 6
реф лексі я	- 0,35 273 1	- 0,39 806 7	- 0,24 197 1	- 0,37 740 7	- 0,18 002 1	- 0,38 796 5	- 0,20 671 6	- 0,35 941 8	0,05 588 8	- 0,06 812 1	- 0,25 924 4	- 0,27 910 9	0,09 160 4	- 0,23 979 5
раці онал	- 0,19 879 4	0,07 858 5	0,13 951 9	- 0,02 756 9	0,17 436 9	0,13 340 7	0,12 038 6	- 0,04 688 3	- 0,04 153 0	- 0,01 669 0	0,09 565 2	0,11 313 7	0,20 911 7	0,12 823 9
емо ційн	- 0,21 994 8	- 0,28 226 6	- 0,16 417 6	- 0,19 847 8	- 0,04 820 5	- 0,10 816 9	- 0,21 805 5	- 0,28 889 1	- 0,07 180 0	- 0,00 365 1	- 0,12 291 6	- 0,25 095 0	- 0,09 392 5	- 0,15 676 7
інтуї тивн	- 0,15 409 5	0,20 092 0	0,15 309 7	0,00 624 7	0,19 639 3	0,14 433 4	0,09 538 4	0,03 732 2	- 0,03 250 8	- 0,10 291 8	0,16 209 7	0,15 743 9	0,24 707 4	0,10 808 1
уста нов.	- 0,01 670 5	- 0,01 139 6	0,13 694 2	- 0,06 280 2	0,07 258 2	0,16 245 7	0,00 722 7	- 0,04 505 8	0,05 729 8	0,04 253 6	0,01 805 0	- 0,14 410 4	0,08 092 3	- 0,16 994 8
здат ність	0,15 429 5	0,09 917 0	0,17 384 0	0,01 465 2	0,09 380 0	- 0,00 723 7	0,20 708 6	0,02 690 1	0,15 112 2	0,10 499 7	0,07 457 1	0,05 871 4	0,15 084 6	- 0,02 695 3
іден тифі к	- 0,04 235 3	0,08 793 5	0,25 385 3	- 0,03 085 3	0,06 536 8	0,00 615 5	0,13 642 1	- 0,04 261 0	0,12 108 1	0,16 270 8	0,15 287 9	0,02 600 3	0,05 766 7	0,12 488 1
ЗАГ. емпа т	- 0,17 070 5	0,05 301 0	0,23 856 9	- 0,10 863 7	0,18 787 6	0,10 743 8	0,11 554 4	- 0,13 254 2	0,06 435 1	0,06 936 3	0,13 103 7	- 0,02 009 9	0,21 874 1	0,00 352 0
ГДО Р	- 0,12 377 8	0,09 777 8	0,15 838 9	- 0,05 761 6	0,09 374 8	0,02 318 5	0,16 643 0	0,08 207 1	0,08 732 5	0,04 939 2	0,13 579 4	0,08 473 3	0,19 997 9	0,03 294 7
ГДІ	0,33 564 8	0,48 245 7	0,54 823 7	0,20 326 9	0,25 169 7	0,29 681 9	0,54 100 1	0,37 597 3	0,25 362 1	0,29 227 7	0,35 552 9	0,14 858 4	0,13 495 4	0,24 127 9
Оч	1,00 000 0	0,48 711 9	0,30 673 1	0,53 210 8	0,06 784 3	0,22 374 4	0,44 013 1	0,53 992 7	0,08 847 0	0,17 999 7	0,25 485 7	0,28 384 4	0,03 439 2	0,07 454 8
П	0,48 711 9	1,00 000 0	0,71 091 1	0,67 888 7	0,50 864 4	0,68 150 1	0,67 807 3	0,72 799 2	0,26 987 4	0,36 031 5	0,64 079 5	0,60 083 7	0,22 753 0	0,42 968 2

Продовження додатку Ж.1.

Цо	0,30 673 1	0,71 091 1	1,00 000 0	0,32 615 2	0,50 321 0	0,58 322 2	0,68 916 6	0,39 533 2	0,40 275 2	0,54 840 3	0,53 430 1	0,19 231 4	0,19 324 5	0,42 883 4
Гп	0,53 210 8	0,67 888 7	0,32 615 2	1,00 000 0	0,16 554 5	0,48 107 1	0,31 459 1	0,60 780 1	0,07 254 7	0,23 576 8	0,37 563 9	0,58 573 4	0,01 216 7	0,20 210 8
Сс	0,06 784 3	0,50 864 4	0,50 321 0	0,16 554 5	1,00 000 0	0,34 175 7	0,50 113 5	0,17 718 9	0,14 355 4	0,25 292 6	0,49 967 5	0,21 764 4	0,18 115 3	0,13 209 1
Сн	0,22 374 4	0,68 150 1	0,58 322 2	0,48 107 1	0,34 175 7	1,00 000 0	0,38 200 2	0,41 014 6	0,07 467 8	0,20 545 3	0,45 938 0	0,37 978 4	0,19 393 1	0,36 834 7
Спо	0,44 013 1	0,67 807 3	0,68 916 6	0,31 459 1	0,50 113 5	0,38 200 2	1,00 000 0	0,49 055 5	0,22 149 5	0,21 073 6	0,41 772 8	0,30 924 9	0,19 733 2	0,31 065 8
Спр	0,53 992 7	0,72 799 2	0,39 533 2	0,60 780 1	0,17 718 9	0,41 014 6	0,49 055 5	1,00 000 0	0,04 568 4	0,14 630 6	0,43 844 8	0,37 990 4	0,07 677 1	0,23 916 9
Упл	0,08 847 0	0,26 987 4	0,40 275 2	0,07 254 7	0,14 355 4	0,07 467 8	0,22 149 5	0,04 568 4	1,00 000 0	0,52 924 6	0,12 329 3	- 0,00 325 2	0,13 133 3	0,10 934 8
Син	0,17 999 7	0,36 031 5	0,54 840 3	0,23 576 8	0,25 292 6	0,20 545 3	0,21 073 6	0,14 630 6	0,52 924 6	1,00 000 0	0,29 206 2	0,01 892 0	0,06 501 3	0,20 052 4
Па	0,25 485 7	0,64 079 5	0,53 430 1	0,37 563 9	0,49 967 5	0,45 938 0	0,41 772 8	0,43 844 8	0,12 329 3	0,29 206 2	1,00 000 0	0,42 742 8	0,10 868 1	0,26 198 4
К	0,28 384 4	0,60 083 7	0,19 231 4	0,58 573 4	0,21 764 4	0,37 978 4	0,30 924 9	0,37 990 4	- 0,00 325 2	0,01 892 0	0,42 742 8	1,00 000 0	0,10 829 5	0,22 962 9
Пп	0,03 439 2	0,22 753 0	0,19 324 5	0,01 216 7	0,18 115 3	0,19 393 1	0,19 733 2	0,07 677 1	0,13 133 3	0,06 501 3	0,10 868 1	0,10 829 5	1,00 000 0	0,35 469 1
К	0,07 454 8	0,42 968 2	0,42 883 4	0,20 210 8	0,13 209 1	0,36 834 7	0,31 065 8	0,23 916 9	0,10 934 8	0,20 052 4	0,26 198 4	0,22 962 9	0,35 469 1	1,00 000 0
глобал_самоста в	0,38 932 6	0,40 696 0	0,44 252 0	0,23 202 8	0,26 749 0	0,14 621 7	0,61 186 2	0,34 976 8	0,18 955 9	0,05 415 9	0,23 265 8	0,16 505 0	0,00 774 4	0,06 743 1
самопо вага	0,33 767 8	0,32 416 4	0,42 112 3	0,12 871 2	0,15 431 2	0,08 835 8	0,51 597 0	0,24 921 4	0,26 271 3	0,09 683 0	0,12 543 0	0,14 020 1	0,04 536 4	0,10 593 0
аутосим пат	0,36 979 9	0,41 377 2	0,39 750 8	0,33 887 1	0,16 267 2	0,22 302 7	0,54 348 4	0,42 717 8	0,08 276 0	0,01 816 9	0,12 612 7	0,14 270 2	0,10 591 2	0,11 606 7
очік_ста вл	0,16 222 9	0,19 212 1	0,25 370 2	0,07 088 7	0,21 446 3	0,09 668 1	0,31 051 5	0,13 732 9	0,17 204 7	0,11 032 7	0,05 747 2	- 0,01 477 9	- 0,08 276 6	- 0,12 321 6
самоінт ересів	0,08 789 9	0,07 040 9	0,22 220 4	- 0,05 387 3	0,15 463 8	- 0,06 025 0	0,29 755 5	0,07 189 8	0,07 265 7	0,19 452 8	0,13 512 4	- 0,17 717 4	0,03 590 3	0,02 844 6

Продовження додатку Ж.1.

самовпевн	0,29 614 2	0,44 673 7	0,50 764 7	0,26 061 9	0,27 097 9	0,24 805 3	0,58 805 1	0,32 699 7	0,15 616 8	0,07 966 2	0,33 217 2	0,22 999 9	0,09 385 4	0,22 048 0
очік_віднош_інших	0,11 522 7	0,11 401 8	0,28 911 4	- 0,05 129 2	0,17 649 4	0,08 595 2	0,35 267 6	0,06 032 7	0,16 493 5	0,12 192 7	0,03 304 7	- 0,12 397 7	- 0,00 288 8	- 0,01 437 2
самоприїн	0,18 643 6	0,36 734 5	0,47 280 1	0,14 297 8	0,23 414 3	0,18 837 7	0,48 209 6	0,26 173 6	0,23 361 8	0,15 962 9	0,15 043 6	0,01 281 4	0,13 112 6	0,13 162 7
самокерівн	0,14 179 6	0,00 729 6	0,07 900 5	0,01 703 1	0,08 143 1	- 0,04 632 0	0,13 395 6	- 0,05 457 5	0,16 238 3	0,00 864 0	0,02 685 5	0,00 771 5	- 0,05 834 1	- 0,20 898 7
самозвинув	- 0,36 321 3	- 0,26 937 8	- 0,13 955 4	- 0,30 558 8	- 0,09 129 4	- 0,15 105 3	- 0,31 696 1	- 0,36 677 2	- 0,03 422 2	0,08 124 1	0,01 971 6	0,14 998 9	- 0,00 833 0	- 0,02 296 1
самоінтерес	0,15 770 7	0,11 178 6	0,19 717 4	0,04 964 7	0,15 097 2	- 0,03 985 6	0,15 737 4	0,12 295 7	0,07 059 9	0,19 365 2	0,06 335 3	- 0,18 050 3	- 0,08 310 6	- 0,13 868 3
саморозум	0,29 528 9	0,19 207 6	0,15 908 3	0,05 818 5	- 0,02 539 1	0,04 126 9	0,26 020 3	0,25 793 0	0,01 720 4	- 0,07 981 1	- 0,02 352 7	0,14 364 9	0,03 065 0	0,11 183 9
релятивізм	- 0,06 977 2	0,04 649 4	0,10 839 9	0,01 345 1	0,10 441 2	0,07 909 6	0,01 069 2	- 0,02 967 6	- 0,07 592 5	0,14 133 7	0,22 407 4	0,02 891 9	- 0,10 093 2	0,03 374 6
антиципація	- 0,08 675 3	- 0,16 445 0	- 0,01 722 5	- 0,20 139 8	- 0,01 034 5	- 0,20 634 4	- 0,00 099 4	- 0,15 102 2	- 0,04 157 6	- 0,03 777 7	- 0,16 059 6	- 0,30 750 2	- 0,16 794 2	- 0,12 701 8
маніпуляція	- 0,00 008 6	- 0,11 089 0	0,10 411 5	- 0,21 070 0	- 0,16 489 0	- 0,02 981 4	- 0,09 092 5	- 0,01 241 7	- 0,04 794 3	- 0,00 307 2	- 0,13 020 2	- 0,13 339 2	0,13 780 6	0,19 324 5
нарцисизм	- 0,01 067 3	- 0,11 978 8	- 0,08 373 0	- 0,05 349 7	- 0,10 287 0	- 0,16 498 1	- 0,10 915 4	- 0,01 508 6	- 0,10 385 6	- 0,05 618 3	0,00 913 0	0,00 380 8	0,01 052 3	0,10 903 9
золоте правило	- 0,24 881 1	- 0,16 041 3	0,00 468 6	- 0,22 476 8	0,07 160 9	- 0,19 526 7	- 0,01 006 9	- 0,20 753 9	0,08 431 3	0,03 974 9	- 0,16 070 8	- 0,22 057 7	0,00 809 8	0,01 076 2
утилітаризм	- 0,04 262 6	- 0,15 760 5	- 0,01 397 1	- 0,24 339 1	- 0,09 011 8	- 0,17 444 6	- 0,01 898 3	- 0,13 856 6	0,17 033 5	- 0,01 142 3	- 0,20 003 8	- 0,19 012 9	0,09 001 7	0,06 057 4
емпатична	0,02 652 3	0,08 907 2	0,13 643 8	0,02 367 4	0,14 923 5	0,09 720 3	0,22 465 0	0,05 733 6	0,09 557 9	0,00 412 9	0,05 442 5	0,01 963 8	- 0,02 236 3	0,00 800 5

Продовження додатку Ж.1.

альт уїзм	- 0,14 114 1	- 0,03 963 7	0,15 585 2	- 0,25 790 7	0,00 817 1	0,03 723 8	0,07 540 5	- 0,11 029 5	0,16 604 2	0,09 484 8	- 0,02 690 9	- 0,22 149 8	0,22 714 2	0,22 784 4
стать	- 0,00 309 0	0,08 195 5	0,08 628 0	0,03 859 3	- 0,08 519 2	0,01 443 0	0,04 057 9	- 0,02 143 4	0,13 873 6	0,07 807 8	0,03 308 4	0,14 154 9	0,11 726 8	0,04 237 2
вік	0,05 766 7	- 0,00 189 8	- 0,08 449 9	- 0,00 556 8	0,00 983 4	- 0,09 497 3	0,03 741 0	0,05 212 0	- 0,00 878 5	- 0,13 659 9	0,06 046 4	0,07 259 7	0,04 023 7	- 0,06 784 4
курс	0,10 269 9	0,07 841 1	- 0,04 143 5	0,01 583 7	0,08 102 5	- 0,02 919 7	0,06 758 7	0,08 894 4	- 0,01 411 4	- 0,11 421 7	0,08 409 5	0,09 560 2	- 0,00 356 5	- 0,10 533 9
оцінки /знанн я	0,01 164 7	0,17 809 2	0,14 408 8	0,09 200 2	0,05 288 2	0,03 634 1	0,21 623 0	0,17 677 3	0,10 280 9	0,16 387 5	0,10 809 3	0,15 703 8	0,01 277 8	0,11 003 3

Продовження додатку Ж.1.

Variable	Correlations (Spreadsheet1) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=145 (Casewise deletion of missing data)											
	глобал_самостав	самоповага	ауто симпат	очік_ставл	самоінтересів	самовпевн	очік_віднош_інших	самоприйн	самокерівн	самоозвинув	самоінтерес	самоорозум
СЕ	0,302784	0,271946	0,198609	0,178621	0,240880	0,336530	0,212331	0,268067	0,061621	-0,024472	0,136685	0,095939
рефлексія	-0,075563	-0,025795	-0,101609	0,094271	0,185049	-0,146557	0,192934	0,035339	0,133736	0,181825	0,097188	-0,087098
раціонал	0,084147	0,048127	0,044105	0,027773	0,037334	0,146208	0,017322	0,046231	0,060969	-0,002726	0,007924	0,010377
емоційн	-0,157881	-0,143986	-0,158806	-0,057284	0,010427	-0,152863	-0,042802	-0,151944	-0,022908	0,154676	-0,040449	-0,114456
інтуїтивн	0,065820	0,025838	-0,009051	0,019610	0,134749	0,099298	0,060903	0,082937	0,014548	0,063174	0,078868	-0,056065
установ.	0,175651	0,197892	0,052935	0,050568	0,082549	0,143719	0,081011	0,069161	0,126525	-0,005450	0,028754	0,181616
здатність	0,209442	0,264525	0,024661	0,230295	0,129405	0,174357	0,253300	0,102350	0,209999	0,014844	0,202727	0,092477
ідентифік	0,041005	0,124412	-0,084842	-0,057573	0,134416	0,136014	0,030284	0,100310	-0,111185	0,230488	0,041611	0,143475
ЗАГ.емпат	0,136053	0,173301	-0,054124	0,066685	0,184691	0,183946	0,134171	0,082890	0,086713	0,169585	0,108082	0,087834
ГДОР	0,134444	0,136129	0,032124	0,085809	0,252244	0,183471	0,069820	0,111617	-0,003302	0,034401	0,176249	0,091135
ГДІ	0,459526	0,479898	0,251134	0,250748	0,266764	0,419593	0,245611	0,250098	0,111017	0,145677	0,169864	0,224168
ОЧ	0,389326	0,337678	0,369799	0,162229	0,087899	0,296142	0,115227	0,186436	0,141796	-0,063213	0,157707	0,295289
П	0,406960	0,324164	0,413772	0,192121	0,070409	0,446737	0,114018	0,367345	0,007296	-0,069378	0,111786	0,192076

Продовження додатку Ж.1.

Цо	0,4425 20	0,421 123	0,397 508	0,253 702	0,2222 04	0,5076 47	0,2891 14	0,472 801	0,079 005	- 0,1 395 54	0,197 174	0,1 590 83
Гп	0,2320 28	0,128 712	0,338 871	0,070 887	- 0,0538 73	0,2606 19	- 0,0512 92	0,142 978	0,017 031	- 0,3 055 88	0,049 647	0,0 581 85
Сс	0,2674 90	0,154 312	0,162 672	0,214 463	0,1546 38	0,2709 79	0,1764 94	0,234 143	0,081 431	- 0,0 912 94	0,150 972	- 0,0 253 91
Сн	0,1462 17	0,088 358	0,223 027	0,096 681	- 0,0602 50	0,2480 53	0,0859 52	0,188 377	- 0,046 320	- 0,1 510 53	- 0,039 856	0,0 412 69
Спо	0,6118 62	0,515 970	0,543 484	0,310 515	0,2975 55	0,5880 51	0,3526 76	0,482 096	0,133 956	- 0,3 169 61	0,157 374	0,2 602 03
Спр	0,3497 68	0,249 214	0,427 178	0,137 329	0,0718 98	0,3269 97	0,0603 27	0,261 736	- 0,054 575	- 0,3 667 72	0,122 957	0,2 579 30
Упл	0,1895 59	0,262 713	0,082 760	0,172 047	0,0726 57	0,1561 68	0,1649 35	0,233 618	0,162 383	- 0,0 342 22	0,070 599	0,0 172 04
Син	0,0541 59	0,096 830	0,018 169	0,110 327	0,1945 28	0,0796 62	0,1219 27	0,159 629	0,008 640	0,0 812 41	0,193 652	- 0,0 798 11
Па	0,2326 58	0,125 430	0,126 127	0,057 472	0,1351 24	0,3321 72	0,0330 47	0,150 436	- 0,026 855	0,0 197 16	0,063 353	- 0,0 235 27
К	0,1650 50	0,140 201	0,142 702	- 0,014 779	0,1771 74	0,2299 99	- 0,1239 77	0,012 814	0,007 715	- 0,1 499 89	0,180 503	0,1 436 49
Пп	0,0077 44	0,045 364	0,105 912	- 0,082 766	0,0359 03	0,0938 54	- 0,0028 88	0,131 126	- 0,058 341	- 0,0 083 30	- 0,083 106	0,0 306 50
К	0,0674 31	0,105 930	0,116 067	- 0,123 216	0,0284 46	0,2204 80	- 0,0143 72	0,131 627	- 0,208 987	- 0,0 229 61	- 0,138 683	0,1 118 39
глоб ал_с амос тав	1,0000 00	0,834 832	0,657 599	0,598 000	0,3335 76	0,7750 14	0,5370 34	0,453 778	0,514 865	- 0,4 851 48	0,367 108	0,5 125 10
само поваг а	0,8348 32	1,000 000	0,395 714	0,391 581	0,2852 26	0,6886 65	0,3861 30	0,366 325	0,536 754	- 0,2 576 20	0,247 826	0,6 040 16

Продовження додатку Ж.1.

ауто импа т	0,6575 99	0,395 714	1,000 000	0,334 444	0,1361 44	0,5528 73	0,2553 35	0,667 205	0,174 323	- 0,7 294 12	0,224 311	0,3 238 37
очік_ став л	0,5980 00	0,391 581	0,334 444	1,000 000	0,2598 98	0,3883 49	0,8561 51	0,334 405	0,418 874	- 0,2 469 99	0,597 247	0,0 859 22
самоі нтер есів	0,3335 76	0,285 226	0,136 144	0,259 898	1,0000 00	0,2647 23	0,3557 78	0,322 506	0,168 493	0,1 057 25	0,586 844	0,0 268 40
само впев н	0,7750 14	0,688 665	0,552 873	0,388 349	0,2647 23	1,0000 00	0,3471 66	0,432 969	0,297 330	- 0,2 968 05	0,127 463	0,2 606 65
очік_ відно ш_ін ших	0,5370 34	0,386 130	0,255 335	0,856 151	0,3557 78	0,3471 66	1,0000 00	0,311 545	0,348 308	- 0,0 614 26	0,429 995	0,1 084 67
само прий н	0,4537 78	0,366 325	0,667 205	0,334 405	0,3225 06	0,4329 69	0,3115 45	1,000 000	0,137 185	- 0,1 972 22	0,322 819	0,1 826 69
само керів н	0,5148 65	0,536 754	0,174 323	0,418 874	0,1684 93	0,2973 30	0,3483 08	0,137 185	1,000 000	- 0,1 597 93	0,276 593	0,1 662 11
само звин ув	- 0,4851 48	- 0,257 620	- 0,729 412	- 0,246 999	0,1057 25	- 0,2968 05	- 0,0614 26	- 0,197 222	- 0,159 793	1,0 000 00	- 0,087 873	- 0,2 690 01
самоі нтер ес	0,3671 08	0,247 826	0,224 311	0,597 247	0,5868 44	0,1274 63	0,4299 95	0,322 819	0,276 593	- 0,0 878 73	1,000 000	0,1 260 98
само розу м	0,5125 10	0,604 016	0,323 837	0,085 922	0,0268 40	0,2606 65	0,1084 67	0,182 669	0,166 211	- 0,2 690 01	0,126 098	1,0 000 00
реля тивіз м	- 0,0731 36	- 0,092 498	- 0,089 148	- 0,054 054	0,1185 66	0,0175 54	0,0090 60	0,003 038	- 0,183 435	0,1 237 25	0,022 305	- 0,0 477 24
анти ципа ція	0,0750 06	0,097 658	0,128 562	0,097 725	0,1542 11	0,0751 89	0,1151 16	0,252 226	0,112 947	- 0,0 508 95	0,088 068	0,0 336 01
маніп уляці я	- 0,0488 65	0,017 335	0,026 224	- 0,150 615	- 0,0458 86	0,0170 58	- 0,0351 58	0,089 939	- 0,134 929	0,0 322 28	- 0,134 925	0,0 486 48
нарц исиз м	- 0,1177 21	- 0,058 494	- 0,031 359	- 0,272 559	- 0,0981 87	- 0,0521 37	- 0,2213 98	- 0,057 082	- 0,001 714	0,0 767 85	- 0,158 687	0,0 304 79

Продовження додатку Ж.1.

золоте правило	0,0923 91	0,051 625	- 0,008 225	0,243 242	0,2307 33	0,0681 08	0,2240 56	0,143 008	0,051 584	0,0 498 89	0,208 952	- 0,0 872 49
утилітаризм	- 0,0091 94	0,117 509	- 0,070 898	- 0,056 727	0,0717 62	- 0,0256 19	- 0,0169 93	0,026 599	- 0,052 215	0,0 423 29	0,013 060	0,1 510 01
емпатична	0,1723 36	0,110 944	0,210 443	0,166 228	0,2511 78	0,1610 26	0,1388 37	0,229 423	0,049 077	- 0,1 554 85	0,168 174	- 0,0 085 23
альтруїзм	- 0,0586 95	0,013 439	- 0,014 805	0,018 084	0,0552 80	0,0010 96	0,1158 76	0,146 349	- 0,035 905	0,1 169 95	0,023 401	0,0 508 23
стать	0,0073 21	- 0,016 597	0,074 947	0,121 495	- 0,0090 23	0,0800 29	0,0627 81	0,107 957	- 0,072 718	- 0,0 398 89	0,063 925	- 0,1 272 02
вік	0,0362 80	0,025 513	0,019 486	- 0,025 940	- 0,0682 77	0,0625 52	- 0,0153 11	- 0,105 652	0,067 688	- 0,0 646 13	- 0,113 172	- 0,0 042 27
курс	0,0300 58	0,008 029	0,054 909	0,052 359	- 0,1023 34	0,0348 37	0,0318 72	0,035 589	- 0,001 506	- 0,0 465 56	- 0,065 229	- 0,0 364 30
оцінка/знання	0,1821 45	0,138 700	0,073 753	0,162 380	0,0620 77	0,2118 99	0,1835 94	- 0,010 580	0,049 451	- 0,0 742 96	0,029 039	- 0,0 014 26

Продовження додатку Ж.1.

Variable	Correlations (Spreadsheet1)											
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=145 (Casewise deletion of missing data)											
	релятивізм	антиципація	маніпуляція	нарцизм	золоте правило	утилітаризм	емпатична	альтруїзм	стать	вік	курс	оцінки/знання
СЕ	0,154454	0,075338	0,090496	0,023304	-0,009489	0,053357	0,215257	0,167338	0,086466	0,069318	0,008893	0,061270
рефлексія	0,091050	0,337025	0,195650	0,237180	0,105826	0,104503	0,096648	0,090658	0,014585	0,091383	0,058423	-0,024795
раціонал	0,001148	0,040860	0,098628	0,098003	0,154952	0,108829	0,073602	0,010333	0,025867	0,062906	0,037218	0,034356
емоційн	0,080973	0,222752	0,087867	0,128292	0,001900	0,035068	0,007749	0,011978	0,128904	0,032907	0,020878	0,191931
інтуїтивн	0,127671	0,016481	0,024400	0,009091	-0,027283	0,045740	0,020260	0,082622	0,127433	0,057971	0,067025	0,051465
установ.	0,055810	0,132933	0,072251	0,081390	0,035478	0,029269	0,072033	0,050953	0,073277	0,022469	0,006322	-0,080789
здатність	0,025099	0,048115	0,008038	0,138252	-0,025300	0,032562	0,038665	0,157102	0,017076	0,162502	0,134017	0,043721
ідентифік	0,103490	0,062007	0,025412	0,063260	-0,037218	0,159794	0,073248	0,129670	0,013115	0,089263	0,126748	-0,026196
ЗАГ.емпат	0,042674	0,142562	0,039447	0,174796	0,031908	0,021094	0,073239	0,112632	0,020767	0,028150	0,052395	-0,064572
ГДОР	0,020941	0,069031	0,046864	0,093351	0,039502	0,039235	0,144989	0,051730	0,025381	0,016986	0,072450	0,087897
ГДІ	0,051795	0,002984	0,006053	0,204490	-0,024896	0,015771	0,113732	0,017329	0,071274	0,022618	0,046079	0,146010
ОЧ	0,069772	0,086753	0,000086	0,010673	-0,248811	0,042626	0,026523	0,141141	0,003090	0,057667	0,102699	0,011647
П	0,046494	0,164450	0,110890	0,119788	-0,160413	0,157605	0,089072	0,039637	0,081955	0,001898	0,078411	0,178092
Цо	0,108399	0,017225	0,104115	0,083730	0,004686	0,013971	0,136438	0,155852	0,086280	0,084499	0,041435	0,144088
Гп	0,013451	0,201398	0,210700	0,053497	-0,224768	0,243391	0,023674	0,257907	0,038593	0,005568	0,015837	0,092002
Сс	0,104412	0,010345	0,164890	0,102870	0,071609	0,090118	0,149235	0,008171	0,085192	0,009834	0,081025	0,052882

Продовження додатку Ж.1.

Сн	0,0790 96	- 0,2063 44	- 0,0298 14	- 0,1649 81	- 0,1952 67	- 0,1744 46	0,0972 03	0,0372 38	0,0144 30	- 0,0949 73	- 0,0291 97	0,0363 41
Спо	0,0106 92	- 0,0009 94	- 0,0909 25	- 0,1091 54	- 0,0100 69	- 0,0189 83	0,2246 50	0,0754 05	0,0405 79	0,0374 10	0,0675 87	0,2162 30
Спр	- 0,0296 76	- 0,1510 22	- 0,0124 17	- 0,0150 86	- 0,2075 39	- 0,1385 66	- 0,0573 36	- 0,1102 95	- 0,0214 34	- 0,0521 20	- 0,0889 44	0,1767 73
Упл	- 0,0759 25	- 0,0415 76	- 0,0479 43	- 0,1038 56	0,0843 13	0,1703 35	0,0955 79	0,1660 42	0,1387 36	- 0,0087 85	- 0,0141 14	0,1028 09
Син	0,1413 37	- 0,0377 77	- 0,0030 72	- 0,0561 83	0,0397 49	- 0,0114 23	0,0041 29	0,0948 48	0,0780 78	- 0,1365 99	- 0,1142 17	0,1638 75
Па	0,2240 74	- 0,1605 96	- 0,1302 02	- 0,0091 30	- 0,1607 08	- 0,2000 38	- 0,0544 25	- 0,0269 09	- 0,0330 84	- 0,0604 64	- 0,0840 95	0,1080 93
К	0,0289 19	- 0,3075 02	- 0,1333 92	- 0,0038 08	- 0,2205 77	- 0,1901 29	0,0196 38	- 0,2214 98	0,1415 49	0,0725 97	0,0956 02	0,1570 38
Пп	- 0,1009 32	0,1679 42	0,1378 06	0,0105 23	0,0080 98	0,0900 17	- 0,0223 63	0,2271 42	0,1172 68	0,0402 37	- 0,0035 65	0,0127 78
К	0,0337 46	- 0,1270 18	0,1932 45	0,1090 39	0,0107 62	0,0605 74	0,0080 05	0,2278 44	0,0423 72	- 0,0678 44	- 0,1053 39	0,1100 33
глобал_само став	- 0,0731 36	- 0,0750 06	- 0,0488 65	- 0,1177 21	0,0923 91	- 0,0091 94	0,1723 36	- 0,0586 95	0,0073 21	0,0362 80	0,0300 58	0,1821 45
самоповага	- 0,0924 98	- 0,0976 58	- 0,0173 35	- 0,0584 94	0,0516 25	0,1175 09	0,1109 44	0,0134 39	- 0,0165 97	0,0255 13	0,0080 29	0,1387 00
аутосимпат	- 0,0891 48	- 0,1285 62	- 0,0262 24	- 0,0313 59	- 0,0082 25	- 0,0708 98	0,2104 43	- 0,0148 05	0,0749 47	0,0194 86	0,0549 09	0,0737 53
очік_ставл	0,0540 54	0,0977 25	- 0,1506 15	- 0,2725 59	0,2432 42	- 0,0567 27	0,1662 28	0,0180 84	0,1214 95	- 0,0259 40	0,0523 59	0,1623 80
самоінтересі в	0,1185 66	0,1542 11	- 0,0458 86	- 0,0981 87	0,2307 33	0,0717 62	0,2511 78	0,0552 80	- 0,0090 23	- 0,0682 77	- 0,1023 34	0,0620 77
самовпевн	0,0175 54	0,0751 89	0,0170 58	- 0,0521 37	0,0681 08	- 0,0256 19	0,1610 26	0,0010 96	0,0800 29	0,0625 52	0,0348 37	0,2118 99
очік_віднош_і нших	0,0090 60	0,1151 16	- 0,0351 58	- 0,2213 98	0,2240 56	- 0,0169 93	0,1388 37	0,1158 76	0,0627 81	- 0,0153 11	0,0318 72	0,1835 94
самоприйн	0,0030 38	0,2522 26	0,0899 39	- 0,0570 82	0,1430 08	0,0265 99	0,2294 23	0,1463 49	0,1079 57	- 0,1056 52	0,0355 89	0,0105 80
самокерівн	- 0,1834 35	- 0,1129 47	- 0,1349 29	- 0,0017 14	0,0515 84	- 0,0522 15	- 0,0490 77	- 0,0359 05	- 0,0727 18	- 0,0676 88	- 0,0015 06	0,0494 51

Продовження додатку Ж.1.

самозвинув	0,1237 25	- 0,0508 95	0,0322 28	0,0767 85	0,0498 89	0,0423 29	- 0,1554 85	0,1169 95	- 0,0398 89	- 0,0646 13	- 0,0465 56	- 0,0742 96
самоінтере с	0,0223 05	0,0880 68	0,1349 25	0,1586 87	0,2089 52	0,0130 60	0,1681 74	0,0234 01	0,0639 25	0,1131 72	0,0652 29	0,0290 39
саморозум	- 0,0477 24	- 0,0336 01	0,0486 48	0,0304 79	0,0872 49	0,1510 01	- 0,0085 23	0,0508 23	0,1272 02	- 0,0042 27	- 0,0364 30	- 0,0014 26
релятивізм	1,0000 00	- 0,1748 95	0,0816 57	0,0357 04	0,0337 08	0,1217 87	0,1242 89	0,0442 77	0,0475 67	0,0441 54	0,0548 61	0,0652 48
антиципаці я	- 0,1748 95	1,0000 00	0,0417 04	- 0,1315 99	0,3010 29	0,2034 65	0,1580 86	0,1990 21	0,1434 43	0,0098 40	0,0111 23	- 0,0668 35
маніпуляція	0,0816 57	0,0417 04	1,0000 00	0,3425 26	0,0449 31	0,1340 52	0,1975 09	0,1704 17	0,0392 75	- 0,0497 88	- 0,1396 78	0,0440 96
нарцисизм	0,0357 04	- 0,1315 99	0,3425 26	1,0000 00	0,0939 71	0,0364 97	0,0398 37	0,1057 67	- 0,0683 19	0,0805 87	0,0151 25	0,0621 93
золоте правило	0,0337 08	0,3010 29	0,0449 31	- 0,0939 71	1,0000 00	0,1937 52	0,2707 98	0,1565 87	0,1630 50	- 0,0397 39	- 0,0312 15	0,0709 06
утилітариз м	- 0,1217 87	0,2034 65	0,1340 52	0,0364 97	0,1937 52	1,0000 00	0,2154 33	0,4202 34	0,0268 72	- 0,1238 75	- 0,0884 61	- 0,0255 92
емпатична	0,1242 89	0,1580 86	0,1975 09	0,0398 37	0,2707 98	0,2154 33	1,0000 00	0,2252 79	0,0644 07	- 0,0107 89	- 0,0095 28	- 0,0225 32
альтруїзм	0,0442 77	0,1990 21	0,1704 17	0,1057 67	0,1565 87	0,4202 34	0,2252 79	1,0000 00	- 0,0027 28	- 0,0656 33	- 0,0564 32	- 0,0304 31
стать	0,0475 67	0,1434 43	0,0392 75	- 0,0683 19	0,1630 50	0,0268 72	0,0644 07	- 0,0027 28	1,0000 00	0,0881 64	0,0955 33	0,1195 89
вік	0,0441 54	0,0098 40	0,0497 88	0,0805 87	0,0397 39	0,1238 75	0,0107 89	0,0656 33	0,0881 64	1,0000 00	0,8064 15	0,0075 65
курс	0,0548 61	0,0111 23	0,1396 78	0,0151 25	0,0312 15	0,0884 61	0,0095 28	0,0564 32	0,0955 33	0,8064 15	1,0000 00	0,0114 25
оцінки/знан ня	0,0652 48	- 0,0668 35	0,0440 96	0,0621 93	0,0709 06	0,0255 92	0,0225 32	0,0304 31	0,1195 89	0,0075 65	0,0114 25	1,0000 00

Додаток Ж.2.

Кореляційний аналіз (олігофренопедагоги)

Variable	Correlations (Spreadsheet4)												
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=84 (Casewise deletion of missing data)												
	Means	Std.D ev.	SE	рефлексія	рацінал	емоційн	інтуїтивн	установ.	здатність	ідентифік	ЗАГ.ем пат	ГДОР	ГДІ
СЕ	28,3214	3,47508	1,00000	0,192439	0,085082	0,140571	0,426759	0,028619	0,166204	0,104936	0,186387	0,084099	0,368992
рефлексія	117,1786	14,00186	0,192439	1,000000	0,242674	0,385083	0,066863	0,143344	0,379236	0,236776	0,449713	0,402723	0,362169
рацінал	3,1905	1,13516	0,085082	0,242674	1,000000	0,092742	0,337236	0,168786	0,050954	0,402650	0,613544	0,266373	0,115904
емоційн	3,5476	1,40056	0,140571	0,385083	0,092742	1,000000	0,026569	0,114436	0,040787	0,139082	0,462958	0,474046	0,105466
інтуїтивн	3,1310	1,28738	0,426759	0,066863	0,337236	0,026569	1,000000	0,123077	0,099605	0,215943	0,550226	0,166689	0,072739
установ.	3,5952	1,09895	0,028619	0,143344	0,168786	0,114436	0,123077	1,000000	0,245548	0,149339	0,512211	0,047409	0,086080
здатність	3,2024	1,20020	0,166204	0,379236	0,050954	0,040787	0,099605	0,245548	1,000000	0,126198	0,457952	0,305094	0,209483
ідентифік	2,9524	1,49622	0,104936	0,236776	0,402650	0,139082	0,215943	0,149339	0,126198	1,000000	0,660101	0,237834	0,088862
ЗАГ.ем пат	19,6190	4,15340	0,186387	0,449713	0,613544	0,462958	0,550226	0,512211	0,457952	0,660101	1,000000	0,470704	0,159557
ГДОР	5,2738	1,45909	0,084099	0,402723	0,266373	0,474046	0,166689	0,047409	0,305094	0,237834	0,470704	1,000000	0,100581
ГДІ	4,5595	1,65268	0,368992	0,362169	0,115904	0,105466	0,072739	0,086080	0,209483	0,088862	0,159557	0,100581	1,000000
Оч	7,0000	2,75943	0,022616	0,270980	0,003846	0,249397	0,142444	0,075488	0,029103	0,075872	0,182914	0,266324	0,087182
П	45,8214	6,54946	0,252411	0,304976	0,037504	0,280798	0,210001	0,088838	0,108769	0,055678	0,074725	0,362965	0,083918
Цо	11,4048	2,33939	0,225373	0,001130	0,006697	0,061112	0,106203	0,015175	0,017675	0,070973	0,037140	0,121102	0,208714
Гп	11,2619	2,71151	0,011599	0,349052	0,043803	0,288854	0,014217	0,089337	0,112740	0,145375	0,213555	0,319828	0,213230
Сс	6,8095	1,64629	0,088751	0,008811	0,012587	0,074399	0,023280	0,023150	0,031940	0,013509	0,023074	0,163608	0,009067
Сн	7,0238	2,02381	0,127383	0,027363	0,001998	0,047162	0,188385	0,069392	0,106172	0,075977	0,056992	0,230719	0,006775
Спо	8,5714	2,41624	0,287797	0,140159	0,044554	0,260916	0,107344	0,088803	0,071815	0,090933	0,036874	0,205534	0,148270

Продовження додатку Ж.2.

Спр	9,726 2	3,316 08	0,182 331	- 0,384 009	0,001 219	- 0,330 507	0,166 544	- 0,080 370	- 0,122 134	- 0,014 801	- 0,121 384	- 0,350 361	- 0,000 288
Упл	5,404 8	1,521 88	0,070 784	- 0,005 129	0,017 601	- 0,071 329	0,015 666	0,048 712	0,093 131	0,109 098	0,064 715	- 0,083 066	0,119 641
Син	4,059 5	1,090 50	- 0,087 772	- 0,010 342	- 0,106 598	- 0,068 931	- 0,117 186	- 0,060 082	- 0,018 520	- 0,016 526	- 0,103 996	- 0,025 511	- 0,012 017
Па	7,726 2	2,107 65	0,114 149	- 0,269 816	- 0,073 618	- 0,111 853	0,119 942	- 0,084 837	- 0,158 819	0,003 457	- 0,087 757	- 0,269 161	0,086 019
К	8,381 0	2,280 90	0,077 087	- 0,107 031	- 0,088 855	- 0,043 462	0,183 856	0,009 384	- 0,024 101	0,030 092	0,024 406	- 0,133 085	- 0,031 657
Пп	5,071 4	1,822 12	0,152 355	0,162 887	0,325 362	- 0,039 118	0,180 866	0,038 680	0,191 642	0,261 999	0,291 789	0,114 911	0,094 592
К	6,047 6	1,663 97	0,266 104	- 0,095 002	0,160 982	- 0,228 457	0,295 143	0,083 143	0,055 445	0,233 208	0,180 474	- 0,119 571	- 0,079 904
глобал_само став	17,59 52	4,713 78	0,318 423	0,203 732	0,192 460	0,006 605	0,213 335	0,179 641	0,131 782	0,183 436	0,272 646	0,040 832	0,556 794
самоповага	8,035 7	2,618 04	0,299 336	0,228 578	0,273 359	0,017 603	0,302 445	0,147 464	0,147 212	0,191 136	0,324 804	0,010 025	0,518 823
аутосимпат	8,416 7	2,799 35	0,282 071	- 0,160 223	0,069 510	- 0,249 426	0,088 315	- 0,062 010	- 0,039 745	- 0,046 983	- 0,082 554	- 0,169 856	0,316 195
очік_ставл	9,131 0	2,413 71	0,241 980	0,425 308	0,074 334	0,195 934	- 0,013 340	0,097 439	0,186 212	0,165 217	0,221 360	0,229 167	0,500 899
самоінтересі в	5,797 6	1,677 49	0,151 836	0,301 634	0,058 451	0,216 970	0,062 631	0,190 310	0,146 258	0,264 930	0,296 608	0,205 043	0,389 004
самовпевн	4,976 2	1,735 36	0,235 035	0,078 025	0,167 465	- 0,063 971	0,341 168	0,114 921	0,060 188	0,078 442	0,206 003	0,069 222	0,365 979
очік_віднош_ інших	5,726 2	1,710 01	0,286 673	0,355 311	0,176 155	0,133 791	0,011 011	- 0,001 984	0,091 900	0,249 129	0,212 450	0,180 104	0,468 393
самоприйн	4,702 4	1,412 34	0,132 648	- 0,033 835	- 0,001 789	- 0,050 613	0,048 199	0,053 414	0,043 069	- 0,080 907	- 0,005 184	0,028 328	0,273 510
самокерівн	4,000 0	1,344 33	0,234 689	0,310 435	0,110 532	- 0,038 394	0,013 923	0,089 708	0,112 009	0,071 879	0,103 575	- 0,030 712	0,471 787
самозвинув	4,904 8	1,767 30	- 0,210 750	0,140 918	- 0,020 877	0,186 821	- 0,132 135	0,048 151	0,014 877	0,021 046	0,040 956	0,169 092	- 0,229 035
самоінтерес	5,059 5	1,645 37	0,097 756	0,324 293	0,006 758	0,205 271	- 0,037 852	0,193 390	0,219 565	0,084 363	0,204 341	0,249 074	0,342 057
саморозум	2,678 6	1,233 67	0,164 906	0,045 910	0,190 502	- 0,203 712	0,155 785	- 0,017 139	0,166 520	0,043 826	0,091 031	- 0,044 224	0,213 367

Продовження додатку Ж.2.

релятивізм	3,297 6	0,954 13	- 0,0728 04	- 0,0085 35	0,0693 92	0,0388 55	0,0169 32	- 0,1020 47	- 0,0637 53	0,0100 47	- 0,0044 88	- 0,0159 69	0,0535 75
антиципація	3,642 9	1,048 73	0,0550 20	0,1799 81	0,0636 15	0,0855 43	0,0898 76	0,0014 93	0,0663 21	0,0647 17	0,0592 72	0,1591 61	0,0680 24
маніпуляція	3,119 0	1,186 32	0,0941 47	- 0,2493 58	0,0097 99	0,2064 92	0,1444 42	0,0457 68	- 0,4232 97	0,0307 07	- 0,2572 14	- 0,2069 92	- 0,3170 61
нарцисизм	3,107 1	1,298 91	0,1251 65	- 0,3475 28	- 0,2673 15	0,1584 74	0,3183 08	0,2393 46	- 0,2382 00	0,2701 15	- 0,4546 27	- 0,2890 21	- 0,1797 99
золоте правило	4,369 0	0,954 13	0,2363 22	0,2421 12	0,0233 07	0,2165 99	0,0484 59	- 0,1086 13	0,1023 31	0,0803 77	0,0663 07	0,2121 34	0,3564 70
утилітаризм	3,678 6	1,031 56	0,2577 14	0,1591 73	0,1352 26	0,0482 49	0,1046 56	0,1055 21	0,1310 26	0,0446 06	0,1116 79	0,0992 01	0,0855 62
емпатична	3,797 6	0,928 53	0,0913 47	0,1473 79	0,2084 73	0,0399 26	0,0022 80	0,0958 64	0,2426 09	0,0677 26	0,1422 21	0,1925 74	- 0,0352 37
альтруїзм	3,333 3	0,985 84	0,0386 85	0,0401 50	0,0610 08	0,0639 90	0,0822 73	0,0741 39	0,0135 77	0,0952 94	0,0804 27	0,1116 79	- 0,2341 68
стать	1,011 9	0,109 11	0,1055 41	0,0143 64	0,0185 29	0,2008 61	0,0112 32	0,0406 71	0,0186 20	0,0773 16	0,0430 44	0,0964 02	0,1041 99
вік	19,16 67	1,893 76	0,0466 84	0,0997 34	0,0915 41	0,1347 61	0,0337 69	0,1061 35	0,1157 35	0,0453 55	0,0760 78	0,1388 02	0,0237 39
курс	2,595 2	1,152 46	0,0599 52	0,1440 48	0,0043 86	0,2043 82	0,0937 74	0,0262 74	0,0881 42	0,0585 59	0,1081 13	0,2700 50	0,0570 82
оцінки/знання	4,666 7	0,627 36	0,0221 06	0,1330 44	0,1748 21	0,2239 66	0,1839 85	0,0815 53	0,0586 71	0,1839 76	0,0385 32	0,0043 87	0,0193 67

Продовження додатку Ж.2

Variable	Correlations (Spreadsheet4)													
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=84 (Casewise deletion of missing data)													
	Оч	П	Цо	Гп	Сс	Сн	Спо	Спр	Упл	Син	Па	К	Пп	К
СЕ	- 0,02 261 6	0,25 241 1	0,22 537 3	- 0,01 159 9	0,08 875 1	0,12 738 3	0,28 779 7	0,18 233 1	0,07 078 4	- 0,08 777 2	0,11 414 9	0,07 708 7	0,15 235 5	0,26 610 4
реф лексі я	- 0,27 098 0	- 0,30 497 6	- 0,00 113 0	- 0,34 905 2	0,00 881 1	- 0,02 736 3	- 0,14 015 9	- 0,38 400 9	- 0,00 512 9	0,01 034 2	- 0,26 981 6	- 0,10 703 1	0,16 288 7	- 0,09 500 2
раці онал	0,00 384 6	- 0,03 750 4	- 0,00 669 7	- 0,04 380 3	- 0,01 258 7	- 0,00 199 8	- 0,04 455 4	0,00 121 9	0,01 760 1	0,10 659 8	0,07 361 8	0,08 885 5	0,32 536 2	0,16 098 2
емо ційн	- 0,24 939 7	- 0,28 079 8	- 0,06 111 2	- 0,28 885 4	- 0,07 439 9	- 0,04 716 2	- 0,26 091 6	- 0,33 050 7	- 0,07 132 9	0,06 893 1	0,11 185 3	0,04 346 2	0,03 911 8	- 0,22 845 7
інтуї тивн	- 0,14 244 4	0,21 000 1	0,10 620 3	0,01 421 7	0,02 328 0	0,18 838 5	0,10 734 4	0,16 654 4	0,01 566 6	- 0,11 718 6	0,11 994 2	0,18 385 6	0,18 086 6	0,29 514 3
уста нов.	- 0,07 548 8	- 0,08 883 8	- 0,01 517 5	- 0,08 933 7	- 0,02 315 0	0,06 939 2	- 0,08 880 3	- 0,08 037 0	0,04 871 2	0,06 008 2	0,08 483 7	0,00 938 4	0,03 868 0	0,08 314 3
здат ність	- 0,02 910 3	- 0,10 876 9	0,01 767 5	- 0,11 274 0	0,03 194 0	0,10 617 2	0,07 181 5	- 0,12 213 4	0,09 313 1	0,01 852 0	0,15 881 9	0,02 410 1	0,19 164 2	0,05 544 5
іден тифі к	- 0,07 587 2	0,05 567 8	0,07 097 3	- 0,14 537 5	- 0,01 350 9	0,07 597 7	0,09 093 3	- 0,01 480 1	0,10 909 8	0,01 652 6	0,00 345 7	0,03 009 2	0,26 199 9	0,23 320 8
ЗАГ. емпа т	- 0,18 291 4	- 0,07 472 5	0,03 714 0	- 0,21 355 5	- 0,02 307 4	0,05 699 2	0,03 687 4	- 0,12 138 4	0,06 471 5	0,10 399 6	0,08 775 7	0,02 440 6	0,29 178 9	0,18 047 4
ГДО Р	- 0,26 632 4	- 0,36 296 5	- 0,12 110 2	- 0,31 982 8	- 0,16 360 8	- 0,23 071 9	- 0,20 553 4	- 0,35 036 1	- 0,08 306 6	0,02 551 1	- 0,26 916 1	- 0,13 308 5	0,11 491 1	- 0,11 957 1
ГДІ	0,08 718 2	0,08 391 8	0,20 871 4	- 0,21 323 0	- 0,00 906 7	0,00 677 5	0,14 827 0	- 0,00 028 8	0,11 964 1	0,01 201 7	0,08 601 9	0,03 165 7	0,09 459 2	- 0,07 990 4
Оч	1,00 000 0	0,36 199 0	0,05 225 9	0,53 782 2	- 0,03 978 2	0,16 827 8	0,18 250 9	0,44 635 1	- 0,04 016 5	0,15 615 0	0,10 772 3	0,16 079 6	0,12 220 7	0,18 367 7
П	0,36 199 0	1,00 000 0	0,46 164 1	0,58 883 0	0,34 432 0	0,61 114 8	0,52 880 2	0,62 347 0	0,29 260 3	0,21 237 0	0,45 202 0	0,50 787 0	0,13 939 3	0,37 224 8

Продовження додатку Ж.2.

Цо	0,05 225 9	0,46 164 1	1,00 000 0	0,12 933 8	0,17 667 6	0,34 657 4	0,50 637 6	- 0,04 455 9	0,55 917 6	0,51 466 7	0,18 646 6	- 0,00 892 4	0,15 707 0	0,20 855 1
Гп	0,53 782 2	0,58 883 0	0,12 933 8	1,00 000 0	0,06 259 1	0,43 576 2	0,15 158 3	0,47 973 1	- 0,02 891 8	0,09 245 5	0,12 865 1	0,37 328 7	0,03 762 3	0,33 633 6
Сс	- 0,03 978 2	0,34 432 0	0,17 667 6	0,06 259 1	1,00 000 0	0,34 129 5	0,24 879 7	- 0,02 953 1	0,19 945 0	0,10 705 7	0,22 784 9	0,23 773 8	0,02 868 9	- 0,00 984 3
Сн	0,16 827 8	0,61 114 8	0,34 657 4	0,43 576 2	0,34 129 5	1,00 000 0	0,14 255 1	0,17 691 8	0,06 724 5	0,11 945 2	0,23 598 6	0,42 344 6	0,07 467 9	0,29 661 0
Спо	0,18 250 9	0,52 880 2	0,50 637 6	0,15 158 3	0,24 879 7	0,14 255 1	1,00 000 0	0,19 719 7	0,37 866 2	0,10 124 9	0,14 938 5	0,02 123 7	0,14 933 8	0,10 702 3
Спр	0,44 635 1	0,62 347 0	- 0,04 455 9	0,47 973 1	- 0,02 953 1	0,17 691 8	0,19 719 7	1,00 000 0	- 0,06 849 4	- 0,01 542 9	0,26 668 2	0,35 961 7	0,02 720 3	0,33 646 6
Упл	- 0,04 016 5	0,29 260 3	0,55 917 6	- 0,02 891 8	0,19 945 0	0,06 724 5	0,37 866 2	- 0,06 849 4	1,00 000 0	0,48 622 5	0,18 145 8	- 0,19 767 2	0,25 447 7	0,00 657 0
Син	0,15 615 0	0,21 237 0	0,51 466 7	0,09 245 5	0,10 705 7	0,11 945 2	0,10 124 9	- 0,01 542 9	0,48 622 5	1,00 000 0	0,12 250 1	- 0,19 329 2	0,11 910 3	0,17 105 3
Па	0,10 772 3	0,45 202 0	0,18 646 6	0,12 865 1	0,22 784 9	0,23 598 6	0,14 938 5	0,26 668 2	0,18 145 8	0,12 250 1	1,00 000 0	0,34 776 5	0,06 789 8	0,02 437 5
К	0,16 079 6	0,50 787 0	- 0,00 892 4	0,37 328 7	0,23 773 8	0,42 344 6	0,02 123 7	0,35 961 7	- 0,19 767 2	- 0,19 329 2	0,34 776 5	1,00 000 0	0,07 164 5	0,28 721 3
Пп	0,12 220 7	0,13 939 3	0,15 707 0	0,03 762 3	0,02 868 9	0,07 467 9	0,14 933 8	0,02 720 3	0,25 447 7	0,11 910 3	0,06 789 8	0,07 164 5	1,00 000 0	0,21 742 0
К	0,18 367 7	0,37 224 8	0,20 855 1	0,33 633 6	- 0,00 984 3	0,29 661 0	0,10 702 3	0,33 646 6	0,00 657 0	0,17 105 3	0,02 437 5	0,28 721 3	0,21 742 0	1,00 000 0
глобал_самостав	0,21 859 7	0,13 226 8	0,12 210 8	- 0,04 345 1	- 0,02 247 5	0,00 986 3	0,27 548 7	0,12 771 0	0,06 509 9	0,01 646 3	- 0,01 129 0	- 0,10 650 9	0,08 897 3	- 0,02 055 4
самоповага	0,17 010 9	0,11 209 8	0,03 892 2	- 0,08 789 1	- 0,07 667 3	0,01 575 5	0,22 147 9	0,12 604 0	- 0,01 879 1	- 0,08 093 5	0,06 729 8	0,00 374 7	0,12 068 8	0,03 279 3

Продовження додатку Ж.2.

аутоسیم пат	0,38 057 1	0,27 485 0	0,08 984 2	0,24 100 3	- 0,01 655 7	0,06 202 7	0,48 271 9	0,24 476 1	0,05 608 9	- 0,07 137 1	- 0,05 802 8	- 0,05 723 7	- 0,01 062 9	- 0,04 052 3
очік_ста вл	0,06 331 2	- 0,08 462 4	0,17 613 2	- 0,25 934 5	- 0,00 274 3	- 0,05 737 3	0,08 617 5	- 0,16 104 4	- 0,00 804 3	- 0,01 215 2	- 0,20 364 6	- 0,22 801 2	- 0,05 968 0	- 0,15 156 1
самоінт ересів	- 0,07 808 4	- 0,02 197 2	0,09 173 9	- 0,26 368 3	0,05 567 6	0,06 244 4	0,07 940 8	- 0,11 187 9	0,11 270 2	0,07 911 3	0,13 748 5	- 0,22 836 8	0,03 632 0	- 0,18 210 9
самовпе вн	0,20 379 7	0,08 548 6	- 0,00 946 9	0,04 743 0	- 0,16 186 1	- 0,01 355 9	0,09 235 9	0,07 841 3	- 0,01 911 7	- 0,04 380 8	0,06 078 4	- 0,02 203 2	0,03 483 7	0,05 046 6
очік_від нош_ін ших	0,01 532 0	- 0,05 067 6	0,17 260 3	- 0,28 576 7	0,03 260 8	- 0,00 853 8	0,02 957 6	- 0,12 599 0	0,10 791 4	0,10 576 0	- 0,14 139 7	- 0,26 021 1	0,08 755 4	- 0,01 653 4
самопри йн	0,05 255 5	0,02 153 8	0,15 358 9	- 0,02 030 0	- 0,04 540 2	0,03 201 5	0,20 225 1	- 0,04 076 2	- 0,02 735 9	- 0,02 747 3	0,03 300 6	- 0,07 284 2	- 0,12 272 8	- 0,19 896 5
самокер івн	- 0,10 717 9	0,06 978 8	- 0,08 428 2	- 0,08 924 2	0,13 065 3	0,04 871 2	0,12 982 1	0,04 324 2	- 0,05 300 0	- 0,13 971 4	- 0,00 425 2	0,11 787 7	- 0,00 983 7	- 0,15 080 9
самозви нув	- 0,39 528 7	- 0,25 650 6	0,03 274 9	- 0,20 844 0	0,03 095 9	0,10 378 3	0,40 749 7	- 0,26 353 7	0,12 649 3	0,17 802 0	0,12 553 1	- 0,06 561 2	- 0,01 282 8	0,00 565 8
самоінт ерес	0,03 715 1	- 0,03 030 6	0,13 764 9	- 0,20 067 4	0,04 871 5	0,06 193 9	0,10 650 1	- 0,09 855 3	0,01 913 1	0,07 186 4	0,01 865 3	- 0,22 120 7	- 0,21 040 4	- 0,26 948 5
самороз ум	0,25 482 1	0,15 236 2	0,19 173 6	0,03 267 3	0,04 067 8	- 0,01 137 5	0,30 487 3	0,16 082 2	0,16 638 7	0,05 021 6	- 0,02 962 2	- 0,07 584 7	0,17 648 9	0,11 906 1
релятив ізм	0,02 745 7	0,02 595 9	0,07 492 6	- 0,05 843 4	0,05 186 6	0,10 859 6	0,02 986 3	- 0,04 247 7	- 0,10 055 5	0,12 172 3	0,18 480 2	0,13 550 4	0,07 771 6	- 0,02 421 2
антицип ація	- 0,04 579 7	- 0,16 902 0	0,07 436 4	- 0,11 923 9	0,05 084 2	0,03 811 4	- 0,04 686 7	- 0,31 947 2	- 0,05 931 2	0,11 362 8	0,00 973 4	- 0,16 405 5	0,05 134 0	- 0,21 107 2
маніпул яція	0,09 937 2	0,02 137 7	0,03 452 4	0,19 244 8	- 0,10 546 1	0,10 920 7	- 0,04 503 4	0,05 126 3	0,03 972 2	0,19 003 3	0,07 101 7	- 0,20 397 2	- 0,02 070 2	0,03 371 4

Продовження додатку Ж.2.

нарцис изм	0,12 101 1	0,07 592 0	- 0,08 581 3	0,15 613 6	0,05 473 3	0,00 360 1	- 0,05 813 1	0,05 444 5	- 0,07 096 1	0,12 303 1	0,19 128 2	0,10 398 9	- 0,22 725 6	- 0,05 813 3
золоте правило	- 0,33 863 2	- 0,23 996 9	0,13 738 6	- 0,34 517 2	- 0,06 209 3	- 0,09 195 8	- 0,06 122 0	- 0,31 420 1	0,08 672 6	0,07 126 9	- 0,02 703 2	- 0,17 056 7	- 0,07 771 6	- 0,10 226 8
утиліта ризм	- 0,15 237 4	0,01 280 1	0,01 961 4	- 0,06 430 4	- 0,01 520 2	- 0,05 400 1	0,11 808 3	0,01 974 9	0,11 456 9	- 0,02 562 8	- 0,12 409 0	0,06 510 5	0,24 952 7	- 0,02 607 1
емпати чна	- 0,10 345 0	- 0,09 318 6	- 0,06 167 3	- 0,14 618 2	0,02 965 0	- 0,14 486 9	- 0,03 375 5	- 0,15 125 3	0,04 161 5	0,00 014 2	- 0,00 403 1	- 0,11 106 7	- 0,10 529 1	- 0,17 304 1
альтру їзм	- 0,03 543 1	- 0,13 435 1	- 0,08 010 3	- 0,02 403 8	- 0,05 691 3	- 0,05 233 5	- 0,05 563 7	- 0,05 282 5	0,02 141 4	0,20 546 2	- 0,15 269 4	- 0,27 683 3	- 0,02 012 1	- 0,10 527 3
стать	0,00 000 0	0,01 987 1	- 0,16 071 1	- 0,01 066 6	- 0,05 429 8	0,16 238 7	- 0,07 181 5	0,10 901 6	- 0,10 192 6	- 0,10 728 7	- 0,09 043 8	0,07 838 2	- 0,00 432 9	0,06 320 1
вік	- 0,04 150 0	- 0,08 693 9	- 0,05 348 4	- 0,07 195 3	0,02 576 3	- 0,08 278 1	- 0,07 109 2	- 0,12 118 8	- 0,12 401 8	- 0,10 987 5	0,07 797 9	0,04 648 8	0,21 996 7	0,00 509 8
курс	0,20 079 4	0,08 129 3	0,01 681 1	0,04 589 9	- 0,10 462 7	0,09 716 3	0,05 810 1	0,13 773 9	- 0,07 032 9	- 0,11 481 2	0,24 647 3	0,04 103 2	0,19 753 1	0,12 326 2
оцінки/ знання	- 0,00 696 0	- 0,08 210 3	0,00 273 6	- 0,03 305 3	0,00 777 7	0,04 428 4	- 0,03 179 3	- 0,09 073 2	- 0,12 198 4	- 0,07 631 4	- 0,20 653 7	- 0,19 646 2	0,02 108 0	- 0,05 386 0

Продовження додатку Ж.2.

Variable	Correlations (Spreadsheet4) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=84 (Casewise deletion of missing data)											
	глобал_самостав	самоповага	аутосимпат	очік_стал	самоінтересів	самовпевн	очік_віднош_інших	самоприйн	самокерівн	самоозвинув	самоінтерес	самоорозум
СЕ	0,3184 23	0,29 9336	0,2820 71	0,241 980	0,151 836	0,2350 35	0,2866 73	0,132 648	0,234 689	- 0,2 107 50	0,097 756	0,1 649 06
рефлексія	0,2037 32	0,22 8578	- 0,1602 23	0,425 308	0,301 634	0,0780 25	0,3553 11	- 0,033 835	0,310 435	0,1 409 18	0,324 293	0,0 459 10
раціонал	0,1924 60	0,27 3359	0,0695 10	0,074 334	0,058 451	0,1674 65	0,1761 55	- 0,001 789	0,110 532	0,0 208 77	0,006 758	0,1 905 02
емоціїн	0,0066 05	0,01 7603	- 0,2494 26	0,195 934	0,216 970	- 0,0639 71	0,1337 91	- 0,050 613	- 0,038 394	0,1 868 21	0,205 271	0,2 037 12
інтуїтивн	0,2133 35	0,30 2445	0,0883 15	- 0,013 340	0,062 631	0,3411 68	0,0110 11	0,048 199	0,013 923	- 0,1 321 35	- 0,037 852	0,1 557 85
установ.	0,1796 41	0,14 7464	- 0,0620 10	0,097 439	0,190 310	0,1149 21	- 0,0019 84	0,053 414	0,089 708	0,0 481 51	0,193 390	- 0,0 171 39
здатність	0,1317 82	0,14 7212	- 0,0397 45	0,186 212	0,146 258	0,0601 88	0,0919 00	0,043 069	0,112 009	0,0 148 77	0,219 565	0,1 665 20
ідентифік	0,1834 36	0,19 1136	- 0,0469 83	0,165 217	0,264 930	0,0784 42	0,2491 29	- 0,080 907	0,071 879	0,0 210 46	0,084 363	0,0 438 26
ЗАГ.емпат	0,2726 46	0,32 4804	- 0,0825 54	0,221 360	0,296 608	0,2060 03	0,2124 50	- 0,005 184	0,103 575	0,0 409 56	0,204 341	0,0 910 31
ГДОР	0,0408 32	0,01 0025	- 0,1698 56	0,229 167	0,205 043	0,0692 22	0,1801 04	0,028 328	- 0,030 712	0,1 690 92	0,249 074	- 0,0 442 24
ГДІ	0,5567 94	0,51 8823	0,3161 95	0,500 899	0,389 004	0,3659 79	0,4683 93	0,273 510	0,471 787	0,2 290 35	0,342 057	0,2 133 67
ОЧ	0,2185 97	0,17 0109	0,3805 71	0,063 312	- 0,078 084	0,2037 97	0,0153 20	0,052 555	- 0,107 179	- 0,3 952 87	0,037 151	0,2 548 21
П	0,1322 68	0,11 2098	0,2748 50	- 0,084 624	- 0,021 972	0,0854 86	- 0,0506 76	0,021 538	0,069 788	- 0,2 565 06	- 0,030 306	0,1 523 62

Продовження додатку Ж.2.

Цо	0,1221 08	0,03 8922	0,0898 42	0,176 132	0,091 739	- 0,0094 69	0,1726 03	0,153 589	- 0,084 282	0,0 327 49	0,137 649	0,1 917 36
Гп	- 0,0434 51	- 0,087 891	0,2410 03	- 0,259 345	- 0,263 683	0,0474 30	- 0,2857 67	- 0,020 300	- 0,089 242	- 0,2 084 40	- 0,200 674	0,0 326 73
Сс	- 0,0224 75	- 0,076 673	- 0,0165 57	- 0,002 743	0,055 676	- 0,1618 61	0,0326 08	- 0,045 402	0,130 653	0,0 309 59	0,048 715	0,0 406 78
Сн	0,0098 63	0,015 755	0,0620 27	- 0,057 373	- 0,062 444	- 0,0135 59	- 0,0085 38	0,032 015	0,048 712	- 0,1 037 83	- 0,061 939	- 0,0 113 75
Спо	0,2754 87	0,221 479	0,4827 19	0,086 175	0,079 408	0,0923 59	0,0295 76	0,202 251	0,129 821	- 0,4 074 97	0,106 501	0,3 048 73
Спр	0,1277 10	0,126 040	0,2447 61	- 0,161 044	- 0,111 879	0,0784 13	- 0,1259 90	- 0,040 762	0,043 242	- 0,2 635 37	- 0,098 553	0,1 608 22
Упл	0,0650 99	- 0,018 791	0,0560 89	- 0,008 043	0,112 702	- 0,0191 17	0,1079 14	- 0,027 359	- 0,053 000	0,1 264 93	0,019 131	0,1 663 87
Син	0,0164 63	- 0,080 935	- 0,0713 71	- 0,012 152	0,079 113	- 0,0438 08	0,1057 60	- 0,027 473	- 0,139 714	0,1 780 20	0,071 864	0,0 502 16
Па	- 0,0112 90	0,067 298	- 0,0580 28	- 0,203 646	0,137 485	0,0607 84	- 0,1413 97	0,033 006	- 0,004 252	0,1 255 31	0,018 653	- 0,0 296 22
К	- 0,1065 09	0,003 747	- 0,0572 37	- 0,228 012	- 0,228 368	- 0,0220 32	- 0,2602 11	- 0,072 842	0,117 877	0,0 656 12	- 0,221 207	- 0,0 758 47
Пп	0,0889 73	0,120 688	- 0,0106 29	- 0,059 680	0,036 320	0,0348 37	0,0875 54	- 0,122 728	- 0,009 837	- 0,0 128 28	- 0,210 404	0,1 764 89
К	- 0,0205 54	0,032 793	- 0,0405 23	- 0,151 561	- 0,182 109	0,0504 66	- 0,0165 34	- 0,198 965	- 0,150 809	0,0 056 58	- 0,269 485	0,1 190 61
глоб ал_с амос тав	1,0000 00	0,898 391	0,5160 27	0,690 900	0,560 894	0,6571 78	0,6273 12	0,370 780	0,585 594	0,4 457 88	0,588 782	0,4 994 58
само поваг а	0,8983 91	1,000 000	0,4467 44	0,523 566	0,476 270	0,7029 41	0,4650 99	0,351 561	0,602 493	0,3 559 99	0,444 212	0,5 370 33

Продовження додатку Ж.2.

ауто- імпа- т	0,5160 27	0,446 744	1,0000 00	0,136 260	0,051 528	0,4484 91	0,0744 58	0,568 083	0,240 115	- 0,7 736 18	0,135 802	0,2 869 47
очік- став- л	0,6909 00	0,523 566	0,1362 60	1,000 000	0,557 112	0,3401 66	0,8465 52	0,280 174	0,386 156	- 0,1 071 93	0,735 200	0,2 166 11
самоі- нтер- есів	0,5608 94	0,476 270	0,0515 28	0,557 112	1,000 000	0,2218 19	0,5768 70	0,253 967	0,347 271	0,0 381 24	0,742 124	0,2 068 84
само- впев- н	0,6571 78	0,702 941	0,4484 91	0,340 166	0,221 819	1,0000 00	0,2210 81	0,218 285	0,247 895	- 0,2 993 11	0,190 383	0,2 327 47
очік- відно- ш_ін- ших	0,6273 12	0,465 099	0,0744 58	0,846 552	0,576 870	0,2210 81	1,0000 00	0,170 387	0,356 391	- 0,0 087 33	0,523 999	0,2 547 59
само- прий- н	0,3707 80	0,351 561	0,5680 83	0,280 174	0,253 967	0,2182 85	0,1703 87	1,000 000	0,234 790	- 0,1 949 17	0,406 933	0,1 449 65
само- керів- н	0,5855 94	0,602 493	0,2401 15	0,386 156	0,347 271	0,2478 95	0,3563 91	0,234 790	1,000 000	0,1 724 19	0,397 625	0,1 307 64
само- звин- ув	- 0,4457 88	- 0,355 999	- 0,7736 18	- 0,107 193	0,038 124	- 0,2993 11	- 0,0087 33	- 0,194 917	- 0,172 419	1,0 000 00	- 0,043 603	- 0,2 684 06
самоі- нтер- ес	0,5887 82	0,444 212	0,1358 02	0,735 200	0,742 124	0,1903 83	0,5239 99	0,406 933	0,397 625	- 0,0 436 03	1,000 000	0,2 054 11
само- розу- м	0,4994 58	0,537 033	0,2869 47	0,216 611	0,206 884	0,2327 47	0,2547 59	0,144 965	0,130 764	- 0,2 684 06	0,205 411	1,0 000 00
реля- тиві- зм	- 0,0157 54	0,005 340	0,0838 27	- 0,085 137	0,000 448	- 0,0393 28	- 0,0085 27	0,111 228	0,122 111	- 0,0 401 48	- 0,034 444	- 0,0 712 84
анти- ципа- ція	0,1556 32	0,079 300	- 0,0430 92	0,285 238	0,300 848	0,0879 54	0,2337 02	0,098 193	0,153 824	- 0,0 120 72	0,277 793	0,1 642 97
маніп- уляці- я	- 0,2498 23	- 0,218 622	0,0393 03	- 0,308 458	- 0,205 701	- 0,0629 83	- 0,2510 00	0,007 020	- 0,211 531	0,0 744 32	- 0,213 537	- 0,1 217 21
нарц- исиз- м	- 0,2978 35	- 0,291 661	- 0,0952 63	- 0,254 316	- 0,211 106	- 0,2928 33	- 0,1656 35	- 0,087 489	- 0,144 895	0,1 042 19	- 0,194 691	- 0,2 038 10

Продовження додатку Ж.2.

золо те прав ило	0,2693 51	0,235 823	0,0364 63	0,339 739	0,295 638	0,1145 19	0,3875 96	0,189 780	0,300 580	0,0 782 55	0,246 773	- 0,1 436 65
утилі тариз м	0,1240 65	0,138 138	0,0761 44	0,055 820	0,142 981	0,1572 02	0,1680 70	0,016 244	0,086 880	- 0,0 103 85	- 0,059 576	0,0 219 78
емпа тичн а	0,0030 80	0,027 790	0,0745 50	0,097 980	0,244 117	0,0941 77	0,1088 52	0,118 888	- 0,028 956	0,0 027 97	0,213 019	0,0 266 70
альт руїзм	- 0,1728 44	- 0,228 736	- 0,0160 08	- 0,059 071	- 0,046 141	- 0,0657 30	0,0404 99	- 0,092 301	- 0,154 545	0,0 599 32	0,017 331	- 0,1 089 70
стать	0,0094 82	0,082 850	0,1413 49	- 0,143 236	0,013 322	0,0651 47	- 0,1114 69	- 0,054 916	0,000 000	- 0,2 439 75	- 0,071 106	0,0 287 70
вік	- 0,3014 25	- 0,278 244	- 0,0541 66	- 0,191 973	- 0,175 091	- 0,1380 90	- 0,1494 39	- 0,039 791	- 0,151 440	- 0,0 024 00	- 0,370 551	- 0,2 501 14
курс	- 0,1347 59	- 0,110 953	0,1238 63	- 0,132 308	- 0,142 597	- 0,0048 77	- 0,0874 83	0,124 955	- 0,147 755	- 0,0 250 70	- 0,266 706	- 0,1 095 59
оцінк и/зна ння	0,0353 09	- 0,014 671	- 0,0091 47	0,228 087	0,038 162	- 0,0848 45	0,1946 67	- 0,126 913	0,071 429	- 0,0 289 78	0,124 501	- 0,1 712 39

Продовження додатку Ж.2.

Variable	Correlations (Spreadsheet4)											
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=84 (Casewise deletion of missing data)											
	релятивізм	антиципація	маніпуляція	нарцисизм	золоте правило	утилітаризм	емпатична	альтруїзм	стать	вік	курс	оцінки/знання
СЕ	0,072804	0,055020	0,094147	0,125165	0,236322	0,257714	0,091347	0,038685	0,105541	0,046684	0,059952	-0,022106
рефлексія	0,008535	0,179981	0,249358	0,347528	0,242112	0,159173	0,147379	0,040150	0,014364	0,099734	0,144048	0,133044
раціонал	0,069392	0,063615	0,009799	0,267315	0,023307	0,135226	0,208473	0,061008	0,018529	0,091541	0,004386	0,174821
емоційн	0,038855	0,085543	0,206492	0,158474	0,216599	0,048249	0,039926	0,063990	0,200861	0,134761	0,204382	0,223966
інтуїтивн	0,016932	0,089876	0,144442	0,318308	0,048459	0,104656	0,002280	0,082273	0,011232	0,033769	0,093774	0,183985
установ.	0,102047	0,001493	0,045768	0,239346	-0,108613	0,105521	0,095864	0,074139	0,040671	0,106135	0,026274	0,081553
здатність	0,063753	0,066321	0,423297	0,238200	0,102331	0,131026	0,242609	0,013577	0,018620	0,115735	0,088142	0,058671
ідентифік	0,010047	0,064717	0,030707	0,270115	-0,080377	0,044606	0,067726	0,095294	0,077316	0,045355	0,058559	0,183976
ЗАГ.емпат	0,004488	0,059272	0,257214	0,454627	0,066307	0,111679	0,142221	0,080427	0,043044	0,076078	0,108113	0,038532
ГДОР	0,015969	0,159161	0,206992	0,289021	0,212134	0,099201	0,192574	0,111679	0,096402	0,138802	0,27050	0,004387
ГДІ	0,053575	0,068024	0,317061	0,179799	0,356470	0,085562	0,035237	0,234168	0,104199	0,023739	0,057082	0,019367
ОЧ	0,027457	0,045797	0,099372	0,121011	-0,338632	0,152374	0,103450	0,035431	0,000000	0,041500	0,200794	0,006960
П	0,025959	0,169020	0,021377	0,075920	-0,239969	0,012801	0,093186	0,134351	0,019871	0,086939	0,081293	0,082103
Цо	0,074926	0,074364	0,034524	0,085813	0,137386	0,019614	0,061673	0,080103	0,160711	0,053484	0,016811	0,002736
Гп	0,058434	0,119239	0,192448	0,156136	-0,345172	0,064304	0,146182	0,024038	0,010666	0,071953	0,045899	0,033053
Сс	0,051866	0,050842	0,105461	0,054733	-0,062093	0,015202	0,029650	0,056913	0,054298	0,025763	0,104627	0,007777

Продовження додатку Ж.2.

Сн	0,1085 96	0,0381 14	0,1092 07	0,0036 01	0,0919 58	0,0540 01	0,1448 69	0,0523 35	0,1623 87	0,0827 81	0,0971 63	0,0442 84
Спо	0,0298 63	0,0468 67	0,0450 34	0,0581 31	0,0612 20	0,1180 83	0,0337 55	0,0556 37	0,0718 15	0,0710 92	0,0581 01	0,0317 93
Спр	0,0424 77	0,3194 72	0,0512 63	0,0544 45	0,3142 01	0,0197 49	0,1512 53	0,0528 25	0,1090 16	0,1211 88	0,1377 39	0,0907 32
Упл	0,1005 55	0,0593 12	0,0397 22	0,0709 61	0,0867 26	0,1145 69	0,0416 15	0,0214 14	0,1019 26	0,1240 18	0,0703 29	0,1219 84
Син	0,1217 23	0,1136 28	0,1900 33	0,1230 31	0,0712 69	0,0256 28	0,0001 42	0,2054 62	0,1072 87	0,1098 75	0,1148 12	0,0763 14
Па	0,1848 02	0,0097 34	0,0710 17	0,1912 82	0,0270 32	0,1240 90	0,0040 31	0,1526 94	0,0904 38	0,0779 79	0,2464 73	0,2065 37
К	0,1355 04	0,1640 55	0,2039 72	0,1039 89	0,1705 67	0,0651 05	0,1110 67	0,2768 33	0,0783 82	0,0464 88	0,0410 32	0,1964 62
Пп	0,0777 16	0,0513 40	0,0207 02	0,2272 56	0,0777 16	0,2495 27	0,1052 91	0,0201 21	0,0043 29	0,2199 67	0,1975 31	0,0210 80
К	0,0242 12	0,2110 72	0,0337 14	0,0581 33	0,1022 68	0,0260 71	0,1730 41	0,1052 73	0,0632 01	0,0050 98	0,1232 62	0,0538 60
глобал_само став	0,0157 54	0,1556 32	0,2498 23	0,2978 35	0,2693 51	0,1240 65	0,0030 80	0,1728 44	0,0094 82	0,3014 25	0,1347 59	0,0353 09
самоповага	0,0053 40	0,0793 00	0,2186 22	0,2916 61	0,2358 23	0,1381 38	0,0277 90	0,2287 36	0,0828 50	0,2782 44	0,1109 53	0,0146 71
аутосимпат	0,0838 27	0,0430 92	0,0393 03	0,0952 63	0,0364 63	0,0761 44	0,0745 50	0,0160 08	0,1413 49	0,0541 66	0,1238 63	0,0091 47
очік_ставл	0,0851 37	0,2852 38	0,3084 58	0,2543 16	0,3397 39	0,0558 20	0,0979 80	0,0590 71	0,1432 36	0,1919 73	0,1323 08	0,2280 87
самоінтересі в	0,0004 48	0,3008 48	0,2057 01	0,2111 06	0,2956 38	0,1429 81	0,2441 17	0,0461 41	0,0133 22	0,1750 91	0,1425 97	0,0381 62
самовпевн	0,0393 28	0,0879 54	0,0629 83	0,2928 33	0,1145 19	0,1572 02	0,0941 77	0,0657 30	0,0651 47	0,1380 90	0,0048 77	0,0848 45
очік_віднош_і нших	0,0085 27	0,2337 02	0,2510 00	0,1656 35	0,3875 96	0,1680 70	0,1088 52	0,0404 99	0,1114 69	0,1494 39	0,0874 83	0,1946 67
самоприйн	0,1112 28	0,0981 93	0,0070 20	0,0874 89	0,1897 80	0,0162 44	0,1188 88	0,0923 01	0,0549 16	0,0397 91	0,1249 55	0,1269 13
самокерівн	0,1221 11	0,1538 24	0,2115 31	0,1448 95	0,3005 80	0,0868 80	0,0289 56	0,1545 45	0,0000 00	0,1514 40	0,1477 55	0,0714 29

Продовження додатку Ж.2.

самозвинув	- 0,0401 48	- 0,0120 72	0,0744 32	0,1042 19	0,0782 55	- 0,0103 85	0,0027 97	0,0599 32	- 0,2439 75	- 0,0024 00	- 0,0250 70	- 0,0289 78
самоінтере с	- 0,0344 44	0,2777 93	- 0,2135 37	- 0,1946 91	0,2467 73	- 0,0595 76	0,2130 19	0,0173 31	- 0,0711 06	- 0,3705 51	- 0,2667 06	0,1245 01
саморозум	- 0,0712 84	- 0,1642 97	- 0,1217 21	- 0,2038 10	- 0,1436 65	0,0219 78	0,0266 70	- 0,1089 70	0,0287 70	- 0,2501 14	- 0,1095 59	- 0,1712 39
релятивізм	1,0000 00	- 0,0731 05	0,0108 98	0,1781 13	0,1028 83	- 0,0607 69	0,0960 06	0,0085 39	0,1970 21	0,1255 79	0,1218 31	- 0,1341 87
антиципаці я	- 0,0731 05	1,0000 00	0,1217 43	- 0,1130 85	0,3380 01	0,1710 31	0,0733 53	0,0932 27	0,0376 05	0,0424 65	0,0284 82	0,2014 37
маніпуляція	0,0108 98	0,1217 43	1,0000 00	0,2887 38	- 0,1883 02	0,0218 00	- 0,0653 66	0,2850 17	0,0820 00	0,0393 28	0,1766 68	- 0,0755 47
нарцисизм	0,1781 13	- 0,1130 85	0,2887 38	1,0000 00	0,1197 84	0,1808 00	0,0117 73	0,0094 09	0,0759 04	0,1200 00	0,1339 50	- 0,0443 56
золоте правило	0,1028 83	0,3380 01	- 0,1883 02	- 0,1197 84	1,0000 00	0,3178 33	0,1261 19	0,0085 39	- 0,1584 44	- 0,0877 94	- 0,1693 11	0,1677 34
утилітариз м	- 0,0607 69	0,1710 31	0,0218 00	- 0,1808 00	0,3178 33	1,0000 00	0,1828 39	0,1777 10	- 0,0726 38	- 0,1449 34	- 0,1310 24	0,1489 38
емпатична	0,0960 06	0,0733 53	- 0,0653 66	- 0,0117 73	0,1261 19	0,1828 39	1,0000 00	0,1930 41	0,1429 91	- 0,0696 59	- 0,0324 37	- 0,0344 72
альтруїзм	0,0085 39	0,0932 27	0,2850 17	- 0,0094 09	0,0085 39	0,1777 10	0,1930 41	1,0000 00	- 0,0373 36	- 0,1011 03	- 0,2509 71	0,2597 40
стать	0,1970 21	0,0376 05	0,0820 00	0,0759 04	- 0,1584 44	- 0,0726 38	0,1429 91	- 0,0373 36	1,0000 00	0,1069 00	0,1345 98	- 0,1173 43
вік	0,1255 79	0,0424 65	0,0393 28	0,1200 00	0,0877 94	0,1449 34	0,0696 59	0,1011 03	0,1069 00	1,0000 00	0,5778 00	0,0270 43
курс	0,1218 31	0,0284 82	0,1766 68	0,1339 50	0,1693 11	0,1310 24	0,0324 37	- 0,2509 71	0,1345 98	0,5778 00	1,0000 00	0,0111 09
оцінки/знан ня	- 0,1341 87	0,2014 37	- 0,0755 47	- 0,0443 56	0,1677 34	0,1489 38	- 0,0344 72	0,2597 40	- 0,1173 43	- 0,0270 43	0,0111 09	1,0000 00

Додаток Ж.3.

Кореляційний аналіз (ортопедагоги)

Variable	Correlations (Spreadsheet23)												
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=71 (Casewise deletion of missing data)												
	Means	Std.D ev.	SE	рефлексія	раціонал	емоційн	інтуїтивн	установ.	здатність	ідентифік	ЗАГ.ем пат	ГДОР	ГДІ
SE	28,9859	3,40794	1,00000	0,047983	0,031335	-0,458963	0,093542	-0,176185	0,117860	0,146276	-0,092725	-0,246703	0,383907
рефлексія	119,8592	13,17931	0,047983	1,000000	0,271482	0,316529	0,088731	0,155755	0,136417	0,212452	0,354261	0,389899	-0,101792
раціонал	3,3380	1,38300	0,031335	0,271482	1,000000	0,083744	0,379592	0,374922	0,184831	0,247508	0,686874	0,195209	-0,038542
емоційн	3,8732	1,36203	-0,458963	0,316529	0,083744	1,000000	0,116440	0,281632	-0,104315	0,040074	0,383752	0,428417	-0,156992
інтуїтивн	3,1127	1,25981	0,093542	0,088731	0,379592	0,116440	1,000000	0,104666	0,196785	0,409638	0,570031	-0,037344	0,172357
установ.	3,5070	1,51066	-0,176185	0,155755	0,374922	0,281632	0,104666	1,000000	0,111842	0,230723	0,666517	0,393932	0,088172
здатність	3,1549	0,96581	0,117860	0,136417	0,184831	0,104315	0,196785	0,111842	1,000000	0,191789	0,395109	0,008843	0,277602
ідентифік	3,3662	1,38605	0,146276	0,212452	0,247508	0,040074	0,409638	0,230723	0,191789	1,000000	0,635200	0,132533	0,119970
ЗАГ.ем пат	20,3521	4,45966	-0,092725	0,354261	0,686874	0,383752	0,570031	0,666517	0,395109	0,635200	1,000000	0,357377	0,116063
ГДОР	5,1972	1,38996	-0,246703	0,389899	0,195209	0,428417	-0,037344	0,393932	0,008843	0,132533	0,357377	1,000000	0,004232
ГДІ	4,3803	1,64200	0,383907	-0,101792	-0,038542	-0,156992	0,172357	0,088172	0,277602	0,119970	0,116063	0,004232	1,000000
ОЧ	7,2535	2,78115	0,167687	-0,463982	-0,130308	-0,228986	0,052890	-0,201046	-0,068016	-0,083723	-0,204257	-0,109200	0,322696
П	45,4507	8,16401	0,197913	-0,378730	-0,109845	-0,313401	0,286676	-0,132310	0,010947	0,179626	0,035418	-0,169084	0,429286
Цо	10,7887	3,02332	0,224323	-0,125884	-0,105675	-0,200872	0,242634	-0,091942	0,158143	0,151681	0,024668	-0,142923	0,427925
Гп	11,2676	2,98069	0,169138	-0,194311	-0,099035	-0,104128	0,235334	-0,055945	0,119377	0,183413	0,129296	0,014667	0,273714
Сс	6,7606	1,77655	-0,024161	-0,078339	-0,045041	-0,118992	0,280309	-0,178958	-0,003049	0,308791	0,212742	-0,015319	0,163885

Продовження додатку Ж.3.

Сн	7,408 5	2,094 74	- 0,115 249	- 0,347 174	- 0,092 720	- 0,131 806	- 0,377 487	0,001 335	0,038 886	0,154 401	0,094 489	- 0,082 028	- 0,240 777
Спо	7,760 6	2,538 08	0,298 544	- 0,212 852	- 0,078 358	- 0,232 058	0,272 157	0,020 938	0,027 005	0,118 680	0,031 535	- 0,124 106	- 0,354 662
Спр	9,493 0	3,756 42	0,237 127	- 0,377 745	- 0,200 274	- 0,372 931	0,172 237	- 0,165 514	0,045 588	0,047 147	- 0,158 890	- 0,240 504	- 0,399 965
Упл	5,662 0	1,611 95	- 0,034 686	0,095 904	0,103 252	0,246 981	- 0,009 115	0,118 323	- 0,011 761	0,177 681	0,197 632	0,030 174	0,049 260
Син	3,971 8	1,351 95	0,055 724	0,024 629	0,112 132	- 0,110 580	- 0,006 497	- 0,041 870	0,178 442	0,028 455	0,032 471	- 0,035 013	0,120 729
Па	7,535 2	2,882 61	0,117 114	- 0,332 279	- 0,053 196	- 0,189 871	0,199 515	- 0,089 453	0,072 415	0,264 890	0,049 584	- 0,226 380	- 0,324 600
К	8,295 8	2,434 25	0,220 931	- 0,289 013	- 0,204 103	- 0,178 115	0,152 020	- 0,266 685	- 0,025 846	0,030 951	- 0,161 064	- 0,308 812	0,196 624
Пп	5,619 7	1,995 47	0,039 115	0,092 995	0,020 050	0,187 001	0,147 989	0,012 749	0,290 444	0,180 197	0,215 924	- 0,024 084	0,153 766
К	6,521 1	2,196 49	0,210 924	0,062 569	0,166 981	0,178 160	0,210 794	- 0,227 152	0,277 901	0,302 429	0,030 585	- 0,118 364	- 0,245 300
глобал_само став	16,95 77	4,492 65	0,018 622	- 0,183 469	- 0,039 054	- 0,056 918	- 0,049 627	0,299 994	0,264 918	- 0,036 480	0,104 140	0,170 642	0,414 691
самоповага	7,788 7	2,639 89	0,260 081	- 0,101 876	- 0,003 637	0,008 338	- 0,044 286	0,138 293	0,197 921	- 0,009 788	0,075 575	0,081 594	0,490 078
аутосимпат	7,774 6	3,163 17	- 0,189 805	- 0,225 227	- 0,175 007	0,009 854	- 0,144 102	0,203 630	0,044 324	- 0,169 895	- 0,066 196	0,042 743	0,201 016
очік_ставл	8,394 4	2,213 46	- 0,052 280	0,161 576	0,133 165	- 0,096 906	0,040 190	0,251 225	0,204 898	0,087 292	0,179 657	0,243 676	0,064 273
самоінтересі в	6,098 6	1,494 32	- 0,089 490	0,109 522	0,018 206	0,062 379	0,054 722	0,230 673	0,207 030	0,175 444	0,217 657	0,410 058	0,205 743
самовпевн	4,450 7	1,738 54	0,121 644	- 0,207 303	- 0,105 859	- 0,192 714	- 0,082 220	0,178 274	0,162 010	- 0,039 829	- 0,031 816	0,134 138	0,454 544
очік_віднош_ інших	5,521 1	1,538 64	- 0,096 659	0,143 864	0,090 584	- 0,002 112	0,116 672	0,222 731	0,252 518	0,170 486	0,243 526	0,225 137	0,084 419
самоприйн	4,563 4	1,770 65	- 0,012 871	0,063 442	- 0,020 541	0,041 882	0,112 028	0,244 170	0,148 718	0,101 005	0,184 377	0,285 075	0,283 947
самокерівн	3,901 4	1,435 82	0,084 378	0,150 243	- 0,047 725	0,190 751	- 0,080 645	0,036 549	- 0,009 431	- 0,168 236	- 0,021 273	0,095 778	0,113 080

Продовження додатку Ж.3.

самозвинув	5,1127	1,50759	0,158803	0,251020	0,207577	0,048798	0,354259	-0,012899	0,056518	0,424350	0,319108	0,146045	-0,057953
самоінтерес	5,0845	1,61905	0,049412	0,137143	0,082760	0,079289	0,072307	0,233386	0,183360	0,087868	0,167951	0,284499	0,159695
саморозум	2,7042	1,25805	0,158953	0,093017	0,148603	0,055542	0,075409	0,215342	0,285157	0,177700	0,240352	0,023358	0,172792
релятивізм	3,2958	0,86840	0,266919	0,138604	0,191491	0,185252	0,057014	0,170400	0,242778	0,055666	0,259667	0,191031	0,150420
антиципація	3,7606	1,08844	0,062542	0,053384	0,168418	0,114142	0,021717	0,170460	0,158097	0,115766	0,208914	0,053331	0,059668
маніпуляція	2,9859	1,16488	0,122402	0,108072	0,130015	0,016867	0,105983	0,060829	0,290082	0,074024	0,125528	0,042375	0,288441
нарцисизм	2,8873	1,08955	0,007261	0,284656	0,097610	0,096400	0,209177	0,042908	0,159657	0,038505	0,179881	0,088883	0,135409
золоте правило	4,3521	0,94262	0,077166	0,501971	0,082728	0,257802	0,086412	0,133669	0,190290	0,260727	0,296324	0,087995	0,004680
утилітаризм	3,6901	0,97967	0,014162	0,243308	0,257657	0,216385	0,063417	0,040107	0,096757	0,253089	0,277103	0,097966	0,103316
емпатична	3,9437	0,87648	0,104949	0,200888	0,149059	0,149500	0,175297	0,065040	0,006418	0,087781	0,002162	0,084561	0,163574
альтруїзм	3,3944	1,02091	0,112482	0,055151	0,116713	0,055999	0,109353	0,057404	0,120805	0,108493	0,038095	0,065650	0,090741
стать	1,0282	0,16663	0,024448	0,004673	0,165888	0,235818	0,083387	0,284555	0,061261	0,107154	0,263447	0,147682	0,116924
вік	19,3944	1,35730	0,062986	0,015219	0,170966	0,050610	0,065542	0,119817	0,003684	0,203103	0,002692	0,026663	0,066356
курс	2,5775	1,14220	0,008891	0,087522	0,188640	0,001811	0,023631	0,254908	0,017510	0,135227	0,099382	0,162728	0,034974
оцінки/знання	4,4085	0,74790	0,048154	0,014616	0,066334	0,051553	0,041428	0,008904	0,167967	0,046584	0,018037	0,251230	0,000328

Продовження додатку Ж.3.

Variable	Correlations (Spreadsheet23)													
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=71 (Casewise deletion of missing data)													
	Оч	П	Цо	Гп	Сс	Сн	Спо	Спр	Упл	Син	Па	К	Пп	К
СЕ	0,16 768 7	0,19 791 3	0,22 432 3	0,16 913 8	- 0,02 416 1	- 0,11 524 9	0,29 854 4	0,23 712 7	- 0,03 468 6	0,05 572 4	0,11 711 4	0,22 093 1	0,03 911 5	0,21 092 4
реф лексі я	- 0,46 398 2	- 0,37 873 0	- 0,12 588 4	- 0,19 431 1	- 0,07 833 9	- 0,34 717 4	- 0,21 285 2	- 0,37 774 5	0,09 590 4	0,02 462 9	- 0,33 227 9	- 0,28 901 3	0,09 299 5	- 0,06 256 9
раці онал	- 0,13 030 8	- 0,10 984 5	- 0,10 567 5	- 0,09 903 5	- 0,04 504 1	- 0,09 272 0	- 0,07 835 8	- 0,20 027 4	0,10 325 2	0,11 213 2	- 0,05 319 6	- 0,20 410 3	- 0,02 005 0	- 0,16 698 1
емо ційн	- 0,22 898 6	- 0,31 340 1	- 0,20 087 2	- 0,10 412 8	- 0,11 899 2	- 0,13 180 6	- 0,23 205 8	- 0,37 293 1	0,24 698 1	- 0,11 058 0	- 0,18 987 1	- 0,17 811 5	0,18 700 1	- 0,17 816 0
інтуї тивн	0,05 289 0	0,28 667 6	0,24 263 4	0,23 533 4	0,28 030 9	0,37 748 7	0,27 215 7	0,17 223 7	- 0,00 911 5	- 0,00 649 7	0,19 951 5	0,15 202 0	0,14 798 9	0,21 079 4
уста нов.	- 0,20 104 6	- 0,13 231 0	- 0,09 194 2	- 0,05 594 5	0,17 895 8	0,00 133 5	0,02 093 8	- 0,16 551 4	0,11 832 3	- 0,04 187 0	- 0,08 945 3	- 0,26 668 5	0,01 274 9	- 0,22 715 2
здат ність	- 0,06 801 6	0,01 094 7	0,15 814 3	0,11 937 7	- 0,00 304 9	0,03 888 6	0,02 700 5	0,04 558 8	- 0,01 176 1	0,17 844 2	0,07 241 5	- 0,02 584 6	0,29 044 4	0,27 790 1
іден тифі к	- 0,08 372 3	0,17 962 6	0,15 168 1	0,18 341 3	0,30 879 1	0,15 440 1	0,11 868 0	0,04 714 7	0,17 768 1	0,02 845 5	0,26 489 0	0,03 095 1	0,18 019 7	0,30 242 9
ЗАГ. емпа т	- 0,20 425 7	- 0,03 541 8	0,02 466 8	0,12 929 6	0,21 274 2	0,09 448 9	0,03 153 5	- 0,15 889 0	0,19 763 2	0,03 247 1	0,04 958 4	- 0,16 106 4	0,21 592 4	0,03 058 5
ГДО Р	- 0,10 920 0	- 0,16 908 4	- 0,14 292 3	0,01 466 7	- 0,01 531 9	- 0,08 202 8	- 0,12 410 6	- 0,24 050 4	0,03 017 4	- 0,03 501 3	- 0,22 638 0	- 0,30 881 2	- 0,02 408 4	- 0,11 836 4
ГДІ	0,32 269 6	0,42 928 6	0,42 792 5	0,27 371 4	0,16 388 5	0,24 077 7	0,35 466 2	0,39 996 5	0,04 926 0	0,12 072 9	0,32 460 0	0,19 662 4	0,15 376 6	0,24 530 0
Оч	1,00 000 0	0,49 509 2	0,24 771 9	0,53 970 8	0,04 426 6	0,38 412 4	0,42 967 7	0,55 261 3	0,02 576 2	0,05 891 8	0,10 935 0	0,22 088 2	0,22 870 0	0,20 022 7
П	0,49 509 2	1,00 000 0	0,65 504 2	0,58 848 9	0,49 214 9	0,66 655 1	0,61 198 5	0,66 763 5	0,21 256 7	0,19 401 9	0,64 094 9	0,66 890 8	0,23 428 2	0,51 250 7

Продовження додатку Ж.3.

Цо	0,24 771 9	0,65 504 2	1,00 000 0	0,33 926 9	0,31 227 7	0,45 594 5	0,49 783 8	0,23 949 6	0,46 880 8	0,46 686 5	0,42 787 7	0,42 401 3	0,24 223 2	0,63 852 6
Гп	0,53 970 8	0,58 848 9	0,33 926 9	1,00 000 0	0,14 446 5	0,39 637 1	0,37 304 0	0,49 457 6	0,11 126 7	0,17 915 1	0,31 894 6	0,51 856 6	0,22 871 4	0,23 587 2
Сс	0,04 426 6	0,49 214 9	0,31 227 7	0,14 446 5	1,00 000 0	0,38 366 3	0,29 125 5	0,12 925 4	0,07 110 4	0,05 068 3	0,51 076 7	0,30 730 8	0,11 096 0	0,24 476 9
Сн	0,38 412 4	0,66 655 1	0,45 594 5	0,39 637 1	0,38 366 3	1,00 000 0	0,31 960 1	0,27 723 6	0,10 070 4	0,06 465 4	0,42 461 9	0,47 185 4	0,31 110 2	0,40 638 9
Спо	0,42 967 7	0,61 198 5	0,49 783 8	0,37 304 0	0,29 125 5	0,31 960 1	1,00 000 0	0,41 412 4	0,20 340 7	- 0,13 105 6	0,19 545 1	0,27 984 6	0,23 280 4	0,27 895 4
Спр	0,55 261 3	0,66 763 5	0,23 949 6	0,49 457 6	0,12 925 4	0,27 723 6	0,41 412 4	1,00 000 0	- 0,12 072 1	- 0,01 973 1	0,37 107 5	0,42 751 9	0,12 065 8	0,09 827 6
Упл	0,02 576 2	0,21 256 7	0,46 880 8	0,11 126 7	0,07 110 4	0,10 070 4	0,20 340 7	- 0,12 072 1	1,00 000 0	0,56 587 5	- 0,01 892 3	0,01 128 1	0,18 596 9	0,20 782 0
Син	0,05 891 8	0,19 401 9	0,46 686 5	0,17 915 1	0,05 068 3	0,06 465 4	- 0,13 105 6	- 0,01 973 1	0,56 587 5	1,00 000 0	0,17 987 7	0,08 070 4	0,02 774 5	0,29 365 9
Па	0,10 935 0	0,64 094 9	0,42 787 7	0,31 894 6	0,51 076 7	0,42 461 9	0,19 545 1	0,37 107 5	- 0,01 892 3	0,17 987 7	1,00 000 0	0,53 902 0	- 0,03 861 7	0,33 662 6
К	0,22 088 2	0,66 890 8	0,42 401 3	0,51 856 6	0,30 730 8	0,47 185 4	0,27 984 6	0,42 751 9	0,01 128 1	0,08 070 4	0,53 902 0	1,00 000 0	0,07 936 5	0,47 573 7
Пп	0,22 870 0	0,23 428 2	0,24 223 2	0,22 871 4	0,11 096 0	0,31 110 2	0,23 280 4	0,12 065 8	0,18 596 9	0,02 774 5	- 0,03 861 7	0,07 936 5	1,00 000 0	0,32 942 2
К	0,20 022 7	0,51 250 7	0,63 852 6	0,23 587 2	0,24 476 9	0,40 638 9	0,27 895 4	0,09 827 6	0,20 782 0	0,29 365 9	0,33 662 6	0,47 573 7	0,32 942 2	1,00 000 0
глобал_самоста в	0,35 301 8	0,19 644 0	0,11 292 3	0,21 421 6	0,12 400 5	0,13 999 7	0,33 235 4	0,22 303 4	- 0,03 750 8	- 0,08 016 7	- 0,09 530 1	- 0,07 329 9	0,14 956 5	0,07 319 9
самопо вага	0,42 379 4	0,17 748 4	0,10 530 3	0,27 779 9	0,06 825 7	0,05 716 2	0,24 606 4	0,26 563 8	0,04 004 9	- 0,00 169 1	- 0,06 752 9	- 0,02 348 3	0,22 046 5	0,08 085 1
аутосим пат	0,27 452 8	0,32 262 8	0,23 545 4	0,13 982 3	0,24 956 1	0,26 418 7	0,48 429 8	0,16 097 0	0,16 976 2	- 0,11 842 5	- 0,04 768 6	0,02 547 8	0,05 865 4	0,03 564 9

Продовження додатку Ж.3.

очік_ста вл	- 0,00 951 1	- 0,03 448 3	0,00 622 4	0,00 542 8	0,03 162 2	0,04 487 1	0,02 722 0	0,00 205 7	- 0,11 825 5	- 0,08 216 4	- 0,16 789 0	- 0,16 778 2	0,04 090 8	- 0,01 936 8
самоінт ересів	0,02 483 7	0,13 097 0	0,21 021 2	0,15 756 5	- 0,03 403 0	0,05 540 9	0,19 087 8	0,00 903 3	0,10 892 4	- 0,01 981 9	- 0,06 880 4	- 0,11 024 1	0,11 815 2	0,18 868 6
самовпе вн	0,38 671 3	0,25 824 5	0,23 308 8	0,05 909 6	0,17 882 3	0,18 801 4	0,40 359 4	0,23 674 0	- 0,01 622 6	- 0,11 000 2	- 0,01 461 4	- 0,05 557 9	0,07 070 0	0,07 603 2
очік_від нош_ін ших	- 0,13 146 8	0,01 287 8	0,04 550 3	0,05 637 6	0,03 062 1	0,11 031 0	- 0,02 246 4	0,00 435 2	- 0,06 619 8	- 0,02 031 3	- 0,01 546 9	- 0,11 421 1	0,05 150 9	0,01 149 0
самопри їн	0,24 327 3	0,28 854 0	0,36 146 5	0,19 298 2	0,23 877 6	0,31 837 9	0,47 547 7	0,05 215 2	0,27 789 1	- 0,01 117 9	- 0,08 790 8	- 0,03 921 3	0,27 579 1	0,21 361 3
самокер івн	0,10 651 8	- 0,13 143 2	- 0,01 474 0	0,12 308 3	- 0,09 899 4	- 0,12 416 3	- 0,00 265 0	- 0,12 329 4	0,04 711 9	- 0,01 617 0	- 0,30 116 2	- 0,09 780 8	0,11 636 5	- 0,05 595 2
самозви нув	- 0,14 319 7	- 0,11 561 1	0,03 664 0	- 0,01 952 2	- 0,01 111 8	- 0,06 001 8	- 0,19 072 2	- 0,16 887 0	0,02 765 4	0,14 876 9	0,13 385 1	- 0,06 760 2	- 0,00 454 8	0,11 143 7
самоінт ерес	0,14 428 7	0,09 326 7	0,13 795 0	0,14 325 8	- 0,00 776 5	0,03 179 9	0,17 534 0	0,08 700 9	0,03 299 7	- 0,04 458 2	- 0,17 205 9	- 0,06 805 3	0,14 716 4	0,16 419 2
самороз ум	0,26 263 4	0,11 191 9	- 0,00 539 6	0,17 760 5	0,07 652 2	0,02 481 4	0,17 883 5	0,17 639 5	0,00 635 0	- 0,00 496 9	- 0,05 420 7	- 0,17 161 4	0,16 510 8	0,10 310 5
релятив ізм	- 0,03 740 6	0,09 981 4	0,14 928 9	- 0,16 899 2	- 0,04 603 8	- 0,03 594 8	- 0,01 926 2	0,14 297 6	- 0,03 981 5	- 0,05 364 2	0,17 554 5	0,05 263 6	0,25 567 9	0,05 284 8
антицип ація	- 0,08 348 4	- 0,15 327 1	- 0,08 939 3	- 0,22 215 0	0,08 074 6	- 0,05 047 8	- 0,04 173 4	- 0,22 228 7	0,11 605 6	- 0,05 319 0	- 0,15 891 1	- 0,20 473 6	0,04 298 4	- 0,07 852 2
маніпул яція	- 0,13 557 9	- 0,11 499 0	- 0,17 122 5	- 0,10 175 9	- 0,09 829 6	- 0,10 884 5	- 0,06 397 1	- 0,04 409 7	- 0,10 908 3	- 0,25 424 7	0,05 758 4	- 0,04 385 2	- 0,15 598 2	- 0,18 134 0
нарциси зм	0,14 628 0	- 0,05 684 4	- 0,18 513 9	- 0,00 817 8	- 0,13 960 3	- 0,01 710 3	0,08 825 7	0,09 753 6	- 0,12 773 8	- 0,18 645 2	0,01 492 7	- 0,03 034 5	- 0,03 970 2	- 0,04 674 6

Продовження додатку Ж.3.

золоте правило	- 0,21 436 5	- 0,21 583 4	- 0,09 383 1	- 0,02 893 2	- 0,02 571 2	- 0,24 751 7	0,00 588 7	- 0,22 724 0	0,24 868 6	0,04 152 4	- 0,27 013 2	- 0,17 678 0	0,13 296 4	0,00 670 5
утиліта ризм	- 0,14 378 2	- 0,22 163 3	- 0,13 335 2	- 0,16 199 4	0,02 242 8	- 0,27 855 1	- 0,07 048 2	- 0,16 752 4	0,20 411 4	- 0,02 825 6	- 0,20 348 6	- 0,32 044 5	0,18 732 2	- 0,16 288 6
емпати чна	- 0,26 364 2	- 0,20 403 2	- 0,03 690 3	- 0,16 913 0	0,01 873 7	- 0,11 178 3	0,01 953 7	- 0,24 310 6	0,12 788 7	- 0,08 575 0	- 0,14 621 4	- 0,07 912 3	0,03 658 4	- 0,02 163 4
альтру їзм	- 0,13 634 4	- 0,13 132 6	- 0,16 238 5	- 0,13 376 3	- 0,03 383 6	- 0,19 664 1	0,03 144 9	- 0,01 044 1	0,02 139 7	- 0,09 534 0	- 0,17 468 7	- 0,20 856 4	0,08 869 3	- 0,16 303 6
стать	0,13 849 9	0,09 554 6	0,06 869 5	- 0,07 291 9	0,02 310 9	0,04 842 1	0,01 617 5	0,13 725 8	- 0,22 996 9	- 0,05 984 1	0,11 686 9	0,04 960 4	0,07 563 9	0,11 544 5
вік	0,25 696 9	0,19 129 3	0,12 851 5	0,09 713 0	0,25 892 4	0,22 391 1	0,21 026 5	0,18 828 0	0,12 056 4	0,02 171 1	0,07 307 6	0,11 120 0	0,26 714 3	0,25 592 3
курс	0,16 462 0	0,21 680 8	0,13 098 2	0,09 662 8	0,20 287 5	0,27 616 8	0,26 027 1	0,17 243 3	0,13 081 0	- 0,04 482 3	0,06 966 6	0,19 459 3	0,14 159 9	0,19 151 7
оцінки/ знання	- 0,08 483 5	0,05 832 7	- 0,01 183 5	- 0,08 177 3	- 0,00 060 6	- 0,07 153 6	- 0,05 310 5	- 0,00 150 4	- 0,04 973 5	- 0,11 561 5	0,05 618 4	0,10 532 4	- 0,11 459 7	0,12 076 7

Продовження додатку Ж.3.

Variable	Correlations (Spreadsheet23) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=71 (Casewise deletion of missing data)											
	глобал_самостав	самоповага	аутосимпат	очік_ставл	самоінтересів	самовпевн	очік_віднош_інших	самоприйн	самокерівн	самозвинув	самоінтерес	самоорозум
СЕ	0,018622	0,26081	-0,189805	-0,052280	-0,089490	0,121644	-0,096659	-0,012871	0,084378	0,158803	0,049412	0,158953
рефлексія	-0,183469	-0,101876	-0,225227	0,161576	0,109522	-0,207303	0,143864	0,063442	0,150243	0,251020	0,137143	-0,093017
раціонал	-0,039054	-0,003637	-0,175007	0,133165	0,018206	-0,105859	0,090584	-0,020541	-0,047725	0,207577	0,082760	0,148603
емоційн	-0,056918	0,008338	0,009854	-0,096906	0,062379	-0,192714	-0,002112	0,041882	0,190751	0,048798	-0,079289	-0,055542
інтуїтивн	-0,049627	-0,044286	-0,144102	0,040190	0,054722	-0,082220	0,116672	0,112028	-0,080645	0,354259	0,072307	0,075409
установ.	0,299994	0,138293	0,203630	0,251225	0,230673	0,178274	0,222731	0,244170	0,036549	-0,012899	0,233386	0,215342
здатність	0,264918	0,197921	0,044324	0,204898	0,207030	0,162010	0,252518	0,148718	-0,009431	0,056518	0,183360	0,285157
ідентифік	-0,036480	-0,009788	-0,169895	0,087292	0,175444	-0,039829	0,170486	0,101005	-0,168236	0,424350	0,087868	0,177700
ЗАГ.емпат	0,104140	0,075575	-0,066196	0,179657	0,217657	-0,031816	0,243526	0,184377	-0,021273	0,319108	0,167951	0,240352
ГДОР	0,170642	0,081594	0,042743	0,243676	0,410058	0,134138	0,225137	0,285075	0,095778	0,146045	0,284499	-0,023358
ГДІ	0,414691	0,490078	0,201016	0,064273	0,205743	0,454544	0,084419	0,283947	0,113080	0,057953	0,159695	0,172792
ОЧ	0,353018	0,423794	0,274528	-0,009511	0,024837	0,386713	-0,131468	0,243273	0,106518	0,143197	0,144287	0,262634
П	0,196440	0,177484	0,322628	-0,034483	0,130970	0,258245	0,012878	0,288540	-0,131432	0,115611	0,093267	0,111919

Продовження додатку Ж.3.

Цо	0,112 923	0,105 303	0,235 454	0,006 224	0,2102 12	0,2330 88	0,0455 03	0,361 465	- 0,014 740	0,0 366 40	0,137 950	- 0,0 053 96
Гп	0,214 216	0,277 799	0,139 823	0,005 428	0,1575 65	0,0590 96	0,0563 76	0,192 982	0,123 083	- 0,0 195 22	0,143 258	0,1 776 05
Сс	0,124 005	0,068 257	0,249 561	0,031 622	- 0,0340 30	0,1788 23	0,0306 21	0,238 776	- 0,098 994	- 0,0 111 18	- 0,007 765	0,0 765 22
Сн	0,139 997	0,057 162	0,264 187	0,044 871	0,0554 09	0,1880 14	0,1103 10	0,318 379	- 0,124 163	- 0,0 600 18	0,031 799	0,0 248 14
Спо	0,332 354	0,246 064	0,484 298	0,027 220	0,1908 78	0,4035 94	- 0,0224 64	0,475 477	- 0,002 650	- 0,1 907 22	0,175 340	0,1 788 35
Спр	0,223 034	0,265 638	0,160 970	0,002 057	0,0090 33	0,2367 40	0,0043 52	0,052 152	- 0,123 294	- 0,1 688 70	0,087 009	0,1 763 95
Упл	- 0,037 508	0,040 049	0,169 762	- 0,118 255	0,1089 24	- 0,0162 26	- 0,0661 98	0,277 891	0,047 119	0,0 276 54	0,032 997	0,0 063 50
Син	- 0,080 167	- 0,001 691	- 0,118 425	- 0,082 164	- 0,0198 19	- 0,1100 02	- 0,0203 13	- 0,011 179	- 0,016 170	0,1 487 69	- 0,044 582	- 0,0 049 69
Па	- 0,095 301	- 0,067 529	- 0,047 686	- 0,167 890	- 0,0688 04	- 0,0146 14	- 0,0154 69	- 0,087 908	- 0,301 162	0,1 338 51	- 0,172 059	- 0,0 542 07
К	- 0,073 299	- 0,023 483	0,025 478	- 0,167 782	- 0,1102 41	- 0,0555 79	- 0,1142 11	- 0,039 213	- 0,097 808	- 0,0 676 02	- 0,068 053	- 0,1 716 14
Пп	0,149 565	0,220 465	0,058 654	0,040 908	0,1181 52	0,0707 00	0,0515 09	0,275 791	0,116 365	- 0,0 045 48	0,147 164	0,1 651 08
К	0,073 199	0,080 851	0,035 649	- 0,019 368	0,1886 86	0,0760 32	0,0114 90	0,213 613	- 0,055 952	0,1 114 37	0,164 192	0,1 031 05
глоб ал_с амос тав	1,000 000	0,758 084	0,665 806	0,574 893	0,4900 51	0,7980 88	0,4062 24	0,496 889	0,331 539	- 0,4 949 46	0,599 514	0,5 411 82
само поваг а	0,758 084	1,000 000	0,351 770	0,168 485	0,1683 17	0,6497 99	0,0239 75	0,288 661	0,525 844	- 0,3 098 08	0,325 105	0,6 261 37

Продовження додатку Ж.3.

ауто- імпа- т	0,665 806	0,351 770	1,000 000	0,349 535	0,3190 85	0,6343 95	0,2563 58	0,668 299	0,051 656	- 0,6 446 62	0,307 822	0,2 630 22
очік- став- л	0,574 893	0,168 485	0,349 535	1,000 000	0,5970 61	0,4394 65	0,8616 14	0,452 801	0,039 379	- 0,1 933 09	0,656 280	0,1 194 39
самої- нтер- есів	0,490 051	0,168 317	0,319 085	0,597 061	1,0000 00	0,3730 70	0,5738 10	0,545 617	0,097 810	0,0 267 05	0,722 784	0,0 765 26
само- впев- н	0,798 088	0,649 799	0,634 395	0,439 465	0,3730 70	1,0000 00	0,2580 73	0,552 112	0,115 345	- 0,3 085 26	0,407 519	0,3 165 51
очік- відно- ш_ін- ших	0,406 224	0,023 975	0,256 358	0,861 614	0,5738 10	0,2580 73	1,0000 00	0,357 379	- 0,118 673	- 0,0 564 68	0,389 228	0,0 291 05
само- прий- н	0,496 889	0,288 661	0,668 299	0,452 801	0,5456 17	0,5521 12	0,3573 79	1,000 000	0,128 924	- 0,0 615 81	0,496 424	0,0 566 34
само- керів- н	0,331 539	0,525 844	0,051 656	0,039 379	0,0978 10	0,1153 45	- 0,1186 73	0,128 924	1,000 000	0,0 409 92	0,206 430	0,2 683 38
само- звин- ув	- 0,494 946	- 0,309 808	- 0,644 662	- 0,193 309	0,0267 05	- 0,3085 26	- 0,0564 68	- 0,061 581	- 0,040 992	1,0 000 00	- 0,121 011	- 0,2 081 42
самої- нтер- ес	0,599 514	0,325 105	0,307 822	0,656 280	0,7227 84	0,4075 19	0,3892 28	0,496 424	0,206 430	- 0,1 210 11	1,000 000	0,2 579 24
само- розу- м	0,541 182	0,626 137	0,263 022	0,119 439	0,0765 26	0,3165 51	0,0291 05	0,056 634	0,268 338	- 0,2 081 42	0,257 924	1,0 000 00
реля- тиві- зм	- 0,106 601	- 0,047 131	- 0,126 207	- 0,039 254	- 0,1438 88	0,0334 51	- 0,0207 81	- 0,184 243	0,000 807	- 0,0 039 96	- 0,129 798	- 0,1 279 99
анти- ципа- ція	0,138 130	0,136 268	0,224 763	0,057 542	0,0643 28	0,1257 87	0,1011 61	0,070 993	0,002 961	- 0,2 270 88	- 0,077 526	0,1 040 33
маніп- уляці- я	- 0,352 250	- 0,307 587	- 0,175 340	- 0,169 571	- 0,1469 14	- 0,2860 35	- 0,0994 63	- 0,307 772	- 0,231 456	0,0 822 63	- 0,135 703	- 0,0 906 17

Продовження додатку Ж.3.

нарцисизм	- 0,181 930	- 0,197 129	- 0,057 214	- 0,212 330	- 0,1861 13	- 0,1085 58	- 0,1775 12	- 0,159 154	- 0,208 102	- 0,0008 57	- 0,213 179	- 0,0142 39
золоте правило	- 0,053 784	0,030 322	- 0,044 875	- 0,040 117	0,1068 48	- 0,1679 61	- 0,0101 27	0,093 428	0,258 231	0,1827 89	0,083 191	0,0529 37
утилітаризм	- 0,116 619	0,001 945	- 0,202 644	- 0,008 722	0,0211 66	- 0,1097 47	- 0,0240 27	- 0,046 165	- 0,001 717	0,1884 09	0,016 745	0,0404 87
емпатична	- 0,091 312	- 0,091 656	- 0,030 409	- 0,157 747	- 0,0393 28	- 0,1049 75	- 0,1262 23	0,029 949	0,165 800	0,1346 08	- 0,097 267	- 0,0282 84
альтруїзм	- 0,083 526	- 0,053 455	- 0,188 852	0,062 951	0,0677 92	- 0,0693 78	0,0037 15	0,017 587	0,046 395	0,1377 89	0,083 263	- 0,0969 73
стать	0,058 860	- 0,018 753	0,012 215	0,046 915	- 0,1260 56	0,2021 11	- 0,0580 73	- 0,199 810	- 0,047 936	- 0,1265 48	0,096 954	0,0403 12
вік	0,082 425	0,087 376	0,134 127	- 0,119 077	- 0,2166 59	0,0870 58	- 0,1408 58	0,084 558	- 0,060 398	- 0,0918 40	- 0,138 897	0,0943 85
курс	- 0,092 614	- 0,058 455	0,143 291	- 0,238 276	- 0,2681 87	- 0,0394 15	- 0,1980 66	0,041 685	- 0,060 608	- 0,0881 02	- 0,320 315	0,0708 52
оцінки/знання	- 0,220 127	- 0,281 270	- 0,232 273	- 0,012 397	0,1168 42	- 0,1326 16	0,0110 15	- 0,036 009	- 0,188 120	0,2246 68	- 0,005 317	- 0,2797 10

Продовження додатку Ж.3.

Variable	Correlations (Spreadsheet23)											
	Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=71 (Casewise deletion of missing data)											
	релятивізм	антиципація	маніпуляція	нарцисизм	золоте правило	утилітаризм	емпатична	альтруїзм	стать	вік	курс	оцінки/знання
СЕ	0,266919	-	-	0,007261	0,077166	0,014162	0,104949	0,112482	0,024448	0,062986	0,008891	-
рефлексія	0,138604	0,053384	0,108072	0,284656	0,501971	0,243308	0,200888	0,055151	0,004673	0,015219	0,087522	0,014616
раціонал	0,191491	0,168418	0,130015	0,097610	0,082728	0,257657	0,149059	0,116713	0,165888	0,170966	0,188640	0,066334
емоційн	0,185252	0,114142	0,016867	0,096400	0,257802	0,216385	0,149500	0,055999	0,235818	0,050610	0,001811	0,051553
інтуїтивн	0,057014	0,021717	0,105983	0,209177	0,086412	0,063417	0,175297	0,109353	0,083387	0,065542	0,023631	0,041428
установ.	0,170400	0,170460	0,060829	0,042908	0,133669	0,040107	0,065040	0,057404	0,284555	0,119817	0,254908	0,008904
здатність	0,242778	0,158097	0,290082	0,159657	0,190290	0,096757	0,006418	0,120805	0,061261	0,003684	0,017510	0,167967
ідентифік	0,055666	0,115766	0,074024	0,038505	0,260727	0,253089	0,087781	0,108493	0,107154	0,203103	0,135227	0,046584
ЗАГ.емпат	0,259667	0,208914	0,125528	0,179881	0,296324	0,277103	0,002162	0,038095	0,263447	0,002692	0,099382	0,018037
ГДОР	0,191031	0,053331	0,042375	0,088883	0,087995	0,097966	0,084561	0,065650	0,147682	0,026663	0,162728	0,251230
ГДІ	0,150420	0,059668	0,288441	0,135409	-0,004680	0,103316	0,163574	0,090741	0,116924	0,066356	0,034974	0,000328
ОЧ	0,037406	0,083484	0,135579	0,146280	-0,214365	0,143782	0,263642	0,136344	0,138499	0,256969	0,164620	0,084835
П	0,099814	0,153271	0,114990	0,056844	-0,215834	0,221633	0,204032	0,131326	0,095546	0,191293	0,216808	0,058327
Цо	0,149289	0,089393	0,171225	0,185139	-0,093831	0,133352	0,036903	0,162385	0,068695	0,128515	0,130982	0,011835
Гп	0,168992	0,222150	0,101759	0,008178	-0,028932	0,161994	0,169130	0,133763	0,072919	0,097130	0,096628	0,081773
Сс	0,046038	0,080746	0,098296	0,139603	-0,025712	0,022428	0,018737	0,033836	0,023109	0,258924	0,202875	0,000606

Продовження додатку Ж.3.

Сн	0,0359 48	0,0504 78	0,1088 45	0,0171 03	0,2475 17	0,2785 51	0,1117 83	0,1966 41	0,0484 21	0,2239 11	0,2761 68	0,0715 36
Спо	0,0192 62	0,0417 34	0,0639 71	0,0882 57	0,0058 87	0,0704 82	0,0195 37	0,0314 49	0,0161 75	0,2102 65	0,2602 71	0,0531 05
Спр	0,1429 76	0,2222 87	0,0440 97	0,0975 36	0,2272 40	0,1675 24	0,2431 06	0,0104 41	0,1372 58	0,1882 80	0,1724 33	0,0015 04
Упл	0,0398 15	0,1160 56	0,1090 83	0,1277 38	0,2486 86	0,2041 14	0,1278 87	0,0213 97	0,2299 69	0,1205 64	0,1308 10	0,0497 35
Син	0,0536 42	0,0531 90	0,2542 47	0,1864 52	0,0415 24	0,0282 56	0,0857 50	0,0953 40	0,0598 41	0,0217 11	0,0448 23	0,1156 15
Па	0,1755 45	0,1589 11	0,0575 84	0,0149 27	0,2701 32	0,2034 86	0,1462 14	0,1746 87	0,1168 69	0,0730 76	0,0696 66	0,0561 84
К	0,0526 36	0,2047 36	0,0438 52	0,0303 45	0,1767 80	0,3204 45	0,0791 23	0,2085 64	0,0496 04	0,1112 00	0,1945 93	0,1053 24
Пп	0,2556 79	0,0429 84	0,1559 82	0,0397 02	0,1329 64	0,1873 22	0,0365 84	0,0886 93	0,0756 39	0,2671 43	0,1415 99	0,1145 97
К	0,0528 48	0,0785 22	0,1813 40	0,0467 46	0,0067 05	0,1628 86	0,0216 34	0,1630 36	0,1154 45	0,2559 23	0,1915 17	0,1207 67
глобал_само став	0,1066 01	0,1381 30	0,3522 50	0,1819 30	0,0537 84	0,1166 19	0,0913 12	0,0835 26	0,0588 60	0,0824 25	0,0926 14	0,2201 27
самоповага	0,0471 31	0,1362 68	0,3075 87	0,1971 29	0,0303 22	0,0019 45	0,0916 56	0,0534 55	0,0187 53	0,0873 76	0,0584 55	0,2812 70
аутосимпат	0,1262 07	0,2247 63	0,1753 40	0,0572 14	0,0448 75	0,2026 44	0,0304 09	0,1888 52	0,0122 15	0,1341 27	0,1432 91	0,2322 73
очік_ставл	0,0392 54	0,0575 42	0,1695 71	0,2123 30	0,0401 17	0,0087 22	0,1577 47	0,0629 51	0,0469 15	0,1190 77	0,2382 76	0,0123 97
самоінтересі в	0,1438 88	0,0643 28	0,1469 14	0,1861 13	0,1068 48	0,0211 66	0,0393 28	0,0677 92	0,1260 56	0,2166 59	0,2681 87	0,1168 42
самовпевн	0,0334 51	0,1257 87	0,2860 35	0,1085 58	0,1679 61	0,1097 47	0,1049 75	0,0693 78	0,2021 11	0,0870 58	0,0394 15	0,1326 16
очік_віднош_і нших	0,0207 81	0,1011 61	0,0994 63	0,1775 12	0,0101 27	0,0240 27	0,1262 23	0,0037 15	0,0580 73	0,1408 58	0,1980 66	0,0110 15
самоприйн	0,1842 43	0,0709 93	0,3077 72	0,1591 54	0,0934 28	0,0461 65	0,0299 49	0,0175 87	0,1998 10	0,0845 58	0,0416 85	0,0360 09
самокерівн	0,0008 07	0,0029 61	0,2314 56	0,2081 02	0,2582 31	0,0017 17	0,1658 00	0,0463 95	0,0479 36	0,0603 98	0,0606 08	0,1881 20

Продовження додатку Ж.3.

самозвинув	- 0,0039 96	- 0,2270 88	0,0822 63	- 0,0008 57	0,1827 89	0,1884 09	0,1346 08	0,1377 89	- 0,1265 48	- 0,0918 40	- 0,0881 02	0,2246 68
самоінтере с	- 0,1297 98	- 0,0775 26	- 0,1357 03	- 0,2131 79	0,0831 91	0,0167 45	- 0,0972 67	0,0832 63	0,0969 54	0,1388 97	- 0,3203 15	- 0,0053 17
саморозум	- 0,1279 99	0,1040 33	0,0906 17	0,0142 39	0,0529 37	0,0404 87	- 0,0282 84	- 0,0969 73	0,0403 12	0,0943 85	0,0708 52	- 0,2797 10
релятивізм	1,0000 00	- 0,1204 85	0,1453 98	- 0,0246 68	- 0,0592 38	- 0,0754 45	0,1160 50	0,1082 56	0,1390 47	0,0450 66	- 0,0306 31	0,2072 54
антиципаці я	- 0,1204 85	1,0000 00	- 0,1379 04	- 0,2037 67	0,1808 14	0,3849 35	- 0,0592 66	0,0861 90	0,1198 12	- 0,0318 70	- 0,1285 04	- 0,0711 85
маніпуляція	0,1453 98	- 0,1379 04	1,0000 00	0,4939 84	- 0,1515 42	0,0587 12	- 0,0007 88	0,0648 00	0,2228 64	- 0,1410 03	- 0,0260 10	0,0722 87
нарцисизм	- 0,0246 68	- 0,2037 67	0,4939 84	1,0000 00	- 0,3085 60	- 0,1402 45	0,0530 95	0,0662 05	0,1751 02	0,0787 77	0,2137 39	0,0397 54
золоте правило	- 0,0592 38	0,1808 14	- 0,1515 42	- 0,3085 60	1,0000 00	0,4137 63	0,3874 70	0,1060 06	- 0,2459 50	- 0,0207 59	- 0,0721 36	- 0,0650 73
утилітариз м	- 0,0754 45	0,3849 35	0,0587 12	0,1402 45	0,4137 63	1,0000 00	0,1956 63	0,4524 45	0,1207 89	- 0,0357 11	- 0,1952 76	0,0582 18
емпатична	0,1160 50	- 0,0592 66	- 0,0007 88	0,0530 95	0,3874 70	0,1956 63	1,0000 00	0,2806 28	0,1846 07	- 0,2350 95	0,1756 60	- 0,0733 60
альтруїзм	0,1082 56	0,0861 90	0,0648 00	0,0662 05	0,1060 06	0,4524 45	0,2806 28	1,0000 00	0,1502 10	- 0,0107 45	- 0,1613 34	0,0666 70
стать	0,1390 47	- 0,1198 12	0,2228 64	0,1751 02	- 0,2459 50	- 0,1207 89	- 0,1846 07	- 0,1502 10	1,0000 00	0,1396 71	0,0634 29	- 0,0936 41
вік	0,0450 66	- 0,0318 70	- 0,1410 03	0,0787 77	- 0,0207 59	- 0,0357 11	0,2350 95	- 0,0107 45	0,1396 71	1,0000 00	0,7724 82	0,0923 66
курс	- 0,0306 31	- 0,1285 04	- 0,0260 10	0,2137 39	- 0,0721 36	- 0,1952 76	0,1756 60	- 0,1613 34	0,0634 29	0,7724 82	1,0000 00	- 0,0124 83
оцінки/знан ня	0,2072 54	- 0,0711 85	0,0722 87	0,0397 54	- 0,0650 73	0,0582 18	- 0,0733 60	- 0,0666 70	0,0936 41	- 0,0923 66	- 0,0124 83	1,0000 00

Додаток К.1.

Результати факторного аналізу (логопеди)

Value	Eigenvalues (Spreadsheet1 логопеди) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total	Cumulative	Cumulative
1	8,802398	19,56088	8,80240	19,56088
2	4,363943	9,69765	13,16634	29,25853
3	3,128269	6,95171	16,29461	36,21024
4	2,326688	5,17042	18,62130	41,38066
5	1,899497	4,22110	20,52079	45,60177
6	1,798679	3,99706	22,31947	49,59883
7	1,686749	3,74833	24,00622	53,34716

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet1 логопеди) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)						
	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor
СЕ	0,411516	0,184916	0,308266	0,241303	0,313433	0,104055	0,087332
рефлексія	- 0,439902	0,232485	0,255473	- 0,041519	0,128152	- 0,046754	- 0,452738
раціонал	0,094237	0,024601	- 0,006046	0,028030	0,656218	0,009896	- 0,144580
емоційн	- 0,173800	- 0,030712	0,024138	- 0,053265	0,022739	- 0,176691	- 0,647005
інтуїтивн	0,112903	0,065484	0,063894	- 0,015878	0,605663	- 0,053677	0,100542
установ.	0,022455	0,001933	0,096376	0,000639	0,223731	0,191014	- 0,531987
здатність	- 0,008678	0,233079	0,479092	- 0,107320	0,039011	0,222963	0,176526
ідентифік	0,085645	- 0,042656	0,577976	0,142015	0,098787	0,038781	- 0,076732
ГДОР	0,065718	0,094674	0,349814	0,056614	0,341406	0,126391	- 0,121298
ГДІ	0,461194	0,186165	0,398024	0,040311	0,019976	0,347817	- 0,017539
ОЧ	0,452677	0,005614	- 0,060394	- 0,112092	- 0,397454	0,450417	0,137587
П	0,916358	0,040884	0,052103	- 0,072547	0,041746	0,201248	0,109226
Цо	0,758274	0,239572	0,292053	0,240384	0,050376	0,154822	0,002916
Гп	0,684492	- 0,082868	- 0,191650	- 0,314560	- 0,175271	0,151974	0,098431
Сс	0,552811	0,281430	0,057342	- 0,017877	0,265594	- 0,095865	- 0,060812
Сн	0,750647	- 0,076316	- 0,036886	- 0,049844	0,155102	- 0,013240	- 0,035506
Спо	0,629469	0,271914	0,085955	0,176145	0,119020	0,412473	0,099131
Спр	0,648020	- 0,030678	- 0,153530	- 0,086418	- 0,122152	0,321793	0,183486
Упл	0,281559	0,188411	0,419839	0,187690	- 0,339013	0,039234	- 0,136126
Син	0,477547	0,219615	0,410608	0,112799	- 0,359170	- 0,225083	- 0,050732

Продовження додатку К.1.

Па	0,691720	0,059766	0,186635	0,150539	0,179944	0,074940	0,137259
К	0,508244	0,241254	0,025963	0,339544	0,196741	0,182815	0,259110
Пп	0,231314	0,175559	0,206271	0,309643	0,370172	0,078951	0,128120
К	0,455547	0,222430	0,153669	0,364852	0,137401	0,022926	0,216259
глобал_самостав	0,265638	0,489316	0,003707	0,013105	0,084670	0,762307	0,024249
самоповага	0,144837	0,305853	0,257876	0,048024	0,026691	0,788471	0,024219
аутосимпат	0,402293	0,252926	0,415780	0,192255	0,008935	0,570887	0,088618
очік_ставл	0,092914	0,806961	0,044572	0,115958	0,023156	0,255128	0,004630
самоінтересів	0,057441	0,605846	0,200462	0,148467	0,100058	0,027268	0,002227
самовпевн	0,373730	0,308018	0,050353	0,079297	0,215553	0,580245	0,062400
очік_віднош_інших	0,032061	0,756810	0,107051	0,006104	0,034839	0,217520	0,030123
самоприйн	0,355033	0,404072	0,107387	0,362655	0,029341	0,286845	0,116745
самокерівн	0,138410	0,411975	0,071634	0,206499	0,012377	0,462242	0,046514
самозвинув	0,260347	0,068325	0,513079	0,023065	0,108232	0,518904	0,069813
самоінтерес	0,039062	0,728960	0,042282	0,030016	0,076616	0,074240	0,010180
саморозум	0,017032	0,094886	0,129897	0,067381	0,025964	0,722515	0,034789
релятивізм	0,108453	0,146223	0,050612	0,032613	0,159481	0,320138	0,369125
антиципація	0,155045	0,208570	0,096924	0,378247	0,067527	0,075437	0,501841
маніпуляція	0,088547	0,186183	0,034629	0,564708	0,129009	0,094309	0,278154
нарцисизм	0,144982	0,278178	0,100882	0,283751	0,007004	0,043365	0,462701
золоте правило	0,163246	0,455412	0,119142	0,372843	0,096782	0,153768	0,065532
утилітаризм	0,192724	0,056314	0,196029	0,558796	0,214156	0,113179	0,118439
емпатична	0,142544	0,290817	0,205551	0,463546	0,093721	0,003516	0,000208
альтруїзм	0,037579	0,053069	0,234886	0,639424	0,000463	0,069407	0,018350
оцінки/знання	0,096204	0,178727	0,089440	0,032169	0,059326	0,079629	0,357474
Expl.Var	6,498398	4,113226	2,404695	2,612070	2,078181	4,181228	2,118424
Prp.Totl	0,144409	0,091405	0,053438	0,058046	0,046182	0,092916	0,047076

Додаток К.2.

Результати факторного аналізу (олігофренопедагоги)

Value	Eigenvalues (Spreadsheet олігофрен) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total	Cumulative	Cumulative
1	7,071548	15,71455	7,07155	15,71455
2	5,454158	12,12035	12,52571	27,83490
3	2,956831	6,57074	15,48254	34,40564
4	2,779034	6,17563	18,26157	40,58127
5	2,237881	4,97307	20,49945	45,55434
6	1,818227	4,04051	22,31768	49,59485
7	1,772105	3,93801	24,08978	53,53286

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet олігофрен) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)						
	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor
CE	0,181855	0,291214	0,070012	0,288214	0,208869	0,509256	0,017889
рефлексія	0,444263	0,328301	0,070968	0,429426	0,179099	0,162222	0,113177
раціонал	0,027274	0,083803	0,056994	0,615774	0,032922	0,051978	0,154658
емоційн	0,285251	0,484875	0,187545	0,157304	0,141957	0,038447	0,044021
інтуїтивн	0,041440	0,168458	0,069709	0,573141	0,168727	0,285719	0,248268
установ.	0,175076	0,112781	0,064722	0,316497	0,006672	0,294487	0,013898
здатність	0,190766	0,064966	0,029452	0,430582	0,152459	0,007691	0,086976
ідентифік	0,129196	0,097871	0,113965	0,582659	0,041471	0,127193	0,113165
ГДОР	0,183848	0,306116	0,117671	0,416254	0,390333	0,059823	0,055122
ГДІ	0,610510	0,216912	0,029471	0,128132	0,005363	0,240064	0,178977
ОЧ	0,026700	0,504777	0,062319	0,097649	0,357650	0,441439	0,187629
П	0,020140	0,304659	0,349893	0,007553	0,790234	0,031452	0,142697
Цо	0,148895	0,028618	0,764113	0,064643	0,247190	0,124542	0,029876
Гп	0,254123	0,321008	0,024924	0,101846	0,625060	0,217849	0,164049
Сс	0,109757	0,175857	0,254952	0,094855	0,387107	0,169315	0,154373
Сн	0,049284	0,046376	0,146863	0,022248	0,746353	0,086405	0,050748
Спо	0,071128	0,477565	0,475097	0,031389	0,187600	0,167709	0,125996
Спр	0,159088	0,449023	0,076556	0,022750	0,535658	0,171185	0,064747
Упл	0,002389	0,010541	0,805507	0,132221	0,051293	0,066244	0,101763
Син	0,022454	0,089146	0,739972	0,068317	0,046071	0,104054	0,153603

Продовження додатку К.2.

Па	0,010500	0,025532	0,247531	0,194280	0,401062	0,134294	0,436722
К	0,107331	0,068993	0,275477	0,041476	0,698033	0,075875	0,382185
Пп	0,109444	0,041538	0,242393	0,549620	0,128581	0,100129	0,084204
К	0,232866	0,081233	0,105484	0,433378	0,484366	0,100478	0,039012
глобал_самостав	0,761092	0,524109	0,006697	0,225546	0,013168	0,009241	0,020760
самоповага	0,644008	0,512463	0,101384	0,304795	0,018066	0,043536	0,143381
аутосимпат	0,162594	0,855102	0,008046	0,075911	0,000087	0,153946	0,011508
очік_ставл	0,864762	0,057713	0,026329	0,105919	0,097606	0,042995	0,190574
самоінтересів	0,744152	0,039333	0,176983	0,101688	0,128773	0,010878	0,042022
самовпевн	0,332364	0,530117	0,127117	0,264443	0,040778	0,079483	0,031569
очік_віднош_інших	0,743702	0,012886	0,153210	0,175670	0,063168	0,057826	0,228474
самоприйн	0,361256	0,403159	0,055115	0,191787	0,174887	0,150858	0,181707
самокерівн	0,605368	0,163227	0,208319	0,007742	0,119090	0,239049	0,130108
самозвинув	0,098981	0,735831	0,180024	0,009040	0,111283	0,053751	0,057304
самоінтерес	0,832245	0,016867	0,109259	0,059445	0,134731	0,132952	0,032311
саморозум	0,216103	0,487972	0,231095	0,298035	0,069066	0,246119	0,157952
релятивізм	0,001684	0,017291	0,037377	0,134210	0,044928	0,225287	0,255223
антиципація	0,353197	0,144709	0,049558	0,168822	0,038928	0,277413	0,396707
маніпуляція	0,379836	0,127852	0,215859	0,250693	0,017571	0,034761	0,333003
нарцисизм	0,225568	0,070086	0,050908	0,590643	0,119187	0,049891	0,061366
золоте правило	0,411132	0,135626	0,024048	0,045942	0,202564	0,618059	0,074212
утилітаризм	0,010606	0,111166	0,047137	0,250872	0,073621	0,572606	0,300114
емпатична	0,079975	0,021819	0,063709	0,052682	0,301594	0,216121	0,008102
альтруїзм	0,185038	0,001547	0,140194	0,029290	0,186328	0,147067	0,590306
оцінки/знання	0,199959	0,141941	0,151477	0,031096	0,116352	0,088589	0,673913
Expl.Var	5,816937	4,183892	2,847085	3,330318	3,756057	2,062981	2,092515
Prp.Totl	0,129265	0,092975	0,063269	0,074007	0,083468	0,045844	0,046500

Додаток К.3.

Результати факторного аналізу (ортопедагоги)

Value	Eigenvalues (Spreadsheet ортопедагоги) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total	Cumulative	Cumulative
1	7,485242	16,63387	7,48524	16,63387
2	5,461793	12,13732	12,94704	28,77119
3	3,750419	8,33426	16,69745	37,10545
4	2,732104	6,07134	19,42956	43,17680
5	2,268620	5,04138	21,69818	48,21817
6	2,046472	4,54772	23,74465	52,76589
7	1,953652	4,34145	25,69830	57,10734

Variable	Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet ортопедагоги) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)						
	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor	Factor
СЕ	0,098132	-0,061506	0,108244	0,230152	0,712632	0,191500	0,203012
рефлексія	-0,382605	0,179294	0,357103	-0,172874	-0,149118	0,302953	0,363781
раціонал	-0,125324	0,035896	0,054432	0,109569	-0,255465	0,664983	-0,030392
емоційн	-0,184991	-0,025384	0,119367	-0,084824	-0,633823	-0,052663	0,253726
інтуїтивн	0,359983	0,064697	0,011688	-0,036164	0,032349	0,648220	0,010500
установ.	-0,048195	0,328597	-0,084314	0,149501	-0,496147	0,268932	0,057693
здатність	0,029261	0,186403	0,364227	0,284660	0,014207	0,394800	-0,060869
ідентифік	0,304862	0,123869	-0,029373	-0,096917	-0,056036	0,645983	0,292584
ГДІ	0,380097	0,208660	0,201576	0,373345	0,311423	0,089260	-0,020568
ОЧ	0,466236	-0,017565	-0,097739	0,467991	0,196503	-0,149867	-0,162815
П	0,911032	0,050494	0,037692	0,077425	0,186689	-0,017383	-0,128359
Цо	0,716014	0,114398	0,437251	-0,056379	0,162392	-0,099054	0,090607
Гп	0,559447	0,010996	0,124075	0,244980	0,090867	0,166394	-0,164480
Сс	0,578567	0,044545	-0,075718	0,001976	-0,196695	0,173095	0,050513
Сн	0,743928	0,059306	0,010599	-0,001817	-0,140489	0,002245	-0,214272
Спо	0,660589	0,174759	-0,195195	0,275157	0,130045	-0,104027	0,255177
Спр	0,505589	0,008297	-0,219873	0,272982	0,420906	0,027194	-0,231142
Упл	0,319532	-0,056110	0,429521	-0,043663	-0,302251	-0,128443	0,424178
Син	0,178303	-0,149970	0,688003	-0,064517	-0,012223	0,038867	-0,073711
Па	0,634566	-0,152314	0,006519	-0,186558	0,161405	0,190434	-0,288165
К	0,642665	-0,184122	0,131234	-0,135807	0,244874	-0,081948	-0,222803
Пп	0,333435	0,034001	0,145315	0,232079	-0,146782	0,128359	0,286779
К	0,572606	0,073940	0,411119	-0,101785	0,213514	0,029897	0,056379
глобал_са мостав	0,123678	0,619309	0,011621	0,692567	-0,035479	-0,162123	-0,091132
самоповаг а	0,086962	0,200819	0,133063	0,843906	0,102822	-0,052284	0,044656
аутосимп ат	0,347369	0,437456	-0,115260	0,409743	-0,327182	-0,483351	-0,012843
очік_став л	-0,105516	0,869950	-0,005765	0,075714	0,001210	0,078435	-0,141745

Продовження додатку К.3.

самоінтересів	0,092340	0,829677	0,128606	-0,030959	-0,020913	0,016477	0,094948
самовпевнен	0,217226	0,552157	-0,076824	0,534331	0,077354	-0,232625	-0,039237
очік_віднош_інших	-0,027549	0,764808	0,028924	-0,093015	-0,060018	0,165178	-0,170349
самоприймен	0,382058	0,647894	0,099885	0,165278	-0,199977	-0,166808	0,247562
самокерівнен	-0,210547	0,036702	0,300509	0,456415	0,064773	-0,167717	0,256605
самозвинув	-0,035027	-0,097615	0,158701	-0,435742	0,172337	0,541871	0,215239
самоінтерес	0,022110	0,760155	0,094080	0,199774	0,082960	0,035622	0,058246
саморозум	0,041524	0,062699	-0,028045	0,721989	-0,023475	0,205435	-0,005919
релятивізм	-0,002502	-0,015918	-0,085216	-0,199882	0,535984	-0,199982	0,101794
антиципація	-0,092520	-0,011461	-0,028211	0,285248	-0,341479	0,103253	0,192390
маніпуляція	-0,049894	-0,181037	-0,558887	-0,325309	-0,004148	-0,013011	0,019461
нарцисизм	0,046106	-0,220388	-0,560131	-0,093464	0,044915	-0,109809	-0,063916
золоте правило	-0,170204	0,009727	0,301191	0,067120	-0,102028	0,184078	0,632366
утилітаризм	-0,173007	-0,044297	-0,103361	0,053386	-0,136516	0,344251	0,599237
емпатична	-0,093120	-0,091908	-0,008439	-0,089714	0,035915	-0,162967	0,654151
альтруїзм	-0,130945	0,071376	-0,322905	-0,055544	0,218529	0,161932	0,535418
оцінки/знання	0,033679	0,163689	-0,105155	-0,497454	0,143098	0,028404	0,037606
ГДОР	-0,179147	0,461224	0,082465	-0,115144	-0,377921	0,130261	0,032815
Expl.Var	5,953941	4,684677	2,560237	4,079842	2,807393	2,856566	2,755646
Prp.Totl	0,132310	0,104104	0,056894	0,090663	0,062387	0,063479	0,061237

Додаток Л.1.

Регресійний аналіз для конструктивно-реалістичної конфігурації
налаштованостей

	Множе ст.	Множе ст.	Скорре кт	SS	с с	MS	SS	сс	MS	F	p
СЕ	0,1896 58	0,0359 70	0,0195 75	145,23 0	5	29,046 1	3892,3 0	29 4	13,239 1	2,1939 60	0,0549 67
рефлексія	0,2940 14	0,0864 44	0,0709 07	4459,3 51	5	891,87 03	47127, 20	29 4	160,29 66	5,5638 76	0,0000 65
раціонал	0,1111 43	0,0123 53	- 0,0044 44	5,605	5	1,1210	448,14	29 4	1,5243	0,7354 25	0,5974 01
емоційн	0,1935 59	0,0374 65	0,0210 95	21,173	5	4,2346	543,97	29 4	1,8502	2,2886 86	0,0460 43
інтуїтивн	0,0886 15	0,0078 53	- 0,0090 21	3,741	5	0,7483	472,70	29 4	1,6078	0,4653 89	0,8019 13
установ.	0,1547 14	0,0239 36	0,0073 37	11,321	5	2,2641	461,63	29 4	1,5702	1,4419 74	0,2090 76
здатність	0,0893 19	0,0079 78	- 0,0088 93	3,203	5	0,6407	398,34	29 4	1,3549	0,4728 69	0,7963 97
ідентифік	0,1500 75	0,0225 22	0,0058 99	13,779	5	2,7558	598,01	29 4	2,0340	1,3548 35	0,2413 99
ЗАГ.емпат	0,1564 71	0,0244 83	0,0078 93	117,72 8	5	23,545 7	4690,8 4	29 4	15,955 2	1,4757 32	0,1975 95
ГДОР	0,1429 63	0,0204 38	0,0037 79	10,182	5	2,0364	488,00	29 4	1,6599	1,2268 48	0,2964 22
ГДІ	0,1182 08	0,0139 73	- 0,0027 96	11,788	5	2,3577	831,85	29 4	2,8294	0,8332 65	0,5268 83
Оч	0,2790 99	0,0778 96	0,0622 14	164,02 1	5	32,804 3	1941,6 2	29 4	6,6041	4,9672 30	0,0002 21
П	0,2374 42	0,0563 79	0,0403 31	1054,8 20	5	210,96 40	17654, 77	29 4	60,050 2	3,5131 26	0,0042 29
Цо	0,0675 31	0,0045 60	- 0,0123 69	10,758	5	2,1516	2348,2 4	29 4	7,9872	0,2693 80	0,9296 33
Гп	0,2844 18	0,0808 94	0,0652 63	203,36 6	5	40,673 1	2310,6 2	29 4	7,8593	5,1751 88	0,0001 44
Сс	0,1185 32	0,0140 50	- 0,0027 18	14,959	5	2,9918	1049,7 6	29 4	3,5706	0,8379 09	0,5236 43
Сн	0,2213 12	0,0489 79	0,0328 05	62,714	5	12,542 9	1217,7 2	29 4	4,1419	3,0282 84	0,0110 72
Спо	0,1209 52	0,0146 29	- 0,0021 29	32,578	5	6,5156	2194,3 4	29 4	7,4637	0,8729 73	0,4995 40
Спр	0,2931 34	0,0859 27	0,0703 82	288,07 7	5	57,615 5	3064,4 9	29 4	10,423 4	5,5274 87	0,0000 70
Упл	0,1998 48	0,0399 39	0,0236 12	30,380	5	6,0761	730,29	29 4	2,4840	2,4461 17	0,0341 92
Син	0,1120 89	0,0125 64	- 0,0042 29	5,489	5	1,0979	431,43	29 4	1,4675	0,7481 66	0,5879 95

Продовження додатку Л.1.

Па	0,2263 98	0,0512 56	0,0351 21	91,71 6	5	18,34 32	1697, 65	29 4	5,774 3	3,1766 79	0,0082 62
К	0,3430 73	0,1176 99	0,1026 94	230,7 68	5	46,15 36	1729, 90	29 4	5,884 0	7,8439 06	0,0000 01
Пп	0,2093 08	0,0438 10	0,0275 48	51,49 9	5	10,29 99	1124, 02	29 4	3,823 2	2,6940 45	0,0212 51
К	0,1586 46	0,0251 68	0,0085 90	32,47 2	5	6,494 5	1257, 72	29 4	4,278 0	1,5181 16	0,1839 63
глобал_самос тав	0,1906 47	0,0363 46	0,0199 58	232,0 96	5	46,41 92	6153, 57	29 4	20,93 05	2,2177 78	0,0525 80
самоповага	0,1772 78	0,0314 27	0,0149 55	67,89 4	5	13,57 88	2092, 45	29 4	7,117 2	1,9078 94	0,0928 99
аутосимпат	0,2039 13	0,0415 80	0,0252 81	119,9 05	5	23,98 09	2763, 78	29 4	9,400 6	2,5510 01	0,0279 88
очік_ставл	0,2365 73	0,0559 67	0,0399 12	90,49 8	5	18,09 96	1526, 50	29 4	5,192 2	3,4859 36	0,0044 65
самоінтересів	0,2742 27	0,0752 00	0,0594 72	52,35 4	5	10,47 08	643,8 4	29 4	2,189 9	4,7813 29	0,0003 23
самовпевн	0,1284 01	0,0164 87	0,0002 40	14,91 4	5	2,982 8	889,6 8	29 4	3,026 1	0,9856 72	0,4266 69
очік_віднош_і нших	0,2392 68	0,0572 49	0,0412 16	45,25 2	5	9,050 4	745,1 8	29 4	2,534 6	3,5706 80	0,0037 68
самоприйн	0,2350 62	0,0552 54	0,0391 87	44,86 3	5	8,972 5	767,0 7	29 4	2,609 1	3,4389 62	0,0049 05
самокерівн	0,2034 89	0,0414 08	0,0251 05	21,40 4	5	4,280 9	495,5 1	29 4	1,685 4	2,5399 61	0,0285 86
самозвинув	0,2019 04	0,0407 65	0,0244 52	34,85 1	5	6,970 2	820,0 7	29 4	2,789 3	2,4988 57	0,0309 23
самоінтерес	0,2272 07	0,0516 23	0,0354 94	34,24 5	5	6,849 0	629,1 2	29 4	2,139 9	3,2006 55	0,0078 79
саморозум	0,1543 20	0,0238 15	0,0072 13	11,88 3	5	2,376 6	487,1 0	29 4	1,656 8	1,4344 56	0,2117 09

Додаток Л.2.

Регресійний аналіз для неконструктивної конфігурації налаштованостей

	Множе ст.	Множе ст.	Скорре кт	SS	с с	MS	SS	сс	MS	F	p
СЕ	0,1256 29	0,0157 83	0,0058 08	63,723	3	21,241	3973,8 1	29 6	13,425 0	1,5822 00	0,1937 42
рефлексія	0,3015 93	0,0909 59	0,0817 45	4692,2 39	3	1564,0 80	46894, 31	29 6	158,42 67	9,8725 76	0,0000 03
раціонал	0,1632 18	0,0266 40	0,0167 75	12,088	3	4,029	441,66	29 6	1,4921	2,7004 27	0,0458 91
емоційн	0,1530 11	0,0234 12	0,0135 14	13,231	3	4,410	551,92	29 6	1,8646	2,3653 96	0,0711 28
інтуїтивн	0,1480 97	0,0219 33	0,0120 20	10,450	3	3,483	465,99	29 6	1,5743	2,2125 49	0,0867 37
установ.	0,1499 63	0,0224 89	0,0125 82	10,636	3	3,545	462,31	29 6	1,5619	2,2699 59	0,0805 19
здатність	0,2187 20	0,0478 39	0,0381 88	19,209	3	6,403	382,34	29 6	1,2917	4,9572 17	0,0022 61
ідентифік	0,1468 90	0,0215 77	0,0116 60	13,200	3	4,400	598,59	29 6	2,0223	2,1758 45	0,0909 54
ЗАГ.емпат	0,2598 90	0,0675 43	0,0580 92	324,78 4	3	108,26 1	4483,7 9	29 6	15,147 9	7,1469 29	0,0001 20
ГДОР	0,1675 85	0,0280 85	0,0182 34	13,991	3	4,664	484,20	29 6	1,6358	2,8511 05	0,0376 35
ГДІ	0,1971 92	0,0388 85	0,0291 44	32,805	3	10,935	810,83	29 6	2,7393	3,9918 59	0,0082 54
Оч	0,0782 36	0,0061 21	0,0039 52	12,888	3	4,296	2092,7 5	29 6	7,0701	0,6076 48	0,6105 02
П	0,0998 08	0,0099 62	0,0000 73	186,37 9	3	62,126	18523, 21	29 6	62,578 4	0,9927 74	0,3965 18
Цо	0,1584 76	0,0251 15	0,0152 34	59,245	3	19,748	2299,7 5	29 6	7,7694	2,5418 12	0,0565 01
Гп	0,0969 10	0,0093 92	0,0006 48	23,610	3	7,870	2490,3 8	29 6	8,4134	0,9354 19	0,4238 71
Сс	0,1508 09	0,0227 43	0,0128 39	24,215	3	8,072	1040,5 0	29 6	3,5152	2,2962 20	0,0778 21
Сн	0,1062 10	0,0112 80	0,0012 60	14,444	3	4,815	1265,9 9	29 6	4,2770	1,1257 07	0,3388 80
Спо	0,0646 34	0,0041 78	0,0059 15	9,303	3	3,101	2217,6 1	29 6	7,4919	0,4139 18	0,7431 30
Спр	0,0365 49	0,0013 36	0,0087 86	4,478	3	1,493	3348,0 9	29 6	11,311 1	0,1319 77	0,9409 99
Упл	0,1209 16	0,0146 21	0,0046 34	11,121	3	3,707	749,55	29 6	2,5322	1,4639 79	0,2244 63
Син	0,1001 45	0,0100 29	0,0000 04	4,382	3	1,461	432,54	29 6	1,4613	0,9995 63	0,3933 81
Па	0,2133 85	0,0455 33	0,0358 59	81,475	3	27,158	1707,8 9	29 6	5,7699	4,7069 15	0,0031 64

Продовження додатку Л.2.

К	0,1648 09	0,0271 62	0,0173 02	53,25 6	3	17,75 2	1907, 41	29 6	6,444 0	2,7548 11	0,0427 24
Пп	0,1187 05	0,0140 91	0,0040 99	16,56 4	3	5,521	1158, 96	29 6	3,915 4	1,4101 66	0,2398 99
К	0,0626 03	0,0039 19	- 0,0061 76	5,057	3	1,686	1285, 14	29 6	4,341 7	0,3882 13	0,7615 75
глобал_самос тав	0,2206 65	0,0486 93	0,0390 52	310,9 39	3	103,6 46	6074, 73	29 6	20,52 27	5,0503 13	0,0019 95
самоповага	0,1725 55	0,0297 75	0,0199 42	64,32 5	3	21,44 2	2096, 02	29 6	7,081 2	3,0279 96	0,0297 94
аутосимпат	0,0698 64	0,0048 81	- 0,0052 05	14,07 5	3	4,692	2869, 60	29 6	9,694 6	0,4839 57	0,6936 79
очік_ставл	0,2677 00	0,0716 63	0,0622 55	115,8 79	3	38,62 6	1501, 12	29 6	5,071 3	7,6166 16	0,0000 64
самоінтересів	0,1761 10	0,0310 15	0,0211 94	21,59 2	3	7,197	674,6 0	29 6	2,279 1	3,1580 65	0,0250 80
самовпевн	0,1321 01	0,0174 51	0,0074 92	15,78 6	3	5,262	888,8 1	29 6	3,002 7	1,7523 71	0,1563 95
очік_віднош_і нших	0,1857 71	0,0345 11	0,0247 26	27,27 9	3	9,093	763,1 6	29 6	2,578 2	3,5267 87	0,0153 62
самоприйн	0,0856 93	0,0073 43	- 0,0027 17	5,962	3	1,987	805,9 7	29 6	2,722 9	0,7298 95	0,5348 49
самокерівн	0,1859 70	0,0345 85	0,0248 00	17,87 8	3	5,959	499,0 4	29 6	1,685 9	3,5346 33	0,0152 02
самозвинув	0,0868 54	0,0075 44	- 0,0025 15	6,449	3	2,150	848,4 7	29 6	2,866 4	0,7499 60	0,5231 10
самоінтерес	0,2108 10	0,0444 41	0,0347 56	29,48 1	3	9,827	633,8 9	29 6	2,141 5	4,5887 60	0,0037 08
саморозум	0,0822 31	0,0067 62	- 0,0033 05	3,374	3	1,125	495,6 1	29 6	1,674 4	0,6717 19	0,5699 79

Додаток М.1.

**Програма групових занять для формування професійної самосвідомості
для майбутніх логопедів**

Тема	Види роботи	Час
Заняття 1		240
<i>Знайомство, формування цілей та задач групової роботи</i>	Вправа «Незвичне знайомство» (єф.воркшоп, с.93) Вправа «Чотири вікна» єф.воркшоп, с.121) Вправа «Список покупок» єф.воркшоп, с.127) Вправа «Карта цілей» єф.воркшоп, с.128) Вправа «Процес навчання» Псих.групи, с.155	
Завершення	Завершальний обмін враженнями	
Заняття 2		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Знайомство, виявлення очікувань, розвиток рефлексивності та самоприйняття	Гра «Ліцензія на отримання знань» Псих.групи, с.146 Вправа «Три моїх найкращих якості» єф.воркшоп, с.120 Вправа «Перетворення» Психогімнастика, с.148 Вправа «Групові ролі» Психогімнастика, с.152	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 3		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток емпатії, рефлексивності, самоприйняття, комунікативних та інтерактивних навичок та вмій	Вправа «100 запитань» єф.воркшоп, с.144) Вправа «Один з десяти» єф.воркшоп, с.146) Вправа «Улюблена казка» єф.воркшоп, с.122) Вправа «Компліменти» Психогімнастика, с.77	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 4		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток рефлексивності, емпатії, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Потік свідомості» єф.воркшоп, с.188) Вправа «Присутність» єф.воркшоп, с.183) Вправа «Концентроване слухання» єф.воркшоп, с.183	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 5		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток емпатії, рефлексивності, самоприйняття, комунікативних та інтерактивних навичок, сенситивності, синергічності	Вправа «Маски», Тренінг розвитку жизн.целей, с.90 Вправа «Бачення групи» єф.воркшоп, с.202) Вправа «Чим я можу бути корисний» єф.воркшоп, с.203 Вправа «Почуття зв'язку із групою» єф.воркшоп, с.235)	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	

Продовження додатку М.1.

Заняття 6		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток емпатії, рефлексивності, комунікативних та інтерактивних навичок, самоефективності, сенситивності, синергічності	Вправа «Живі руки», Тренінг розвитку жизн.целей, с.90 Вправа «Більше-менше» Тренінг уверенности, с63) Вправа «Вечірка ідей» еф.воркшоп, с.236) Вправа «Все або нічого» «На порого», с.168	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 7		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток рефлексивності, самоприйняття, цінностей людини, що самореалізується, синергічності, рефлексивності, самоефективності	Колаж «Моє внутрішнє Я» еф.воркшоп, с.244 Вправа «Зміна перспективи» еф.воркшоп, с.239) Вправа «Лист самому собі» еф.воркшоп, с.250	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 8		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток самоприйняття, емпатії, комунікативних та інтерактивних навичок, мотивації до змін	Вправа «Пори роки моєї душі» Псих.группы, с.40 Вправа «Перетворюємо проблеми на цілі» Псих.группы, с.46 Вправа «Активність і пасивність» «На порого», с.175	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 9		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток комунікативних та інтерактивних навичок, емпатії, мотивації до змін	Вправа «Пропозиція та запит» Псих.группы, с.74 Вправа «Віхи» Псих.группы, с.75 Вправа «Зворотній зв'язок» Псих.группы, с.137	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 10		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток самоприйняття, самоефективності, сенситивності, синергічності	Вправа «Хвосты» Псих.группы, с.20 Вправа «Альтернатива» Псих.группы, с.33 Вправа «Різні стилі роботи» «На порого», с.172 Вправа «Запрошення до спільної діяльності» Псих.группы, с.34	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	

Продовження додатку М.1.

Заняття 11		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток самоприйняття, сенситивності, синергічності, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Контрольований діалог» Псих.групи, с.72 Вправа «Упередження» Псих.групи, с.73 Вправа «Границі» Псих.групи, с.88	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 12		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Приклади професіоналізму» Псих.групи, с.110 Вправа «Мотивація» Псих.групи, с.121 Вправа «Цінності» Псих.групи, с.123	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 13		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Що мені хочеться зробити?» Псих.групи, с.232 Вправа «Зірочка» Рецепти, с.39 Вправа «Я-Ти-Він» Технологія, с.88	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 14		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Звички та принципи» Психогімнастика, с.209 Вправа «Вчитель 22 століття» Вправа-дискусія «Ефективність педагогічного спілкування»	
Завершення	Вправа «Коло вражень»	
Заняття 15		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Індивідуальні блокади» (Бар'єри, блокади, с. 33-36) Вправа «Мінливий світ» Психогімнастика, с.198 Вправа «Мозаїка професії» «На порозі», с.92	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 16		240
Вступ		

Продовження додатку М.1.

Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Навчання протягом усього життя» «На порогі», с.24 Вправа «Теми життя» «На порогі», с.37 Вправа «Життєві цілі» «На порогі», с.65	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 17		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Чотири картини» «На порогі», с.73 Вправа «Різні почуття», Тренінг уверенності, с.131 Вправа «Обмін новою інформацією» (Бар'єри, блокади, с.50)	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 18		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Монета», Цзен, с.85 Вправа «Дискусія», Цзен, с.45 Аналіз стратегій поведінки в конфлікті Рольова гра з конфліктним змістом	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 19		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «25 бажань» Рецепти, с.57 Вправа «Додатковий тиждень життя» експерим.тренінги, с.177 Вправа «Зворотний зв'язок» Псих.групи, с.137	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 20		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Завершення програми тренінгу, загальні підсумки роботи, прощання	Вправа «Визнання заслуг» Вправа «Позитивні висновки» Псих.групи, с.212 Вправа «Прощальний подарунок» Псих.групи, с.226 Вправа «Валіза в дорогу», с.182	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	

Додаток М.2.

**Програма групових занять для формування професійної самосвідомості
для майбутніх корекційних педагогів**

Тема	Види роботи	Час
Заняття 1		240
Знайомство, формулювання цілей та задач групової роботи	Вправа «Незвичне знайомство» (єф.воркшоп, с.93) Вправа «Чотири вікна» єф.воркшоп, с.121) Вправа «Список покупок» єф.воркшоп, с.127) Вправа «Карта цілей» єф.воркшоп, с.128) Вправа «Процес навчання» Псих.групи, с.155	
Завершення	Завершальний обмін враженнями	
Заняття 2		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Знайомство, виявлення очікувань, розвиток рефлексивності та самоприйняття	Гра «Ліцензія на отримання знань» Псих.групи, с.146 Вправа «Три моїх недоліки» єф.воркшоп, с.120 Вправа «Перетворення» Психогімнастика, с.148 Вправа «Групові ролі» Психогімнастика, с.152	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 3		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток інтересу до себе та оточуючих, комунікативних та інтерактивних навичок та вмінь	Вправа «100 запитань» єф.воркшоп, с.144) Вправа «На крижині» Евтихов, с.115) Вправа «Маски», Тренінг розвитку жизн.целей, с.90 Вправа «Живі руки», Тренінг розвитку жизн.целей, с.90	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 4		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток рефлексивності, емпатії, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Потік свідомості» єф.воркшоп, с.188) Вправа «Присутність» єф.воркшоп, с.183) Вправа «Яким мене бачать» Евтихов, с.116	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 5		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток рефлексивності, інтересу до себе та інших, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Гра Роджера» Евтихов, с.104) Вправа «Чим я можу бути корисний» єф.воркшоп, с.203 Вправа «Почуття зв'язку із групою» єф.воркшоп, с.235)	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 6		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	

Продовження додатку М.2.

Розвиток емпатії, рефлексивності, комунікативних та інтерактивних навичок..	Вправа «Більше-менше» Тренінг уверенности, с63) Вправа «Вечірка ідей» еф.воркшоп, с.236) Вправа «Все або нічого» «На порого», с.168 Вправа «Автопортрет», Евтихов, с.119	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 7		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток рефлексивності, інтересу до себе та інших, цінностей людини, що самореалізується	Колаж «Шеренга» Евтихов, с.128 Вправа «Зміна перспективи» еф.воркшоп, с.239) Вправа «Лист самому собі» еф.воркшоп, с.250	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 8		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток інтересу до себе та інших, емпатії, комунікативних та інтерактивних навичок, мотивації до змін	Вправа «Бліндаж» Евтихов, с.129 Вправа «Перетворюємо проблеми на цілі» Псих.группы, с.46 Вправа «Активність і пасивність» «На порого», с.175	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 9		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток комунікативних та інтерактивних навичок, інтересу до себе та інших, мотивації до змін	Вправа «Групове оповідання», Евтихов, с.130 Вправа «Пропозиція та запит» Псих.группы, с.74 Вправа «Віхи» Псих.группы, с.75 Вправа «Зворотній зв'язок» Псих.группы, с.137	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 10		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток інтересу до себе та інших, готовності до змін, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Митниця» Евтихов, с.151 Вправа «Альтернатива» Псих.группы, с.33 Вправа «Різні стилі роботи» «На порого», с.172 Вправа «Запрошення до спільної діяльності» Псих.группы, с.34	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 11		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Розвиток інтересу до себе та інших, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Детективи», Евтихов, с. 140 Вправа «Контрольований діалог» Псих.группы, с.72 Вправа «Упередження» Псих.группы, с.73 Вправа «Границі» Псих.группы, с.88	

Продовження додатку М.2.

Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 12		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Приклади професіоналізму» Псих.групи, с.110 Вправа «Мотивація» Псих.групи, с.121 Вправа «Цінності» Псих.групи, с.123	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 13		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Дім моєї душі» Евтихов, с.157 Вправа «Що мені хочеться зробити?» Псих.групи, с.232 Вправа «Я-Ти-Він» Технологія, с.88	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 14		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Звички та принципи» Психогімнастика, с.209 Вправа «Вчитель 22 століття» Вправа-дискусія «Ефективність педагогічного спілкування»	
Завершення	Вправа «Коло вражень»	
Заняття 15		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Індивідуальні блокади» (Бар'єри, блокади, с. 33-36) Вправа «Мінливий світ» Психогімнастика, с.198 Вправа «Мозаїка професії» «На порозі», с.92	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 16		240
Вступ		
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «Навчання протягом усього життя» «На порозі», с.24 Вправа «Теми життя» «На порозі», с.37 Вправа «Життєві цілі» «На порозі», с.65	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 17		240

Продовження додатку М.2.

Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей	Вправа «Чотири картини» «На порозі», с.73 Вправа «Різні почуття», Тренінг уверенності, с.131 Вправа «Обмін новою інформацією» (Бар'єри, блокади, с.50)	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 18		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей, комунікативних та інтерактивних навичок	Вправа «Монета», Цзен, с.85 Вправа «Дискусія», Цзен, с.45 Аналіз стратегій поведінки в конфлікті Рольова гра з конфліктним змістом	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 19		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Формування конструктивно-ідеалістичної та реалістичної системи налаштованостей та мотивації до змін	Вправа «25 бажань» Рецепти, с.57 Вправа «Додатковий тиждень життя» експерим.тренінги, с.177 Вправа «Зворотний зв'язок» Псих.групи, с.137	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	
Заняття 20		240
Вступ	Очікування та побажання учасників	
Завершення програми тренінгу, загальні підсумки роботи, прощання	Вправа «Визнання заслуг» Вправа «Позитивні висновки» Псих.групи, с.212 Вправа «Прощальний подарунок» Псих.групи, с.226 Вправа «Валіза в дорогу», с.182	
Завершення	Асиміляція та інтеграція досвіду	

Додаток Н.1.

Порівняння показників експериментальної групи 1 (логопеди)

Pair of Variables	Wilcoxon Matched Pairs Test (Spreadsheet1) Marked tests are significant at $p < ,05000$			
	Z	p-value	M1(до)	M2 (після)
СЕ	1,520504	0,071719	29,2941	30,4706
рефлексія	2,803060	0,005062	112,3529	114,2353
раціонал	2,520504	0,011719	3,6471	4,3529
емоційн	1,201398	0,077086	3,0588	3,5882
інтуїтивн	2,803060	0,005062	3,0588	3,8235
установ.	1,201398	0,087709	3,5294	4,0000
здатність	1,022600	0,063115	3,3529	3,8824
ідентифік	1,201398	0,077086	3,0588	3,5294
ЗАГ.емпат	3,407771	0,000655	19,7059	23,1765
ГДОР	1,825742	0,067890	5,1765	5,5882
ГДІ	2,520504	0,011719	3,7059	4,4118
ОЧ	2,366432	0,017961	7,7647	8,3529
П	1,520504	0,051719	45,1765	46,2941
Цо	2,366432	0,017961	11,5882	12,6471
Гп	2,934058	0,003346	11,2353	12,3529
Сс	1,366432	0,096107	6,8824	7,3529
Сн	1,201398	0,077086	7,1765	7,5294
Спо	1,191691	0,084026	8,4706	9,1176
Спр	1,774824	0,075928	9,8824	10,2353
Упл	1,665570	0,076862	5,0000	5,5882
Син	1,520504	0,071917	4,2353	4,8824
Па	1,466432	0,079611	7,7647	8,2353
К	1,601398	0,077086	7,8235	8,1765
Пп	1,401398	0,097086	4,8235	5,2941
К	1,251398	0,077086	6,0000	6,4118
глобал_самостав	1,201398	0,097086	16,4706	16,9412
самоповага	1,741858	0,067890	7,2353	7,5294
аутосимпат	1,257419	0,067890	8,7647	9,0588
очік_ставл	1,825742	0,067890	8,0000	8,4118
самоінтерес	2,201398	0,027709	5,5882	6,0588
самовпевн	2,201398	0,027709	4,4706	5,0588
очік_віднош_інших	1,467599	0,142214	5,1176	5,4706
самоприйн	1,825742	0,067890	4,6471	5,0000
самокерівн	1,825742	0,067890	3,5294	3,9412
самозвинув	1,201398	0,087709	4,8235	4,4118
самоінтерес	1,022600	0,093115	5,1176	5,4706
саморозум	2,520504	0,011719	2,6471	3,2941
релятивізм	2,201398	0,027709	3,6471	3,1176

Продовження додатку Н.1.

антиципація	1,341641	0,179713	3,5882	3,8824
маніпуляція	2,520504	0,011719	4,0588	3,2941
нарцисизм	2,366432	0,017961	3,7059	2,7647
золоте правило	1,416408	0,017971	4,2353	4,4118
утилітаризм	1,640786	0,971345	3,7647	3,8824
емпатія	1,078650	0,044666	4,0588	4,2353
альтруїзм	1,786500	0,666445	3,7059	3,8235

Додаток Н.2.

Порівняння показників експериментальної групи 2 (олігофренопедагоги)

Pair of Variables	Wilcoxon Matched Pairs Test (Spreadsheet1)			
	Marked tests are significant at $p < ,05000$			
	Z	p-value	M1(до)	M2 (після)
СЕ	2,366432	0,017961	26,9333	28,1333
рефлексія	1,825742	0,067890	114,4667	115,4667
раціонал	2,520504	0,011719	2,9333	3,4667
емоційн	1,278019	0,201244	3,6667	3,9333
інтуїтивн	2,520504	0,011719	2,4667	3,0667
установ.	1,201398	0,077086	3,4667	3,8667
здатність	1,201398	0,070856	3,0667	3,5333
ідентифік	1,022600	0,093115	2,2000	2,7333
ЗАГ.емпат	3,407771	0,000655	17,8000	20,6000
ГДОР	1,341641	0,179713	5,5333	5,6667
ГДІ	1,022600	0,063115	4,2667	4,8667
ОЧ	1,825742	0,067890	6,2667	6,5333
П	1,201398	0,077086	44,5333	45,5333
Цо	2,366432	0,017961	11,8667	12,6667
Гп	1,520504	0,071917	10,0667	10,6000
Сс	1,803060	0,062336	6,8667	7,6000
Сн	1,520504	0,091672	6,4667	7,0667
Спо	2,366432	0,017961	8,7333	9,4667
Спр	1,366432	0,067332	8,8000	9,3333
Упл	1,366432	0,096107	5,9333	6,4667
Син	2,520504	0,011719	4,7333	5,5333
Па	1,201398	0,077086	7,8667	8,3333
К	1,022600	0,083115	7,5333	8,0667
Пп	1,022600	0,063115	4,8667	5,2667
К	1,201398	0,070856	5,9333	6,3333
глобал_самостав	1,022600	0,093115	16,2000	16,6000
самоповага	1,665570	0,068618	6,9333	7,7333
аутосимпат	1,366432	0,079611	7,6667	8,1333
очік_ставл	1,476432	0,096107	8,5333	9,0667
самоінтересів	2,201398	0,027709	5,8667	6,5333
самовпевн	1,201398	0,085569	4,0000	4,6000
очік_віднош_інших	1,398157	0,569175	5,6667	6,2667
самоприйн	1,825742	0,067890	4,8000	5,1333
самокерівн	2,520504	0,011719	3,6667	4,2667
самозвинув	1,022600	0,083115	5,6667	6,0000
самоінтерес	1,603567	0,108810	5,2667	5,6000
саморозум	1,366432	0,079611	2,6000	3,1333
релятивізм	2,366432	0,017961	3,7333	2,9333
ідеалізм	1,603567	0,108810	3,5333	3,7333
маніпуляція	2,022600	0,043115	3,3333	2,8000

Продовження додатку Н.2.

нарцисизм	2,022600	0,043115	4,1333	3,6000
золоте правило	1,341641	0,179713	4,5333	4,6000
утилітаризм	1,825742	0,067890	3,2000	3,5333
емпатія	1,603567	0,108810	3,9333	3,9333
альтруїзм	1,341641	0,179713	3,6667	3,8000